

PEL VALOR DE LA QUOTIDIANITAT

PROPOSTA PER A LA MILLORA I LA RECUPERACIÓ DEL JARDÍ HISTÒRIC DE LA CASA CENDRA D'ANGLÈS

Autora | Judit Crous i Sureda, 41545284-Q

Tutor acadèmic | Dra. Margarida Casacuberta i Rocarols

Estudi | Grau en Comunicació Cultural

Centre | Facultat de Lletres, Universitat de Girona

Curs acadèmic | Curs 2013-2014

Data de lliurement | Dimecres, 4 de juny de 2014

Pel valor de la quotidianitat.

Per tot allò que, *de tan viscut monòtonament,*
sembla no tenir altre objectiu que el de passar
desapercebut.

OLLER, Dolors.
La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista.
Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 47-48.

Proposta per a la millora i la recuperació del
jardí històric de la Casa Cendra d'Anglès.

ÍNDEX

1	INTRODUCCIÓ	Pàg. 4
1.1.	Abstract	Pàg. 5
1.2.	Objectius	Pàg. 7
1.3.	Hipòtesis	Pàg. 10
1.4.	Metodologia i fonts utilitzades	Pàg. 12
1.5.	Estructura del treball	Pàg. 13
1.6.	Agraïments	Pàg. 14
2	MARC TEÒRIC	Pàg. 15
2.1.	El llegat de Rafael Masó	Pàg. 16
2.1.1.	Breu introducció al Noucentisme	Pàg. 16
2.1.2.	Rafael Masó i Valentí	Pàg. 19
2.1.3.	Els jardins, la natura domesticada	Pàg. 20
2.1.4.	L'Anglès de l'època (inici del segle XX)	Pàg. 26
2.1.5.	Els vincles de Rafael Masó amb el municipi d'Anglès	Pàg. 32
2.2.	Anglès: anàlisi i contextualització del municipi	Pàg. 34
2.2.1.	Situació i definició de l'espai	Pàg. 34
2.2.2.	Anàlisi de la població	Pàg. 35
2.2.3.	Sectors econòmics	Pàg. 36
2.2.4.	Accessibilitat	Pàg. 37
2.2.5.	Serveis bàsics i infraestructures	Pàg. 38
2.2.6.	Inventari dels principals recursos turístics (RRTT)	Pàg. 39
2.2.7.	Anàlisi DAFO	Pàg. 69

3	DEL DIAGNÒSTIC A L'ACTUACIÓ: ELEMENTS CLAU DE LA PROPOSTA	Pàg. 74

3.1.	El per què del jardí de la Casa Cendra	Pàg. 75
3.1.1.	Definició de l'espai d'estudi	Pàg. 77
3.2.	Objectius de l'actuació	Pàg. 82
3.3.	La dinamització de la vila d'Anglès	Pàg. 85
3.3.1.	L'impacte socioeconòmic del turisme en el municipi	Pàg. 85
3.3.2.	Importància de la comunitat local	Pàg. 87
3.4.	Projecte de millora i recuperació del jardí de la Casa Cendra	Pàg. 89
3.4.1.	Detall i explicació de les actuacions previstes	Pàg. 90
	- Actuació 1 Documentar	Pàg. 90
	- Actuació 2 Aixecament topogràfic	Pàg. 91
	- Actuació 3 Reordenació dels espais i dels usos del sòl	Pàg. 92
	- Actuació 4 Selecció i posada en valor de la vegetació existent	Pàg. 95
	- Actuació 5 Restauració i millora dels elements patrimonials construïts	Pàg. 101
	- Actuació 6 Renovació i neteja del mobiliari urbà, les superfícies de pas i la senyalització	Pàg. 104
	- Actuació 7 Millores d'eficiència ambiental	Pàg. 111
	- Actuació 8 Donar visibilitat al jardí	Pàg. 113
3.4.2.	Pressupost bàsic estimat del projecte	Pàg. 119
3.5.	Estudi de visitants i determinació del públic potencial	Pàg. 123
3.5.1.	Obtenció de dades de visitants	Pàg. 123
3.5.2.	Perfil del turista	Pàg. 124
3.5.3.	Obertura a un nou públic potencial	Pàg. 127

4	CONCLUSIONS	Pàg. 130

5	BIBLIOGRAFIA	Pàg. 137
5.1.	Llibres consultats	Pàg. 138
5.2.	Capítols o parts de llibres consultats	Pàg. 139
5.3.	Revistes electròniques i articles digitals	Pàg. 140
5.4.	Premsa	Pàg. 141
5.5.	Espais web	Pàg. 141
5.6.	Material complementari	Pàg. 142
5.7.	Arxius consultats	Pàg. 143

6	ANNEXOS	Pàg. 144
6.1.	Material complementari de l'inventari dels principals recursos turístics (RRTT) d'Anglès	Pàg. 145
6.2.	Diari oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 6083 (2013)	Pàg. 159
6.3.	Selecció de poemes de Rafael Masó	Pàg. 163
6.4.	Material promocional del municipi	Pàg. 170
6.5.	Resum tipologia d'usuaris de les Vies Verdes de Girona (enquesta 2005-2006)	Pàg. 182
6.6.	Enquesta usuaris de la Casa Masó (2013)	Pàg. 188
6.7.	Resum de vendes per activitat de la Casa Masó (2013)	Pàg. 189
6.8.	Pressupost Ajuntament d'Anglès (2014)	Pàg. 191

INTRODUCCIÓ

1. INTRODUCCIÓ

1.1. ABSTRACT

Aquest treball presenta una proposta de desenvolupament local en el municipi d'Anglès (La Selva), prenent com a principal eix vertebrador la conservació i la posada en valor¹ del patrimoni local (especialment el llegat de Rafael Masó) i, en última instància, el potencial turístic de la vila.

Primerament, he escollit el poble d'Anglès perquè és on vaig néixer i on sempre he viscut. A més, sento que aquest té uns recursos turístics potencials, poc reconeguts, valorats i estimats a nivell local i autonòmic. En aquest sentit, considero que puc aportar el meu granet de sorra per tal que el municipi pugui revifar-se econòmicament, ja que, degut al tancament de diverses empreses i la disminució dels ingressos de l'administració local, el municipi està patint un fortíssim procés de recessió econòmica, com la majoria de les localitats de Catalunya. D'aquesta forma, la conservació i la recuperació d'una part del patrimoni local (en aquest cas, del jardí històric de la Casa Cendra) podria suposar un nou impuls pel poble, que cada vegada s'està quedant més desemparat i empobrit.

La causa principal d'aquesta problemàtica, tal com es planteja exhaustivament més endavant, és que Anglès és un municipi en el qual es viu principalment de la indústria. La crisi econòmica que s'està patint ha provocat el tancament d'empreses i l'acomiadament de grans quantitats de treballadors. Com a conseqüència, la qualitat de vida dels habitants del municipi ha descendit i el seu poder adquisitiu també. Així mateix, l'Ajuntament d'Anglès no té prou recursos econòmics per desenvolupar noves inversions que afavoreixin el desenvolupament local. En aquest sentit, la revalorització del patrimoni local i la dinamització de productes complementaris, amb l'objectiu de crear una oferta turística competitiva i de qualitat, basada en la singularitat del territori, podria ser una de les vies per frenar part d'aquest estancament econòmic del municipi.

No obstant, el projecte que es presenta no només té la finalitat de fomentar l'activitat turística. Un dels principals objectius d'aquest treball és proposar un projecte de poble, que involucri la comunitat local (associacions i entitats, grups de treball, la brigada municipal,

¹ Terminologia que actualment s'utilitza en el terreny de les indústries culturals.

escoles, empreses i comerços, etc.), amb l'objectiu de sensibilitzar els anglesencs del valor del seu patrimoni. Amb tot això s'entén que, des d'un punt de vista social, és essencial involucrar a tota la població en un projecte comú.

La primera acció és fer que la comunitat local, els veïns d'Anglès, sentin aquest patrimoni com a seu; que el valorin, que se l'estimin i que sentin que val la pena preservar-lo i mantenir-lo en bones condicions. Aquesta és una de les vies de treball que ha de prendre més força, ja que sinó el projecte perd tot el seu sentit.

Anglès posseeix un gran patrimoni turístic ignorat, poc apreciat i conservat, com és el cas del Vapor de la Burés, el jardí de la Casa Cendra o el Barri Antic, un dels nuclis històrics que reuneix més elements de romànic, gòtic, modernista i noucentista intactes. Així doncs, la recuperació de bona part d'aquests béns, mitjançant un pla integral de desenvolupament local, podria ajudar a sensibilitzar a la població i a donar conèixer tot aquest patrimoni arquitectònic que li aporta un valor afegit al municipi. És per aquesta raó que un dels objectius centrals² del treball s'enfoca cap aquesta direcció.

En relació a l'estructura del projecte, aquest es compon a partir d'un marc teòric i una proposta d'actuacions. En primer lloc, es presenta la relació entre Anglès, el Noucentisme i la figura de Rafael Masó, arquitecte de renom estretament lligat al municipi. D'altra banda, també s'analitza la situació actual de la vila, tenint en compte tots els factors essencials (entorn, elements socials i culturals, accessibilitats i recursos turístics, entre d'altres), per tal d'establir les bases d'un pla de desenvolupament local. Alhora, s'exposa un inventari en el qual es cataloguen els recursos turístics (RRTT) més significatius d'Anglès, avaluant el seu estat actual i el seu potencial turístic.

En segon lloc, aquesta primera part de diagnòstic i anàlisi de la situació es complementa amb una proposta d'actuació, centrada específicament en la recuperació i dinamització del jardí de la Casa Cendra, emblemàtic edifici històric on actualment s'hi ubica l'Ajuntament d'Anglès.

Pel que fa als problemes més significatius que m'he en el procés d'elaboració del projecte, considero oportú destacar la manca d'informació entorn del jardí de la Casa Cendra. Malgrat sí que existeixen fotografies i plànols dels interiors d'algunes de les obres que Rafael Masó va edificar i reformar a Anglès, dels exteriors hi ha una gran escassetat d'informació. És per això

² Veure objectius del projecte, pàg. 7.

que en el projecte no hi consta cap plànol original del jardí de la Casa Cendra, només dibuixos de Masó d'alguns elements del recinte (com la portalada d'accés a les cavallerisses) i algunes fotografies que ell mateix va encarregar un cop acabades les obres de reforma de l'habitatge, l'any 1916.

En segon lloc, he percebut que Anglès no és un municipi especialment turístic i, per la qual cosa, hi ha molt poca informació d'aquest tipus recopilada; qüestió que m'ha afectat negativament, ja que en alguna ocasió he hagut de valorar, reflexionar i establir conclusions basant-me en dades orientatives, i no exactes. El resultat, per tant, és un xic ambigu, ja que part de la informació turística recopilada és en funció del nombre de fulletons donats a l'antiga oficina de turisme (actualment tancada) i a l'Ajuntament d'Anglès; un mètode d'anàlisi poc clar que provoca que la informació recopilada també ho sigui. Malgrat això, gràcies a la informació proporcionada per Miquel Llop, Tècnic de Promoció Econòmica del Consorci de les Vies Verdes de Girona, he pogut complementar extensament tots aquests continguts.

1.2. OBJECTIUS

L'objectiu principal del treball és:

“A través de la rehabilitació i la recuperació dels jardins de l'emblemàtica Casa Cendra, restaurada per Rafael Masó entre el 1913 i el 1915, juntament amb la posada en valor del patrimoni local i altres productes complementaris, es poden establir les bases d'un pla integral d'actuació per intentar desenvolupar altres sectors econòmics, amb la valoració del patrimoni i la dinamització turística com a eixos vertebradors.”

Un cop traçada la principal línia d'actuació entorn de la qual pivota aquest projecte, cal exposar els objectius més específics de la proposta.

D'una banda, identificar les obres i el llegat cultural, artístic, històric i social que Rafael Masó ha deixat a la vila d'Anglès, sense obviar els altres elements patrimonials dels quals disposa el municipi (cas del Barri Antic, Indústries Burés, el Vapor i el Mas de Cuc, entre d'altres), amb l'objectiu d'assumir les responsabilitats que suposa la seva millora i conservació. Cal valorar el

patrimoni com a font de gaudi i, alhora, utilitzar-lo com a recurs pel desenvolupament individual i col·lectiu.

Centrant-nos específicament en la rehabilitació de l'antiga zona d'hortes i l'actual jardí (municipal) de la Casa Cendra, aquest projecte té com a eix central la recuperació de l'esplendor, tant de la botànica i la vegetació dels jardins, com de les seves instal·lacions; mantenint-ne la personalitat, és a dir, la unitat espacial i conceptual del moment en què es varen projectar. L'estat actual del jardí històric de Can Cendra requereix una intervenció d'urgència, per garantir la seva conservació i el manteniment; treballs que s'han de plantejar amb tota la sensibilitat i fidelitat que el patrimoni requereix.

D'altra banda, i en relació a les instal·lacions del jardí, es pretén millorar l'estalvi i l'eficiència ambiental del recinte, d'acord amb la conjuntura econòmica, social i ambiental dels darrers anys.

El projecte també té la finalitat de presentar i donar a conèixer els elements patrimonials i culturals que poden donar singularitat al municipi d'Anglès. Mitjançant la recuperació i la dinamització del patrimoni històric-artístic de la vila, es pretén construir un itinerari singular i personal pels espais de més interès del municipi. Es tracta de crear una *marca*³ que ajudi a la vila d'Anglès a crear-se una imatge única, diferenciada i de qualitat, basada en la singularitat del territori.

Per tot això, tal com es planteja en el bloc *Del diagnòstic a l'actuació: elements clau de la proposta*,⁴ és essencial que es tracin línies de col·laboració amb organismes com el Consorci Alba-Ter i el Vies Verdes de Girona; institucions que tenen un paper fonamental en la planificació i la promoció turística dels municipis com Anglès, poblacions petites amb recursos limitats.

A part de la recuperació i la dinamització del patrimoni arquitectònic del municipi, també es pretén incloure la natura com un factor clau. En aquest sentit, un dels objectius relacionats amb el projecte és posar èmfasi a tots aquells recursos naturals dins el terme municipal d'Anglès que poden convertir-se en recursos turístics, com la ribera del Ter, molt a prop del complex industrial Burés.

³ Terminologia que actualment s'utilitza en el terreny de les indústries culturals.

⁴ Veure apartat *Del diagnòstic a l'actuació: elements clau de la proposta*, pàg. 74.

Tot i la seva importància urbanística, artística i cultural, l'obra de Rafael Masó al poble d'Anglès és avui una assignatura pendent i una reivindicació necessària. Per això aquest projecte també pretén despertar sensibilitats. Anglès ha estat un poble tradicionalment industrial, amb una mentalitat rural, obrera i tancada, en el qual sempre s'ha menystingut l'interès que la vila pot despertar a turistes i forasters.

Hi ha poquets pobles que, amb les dimensions d'Anglès, tinguin el patrimoni que aquest té: una peça industrial de primer nivell, el Vapor de la Burés, paratges naturals amb zones de pesca engrescadores a nivell europeu i un dels nuclis històrics amb més elements de gòtic i romànic concentrats sense reformar. Amb tot això, es pretén impulsar una via mitjançant la qual es puguin solucionar algunes de les problemàtiques que la conservació de tot aquest patrimoni tan fràgil presenta al municipi i a l'administració local.

En aquest sentit, el reconeixement de tot aquest patrimoni i la seva capacitat per estimular l'economia i la dinamització del municipi ha de passar, en primer terme, pels propis anglesencs. Per això aquest projecte pretén establir les bases per incentivar un canvi d'actitud i mentalitat, d'acord amb una nova cultura i realitat social que, si s'estudia i es planteja bé, pot aportar molts beneficis al municipi. D'aquesta manera, la proposta pren un fort component social.

Amb la recuperació del patrimoni històric i cultural que atorga un valor afegit a la vila d'Anglès, estarem capacitats per reconstruir el nostre passat i assentar les bases de la nostra cultura actual. Mitjançant la recuperació de tots els valors (tradicions, oficis, costums i celebracions) que poden atorgar el distintiu de diferencial al municipi, respecte a altres poblacions, el projecte s'impregna d'un fort component simbòlic: la identitat.

Considerant que fins ara, almenys a la vila d'Anglès, Masó no ha tingut el reconeixement ni la projecció que, tant ell com la seva obra, es mereixen, i tenint en compte que bona part del llegat de l'arquitecte s'ha deixat malmetre, es proposa la rehabilitació de la zona enjardinada de la Casa Cendra i la dinamització dels elements patrimonials més emblemàtics i singulars de la vila; perquè aquests, traçant un itinerari coherent, es puguin conservar, interpretar i exposar com a símbols identitaris del municipi.

En última instància, aquest treball pretén ser pragmàtic i realista, tenint com a objectiu proposar un projecte amb criteri i solidesa, tant amb la dificultosa situació econòmica de l'administració local, com amb la capacitat real d'impulsar un projecte d'aquesta magnitud.

Precisament per això es planteja un projecte format per petites fases que, segons la seva prioritat i urgència, es poden executar progressivament.

1.3. HIPÒTESIS

“Durant molts anys s’ha descuidat bona part del patrimoni de Rafael Masó, especialment el jardí de Can Cendra; situació propiciada, fonamentalment, per la manca de recursos econòmics i per la poca sensibilització dels propis anglesencs.”

El jardí la Casa Cendra, com a element central d’aquest projecte, està poc valorat; percepció que s’ha pogut verificar observant detalladament l’estat en el qual es troba actualment aquest recinte històric. La conducta d’alguns anglesencs envers aquest patrimoni evidencia la poca sensibilitat que hi ha cap a ell, amb habituals actes de vandalisme i conductes poc cíviques.

“Aquest projecte només té sentit si involucra a la població local, com a part fonamental en el procés de planificació i en la presa de decisions. Perquè la proposta es materialitzi amb èxit, és essencial planificar un bon programa de sensibilització i difusió.”

Tal com es detalla en diversos punts del treball, a través de les explicacions del tècnic de turisme Isidre Serra, Anglès ha estat tradicionalment un poble de mentalitat obrera, molt vinculat a la indústria tèxtil i a la fusteria; situació que ha propiciat una certa indiferència cap a l’activitat turística. Per tot això, és essencial involucrar la població local en el projecte, que senti que en forma part i que es valora la seva opinió, com a coneixedora de les realitats socials, culturals, econòmiques i naturals del territori en qüestió.

“La possible aplicació d’una reforma de rehabilitació i millora del jardí de Can Cendra, juntament amb la creació d’un itinerari per diferents nodes d’interès cultural, pot significar un incentiu econòmic per la vila d’Anglès.”

El territori i el patrimoni, natural i cultural, alberguen un gran conjunt de recursos diversos i potencials, els quals activen la posada en marxa de processos de desenvolupament local que

es materialitzen en polítiques i estratègies adequades a cada territori. Algunes estan exclusivament orientades al foment del turisme; d'altres són més integrals i contribueixen a diversificar la base econòmica i productiva de la zona o el municipi en qüestió. Aquest treball se centra en aquest segon cas, és a dir, en un planificació estratègica de l'activitat turística dirigida a diversificar i regenerar la base econòmica d'un municipi, Anglès.

“La poca sensibilitat de l'actual equip de govern envers la cultura i el patrimoni local serà un dels principals impediments per l'aplicació d'aquest projecte.”

Aquesta percepció, prèvia a l'estudi i l'anàlisi que s'ha portat a terme per l'elaboració d'aquest projecte, s'ha corroborat. L'actual equip de govern, format pel partit independent PAU (*Per Anglès Units*) amb Pere Espinet com a alcalde, no sembla tenir la necessària sensibilitat envers el patrimoni local i la cultura. En aquest sentit, el tancament del teatre municipal Palàdium l'any 2012 i la paralització de l'obertura de la nova biblioteca municipal, són alguns exemples que evidencien aquesta desafecció. Per tot això, s'entén que aquest desinterès per part de l'òrgan que hauria de dirigir el projecte que presento, és un dels principals impediments perquè aquest es pugui desenvolupar properament.

“L'Ajuntament no ha contemplat la possibilitat d'elaborar un projecte de millora i conservació del jardí pels elevats costos que això suposa, entre altres motius. No obstant, un projecte que es proposi per fases i en el qual es busqui la col·laboració de la comunitat local (entitats i associacions, centres educatius, escoles de treball i de formació professional, brigada municipal, etc.), l'aportació de capital extern i les aportacions governamentals, pot arribar a ser viable i factible econòmicament.”

Un cop estudiat detalladament l'estat actual del jardí i establertes les principals intervencions⁵ que s'haurien de portar a terme, amb l'objectiu d'adequar l'espai i garantir la preservació dels elements patrimonials que el configuren, es considera que aquest podria ser un projecte assumible per l'Ajuntament d'Anglès. Es tracta d'un projecte que es podria executar per fases,

⁵ Veure *Detall i explicació de les actuacions previstes*, pàg. 90.

donant prioritat a les actuacions catalogades com a imprescindibles i relegant a un segon pla aquelles que, d'entrada, no siguin urgents. Finalment, també es detallen totes aquelles inversions, tant del sector públic com privat, que podrien ajudar a finançar el projecte.

1.4. METODOLOGIA I FONTS UTILITZADES

La primera fase del projecte ha consistit en l'estudi d'autors i obres bibliogràfiques, amb l'objectiu de documentar-me i de perfilar els continguts que s'exposen, tant en el marc teòric com a la proposta d'actuació: *Rafael Masó: arquitecte noucentista* (1996)⁶ de Joan Tarrús i Narcís Comadira, *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista* (1980)⁷ de Dolors Oller, *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol* (1999)⁸ de la Fundació Caixa de Girona i *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès* (2006)⁹ d'Emili Rams, entre d'altres.

Un cop realitzat el procés inicial de documentació, *descoberta* i selecció dels continguts, s'ha confeccionat una fase de diagnòstic i anàlisi en la qual s'ha valorat les controvèrsies i les potencialitats del territori; continguts que es plasmen en un detallat anàlisi DAFO¹⁰ en el qual es detecten les Debilitats, les Amenaces, les Fortaleses i les Oportunitats del territori. A partir d'aquí, s'ha obtingut una diagnosi global que ha permès determinar les propostes d'actuació.

Arribats en aquest punt, i tancant aquest primer bloc més teòric, arriba la part més creativa i personal del projecte: l'elaboració d'un programa d'actuacions per tal de recuperar i conservar el jardí de la Casa Cendra; propostes encaminades a millorar l'estat d'aquest recinte històric i, alhora, solucionar les problemàtiques que s'hagin detectat en la diagnosi elaborada prèviament.

⁶ TARRÚS, Joan i COMADIRA, Narcís. *Rafael Masó: arquitecte noucentista*. Barcelona: Lunwerg Editors, 1996.

⁷ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980.

⁸ *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*. Girona: Fundació Caixa de Girona, Centre Cultural de Caixa de Girona, 1999.

⁹ RAMS, Emili. *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2006.

¹⁰ Veure Anàlisi DAFO, pàg. 69.

1.5. ESTRUCTURA DEL TREBALL

El treball s'estructura en dos blocs: una primera part en la qual s'hi exposen tots els continguts necessaris per tal de contextualitzar el camp d'estudi i per entendre la segona part del projecte, molt més pràctica i personal, en la qual s'hi planteja una proposta de conservació i rehabilitació del jardí i l'antiga zona d'hortes de l'emblemàtica Casa Cendra d'Anglès.

El marc teòric, la primera fase del projecte, consta principalment de dos grans blocs. El primer s'estructura entorn de la figura de l'arquitecte gironí Rafael Masó. En aquest sentit, s'elabora una breu introducció al Noucentisme, destacant alguns dels seus màxims representants i les idees vertebradores d'aquest corrent de pensament modern. A més, d'acord amb la part més pràctica del projecte, també hi ha un apartat específic dedicat a la concepció noucentista entorn de la natura i els jardins. D'altra banda, s'ha elaborat una radiografia històrica, social i cultural de l'Anglès de l'època (inicis del segle XX), on s'hi exposen els vincles de Masó amb el municipi i les obres que aquest hi va realitzar.

En el segon bloc d'aquesta part inicial del treball es contextualitza el municipi d'Anglès a l'actualitat, analitzant l'espai, la població, els principals sectors econòmics de la vila, l'accessibilitat, els serveis bàsics i les infraestructures. També s'ha elaborat un inventari on es cataloguen els recursos turístics existents al municipi. En última instància, tot aquest diagnòstic es resumeix en un anàlisi DAFO, juntament amb les reflexions que se n'extreuen.

A partir del diagnòstic de la primera part del treball, s'estableixen les bases pel pla d'actuació. Aquest segon bloc s'inicia amb el plantejament de les principals raons que m'ha portat a escollir la reforma i la rehabilitació del jardí de la Casa Cendra com un dels eixos centrals del meu treball.

A continuació, un cop definits els objectius específics de la proposta d'actuació, es detallen les intervencions que s'haurien de realitzar per l'adequació i la millora del jardí històric de la Casa Cendra. En aquest sentit, l'exposició de les actuacions previstes es complementa amb un pressupost estimat del projecte i un estudi de visitants, reals i potencials.

A la part final s'ha redactat unes conclusions, on es reflexiona sobre l'assoliment dels objectius plantejats a l'inici del treball i dels aspectes més transcendents que se n'ha extret. Per acabar, s'ha elaborat un annex amb fotografies, mapes, plànols i tot tipus de documents, per complementar alguns dels continguts que s'exposen en el projecte.

1.6. AGRAÏMENTS

Vull agrair, especialment, a Margarida Casacuberta, la tutora d'aquest treball i la Coordinadora del Grau en Comunicació Cultural, l'ajuda, la constància, la paciència i el rigor que m'ha transmès al llarg d'aquest curs. També, a Rosa M. Gil, tutora de les meves pràctiques acadèmiques a la Fundació Rafael Masó de Girona, per proporcionar-me documentació, bibliografia i contactes. La seva ajuda m'ha permès disposar d'un material importantíssim i de gran valor per fer aquest projecte. De la mateixa Fundació Masó, també vull agrair la cooperació de Jordi Falgàs, director, i de Sandra Santiago, encarregada de l'administració.

Donar les gràcies a Eliseu Guillamon, paisatgista i enginyer tècnic agrícola en jardineria, per aportar-me optimisme i seguretat, a més d'idees i continguts. Agrair-li, des d'aquí, la seva bona predisposició i la seva constant al llarg d'aquests intensos mesos.

D'altra banda, agrair a Emili Rams, historiador i responsable de l'Arxiu Municipal d'Anglès, per atendre'm amb dedicació.

Agrair, també, els suggeriments de la Dra. Mariàngela Vilallonga i del Dr. Joaquim Maria Puigvert. Els seus consells han enriquit aquest projecte d'idees i continguts que, sense la seva ajuda, no s'haguessin plantejat amb tanta solidesa.

Gràcies a Ramón Vinyes-Miralpeix i a Maria Mercè Solà, per obrir-me les portes de casa seva.

També agraeixo l'ajuda de totes aquelles persones que, en un moment o altre del projecte, han aportat el seu granet de sorra perquè aquest tirés endavant. A Vanessa Masip, responsable de comunicació i premsa del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya a Girona, i a Isidre Serra, tècnic de turisme de l'Ajuntament d'Anglès (AODL), entre d'altres.

Finalment, agrair el suport dels de casa, per ser-hi sempre.

A tots i cadascun d'ells, moltes gràcies.

MARC TEÒRIC

2. MARC TEÒRIC

2.1. EL LLEGAT DE RAFAEL MASÓ

2.1.1. BREU INTRODUCCIÓ AL NOUCENTISME

Coneixem per Noucentisme el projecte modern que, promogut des del nacionalisme burgès català i d'un important sector de les elits intel·lectuals del país, es va desenvolupar a principis del segle XX, entre el 1906 i el 1936.¹¹ Aquest corrent va esdevenir un model de reforma impulsat de dalt a baix, d'acord amb el pensament del despotisme il·lustrat *tot pel poble, però sense el poble*.

El Noucentisme va néixer com a oposició al Modernisme, malgrat que n'era el continuador natural. *Noucentisme* no només és un adjectiu cronològic, fent referència el 1900, sinó que *nou* també és el contrari de *vell*. Amb tot això, va representar l'inici d'un nou segle amb propostes de canvi.

Aquest moviment, teoritzat per Eugeni d'Ors en el context del *Glossari*¹² i vertebrat entorn d'Enric Prat de la Riba i la Mancomunitat de Catalunya, que imposava els paràmetres ideològics, polítics i socials, va prendre la cultura com a element de canvi, imprescindible per l'alliberament i el progrés social. A través de la cultura es volien aconseguir els elements necessaris per fer viable la reforma, canviant mentalitats i culturitzant la població. Es tractava doncs, d'un projecte cultural i polític de país, que prenia la ciutat com a emblema de modernitat, amb fonaments teòrics que es varen configurar a l'entorn de la construcció de la capital, la bellesa pública, la ciutat com a centre de cultura i la Catalunya-ciutat, entre d'altres.

El Noucentisme va esdevenir, en aquest sentit, un projecte ideal entorn la configuració d'una capital bella, culta i civilitzada, però també ordenada, harmonitzada i sanejada urbanísticament, amb capacitat per projectar-se per tot el territori. Un projecte d'abast nacional que imaginava una Catalunya policèntrica, amb la presència de petites i mitjanes ciutats.

¹¹ La periodització del Noucentisme és, encara ara, objecte de controvèrsia en el món acadèmic. En aquest cas, s'ha seguit les indicacions de la publicació *El noucentisme: un projecte de modernitat* (1995) de Martí Peran, Alicia Suárez i Mercè Vidal. Veure referència a *Llibres consultats*, pàg. 138 de la bibliografia.

¹² Col·lecció de breus assaigs entorn de diverses notícies que des de 1906 havien aparegut a *La Veu de Catalunya*.

La ciutat, tal com els noucentistes la concebien, tenia un fort component utòpic (reminiscències clàssiques). És a dir, teoritzaven un tipus de ciutat en la qual es deixaven de banda tots aquells aspectes i elements marginals, o que simplement no interessaven. A la utopia tot funciona i tot està perfectament regulat i controlat. La utopia representa la negació de la negació, és a dir, tot ha de ser positiu; i així havien de ser les ciutats noucentistes.

La producció literària es veia afectada per la mateixa ideologia. És a dir, es reflectia una realitat ideal. D'acord amb això, és evident que una de les principals característiques de la literatura noucentista era l'artifici intencionat i deliberat. Segons aquesta lògica, els personatges havien d'actuar amb educació i la natura era domesticada.

Un dels aspectes essencials del Noucentisme era la intervenció en la vida pública i en la política, amb la voluntat de bastir una societat moderna, culta i liberal. Es tractava de construir un país de manera íntegra, assumint tot allò que comportava el fet de viure en col·lectivitat i de desenvolupar una vida civil, urbana i moderna. Per tot això, era un projecte de caràcter cívic i humanista; un projecte d'una Catalunya que s'inspirava en els models clàssics i la tradició (amb el mediterrani com a referent). Entre els principals motors del Noucentisme, hi trobem la defensa del retorn al llegat mediterrani i a les tradicions catalanes en tots els camps, des de la política fins a la cultura i l'art, amb la voluntat d'enaltir els models del passat, dels quals en som deixebles.

La creació, per iniciativa tant de la societat civil com del govern, d'infraestructures i equipaments culturals i educatius va ajudar decisivament a la construcció d'aquesta nova Catalunya. La projecció de la Catalunya-ciutat pretenia materialitzar el somni noucentista de convertir una petita pàtria renaixent en una gran ciutat, ideal que es va plantejar amb l'articulació de xarxes d'universitats, biblioteques populars i colònies d'estiueig.

Les universitats no només eren espais de formació professional, sinó un espai de socialització polític i cultural, on s'establien vincles d'amistats i d'interessos compartits. Elaborant una lectura social i política del terreny universitari i essent conscient del seu gran potencial pel desenvolupament i la difusió del Noucentisme, cal tenir en compte que les bases socials del catalanisme i del primerenc nacionalisme català es nodrien del jovent format, intel·lectual i professionalment, a les universitats.

En segon lloc, també cal destacar la xarxa de biblioteques impulsada per la Mancomunitat de Catalunya, un gran projecte cultural que, a través de la Biblioteca de Catalunya, configurava

una xarxa de sub-biblioteques repartides per tot el territori. El Noucentisme era conscient de la importància de les biblioteques populars com espais d'influència per nodrir les ciutats d'esperit cívic; biblioteques enteses com a importants nuclis culturals, com centres de socialització i d'expansió del coneixement universitari.

Així mateix, cal destacar la contribució de les colònies d'estiueig de les elits urbanes en l'articulació del moviment noucentista. Aquestes colònies representaven la possibilitat de connectar el nacionalisme urbà i burgès amb la ruralia: Sant Hilari Sacalm, Viladrau, Camprodon i Caldes de Malavella, amb el seu balneari d'aigües termals, entre altres nuclis.

Amb tot això es pot afirmar que el Noucentisme, probablement, va ser el gran projecte del segle XX, en el qual teòrics, arquitectes, escriptors, pintors i artesans varen crear un moviment cultural de gran embranzida i qualitat, aportant les bases d'una teoria de la ciutadania que encara perdura.

Finalment, només resta esmentar alguns dels màxims exponents d'aquest corrent de pensament modern, basat en la imposició de la raó, la precisió, la serenitat, l'ordre i la claredat. Per tot això, és oportú destacar noms propis com el de Josep Carner i Eugeni d'Ors, autors més destacats en el camp de la literatura i la narrativa d'aquest període. També cal fer esment a la producció literària de Josep M. Folch i Torres, Carles Riba i Jaume Bofill i Mates.

D'altra banda, alguns dels artistes més representatius del Noucentisme varen ser els escultors Arístides Maillol, Enric Casanovas, Esteve Monegal i Josep Clarà, i pintors com Joaquim Torres i Garcia, Joaquim Sunyer, Xavier Nogués, Francesc d'Assís Galí, Josep Aragay i Josep Obiols i Palau. Pel que fa a l'arquitectura, el gironí Rafael Masó i Valentí n'és un dels més clars promotors. També ho són Josep Puig i Cadafalch, Josep Goday i Casals, Josep Maria i Pericas i Nicolau M. Rubió i Tudurí.

Finalment, en l'àmbit polític cal destacar la figura d'Enric Prat de la Riba, el primer president de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1917) i un dels principals artífexs del ressorgiment del sentiment nacional català del segle XIX.

2.1.2. RAFAEL MASÓ I VALENTÍ

Rafael Masó i Valentí (1880-1935) va ser una de les figures més destacades del corrent de pensament modern que, a inicis del segle XX, es va fonamentar en la recuperació de les tradicions i les bases fundacionals del país: el catolicisme, la llengua, la gastronomia, la cultura mediterrània, l'arquitectura i les arts populars, entre d'altres.

L'obra de Masó no es pot entendre sense aquest nou context històric, polític, cultural i social que es va plantejar a partir del 1906, ja que la seva obra pretenia ser un reflex de l'evolució del moviment noucentista. Així doncs, Masó va esdevenir un membre implicat i actiu en el procés de modernització i transformació del país.

Tal com expliquen Joan Tarrús i Narcís Comadira a *Rafael Masó, arquitecte noucentista* (1996):¹³ “(...) el Noucentisme s'ha d'entendre a partir de les idees i de les obres dels artistes que el configuren, i, per tant, explicar Masó és explicar el Noucentisme.” (pàg. 13).

Explicar el Noucentisme gironí és explicar Rafael Masó. La ciutat de Girona el va veure néixer i créixer, i les comarques gironines varen ser l'escenari on va desenvolupar bona part dels seus projectes arquitectònics (Girona, Bescanó, Anglès, Sant Hilari Sacalm, Banyoles, Sarrià de Ter, Olot, Sant Feliu de Guíxols, Torroella de Montgrí, Palafrugell i S'Agaró, entre altres localitats). També cal considerar la ciutat de Barcelona com un factor important en la trajectòria personal del jove arquitecte. Allà s'hi va formar acadèmicament i es va introduir en l'ambient cultural del Noucentisme. En última instància, cal destacar els seus viatges per Europa: el viatge de noces (1912) i d'altres que va realitzar, per motius professionals, al llarg de la seva vida.

Il·lustració 1. Rafael Masó i Valentí amb l'Església de Sant Fèlix de fons, una de les imatges més conegudes de l'arquitecte gironí.

Font: RAMS, Emili. *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2006.

¹³ TARRÚS, Joan i COMADIRA, Narcís. *Rafael Masó: arquitecte noucentista*. Barcelona: Lunwerg Editors, 1996. Pàg. 13.

Seguint un dels pilars fonamentals del corrent noucentista, la dignificació i la valoració dels oficis (cal considerar la creació de l'*Escola Superior dels Bells Oficis* a Barcelona el 1914), l'arquitectura de Masó requeria la col·laboració d'artistes locals altament qualificats i preparats. La qualitat de les obres de Masó no s'explica sense aquesta interacció personal i creativa amb alguns artesans, encarregats dels treballs més especialitzats de les seves obres, en relació als mosaics de vidre, a les escultures, a la fusteria, a la ceràmica i al ferro. Així, l'arquitecte gironí comptava amb el seu propi equip i estructura de treball, fet que comportava que els seus projectes costessin una fortuna. Tal com comenta Emili Rams, responsable de l'Arxiu Municipal d'Anglès: "Masó era una absoluta sagnia pels seus clients".¹⁴

Referent a la seva trajectòria professional, a part de xalets i blocs d'apartaments, Masó dissenyava tot tipus d'edificis: escoles, hospitals, fàbriques i botigues. També es va dedicar a la reforma de masies i cases de pagès de grans propietaris rurals.

Pel que fa a la seva obra, bona part d'aquesta es concentra a la ciutat de Girona. Cal destacar la seva casa natal, la Casa Masó (1880-1935), on va viure fins el 1912 quan es va casar amb Esperança Bru, el complex de la Farinera Teixidor (1910-1911) i el centre cultural Athenea (1912-1913). Altres obres emblemàtiques i representatives de l'arquitecte són la Casa Masramon d'Olot (1913-1914), la Casa Casas de Sant Feliu de Guíxols (1914-1916) i la urbanització (ciutat-jardí) de S'Agaró (1923-1935), projecte encarregat per l'industrial Josep Ensesa el 1917 i que, amb la mort de Rafael Masó l'any 1935, Francesc Folguera va agafar l'encàrrec de finalitzar les obres.

2.1.3. ELS JARDINS, LA NATURA DOMESTICADA

Tal com explica Manuel Ribas i Piera a la seva completíssima obra *Jardins de Catalunya* (1991),¹⁵ "L'origen dels jardins, potser a causa de la seva fragilitat, és difícil de definir en dues paraules. Si hom consulta les descripcions literàries, els seus orígens es poden situar als inicis de la història: Pèrsia, Babilònia... fins i tot per alguns autors –com Nicolau M. Rubió i Tudurí– a la prehistòria. Però si hom se centra solament en aquells jardins que han arribat fins a nosaltres amb un grau de conservació o d'informació sòlid i rigorós, caldrà situar aquest origen

¹⁴ Observacions i comentaris realitzats en una de les reunions amb Emili Rams a l'Arxiu Municipal d'Anglès.

¹⁵ RIBAS, Manuel i VIDAL, Miquel. *Jardins de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1991.

més pròxim als nostres dies. (...) arriba un dia que la humanitat, que durant segles ha reverenciat per temor –no pas per amor– el gran significador que és la Natura, descobreix la possibilitat de manipular-la. No solament per domesticar-la com he dit abans, sinó també per fer-li dir coses *amables*: és la invenció del jardí, romanent en el fons de totes les cultures com un desig i una nostàlgia: el Paradís perdut de la Bíblia, l'Edèn, el jardí de les Hespèrides, el Paradís islàmic de tots els plaers.” (pàg. 16).

Catalunya no és un país de grans jardins, perquè és una nació que viu des del Renaixement mancat d'Estat propi i perquè els jardins són *cosa de senyors*,¹⁶ i el nostre país va quedar *decapitat* amb la fuga de la noblesa cap a Madrid a partir de la unitat espanyola, entre altres raons sociològiques.

A Catalunya la major part dels jardins daten dels segles XVIII, XIX i XX, període que comprèn el Noucentisme, entre altres corrents. Es tracta d'obres que corresponen a cases burgeses de primera i segona residència o a propietaris rurals que, en el seu moment, varen crear el seu jardí al voltant de la casa. Així, el jardí constituïa un entorn agradable i harmònic entre l'habitatge familiar i els camps de conreu.

En relació al Noucentisme, un dels trets més destacats d'aquesta actitud moderna era la voluntat de controlar i modificar racionalment la naturalesa. Mitjançant la creació de jardins urbans, entorn d'infraestructures culturals i educatives (museus, biblioteques i universitats), en la projecció d'urbanitzacions o en cases particulars, els noucentistes expressaven el seu culte a la mesura, l'ordre i la racionalitat.

Els jardins noucentistes són, encara ara, un territori molt verge que quasi no ha estat explorat. A través dels jardins, la natura esdevé paisatge creat per l'ésser humà, el qual modifica el món manipulant la realitat. No obstant, els jardins també són una manera de transmetre el respecte envers la naturalesa, que pot convertir-se en una activa forma d'art i cultura.

Parlar de jardins noucentistes és parlar de natura seleccionada, domesticada, ensinistrada, ordenada, equilibrada, idealitzada, humanitzada i urbanitzada. És a dir, una natura antropoficada i civilitzada, dominada per l'arquitectura. Jardins com oasis de verdor, de concordança i d'equilibri: “El jardí és l'àmbit en què la natura apareix sotmesa, ordenada,

¹⁶ RIBAS, Manuel i VIDAL, Miquel. *Jardins de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1991.

seleccionada, buscada. Per això constitueix un símbol de la consciència (...) com l'illa davant l'oceà".¹⁷

Amb tot això s'evidencia un dels trets més destacats de la peculiar actitud moderna que el Noucentisme va voler consolidar: el temperament racional i reflexiu en la contemplació i en el domini de la natura. El món exterior ja no es veia com un espai salvatge, inhòspit, desconegut i verge, sinó que a través d'una mirada intel·ligent i racional, esdevenia un espai intel·ligible i abastable. Es tractava de convertir el temperament ferotge i salvatge de la natura desfermada en una obra de cultura i civilitat.

De la mateixa manera, parlar de jardins noucentistes també és parlar de paisatges en harmonia, entre el camp i la ciutat. Amb tot això, tenien la voluntat d'estendre el moviment de les capitals cap al camp, ja que creien que la ruralia també havia de gaudir i ser partícip de la urbanització de la ciutat.

El Noucentisme entenia que els jardins eren espais fonamentals per humanitzar les ciutats (idea de les ciutats com entitats vives, que respiraven per damunt de la simple existència dels seus habitants), conceptes que es materialitzaven a través de la urbanització de les ciutats-jardí (també *Garden suburb*).

Les grans urbanitzacions de ciutat-jardí que es varen projectar a Catalunya durant el Noucentisme estaven especialment relacionades amb el desenvolupament de l'estiueig de la burgesia i de la classe mitjana. Aquestes colònies representaven la possibilitat de connectar les elits urbanes amb la ruralia i, amb això, difondre i transmetre les idees que impregnaven les ciutats modernes del moment. Es tractava de portar la llavor del Noucentisme a la muntanya i al camp. Per tot això és convenient destacar la important contribució d'aquestes colònies d'estiueig en l'articulació del moviment noucentista.

"A l'origen hi ha les cases d'estiueig, que a Catalunya són un fenomen de no més enllà de començaments del segle XX. La sublimació d'aquests es produeix amb la *britanització* del jardí quan el clima ho permet: parlo de Camprodon, Puigcerdà i la Costa Brava. Aviat els propietaris agraris s'uneixen a la tendència i planten i dissenyen l'entorn proper del mas o masia. I,

¹⁷ PERAN, Martí, SUÁREZ, Alicia, VIDAL, Mercè. *El noucentisme: un projecte de modernitat*. Barcelona: Edicions Proa, 1995.

finalment, quan l'avinentesa d'una nova construcció es dona, l'estètica del moment –en aquest cas el Noucentisme o l'Art Déco– s'imposa en el traçat del jardí contigu.”¹⁸ (pàg. 94-95), exposa Manuel Ribas a *Jardins de Catalunya* (1991).

Un dels primers grans exemples de ciutat-jardí d'estiueig a Catalunya el trobem a Sitges, municipi que, a partir de la primera dècada del segle XX, es va posicionar entre les *segones ciutats* noucentistes més importants, juntament amb Sabadell, Terrassa i Girona.

Una de les grans realitzacions arquitectòniques i urbanístiques del Noucentisme sitgetà va ser la urbanització de Terramar (entre el 1918 i el 1926), projectada per Josep Maria Martino amb la col·laboració de l'arquitecte Josep Renom i Costa; un complex concebut agafant com a model la ciutat francesa de Niça.

Paral·lelament, també cal destacar la construcció de S'Agaró (1916-1935, mort de Masó), una colònia residencial per a la burgesia gironina i barcelonina que tenia l'objectiu de convertir-se en un centre del turisme internacional que, arran de l'exposició del 1929, havia començat a interessar-se per la Costa Brava. Aquesta mediterrània ciutat-jardí va ser l'últim gran projecte arquitectònic i urbanístic de Rafael Masó; S'Agaró va ser l'última concreció formal de la voluntat de Masó de crear una arquitectura que donés sentit a una col·lectivitat.

Els noucentistes tenien la imatge del jardí com un espai oníric, on els artistes hi plasmaven la seva concepció de paradís i felicitat. La natura els ofería la possibilitat de crear un espai cercat i ordenat, un jardí fet a la seva mesura; projectes amb els quals també podien ordenar la pròpia vida. Bella imatge de la natura en concordança i equilibri amb els ideals de l'artista. Amb tot això, hi ha quelcom molt íntim i místic que lliga la història i l'evolució dels jardins a la producció artística. La humanitat, a través dels jardins, és capaç d'experimentar el *plaer sublim de forçar la natura*.

La natura sempre ha estat una font d'observació, un espai que cal captar, admirar i projectar-hi sentiments i emocions. De fet, la història de la cultura europea, en realitat, està lligada a la història de les diferents formes dels jardins: jardí i civilització sempre han anat de la mà.

Tal com explica Xavier Antich a *Jardins de Cap Roig. Història, cultura, natura* (1999):¹⁹ “L'art dels jardins està indissociablement lligat a les formes més refinades de la civilització. Des dels

¹⁸ RIBAS, Manuel i VIDAL, Miquel. *Jardins de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1991. Pàg. 94-95.

seus orígens, amb els mítics jardins de Babilònia, a la cultíssima Mesopotàmia, i, més tard, amb els jardins grecs, que envoltaven els gimnasos i els temples, o amb els romans, que, des de l'època imperial, van començar a instal·lar-hi estàtues, com una forma d'humanitzar la natura domesticada del jardí. I domesticada vol dir això: la natura esdevinguda part de la casa, espai pròpiament humà. I és que els jardins són la natura civilitzada, urbanitzada, escrita per la mà dels humans: l'escriptura de la natura. Perquè, en els jardins, la natura esdevé escrita, travessada de signes humans que mostren, a més de diferents formes d'apropiació de l'element natural, la concepció que les diferents cultures han tingut de la natura" (pàg. 93).

L'anhel d'estudi i teorització de la natura i els jardins, juntament amb la voluntat de recuperar el valor dels oficis i la producció artesana, es va materialitzar amb la creació de l'*Escola Superior dels Bells Oficis* (Barcelona, 18 de maig de 1914), una institució pedagògica dirigida a formar personal apte per a la direcció artística dels obradors i les manufactures d'art. En aquest sentit, cal destacar que una de les quatre grans especialitats que s'impartien en aquest centre educatiu era en relació a les arts del jardí. Les altres tres eren: les arts de la terra, de la fusta i de la tapisseria.

Són molts els pintors, poetes, escriptors i autors de renom de la nostra tradició que, d'una forma o altra, s'han vist atrets pel paisatge i han emprat els elements de la natura amb finalitats diverses en les seves obres.

A continuació es presenten algunes figures que, sense pertànyer pròpiament al corrent noucentista, ens entreveuen algunes de les idees que aquest acabarà desenvolupant. Per tot això, i amb l'objectiu de centrar-nos específicament en el tractament de la naturalesa i en la concepció dels jardins, es considera oportú destacar la figura de Santiago Rusiñol (Barcelona, 1861 - Aranjuez, 1931) i Mercè Rodoreda (Barcelona, 1908 - Girona, 1983), dos referents de pes de la història cultural catalana.

El seu fort carisma personal i la seva capacitat per construir sobre la seva pròpia vida la imatge de l'artista modern, van convertir a Santiago Rusiñol, amb el suport de la literatura i de la seva activitat pública, en un mite i en una de les principals icones del modernisme català.

¹⁹ ANTICH, Xavier. "Entre el passeig i la contemplació" a *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*. Girona: Fundació Caixa de Girona, Centre Cultural de Caixa de Girona, 1999. Pàg. 93.

Els jardins, paisatges creats artificialment per l'home, són inseparables de la imatge de Santiago Rusiñol i el principal motiu de la seva pintura, sobretot a partir de la dècada de 1890. Pels noucentistes, Rusiñol era un antímodel, ja que a través de la seva obra, entorn dels *jardins abandonats*, mostrava una realitat que es desintegrava, quedant a les antípodes de la natura moderada, controlada i dominada que ells defensaven.

Amb el temps i la maduresa, la quietud i la placidesa dels jardins cada vegada captivaven i seduïen més a l'artista. Segons Palol,²⁰ “quan l'eixordaven les multituds del carrer, entorn del quadre que pintava a l'aire lliure, abandonava els llocs preferits per escollir-ne d'altres: els jardins íntims i oblidats, els dels patis florits, els de les eixides d'hostal amb els seus emparrats plens de fulles grogues (...)”.

A partir d'aquí, i amb els cementiris de muntanya, les eixides de pagès, els jardins de claustre, els patis sitgetans i les *cours* parisenques com a precedents, Rusiñol es va endinsar en els seus *jardins abandonats*, símbol de la perpètua lluita entre l'individu i la natura. Jardins mentals, més que reals, construïts a través d'imatges amb valor simbòlic i al marge de la realitat tangible. Jardins on els homes i les circumstàncies històriques en les quals es varen donar han desaparegut, i on la natura, sotmesa i dominada, ha retornat al seu estadi primigeni, imposant el seu ordre.

Segons el propi Santiago Rusiñol:²¹ “I és que els jardins són el paisatge posat en vers, i els versos escrits en plantes van escassejant pertot arreu; és que els jardins són versos vius, versos amb saba i amb aroma; i com el jardiner poeta, per a rimar els llargs caminals ombrívols, per a estilitzar els boixos fent-los seguir simètriques harmonies, per a posar en estrofes de verdor les imatges de les plantes i les teories de figures per versificar la natura i fer cants d'ombres i clarors, necessita de l'alegria dels temps i de la prosperitat dels homes, i els homes ai! Ja no estan per poesies, ni els temps per magnificències, els versos escrits en jardí es van omplint d'herba de prosa, en l'aspre terror d'Espanya.” (*Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*, pàg. 34).

²⁰ *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*. Girona: Fundació Caixa de Girona, Centre Cultural de Caixa de Girona, 1999.

²¹ *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*. Girona: Fundació Caixa de Girona, Centre Cultural de Caixa de Girona, 1999. Pàg. 34.

D'altra banda, Mercè Rodoreda, considerada la novel·lista més important de postguerra per la densitat i la poesia de la seva obra, va ser l'escriptora de les flors, la vegetació i els jardins, elements molt recurrents a la seva narrativa.

A *Mirall trencat* (1974), Rodoreda eleva l'espai al rang dels personatges. El jardí, l'espai propi dels infants (mentre que la Torre, l'habitatge familiar, representa el món dels adults), pren una forta càrrega simbòlica. La presència d'elements i objectes singulars va associada a persones, fets i fragments de la trajectòria vital d'alguns dels personatges: la bassa d'aigua envoltada d'heures negres, la gàbia dels paons, dels faisans i de les gallines, les tórtres i els pardals, la pèrgola, l'avinguda dels castanyers, el llorer, els cedres centenaris, els rosers i les violetes, entre d'altres.

Tal com descriu Vinyet Panyella a *Recrear Rodoreda-Romanyà* (2008),²² “El jardí i l'expansió natural que és el bosc, esdevenen la seva veritable cambra pròpia. El jardí, espai omnipresent en la seva narrativa, és l'espai central de *Jardí vora el mar* o *Mirall trencat*, a parer meu, la seva millor novel·la. Un espai amb tanta força evocadora com presència que s'imposa per a esdevenir, per ell mateix el mite. És, també, un espai de creativitat i de retroalimentació. De fet, l'escriptura reclama tanta constància i tanta dedicació com la cura de les plantes i de les flors. Més enllà de les novel·les acabades o escrites a Romanyà –la finalització de *Mirall trencat*, l'escriptura de *Quanta, quanta guerra...*, – és a *Viatges i flors* on Mercè Rodoreda projecta amb un traç més definit, més contundent la simbiosi entre jardí i escriptura. (...) la simbiosi entre natura i escriptura clou el cercle vital i narratiu de Mercè Rodoreda amb l'escenari de Romanyà de la Selva i el jardí de casa seva com a taló de fons. Un tancament per cadències i etapes en cadascuna de les quals, d'alguna manera, sempre hi ha un jardí.” (pàg. 79-80).

2.1.4. L'ANGLÈS DE L'ÈPOCA (INICIS SEGLE XX)

Elaborant una breu radiografia social i cultural del municipi, cal esmentar que, a principis del segle XX, es va notar un gran canvi en el sistema polític que governava la vila. Els nous corrents polítics i socials ja s'havien escampat arreu del país i a Anglès s'estava produint una gran

²² PANYELLA, Vinyet. “XXX. Sempre hi ha un jardí” a VILALLONGA, Mariàngela. *Recrear Rodoreda-Romanyà*. Girona: Càtedra M. Àngels Anglada de Patrimoni Literari (Universitat de Girona), 2008. Pàg. 79-80.

transformació urbanística i un creixement espectacular, com a conseqüència del funcionament d'Indústries Burés, el motor econòmic del municipi. De mica en mica, el món obrer es va organitzar en societats polítiques, sindicals i mutualitats. En aquest context, l'antagonisme entre dos mons radicalment oposats i confrontats regnava a la vila d'Anglès: el binomi dreta i esquerra no admetia matisos. Les confrontacions eren duríssimes i constants.

Il·lustració 2. El dia 15 de setembre de 1918, en el Centre Republicà d'Anglès, es va organitzar una magna festa per celebrar la victòria aliada en la Primera Guerra Mundial. Varen assistir a l'acte els cònsols italià i francès residents a Girona. Fotografia de Valentí Fargnoli.

Font: RAMS, Emili. *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2006.

En aquest sentit, cal destacar la rivalitat que hi havia entre els dos centres culturals del municipi, indrets d'esplai i lleure on s'hi organitzaven tot tipus d'activitats: el conservador, situat a la part alta, al nucli antic de la vila, i el republicà, ubicat a la zona baixa, a la part més nova del municipi (veure il·lustració 2).

Tal com explica el músic, escriptor i anglesenc il·lustre Josep Fontbernat i Verdaguer en la seva glossa²³ *Les Gales d'Anglès, dissabte 5 de setembre de 1969*:²⁴ "(...). El poble de dalt, amb la

²³ Les glosses ens permeten entendre i conèixer uns temps que, tot i que han desaparegut, representen el nostre passat comú. I, en aquest sentit, el testimoni de Fontbernat n'és un exemple evident.

seva església dedicada a l'Arcàngel San Miquel, amb la seva imatge a la porta (...) i el Castell, els carrers empedrats i les balconades de fusta i les voltes mil·lenàries i la columna de marbre a la finestra gòtica de la casa on va néixer la meva mare. El barri de baix amb les carreteres que van per tot arreu, i l'estació del famós tren d'Olot a Girona –desaparegut fa poc perquè el pobre era vell i ja no es guanyava les garrofes–: cafès, els llocs d'esbarjo, les botigues, la plaça de la Rutlla i la Font del Canyo, i de l'aigua Picant, i el bosc de les alzines i la Sureda... en un mot: el barri de dalt que representa la tradició i la vellúria amb tota la seva noblesa i el barri de baix, que vol ésser el progrés, el demà. Fins la gent que hi són un xic diferents. Com si a dalt hi haguessin els pagesos i els senyors i a baix, hi visquessin els menestrals, els botiguers, els treballadors de les fàbriques i de les indústries que s'hi ha creat.” (pàg. 131-132).

Retornant als centres culturals de la vila, d'una banda, la família Pujol, que ja tenia un centre a Bonmatí, va decidir construir el Centre Republicà, un local social i modernista amb un bar-ateneu, una sala de ball, un teatre (que posteriorment va esdevenir un cinema) i diverses sales annexes amb diferents usos. Aquest edifici, projectat per l'arquitecte municipal Isidre Bosch, va ser llogat a la família Gubau perquè se'n fes càrrec. Aquests, al cap d'uns anys, el varen comprar i, així, en varen esdevenir els amos. Amb la Guerra Civil el centre es va desfer.

Actualment aquest edifici, a causa de les reformes portades a terme pels actuals propietaris, ha perdut molts dels seus trets diferencials de l'època (veure il·lustració 3).

Il·lustració 3. Imatge actual del Cafè Gubau, l'antic Centre Republicà.

Font: www.relatsencatala.cat

Il·lustració 4. Torre de la Torratxa, amb el campanar de l'Església de Sant Miquel d'Anglès de fons.

Font: Emili Rams.

²⁴ FONTBERNAT, Josep, FIGUEREDA, Pere i REBÉS, Xavier. *El Glossari d'en Fontbernàt*. Anglès: Ajuntament d'Anglès i Editorial Andorra, 2010. Pàg. 131-132.

D'altra banda, a dalt la plaça de la Vila hi havia l'ateneu conservador, un centre d'esplai on s'hi organitzaven balls, xerrades i trobades de tot tipus. Se sap que aquest funcionava des del 1887, ja que la Festa de la Llum, organitzada per la fàbrica tèxtil Indústries Burés, es va celebrar en aquest ateneu.

Pel que fa a l'arquitectura, a principis del segle XX a Anglès ja hi havia alguns edificis modernistes, fet que evidencia que, abans de la primera construcció noucentista a la vila, ja es coneixien força bé els nous corrents artístics i arquitectònics de l'època. Els ateneus de la vila, esmentats anteriorment, en són alguns exemples, però no els únics.

L'antiga Casa Pérez, actualment retolada com la Casa de la Torratxa (1888-1910), va ser el primer edifici modernista que es va edificar a Anglès, obra d'Isidre Bosch. Habitatge situat al carrer Major, molt a prop de Can Verdaguer, comprat i reformat per Frederic Homs i Cabanes, un dels tres socis inicials d'Indústries Burés, casat amb Carme Burés i Arderiu (la seva filla, Dolors Homs i Burés, anys més tard es va casar amb Tomàs de Cendra). D'aquest edifici se'n destaca la torre, un dels elements més vistosos del Barri Vell d'Anglès (veure il·lustració 4).

Ramon Pujol, el 1907, va convertir casa seva en un original edifici modernista, situat a la plaça de la Vila, encàrrec que també va portar a terme Isidre Bosch. Aquest mateix propietari, posteriorment (també a principis de segle) va fer construir un edifici molt singular: un transformador de corrent per la companyia *Electro-Popular* (empresa que va fer fallida, la qual cosa va provocar que el transformador no arribés a funcionar mai). Edifici ubicat a la Trona.

Finalment, també cal destacar la torre d'estil modernista Villa Eulàlia (1911-1929),²⁵ batejada amb aquest nom en honor a la seva propietària, Eulàlia Regordosa, viuda de Francesc Burés i Borràs, popularment coneguda com *Doña Lali*; torre que se situa just al costat del Mas Cuc, visitat en alguna ocasió pel propi Rafael Masó que, interessat pel patrimoni local, aprofitava per dibuixar-ne alguns detalls.²⁶

Entrant ja en època noucentista, i específicament en l'obra de Rafael Masó a Anglès, cal destacar la Casa Vinyes-Miralpeix (1907-1908),²⁷ popularment coneguda com Can Peix, la

²⁵ Veure fitxa de catalogació a *Inventari dels principals recursos turístics d'Anglès (RRTT)*, pàg. 60.

²⁶ Veure dibuix de Rafael Masó a l'annex *Material complementari de l'inventari dels principals recursos turístics (RRTT) d'Anglès*, pàg. 146.

²⁷ Veure fitxa de catalogació a *Inventari dels principals recursos turístics d'Anglès (RRTT)*, pàg. 57.

primera obra de nova planta dissenyada per l'arquitecte, encarregada per la senyora Faustina Cairo, viuda d'Àngel Miralpeix i Carreras. En aquesta època Masó acabava de sortir de l'escola i encara no tenia un estil propi definit. Ja durant els seus estudis d'arquitectura a Barcelona, l'arquitecte gironí s'havia identificat amb el Modernisme i, sobretot, amb l'obra d'Antoni Gaudí, de la qual n'era un gran admirador. És per això que Can Peix presenta evidents influències gaudinianes: decantadors de finestres i portalades amb formes curioses, arrodonides, amb jocs de pedra i estructures de ferro. No obstant, Masó de seguida es va identificar amb el corrent noucentista, creant-se un estil molt personal que l'identificava com arquitecte.

Anys més tard, Masó també va portar a terme la reforma de la Casa Cendra (1913/15-1930),²⁸ un encàrrec fet per Tomàs de Cendra i Terrades, propietari rural (del mas El Soler de Sant Hilari Sacalm, entre d'altres) i hereu d'una antiga nissaga procedent d'Estanyol (Bescanó).

Il·lustració 5. Façana del carrer Major de Can Verdaguer.

Il·lustració 6. Detall de la finestra de ferro colat de Can Verdaguer.

Il·lustració 7. Detall de la finestra de ferro colat de la Casa Cendra.

Font: Judit Crous

En aquests mateixos anys, l'arquitecte va fer una petita intervenció a Can Verdaguer. A tall anecdòtic, esmentar que el model de reixa de ferro colat (veure il·lustracions 5 i 6) que Masó va realitzar per una de les finestres de la façana de la Can Cendra (veure il·lustració 7) i per al portal que dóna accés al jardí de la casa, un disseny en forma de teranyina i amb elements curvilinis d'estil clarament noucentista, també es pot trobar a Can Verdaguer, del carrer Major.

²⁸ Veure fitxa de catalogació a *Inventari dels principals recursos turístics d'Anglès (RRTT)*, pàg. 55.

Il·lustració 8. Façana del carrer Major de Can Verdaguer.

Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Masó era molt amic dels Fontbernat (especialment d'Esteve Fontbernat), la família que residia a Can Verdaguer. Per aquest motiu, i malgrat no tenir documentació que ho verifiqui, es creu que Masó va utilitzar el material que li va sobrar de la reforma de Can Cendra per elaborar una còpia de la reixa de forja per l'habitatge dels Fontbernat, a més de fer petites intervencions a l'interior de la casa.

Finalment, cal destacar un projecte que, malgrat haver-se'n fet plànols i dibuixos, no es va realitzar mai: la construcció d'una casa aïllada (xalet) pel doctor Carles Cendra, germà de Tomàs de Cendra, a la carretera de Girona, davant de la Casa Cendra (veure il·lustració 8).

Altres edificis del municipi que, malgrat no ser de Masó, tenen una referència clarament noucentista són l'estació del Carrilet (1888-1910), el tren d'Olot a Girona; la torre del director de la Fàbrica Burés, recentment destruïda per la construcció d'un moll de càrrega; l'actual Restaurant l'Aliança, antic centre social del sindicat agrícola d'Anglès i, en última instància, Can Tarrés, situada entre el carrer de la Indústria i el carrer Sant Miquel, un habitatge construït per l'empresari Josep Tarrés i Arnau l'any 1928.

Finalment, i pel que fa a les activitats culturals amb reminiscències noucentistes que es portaven a terme a la vila d'Anglès, cal destacar recitals de poesia i la representació d'algunes obres de teatre, com la coneguda *Lo Ferrer de Tall*.²⁹

²⁹ Malauradament, es disposa de molt poca informació sobre les activitats culturals que se celebraven en el municipi.

2.1.5. ELS VINCLES DE RAFAEL MASÓ AMB EL MUNICIPI D'ANGLÈS

Masó era un jove arquitecte molt arrelat a les comarques gironines. Aquest, al llarg de la seva vida va mantenir una forta relació personal i professional amb la vila d'Anglès, municipi on va realitzar els primers treballs.

El primer encàrrec que el jove arquitecte va rebre un cop finalitzats els seus estudis a Barcelona li va fer el propietari rural Tomàs de Cendra i Terrades, perquè s'encarregués de la reforma del mas El Soler de Montsoriu (1906-1910) de Sant Hilari Sacalm. Tomàs de Cendra tenia l'objectiu de reformar aquest antic casalot per tal d'adequar-lo al confort d'un habitatge del segle XX.

D'altra banda, tal com s'ha comentat anteriorment, la primera casa de nova planta de l'arquitecte, Can Peix,³⁰ propietat de la família Vinyes-Miralpeix, la va realitzar a la vila d'Anglès.

Hi ha diverses teories que explicarien com es varen iniciar les relacions entre el jove arquitecte i aquests propietaris d'Anglès. La més probable és que la senyora Faustina Cairo, esposa del senyor Àngel Miralpeix, encarregués a Rafael Masó el projecte del seu habitatge per l'amistat que la família tenia amb el pare de l'arquitecte.

Rafael Masó i Pagès, el pare del novell arquitecte, era una persona molt lligada als grans propietaris rurals, ja que era procurador dels Tribunals i administrador de finques. És probable que aquestes amistats vinguessin donades per l'assessorament legal, jurídic i administratiu que Rafael Masó i Pagès hauria fet a aquestes famílies sobre les seves finques i propietats. Tots aquests contactes i relacions varen servir a Rafael Masó per fer-se conèixer i rebre els primers encàrrecs (en els seus primers anys, més reformes que obra nova; entre altres exemples, Can Cendra i El Soler del Soliu).

Aquesta mateixa teoria serviria per explicar els lligams entre Masó i el propietari rural Tomàs de Cendra. Cal tenir present que, a partir de l'any 1912, aquest lligam familiar es va formalitzar amb l'enllaç de Rafael Masó i Esperança Bru.

A part de les amistats del seu pare, una altra teoria (no menys interessant) lliga al jove arquitecte amb el moviment modernista de la nostra vila. Masó era un gran amic d'Esteve

³⁰ Veure fitxa de catalogació a *Inventari dels principals recursos turístics d'Anglès (RRTT)*, pàg. 57.

Fontbernat i Verdaguer, anglesenc d'adopció que va representar el nucli de la intel·lectualitat del municipi de principis del segle XX, una vila en plena efervescència industrial. Aquest parell de joves havien estudiat junts a Barcelona i tots dos eren amants i defensors de la sardana (ambdós tenien la voluntat d'introduir la sardana arreu del país, sobretot als nuclis més poblats).

Il·lustració 9. Foto familiar: Aleix Fontbernat i Lluïsa Verdaguer, amb els seus fills Consol, Esteve, Lluís, Josep, Lola i Enric.

Font: FONTBERNAT, Esteve, FIGUEREDA, Pere i CASADEMONT, Emili. *Estètica de la sardana*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2010 (reedició del facsímil editat l'any 1908).

A finals del segle XIX la família Fontbernat Verdaguer (veure il·lustració 9), importants propietaris rurals d'Estanyol, es varen instal·lar al municipi d'Anglès, a Can Verdaguer: casa natal de Lluïsa Verdaguer, esposa d'Aleix Fontbernat, i pares d'Esteve, Josep i Enric Fontbernat.

És a l'entorn dels fills d'aquest matrimoni on es varen desenvolupar moltes de les activitats culturals de l'Anglès de principis del segle XX, sobretot amb els nous moviments de l'època: el Modernisme i, posteriorment, el Noucentisme.

Esteve i Josep varen convertir-se en personatges rellevants en la societat catalana del moment. Per la seva banda, Josep Fontbernat va esdevenir un il·lustre músic, escriptor i polític; home de confiança del President Macià, Director General de Radiodifusió, alcalde de Barcelona i candidat per substituir Josep Irla, càrrec que no va acceptar en benefici de Josep Tarradellas. D'altra banda, Esteve Fontbernat, un autèntic humanista, amant de la pintura, de les lletres i, en general, de tot el saber, va ser redactor de *La Publicidad*, director de *Lo Geronès* i autor del llibre *Estètica de la Sardana* (1908)³¹ en el qual plantejava com s'havia de ballar la sardana (actualment els sardanistes, gairebé tots ignorant-ho, segueixen l'anomenat *estil Fontbernat*).

Can Verdaguer era un nucli cultural en el qual sempre hi havia convidats importants, sobretot un dia a l'any: el dinar del diumenge de Gales, la Festa Major d'Anglès. Reunions disteses en

³¹ FONTBERNAT, Esteve, FIGUEREDA, Pere i CASADEMONT, Emili. *Estètica de la sardana*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2010 (reedició del facsímil editat l'any 1908).

les quals s'hi aplegaven figures lligades al món de la cultura, la música i la política, amb una mentalitat progressista i oberta, vinculades als nous corrents artístics i socials de l'època. Entre d'altres, cal destacar el jove arquitecte gironí Rafael Masó; l'escriptor Prudència Bertrana; el fotògraf Valentí Fargnoli i el seu germà, l'escultor Adolf Fargnoli; el metge de la vila, el Sr. Roig i alguns dels seus fills; el popular enginyer industrial Rodrigo Varo, pare d'un dels màxims exponents de la pintura surrealista del segle XX, Remedios Varo; el primer professor de música de Josep Fontbernat, Bet; la família Miralpeix Cairo i els Cendra.

Finalment esmentar que Masó també tenia molt bona relació amb l'administració local. L'Ajuntament d'Anglès tenia una gran confiança amb el jove arquitecte, i així ho mostra l'acte del ple municipal del 18 de febrer de 1931, en el qual es va acordar: "Designar el Arquitecto de Gerona D. Rafael Masó Valentí para que a la brevedad posible gire una visita de inspección detenida a las obras del grupo escolar y que dictamine acerca de su estado y condiciones"³² (diari de les actes de sessions de plenari municipal d'Anglès de l'any 1931). Malgrat això, per problemes de salut, Rafael Masó no va poder fer la visita tècnica d'inspecció d'obres.

Com a mostra de la bona relació que aquest mantenia amb el municipi, l'Ajuntament d'Anglès va proposar-li ser l'arquitecte municipal. No obstant, a causa d'una malaltia, aquest no ho va ser mai i el càrrec va ser ocupat per l'arquitecte gironí Isidre Bosch i Bataller (Vilanna, 1875-1960), que al llarg de la seva trajectòria professional també ho va ser de Cassà de la Selva, Palafrugell i Llagostera. Algunes de les seves obres més destacades són la Casa Furest (1904), situada al carrer del Nord, i la Casa Noguera (1914), situada a la Gran Via Jaume I, ambdós a Girona.

2.2. ANGLÈS: ANÀLISI I CONTEXTUALITZACIÓ DEL MUNICIPI

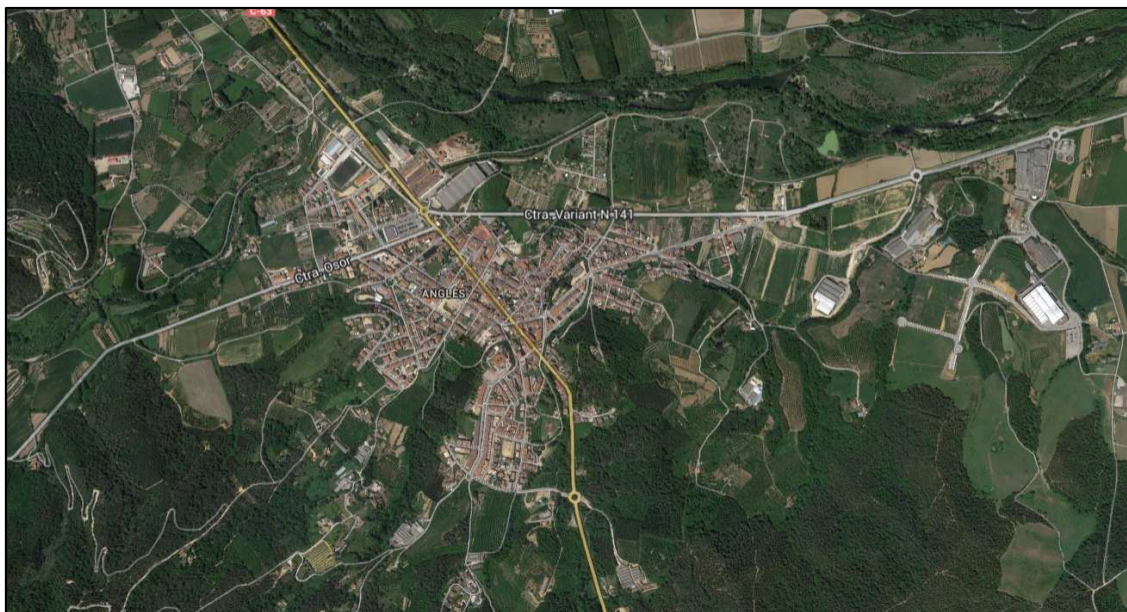
2.2.1. SITUACIÓ I DEFINICIÓ DE L'ESPAI

El nom d'Anglès prové d'*Eclesiis*, que significa "a les esglésies", i les primeres escriptures que s'hi refereixen parlen d'una vall, la *vall de les esglésies*. El topònim Anglès, ja esmentat l'any 860, prové dels temples preromànics situats dins la vall.

³² RAMS, Emili. *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2006. Pàg. 11.

El terme municipal d'Anglès ocupa una extensió de 16 km² i es localitza a una altitud de 150 m sobre el nivell del mar. La localitat està situada al vessant nord-est de la comarca de La Selva i es troba a una distància de 17 km de Girona, a 12 km de Santa Coloma de Farners (capital de comarca), a 100 km de Barcelona, a 40 km de la Costa Brava i a 90 km de la frontera francesa.

II·lustració 10. Fotografia aèria que permet copsar la ubicació física i l'extensió territorial del municipi.

Font: Google Maps

Pel que fa al municipi, la vila vella s'enlaira sobre un petit turó, situat al mig d'una plana del vessant sud de la desembocadura de La Riera d'Osor al riu Ter, on aquests cabals d'aigua marquen la frontera amb les viles veïnes, La Celler de Ter i Sant Julià del Llor. El massís de Les Guillerries tanca la vall per l'oest.

En síntesi, pel que fa al relleu, el terme és planer a la zona dels rius, mentre que a l'oest és muntanyós, on hi destaca la muntanya de Santa Bàrbara (854 m).

2.2.2. ANÀLISI DE LA POBLACIÓ

Segons dades de l'IDESCAT (*Institut d'Estadística de Catalunya*) de l'any 2013, Anglès té censades 5.662 persones que resideixen en el terme municipal; xifres que, si s'estudien juntament amb la superfície, representen una densitat de 347,1 hab/km².

En els darrers anys s'ha observat un increment del nombre d'habitants al municipi. Un dels factors clau que explica aquest augment tant significatiu no és el nombre de naixements, sinó el creixement de la immigració, la majoria procedent del Marroc. En el seu moment, aquests nouvinguts varen decidir instal·lar-se a Anglès per les facilitats que hi havia a l'hora de trobar habitatge i un lloc de treball, situació que en els darrers anys ha canviat molt.

2.2.3. SECTORS ECONÒMICS

L'activitat econòmica del municipi també és un aspecte essencial que convé incloure a l'estudi, ja que l'economia és el sector que porta la riquesa en un territori i, per tant, és necessari identificar els sectors econòmics més rellevants del municipi. L'actual context econòmic, que conseqüentment ha comportat una disminució dels ingressos, ha accentuat la necessitat d'estudiar quins són els punts forts i els punts febles de les economies locals de municipis com Anglès, amb greus dificultats per subsistir econòmicament.

Abans de començar l'anàlisi detallat dels sectors econòmics del municipi convé definir Anglès com una localitat *semi rural*. D'una banda, la vila té un clar origen rural. Malgrat això, també s'ha de tenir present que aquest sempre ha estat un nucli que ha anat derivant cap a la indústria, especialment el sector tèxtil.

Amb l'actual crisi econòmica, el sector de la construcció (també predominant a la zona) i el de la indústria s'han vist greument afectats, fet que ha condicionat molt negativament tant al municipi d'Anglès com altres localitats de les rodalies (en els darrers anys molts treballadors s'han quedat sense feina).

Entre altres exemples, podem destacar el cas de Filatures Burés, que actualment ja ha cessat les seves activitats. La Fàbrica Burés, juntament amb Antex S.A. (Anglès Tèxtil), eren els dos motors econòmics de la indústria tèxtil del municipi i dels voltants. Actualment, Antex S.A. encara continua amb la seva activitat i ha esdevingut capdavantera en aquest sector. Malgrat això, l'empresa no està passant pel seu millor moment, ja que el seu principal producte són els teixits per a l'automoció, i aquest sector és un dels que ha patit d'una forma més dràstica la crisi econòmica.

Tal com s'ha esmentat anteriorment, la construcció també representa un sector econòmic fonamental en l'economia de la vila d'Anglès, actualment en declivi i amb molts treballadors a

l'atur. En els últims deu anys s'ha produït una desmesurada construcció d'habitatges, molts dels quals actualment estan deshabitats, sense propietari o embargats per entitats bancàries.

De la mateixa manera, el sector de la fusta, estretament relacionat amb el de la construcció i amb un pes significatiu al municipi, tampoc ha pogut subsistir amb facilitat els agreujants i les dificultats de la crisi. En aquest grup, cal destacar el tancament de la fàbrica d'escuradents Esteve Caireta (única a Espanya) i de l'empresa d'Art, dedicada a la fabricació de portes de cuina, que també va tancar a finals del 2008.

El tancament i els problemes econòmics d'aquestes grans empreses i d'altres de petites i mitjanes, han provocant greus problemes econòmics, tant a l'Ajuntament (han disminuït els ingressos originats pels impostos i els tributs) com a la població local, que s'ha quedat sense feina i el seu nivell adquisitiu ha minvat considerablement.

No obstant això, cal destacar un altre sector econòmic que, en mica en mica, va prenent força (malgrat que encara és força insignificant): el sector dels serveis, que comprèn el personal de l'administració, l'ensenyament, la sanitat i, sobretot, el comerç. Anglès és un punt d'atracció comercial per molta gent de localitats veïnes, que acudeixen al municipi per a realitzar les seves compres diàries i per assortir-se d'articles de tota mena, gaudint d'una oferta variada (tant d'establiments locals que venen al detall, com de grans cadenes comercials).

Finalment, i pel que fa al turisme, aquest és insignificant, tot i que el municipi té elements turístics potencials, que es detallaran més endavant.

2.2.4. ACCESSIBILITAT

Per complementar l'estudi de la situació actual del municipi fa falta determinar l'accessibilitat en el territori, ja sigui des de la vessant de les infraestructures com per la facilitat de poder disposar dels serveis bàsics.

D'una banda, les comunicacions són un dels factors primordials a l'hora de projectar un espai potencialment turístic, ja que són la manera d'arribar a la destinació i, si aquestes es troben en un estat precari o insuficient, poden comportar una disminució dels visitants al destí turístic.

Pel que fa a les infraestructures que enllacen la vila amb altres poblacions, cal destacar que Anglès està comunicat amb Girona mitjançant la carretera N-141, actualment en obres de millora; la C-63, que comunica Olot i Santa Coloma de Farners, i la Gi-542, que connecta el

municipi amb Osor i Sant Hilari Sacalm (via molt més estreta i insignificant que la resta de comunicacions). Alhora, l'Eix Transversal transcorre a uns 9 km de la població, l'autopista a uns 20 km des de Girona i a uns 30 km des de Maçanet de la Selva.

A més, cal destacar que el municipi es troba a una hora (aproximada) de la frontera francesa i de Barcelona, i a pocs minuts de l'aeroport Girona-Costa Brava. Referent a aquestes infraestructures, tot i que algunes podrien manifestar unes millors condicions, són les adequades i per tant, afavoreixen la connexió entre els punts. Amb tot això, es pot determinar que Anglès es troba en una favorable situació geogràfica.

A nivell intern, és necessari avaluar les distàncies a peu dins la població per tal de determinar si aquestes són les adequades. En aquest sentit, s'ha observat que la distància entre els punts turístics més rellevants de la vila (el Barri Antic, amb tots els elements patrimonials que aquest conté, i la màquina de vapor d'Indústries Burés), les parades d'autobusos, l'Ajuntament d'Anglès i la Plaça de la Rutlla (punt cèntric del municipi i des d'on s'inicien totes les rutes de senderisme), no superen els 15-20 minuts a peu. Aquestes dades demostren que els punts no tenen una gran distància entre ells, fet que beneficia al desenvolupament de l'activitat turística. El punt amb una major distància, pel que fa a la resta, és el Vapor Burés però, tot i així, cal considerar que el trajecte és totalment planer i adequat.

2.2.5. SERVEIS BÀSICS I INFRAESTRUCTURES

Anglès disposa de les infraestructures mínimes i necessàries de qualsevol localitat. El municipi compta amb un Centre d'Atenció Primària (CAP) i amb dues parades d'autobús, situades als dos extrems del poble (una al carrer Indústria, davant la plaça dels Horts, i l'altra al carrer Girona). D'altra banda, la localitat també compta amb disponibilitat d'energia elèctrica, d'aigua corrent, de gas ciutat, de xarxa telefònica i de connexió Wi-Fi.

Tal com s'ha comentat anteriorment, l'aeroport Girona-Costa Brava es troba a tant sols 20 km del municipi. Finalment, la vila no disposa de parada de tren, les més pròximes es troben a Girona i a Sils.

Pel que fa a l'oficina d'informació turística, actualment no se'n disposa de cap. L'any 2005 es va obrir una oficina al costat del local de la policia local, a l'edifici de l'antiga estació del Carrilet, un punt molt estratègic i de fàcil accés pels visitants. El 2008 però, aquesta es va

tancar per problemes econòmics. Actualment, si alguna persona necessita informació turística s'ha de dirigir a l'Ajuntament (carrer d'Avall) a demanar-la, cosa especialment greu.

En última instància, la majoria de carrers del poble es troben en bones condicions. No obstant, cal esmentar que se'n poden trobar alguns amb un estat força deplorable, és el cas del Carrer Eixample i del carrer Escoles. De la mateixa manera, la principal carretera que comunica el poble amb la ciutat de Girona, la N-141, també es troba en un estat força lamentable, tal com s'ha especificat anteriorment. Conscients de l'elevat nombre d'accidents que en els darrers anys han tingut lloc en aquest traçat, actualment s'estan fent obres de reforma i millora.

2.2.6. INVENTARI DELS PRINCIPALS RECURSOS TURÍSTICS D'ANGLÈS (RRTT)

Amb l'objectiu de detectar, conèixer i avaluar els recursos turístics (actuals i potencials) del municipi, és necessari realitzar prèviament una catalogació³³ de tots ells. En aquest sentit, s'han classificat els diferents elements turístics a partir de cinc grans categories:

- **Espais naturals:** són aquells llocs que tenen un valor paisatgístic, al marge dels seus equipaments i instal·lacions. La fauna, la flora, la pesca i la caça, entre altres exemples.
- **Museus i manifestacions culturals i històriques:** s'inclouen tots els recursos de la naturalesa cultural que tenen valor artístic, històric i monumental.
- **Folklore:** són totes aquelles manifestacions relacionades amb la cultura, les costums i les tradicions de la població.
- **Realitzacions tècniques, científiques i artístiques contemporànies:** recursos que, per la seva singularitat o excepcionalitat, tenen algun interès turístic.
- **Esdeveniments programats:** manifestacions i esdeveniments organitzats que poden tenir capacitat d'atracció turística.

³³ Per la catalogació dels recursos turístics del municipi d'Anglès s'ha utilitzat el model de les fitxes IPCE (*Inventari del Patrimoni Cultural Europeu*) del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona). A partir d'aquí, aquestes s'han modificat, adaptant-les als continguts i a la informació que es vol exposar.

DENOMINACIÓ | RUTA DE LES ERMITES

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	-
Ubicació	En el terme municipal d'Anglès, concretament a la Serralada de les Guillerries, al sud del municipi.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Espais naturals	Subcategoria	Muntanya
Ús original	Culte	Estat de conservació	Regular
Accessibilitat	Regular	Protecció	-
Descripció	La Ruta de les Ermites consisteix en la realització d'un itinerari de baixa dificultat per la muntanya de Santa Bàrbara, en la qual s'hi localitzen algunes ermites. Aquesta ruta s'inicia al carrer dels Pins, direcció a Sant Pere Sestronques i Sant Amanç, per acabar pujant fins al cim de la muntanya, on s'hi troba un petit santuari amb un refugi (antiga casa de l'ermità) des del qual es poden observar paisatges de gran bellesa que tenen la Mediterrània com a taló de fons. Per exemple, en un dia clar es pot contemplar la Serra del Cadí, les Illes Medes i la Costa Brava. Per la seva banda, Sant Amanç (situada a la zona inferior del cim), és una ermita d'estil romànic d'estructura complexa (absis rectangular), restaurada recentment. Aquesta antiga església parroquial és una de les quatre parròquies que hi havia dins el territori que conformava l'antic terme del castell. La tornada de la ruta circular es fa per Can Camps, passant pel <i>tut</i> i les antigues cases dels treballadors de les Mines del Sant Pare.		
Observacions	Les rutes es poden fer a peu, a cavall, amb quad i amb bicicleta BTT. Pel que fa a l'accessibilitat, aquesta és regular perquè, per carretera, només s'hi pot accedir amb un vehicle tot terreny. En última instància, especificar que l'estat de conservació de l'ermita de Santa		

	Bàrbara és molt bo, gràcies als intensos treballs de restauració portats a terme pels <i>Amics de Santa Bàrbara</i> . Entre altres actuacions de millora, a l'antiga casa de l'ermità s'hi ha adequat un refugi que serveix d'aixopluc a excursionistes i pelegrins.
Imatges	Font: www.wikiloc.com i www.laselvaturisme.com

DENOMINACIÓ | RUTA DE LES MASIES DE SANT AMANÇ

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	-
Ubicació	Al vessant est de la muntanya de Santa Bàrbara, concretament al sud del municipi.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Espais naturals	Subcategoria	Muntanya
Ús original	-	Estat de conservació	Regular

Accessibilitat	Regular	Protecció	-
Descripció	Ruta de 9'8 km (30 min.) de dificultat elevada, mitjançant la qual es poden descobrir diverses masies típiques del territori i que mostra l'activitat agrícola d'aquesta zona. Durant el recorregut es poden observar Can Falguera, Can Figueras, Comarodona, Cal Manyà, Can Migdiada, Can Murtra i Can Valls, entre d'altres. S'ha de mencionar, a la vegada, amb rellevància Can Camps, una masia d'important interès arquitectònic. Aproximadament a la meitat del recorregut, si l'usuari es desvia uns 500 m de l'itinerari, es pot apropar a l'església romànica de Sant Amanç, datada del segle IX. Aquest itinerari s'inicia al davant de l'antiga estació del Carrilet d'Anglès, que es troba a l'actual Via Verda de Girona a Olot; punt de sortida en el qual els visitants poden observar les naus i l'antiga colònia industrial Burés.		
Observacions	Malgrat que sí existeix algun tipus de conservació, ja que algunes de les masies estan catalogades, la majoria es troben en ruïnes i en un mal estat de conservació. L'itinerari (que coincideix amb una part de la ruta de Sant Pere Sestronques) es pot fer a peu, a cavall, amb quad i amb bicicleta BTT. El camí entre les masies és eminentment forestal, alternant-se amb zones de conreus. La part final de la tornada es passa pel carrer d'Avall d'Anglès, aspecte interessant a l'hora de planificar una oferta turística complementària basada en el patrimoni cultural i històric del municipi.		
Imatges	Font: www.selva.cat i www.catalunyamedieval.es		

DENOMINACIÓ | ERMITA DE SANT PERE SESTRONQUES

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	Segle IX, o anterior
Ubicació	Capella situada prop del mas Can Gravat, gairebé a tocar els límits de separació dels termes municipals d'Anglès i Brunyola. Procedents d'Anglès i circulant per la carretera C-63 en sentit sud, Santa Coloma de Farners, hi ha una sortida a mà esquerra que indica les ermites de Sant Romà i Sant Pere Sestronques.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals en espais naturals	Subcategoria	Lloc històric (edifici religiós)
Ús original	Culte	Estat de conservació	Molt bo
Accessibilitat	Bona	Protecció	-
Descripció	Es tracta d'una capella preromànica aïllada, de planta rectangular i d'una sola nau. Aquesta podria ésser del segle IX, o anterior. Durant les obres de restauració de l'any 1994, es va descobrir una interessant finestra d'arc de ferradura que indicaria una possible construcció visigòtica. Fins al segle XVIII, l'ermita va pertànyer a la parròquia de Sant Amanç.		
Observacions	L'ermita es troba en bon estat. L'any 1994 es van portar a terme importants treballs de restauració. Apte per rutes a peu, a cavall, amb quad, amb bicicleta BTT i amb cotxe (es pot aparcar davant mateix de la capella).		

Imatges

Font: www.artmedieval.net, www.festacatalunya.cat i www.relatsencatala.cat

DENOMINACIÓ | ERMITA DE SANTA BÀRBARA

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	Segle XIII
Ubicació	Al cim de la muntanya de Santa Bàrbara, un turó de 850 m. que presideix la vila d'Anglès.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals en espais naturals	Subcategoria	Lloc històric (edifici religiós)
Ús original	Culte	Estat de conservació	Molt bo
Accessibilitat	Regular	Protecció	-
Descripció	L'actual ermita de Santa Bàrbara es troba estructurada en dues parts. D'una		

	banda, el refugi de dues plantes, on se'n destaca el portal adovellat d'arc de mig punt que dona accés a la planta baixa; espai obert al públic on s'hi ubica una llar de foc i una gran taula de fusta per acollir als excursionistes. Degut a diversos actes de vandalisme, es va creure oportú tancar l'accés a la part més nova del refugi, on hi ha una cuina i un gran menjador a la part inferior i, a la segona planta, un ampli espai adequat amb lliteres (si es vol accedir a aquesta part s'ha de demanar la clau a l'associació <i>Amics de Santa Bàrbara</i>). En segon lloc, hi ha la capella d'una sola nau i amb un petit absis de mitja volta. D'aquesta part de l'ermita se'n destaca el campanar d'espadanya, el vitrall de colors de l'interior que reproduïx un arbre i el gran portal adovellat d'arc de mig punt amb unes dovelles de grans dimensions i molt ben escairades. En el tram de la capçalera hi ha una petita taula d'altar, així com una fornícula emmarcada en pedra que alberga una imatge de Santa Bàrbara.
Observacions	Fent un breu incís històric, convé ressaltar que la primera referència documental que es té de l'ermita és de l'any 1310. La campana del campanar conté les següents inscripcions: "Parròquia de sant Martí Sapresa: ermita de Santa Bàrbara 1952 Laus Deu" i "Amics de Santa Bàrbara 2002: els amics de Santa Bàrbara al poble d'Anglès i a tots els que veneren aquest indret". Tal com s'ha especificat anteriorment, l'estat de conservació de l'ermita (interior i exterior) és molt bo, gràcies als intensos treballs de restauració portats a terme per l'entitat <i>Amics de Santa Bàrbara</i> (1995). Entre altres actuacions de millora, a l'antiga casa de l'ermità s'hi ha adequat un refugi que serveix d'aixopluc a excursionistes i pelegrins. En relació a l'accessibilitat, es requereix la utilització d'un vehicle 4x4, sobretot en el darrer tram del recorregut. També s'hi pot accedir a peu, a cavall, amb quad i amb bicicleta BTT. Per acabar, esmentar que anualment el segon diumenge de maig se celebra l'Aplec de Santa Bàrbara.
Material complementari	Veure fitxa de l'Aplec de Santa Bàrbara (pàg. 66).

Imatges			
	Font: Joana Figueras		

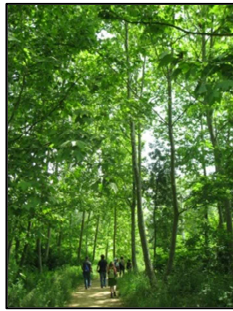
DENOMINACIÓ | ARBREDA BURÉS I RIU TER

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	-
Ubicació	Al nord-est del municipi, a la banda esquerra de la carretera d'Olot (direcció La Celler de Ter).		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Espais naturals	Subcategoria	Cursos d'aigua i boscos de ribera
Ús original	Natural, lúdic, productiu i comercial	Estat de conservació	Regular
Accessibilitat	Bona	Protecció	-
Descripció	Zona en la qual hi destaquen les plantacions d'arbres de ribera a l'entorn del riu i les hortes.		

	La comarca de La Selva, tot i la seva heterogeneïtat geogràfica, és a dir, la presència de muntanya, plana i mar, disposa d'un element diferenciador respecte a altres territoris: l'aigua, especialment la del riu Ter. Pel que fa a la vila d'Anglès, el riu Ter va tenir un paper fonamental en el desenvolupament industrial del municipi. L'arribada dels Burés (1881), procedents del centre de Catalunya, va significar la introducció de les últimes novetats tecnològiques i mecàniques aplicades a la força de l'aigua. Amb tot això, el riu es va convertir en una de les fonts d'energia més importants, com en altres comarques catalanes. Molts experts ja ho apuntaven, el gran tresor de la vall era la força de les aigües del seu riu, el Ter, i per això calia aprofitar les oportunitats i els recursos que els hi proporcionava. La vida social i les activitats d'oci també hi eren molt presents: festes majors, aplecs de sardanes, concursos de pesca i celebracions diverses a la fresca. Un munt d'activitats que s'han anat perdent amb el pas del temps; anys en els quals les aigües del Ter encara gaudien d'un estat mediambiental bo, i l'arbreda Burés i les ribes del riu no eren utilitzades com abocadors incontrolats, com ha estat succeint darrerament.
Observacions	El passat mes de gener l'Ajuntament d'Anglès va expressar la seva voluntat de promoure la pesca de la truita de riu, amb l'objectiu de revifar turísticament el municipi i les rodalies. Segons dades de la <i>Societat de Pescadors Esportius d'Anglès i Comarca</i>, en els últims anys els visitants que acudeixen a la zona per practicar aquesta modalitat de pesca sense mort han incrementat notablement.
Material complementari	Recopilació de fotografies de la vida social i de les activitats d'oci que es realitzaven vora les ribes del Ter i a l'arbreda Burés. Veure a l'annex <i>Material complementari de l'inventari dels principals recursos turístics d'Anglès</i> (pàg. 145).

Imatges

Font: Judit Crous. Ruta *Aigua-Ter* organitzada per l'Ajuntament d'Anglès i el Consell Comarcal de la Selva (23/05/2009).

DENOMINACIÓ | BARRI ANTIC

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	Segle XVI
Ubicació	Situat en un petit turonet al centre del municipi.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals	Subcategoria	Lloc històric
Ús original	Habitatges	Estat de conservació	Regular

Accessibilitat	Bona	Protecció	BCIN (08/03/2012)
Descripció	El Barri Antic d'Anglès reuneix diversos estils arquitectònics; es tracta "d'un museu a l'aire lliure que permet admirar estils arquitectònics que van des del Romànic al Noucentisme, passant pel Modernisme i amb un esclat apoteòsic marcat pel Gòtic", tal com s'explica al web de l'Ajuntament. Malgrat ser un gran desconegut, és un dels més antics i importants de Catalunya. Es poden diferenciar fins a tres tipologies d'edificis: cases medievals, casals gòtics i cases medievals transformades, totes elles, amb portals, finestres i inscripcions de gran interès artístic. La majoria d'aquestes edificacions es troben al carrer Major (Cal Rellotger i La Torratxa) i al carrer d'Avall (Cal Sabater Borni i Can Camps, entre d'altres). Aquest últim, amb dos grans arcades molt significatives (una d'elles, l'Arcada de Can Verdaguer). A la vegada, també es poden trobar dos cases d'estil noucentista de Rafael Masó: Can Vinyes (1907-1908) i Can Cendra (Masó va ser l'encarregat de la reforma de l'any 1915).		
Observacions	Malgrat estar enlairat de la resta de la població, l'accessibilitat és bona. Hi ha diferents accessos, alguns amb carrers amb pujada, d'altres amb escales. L'estiu del 2005, es varen penjar uns petits panells i mapes informatius en els punts del nucli antic on hi ha un element artístic o arquitectònic rellevant. No obstant, malgrat que el Barri Vell és l'element turístic més desenvolupat del municipi, aquest presenta un pèssim estat de conservació (edificis vells, molts d'ells en mal estat o en ruïna), poca activitat comercial i dificultats de circulació viària, entre d'altres. Pel que fa l'estat de conservació, anys enrere aquest es trobava en millors condicions. En els darrers anys ha experimentat un notable procés de degradació. És per això que es va integrar en el darrer projecte del Pla de Barris de la Generalitat. En última instància, el març de 2012, el nucli antic d'Anglès va ser declarat <i>Bé Cultural d'Interès Nacional</i> (BCIN), en la categoria de conjunt històric, per acord del Govern (DOGC del 8 de març de 2012).		
Material complementari	Veure fitxes del carrer d'Avall (pàg. 51), carrer Major (pàg. 53), Can Cendra (pàg. 55), Can Vinyes (pàg. 57) i del Castell i l'antiga muralla (pàg. 59).		

Imatges

Font: Emili Rams i Judit Crous

DENOMINACIÓ | CARRER D'AVALL

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	Segles XIII, XVI, XIX, XX
Ubicació	Situat dins del Barri Vell del municipi. Dels dos carrers principals del nucli antic, és el que transcórrer per la part inferior.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals	Subcategoria	Lloc històric
Ús original	Habitatges	Estat de conservació	Regular
Accessibilitat	Bona	Protecció	-
Descripció	El carrer d'Avall d'Anglès, documentat des del segle XIII, és un dels carrers monumentals d'època medieval més interessants de Catalunya. Gairebé totes les seves edificacions conserven elements d'interès, que abasten des del segle XIV al XVIII: portals adovellats (com el de Can Tino, Can Talleda, Can Bernades, Cal Sabater Borni i Can Camps), finestres d'època gòtica i renaixentista, escuts heràldics o arcades que travessen el carrer, com la de Can Verdaguer, residència de la família Fontbernat.		
Observacions	Tal com s'ha detallat a la fitxa del Barri Antic, hi ha petits plafons informatius que indiquen els punts del carrer on hi ha un element artístic o arquitectònic rellevant. Aquests es troben principalment a les entrades d'habitatges i cases singulars, a les dues arcades i al Carreró. En última instància, tot i que el seu deteriorat estat de conservació ho requeriria (tenint en compte la importància dels seus elements arquitectònics), el carrer d'Avall no està reconegut ni com a BCIN ni com a BCIL, malgrat sí estar inclòs en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic Català i en la declaració (març del 2012), en la categoria de conjunt històric, del nucli antic.		

Material complementari	Recopilació d'imatges antigues del carrer d'Avall, juntament amb un dibuix de Rafael Masó i fotografies de la família Fontbernat. Veure a l'annex <i>Material complementari de l'inventari dels principals recursos turístics d'Anglès</i> (pàg. 146).
Imatges	Font: Judit Crous

DENOMINACIÓ | CARRER MAJOR

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	Segles XVI, XIX i XX
Ubicació	Situat dins el Barri Antic del municipi, que connecta la Plaça de la Vila amb l'Església Parroquial de Sant Miquel d'Anglès.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals	Subcategoria	Lloc històric
Ús original	Habitatges	Estat de conservació	Regular
Accessibilitat	Bona	Protecció	-
Descripció	Tal com s'ha plantejat en reiterades ocasions, malgrat la gran desconexió que hi ha, per part dels propis anglesencs, entorn del seu nucli antic, aquest reuneix elements de gran interès i valor patrimonial. Entre altres habitatges del carrer Major que presenten portals, finestres i inscripcions d'interès artístic, cal destacar Can Verdaguer, on residien els Fontbernat (habitatge que, per la part de llevant, també dona al carrer d'Avall, davant de Can Cendra); Cal Noi, una casa medieval amb elements renaixentistes; Cal Rellotger, la seu de l'antiga notaria del Castell d'Anglès, la qual va funcionar des de l'any 1362; Ca l'Esparter, la residència dels Olmera-Çarrovera, una família amb un destacat protagonisme a la vila d'Anglès (la representació de la família a l'altar major de l'església de Sant Miquel és una mostra de la seva importància); i, en última instància, Cal Roig, antiga Casa Pérez, actualment retolada com la Casa de la Torratxa. L'habitatge va ser reformat entre el 1889 i el 1891 per encàrrec de Frederic Homs, espòs de Carme Burés, socis fundadors d'Indústries Burés. Aquest va ser el primer edifici modernista que es va edificar a Anglès. Finalment, al capdavant del carrer Major hi trobem la Doma i l'església		

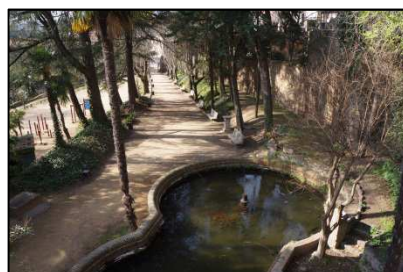
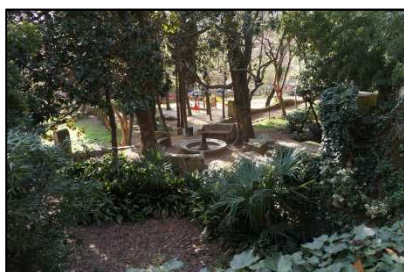
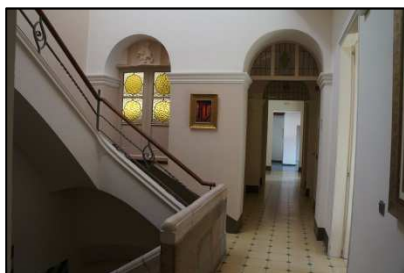
	parroquial de Sant Miquel d'Anglès.
Observacions	Tal com s'ha detallat a la fitxa del Barri Antic, hi ha petits plafons informatius que indiquen els punts del carrer on hi ha un element artístic o arquitectònic rellevant (principalment a les entrades dels habitatges més singulars i a les dues arcades). En última instància, tot i que el seu deteriorat estat de conservació ho requeriria (tenint en compte la importància dels seus elements arquitectònics), el carrer Major no està reconegut ni com a BCIN ni com a BCIL, malgrat sí estar inclòs en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic Català i en la declaració (març del 2012), en la categoria de conjunt històric, del nucli antic.
Material complementari	Veure fotografia antiga del carrer Major a l'annex <i>Material complementari de l'inventari dels principals recursos turístics d'Anglès</i> (pàg. 147).
Imatges	Font: Judit Crous

DENOMINACIÓ | CASA CENDRA I JARDÍ NOUCENTISTA

Dades identificatives			
Autor	Masó Valentí, Rafael	Data obra	1913 - 1915 (reforma)
Ubicació	Edifici núm. 29-31 del carrer d'Avall i núm. 7-9 per la banda de la carretera de Girona (accés a través del jardí de l'habitatge).		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals	Subcategoria	Lloc històric
Ús original	Habitatge	Estat de conservació	Regular
Accessibilitat	Bona	Protecció	-
Descripció	L'actual edificació de la Casa Cendra és el resultat de les obres de reforma i ampliació d'un antic casal, efectuades per l'arquitecte gironí Rafael Masó i Valentí, amb un llenguatge arquitectònic noucentista de referències a architectures europees. La construcció es va dur a terme des de mitjans del 1913 fins al maig del 1914, això pel que fa a l'ampliació. La reforma del casal (l'entrada pel carrer i l'escala) és del 1915, mentre que la façana del carrer d'Avall està datada del 1930 (aquesta no sembla projectada per Masó). Es tracta d'un casal senyorial de Tomàs de Cendra i Terrades, propietari rural i hereu d'una antiga nissaga procedent d'Estanyol (Besanó). L'habitatge familiar, de grans dimensions, consta de planta baixa i dos pisos, entre mitgeres, cobert amb una teulada a dues aigües de vessants i jardí. Malgrat que la façana principal dóna al carrer d'Avall, des d'on millor es poden apreciar les dimensions de l'edifici és des del jardí i l'antiga zona d'hortes, ara parc públic, que dóna a la carretera de Girona.		
Observacions	El 27 de maig de 1986 la propietat Cendra va ser adquirida per l'Ajuntament d'Anglès, per un import de 44.373.425 pessetes. En els		

	darrers anys l'edifici s'ha fet servir com a dispensari mèdic i com a hotel d'entitats del poble. També es va construir el Centre d'Atenció Primària Dr. Ramon Vinyes en un dels camps de conreu d'aquesta finca i el Club de Petanca d'Anglès va fer servir un antic camp com a pista de joc. Actualment, des del 20 de maig de 2010, l'habitatge és la seu de l'Ajuntament d'Anglès. El casal de Can Cendra va ser àmpliament restaurat a finals del segle passat, concretament entre el 1993 i el 1995, per l'arquitecte Ramon Maria Castells i Llanera. El projecte va comptar amb la participació del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Girona, l'Ajuntament d'Anglès i l'Escola Politècnica de la Universitat de Girona. L'actuació va consistir en renovar els sostres interiors, les cobertes i tots els tancaments, acabats interiors i instal·lacions necessaris per deixar utilitzables les sales de l'edifici. També es varen fer obres de remodelació al graner i a les antigues quadres, on s'hi va adequar la Sala Fontbernat, un espai on s'hi celebren els actes plenaris de l'Ajuntament, exposicions i tot tipus d'activitats (donació de sang, conferències, entrega de premis, presentacions de llibres, etc.). L'última intervenció es va portar a terme entre el 2008 i el 2009, en l'adequació de l'habitatge com a Casa de la Vila.
Material complementari	Plànols i dibuixos del projecte realitzats pel propi Masó. Veure a l'annex <i>Material complementari de l'inventari dels principals recursos turístics d'Anglès</i> (pàg. 148).
Imatges	

Font: Judit Crous

DENOMINACIÓ | CASA VINYES MIRALPEIX (CAN PEIX)

Dades identificatives			
Autor	Masó Valentí, Rafael	Data obra	1907 - 1908
Ubicació	Carrer del Castell núm. 6. Dins del nucli antic, al costat de la plaça de la Vila.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals	Subcategoria	Lloc històric
Ús original	Habitatge	Estat de conservació	Molt bo

Accessibilitat	Bona	Protecció	-
Descripció	Construcció de nova planta encarregada per Faustina Cairo. Va ser el primer projecte de nova planta de Rafael Masó. Es tracta d'una casa unifamiliar aïllada i amb jardí, que consta de planta baixa i pis amb coberta de teula àrab a dues vessants. De la façana se'n destaca l'arrebossat des d'on emergeixen elements de pedra de caire estrictament decoratiu. A la porta d'entrada s'hi aprecia la figura d'un peix, fent referència al cognom de la família propietària (Vinyes-Miralpeix).		
Observacions	Edifici habitat per la família Vinyes-Miralpeix que presenta un estat de conservació molt bo: l'any 2005 va ser restaurat i contínuament els propietaris porten a terme intervencions de millora.		
Material complementari	Documentació, fotografies familiars i plànols de Rafael Masó. Veure a l'annex <i>Material complementari de l'inventari dels principals recursos turístics d'Anglès</i> (pàg. 152).		
Imatges	Font: Emili Rams i Judit Crous		

DENOMINACIÓ | RESTES DEL CASTELL I L'ANTIGA MURALLA

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	Segles XII, XIII i XV
Ubicació	En el Barri Vell d'Anglès, incloent la plaça de la Vila, el carrer del Molí i el carrer del Castell.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals	Subcategoria	Lloc històric
Ús original	Fortificació	Estat de conservació	Dolent (quasi destruït)
Accessibilitat	Bona	Protecció	BCIN
Descripció	Anglès va néixer a l'empar del monestir d'Amer i del desaparegut Castell d'Anglès. L'origen del seu desenvolupament prové del permís atorgat el 1294 pel rei Jaume II per fer-hi un mercat setmanal. Documentat des de 1242 i propietat dels vescomtes de Cabrera, el Castell tenia per funció vigilar els camins cap a Blanes, on els Cabrera hi tenien el castell principal, i cap Olot i Girona. La muralla (assentada probablement sobre una base tardoromana) tenia les següents portes: la Porta de Girona, pel carrer Empedrat, la Porta del Raval, prop del baluard de Sant Miquel i la Porta de Santa Magdalena, des d'on sortia el camí cap a Blanes. Dins el clos, a l'altra banda del Castell, s'hi va edificar l'església de Sant Miquel, de base romànica i profundament transformada el segle XVII. El Castell, amb torres de guaita de planta rodona, només comptava amb tres carrers: el carrer d'Avall, el Major i el Call jueu. Fora muralles hi havia el barri del Raval i el de Santa Magdalena, juntament amb el Molí. Amb tot això es denota que el castell era de dimensions reduïdes. A partir del segle XVI, després d'haver estat molt malmès per un atac dels francesos i degut al creixement de la població, el castell va entrar en una forta		

	decadència i va ser derruït. De l'antiga fortificació medieval en resten escassos vestigis molt aïllats: un tram del clos emmurallat i algunes arcades conservades a l'interior del conjunt de cases del nucli antic. L'antiga plaça d'armes del castell actualment és la plaça de la Vila.
Observacions	-
Imatges	Font: Judit Crous

DENOMINACIÓ | CONJUNT ARQUITECTÒNIC DE CUC

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	Segles XIII, XV i XVI
Ubicació	A la zona oest del municipi, a l'esquerra de la carretera d'Olot (direcció La Celler de Ter) i del carrer de la Fàbrica, a uns 200 m d'Indústries Burés.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Museus i manifestacions culturals	Subcategoria	Lloc històric
Ús original	Pagesia	Estat de conservació	Regular
Accessibilitat	Molt bona	Protecció	-

Descripció	El conjunt arquitectònic de Cuc està format per una gran masia d'estil gòtic que data del segle XIII, amb un singular finestral i una porta de grans dovelles. Al seu costat, hi ha un molí que es comunica amb la masia a través d'una arcada. Uns metres més enllà, hi ha la Torre de la Burés (Villa Eulàlia, popularment), l'antiga residència del propietaris de la fàbrica Burés. D'aquesta se'n destaca la masoveria, el colomar i la torre angular, amb una apuntada coberta de ceràmica negra.
Observacions	Actualment, la masia gran és un restaurant, i el molí i la residència dels propietaris de la Fàbrica Burés són immobles privats; el primer és una residència familiar i el segon, la Torre, és propietat d'una institució bancària. L'estat de conservació de la Torre és molt precari. Aquesta està totalment abandonada i presenta greus desperfectes. Vitralls, peces de ceràmica i altres elements d'un alt valor patrimonial s'estan perdent amb el pas dels anys.
Imatges	Font: Emili Rams i Judit Crous

DENOMINACIÓ | EL VAPOR DE LA BURÉS

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	1899 - 1900
Ubicació	El Vapor de la Burés és troba en una nau d'estil modernista annexa a la fàbrica.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Realitzacions tècniques, científiques i artístiques contemporànies	Subcategoria	Obres d'art i tècnica (disseny industrial)
Ús original	Productiu	Estat de conservació	Bo
Accessibilitat	Molt bona	Protecció	BCIN (14/12/2010)
Descripció	Una màquina de vapor de 200 CV de força del sistema Corliss fabricada per <i>La Maquinista Terrestre i Marítima</i> als voltants de 1900; una veritable joia de l'arquitectura industrial que, dins la seva categoria a Catalunya i Espanya, és segurament el vapor més ben conservat, complet i de funcionament en el mateix lloc on va ser emplaçat. A més, és considerada una de les màquies més importants d'Europa, equiparable a altres exemplars conservats a la Gran Bretanya. La màquina va estar en funcionament fins a la dècada dels cinquanta del segle passat i va significar un gran avenç tecnològic per l'època. La producció de la Fàbrica Burés, en els seus inicis, depenia d'aquest artefacte que, amb la seva gran caldera de transatlàntic, produïa l'energia necessària per moure la resta de la maquinària. La màquina funcionava amb carbó mineral vegetal, que es cremava a les calderes per produir vapor. Llavors, mitjançant un sistema de pistons s'aconseguia fer girar el volant, que al mateix temps, movia uns eixos de grans dimensions que proporcionava la força motriu necessària pels telers. La màquina, que es troba en una nau aïllada de la resta de les instal·lacions		

	fabrils (juntament amb les calderes), s'ha conservat pràcticament intacte gràcies a la dèria del Sr. Sentalla, el director de la secció de Filatures. El vapor va funcionar fins a la postguerra i, des de llavors, ha estat un autèntic desconegut, fins i tot, per a molts treballadors d'Indústries Burés.
Observacions	L'any 2002, coincidint amb el tancament de Filatures Burés i gràcies a la informació proporcionada per un industrial de la vila, el <i>Grup d'Estudis de la Vall d'Anglès</i> va tenir coneixement de l'existència d'aquesta singular màquina. Posteriorment, gràcies als directors de la fàbrica, es va poder visitar. El dia 2 de setembre de 2002, el <i>Grup d'Estudis de la Vall d'Anglès</i> i el <i>Museu de l'Aigua</i> de Salt, varen fer arribar al Registre del Consorci de la vila d'Anglès uns escrits demanant la protecció del vapor per evitar la seva destrucció. Acceptada la proposta en un ple municipal, es va procedir a redactar un pla de preservació i es varen iniciar els tràmits per a la seva declaració com a BCIN. D'aquesta forma, el 14 de desembre de 2010 el govern en funcions va acordar declarar <i>Bé Cultural d'Interès Nacional</i>, en la categoria de monument històric, l'edifici del Vapor de la Fàbrica Burés. En el mateix acord també es va delimitar l'entorn de protecció del monument. També cal destacar que el <i>Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya</i> va atorgar, el mateix any 2010, un accèssit dels premis <i>Bonaplata</i> a l'arquitecte Adrià Felip Campistol pel seu projecte de restauració de la Fàbrica Burés d'Anglès. Tal com bé explica Josep Tarrés, un anglesenc aficionat a la història local i al patrimoni cultural i natural, al seu bloc: "Ara amb l'adequació del Vapor de la Burés iniciem una nova etapa. No ens podem aturar i el Vapor hauria de ser el símbol dels nous reptes que s'han d'encarar els propers anys. Si el segle passat la vila d'Anglès es va caracteritzar per la seva transformació econòmica. Per passar de ser una vila eminentment rural a ser una vila industrial. Els propers anys d'aquest segle XXI la transformació ha d'anar encaminada cap el manteniment i reactivació de la indústria. Com també de l'assentament de nous nínxols d'activitat, com el turisme cultural i les activitats relacionades amb les noves tecnologies i l'anomenada societat del coneixement."

Imatges

Font: Judit Crous

DENOMINACIÓ | APLEC DE LA SARDANA

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	1954 - actualitat
Ubicació	Al parc de la Font del Canyo durant el dia. A la nit es trasllada a la plaça Catalunya.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Folklore (esdeveniments programats)	Subcategoria	Festes religioses i populars
Ús original	Lúdic-festiu	Estat de conservació	Regular
Accessibilitat	Bona	Protecció	-
Descripció	Aquesta festa popular, organitzada per l'Agrupació Sardanista i Cultural Floricel, se celebra anualment el tercer diumenge de juny. És un dels aplecs més antics de Catalunya i, durant molts anys, ha estat un dels més concorreguts de les comarques gironines.		

	Remuntant-nos als orígens de l'<i>Agrupació Sardanista i Cultural Floricel</i> convé explicar que, durant els primers estius de la dècada dels cinquanta, un grup d'entusiastes es reunien sovint al barri de Cuc, a l'entorn d'unes vetllades músico-literàries. Es feien dir el grup <i>Floricel</i>, <i>Verger de l'Art</i>, a imatge i semblança dels <i>Nius d'Art</i> de moda en aquells temps a Barcelona. Amb el temps, es va començar a parlar de la necessitat de crear una agrupació sardanista que organitzés un aplec. Així doncs, en una reunió a la Font del Canyo, el 15 d'agost de 1954, sardanistes i <i>Verger de l'Art</i> van decidir treballar conjuntament, i d'aquí en va sorgir l'<i>Agrupació Sardanista Floricel-Verger de l'Art</i>. Superades les dificultats pròpies dels inicis, el 19 de juny de 1955, sota l'ombra dels plàtans centenaris de l'arbreda Burés, la Cobla Montgrins va tenir l'honor d'iniciar el primer aplec de la sardana. Convé explicar que la meteorologia es va resistir a col·laborar en la bona marxa dels primers aplecs (durant els sis primers va ploure, per això popularment es va batejar com l'aplec de l'aigua). Això va estroncar les bones expectatives que l'agrupació tenia. Els diners eren escassos i eren temps en què els ajuntaments no donaven suport a aquestes activitats i, per tant, els maldecaps dels organitzadors per tal de cobrir els pressupostos eren considerables. Malgrat tots aquests entrebancs, i gràcies a la solidaritat del poble, l'agrupació i l'aplec varen subsistir i, amb els anys, varen aconseguir consolidar-se.
Observacions	En aquell 1954, a les comarques gironines, només es celebrava l'aplec de Calella, el de Caldes i el de Banyoles. Per tant, era tot un repte organitzar-ne un a Anglès. Els aplecs de sardanes congregaven autèntiques multituds d'arreu de Catalunya que arribaven en tren, en autocar, en bicicleta i en moto. Durant els anys de Transició, en un intent d'estar a l'altura de les circumstàncies, l'agrupació va programar activitats que anaven més enllà de les ballades de sardanes. Actualment és una celebració que costa molt de mantenir. El públic, d'edats elevades, cada vegada és més escàs.

Imatges	
	Font: Esteve i Marcel Farrés

DENOMINACIÓ | APLEC DE SANTA BÀRBARA

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	Segle XVIII - actualitat
Ubicació	Al cim de la muntanya de Santa Bàrbara, un turó de 850 m. que presideix la vila d'Anglès.		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Folklore (esdeveniments programats)	Subcategoria	Festes religioses i populars
Ús original	Culte i lúdic-festiu	Estat de conservació	Bo
Accessibilitat	Regular	Protecció	-
Descripció	Celebració popular molt estimada i arrelada al municipi d'Anglès, que té lloc anualment el segon diumenge de maig. S'hi organitzen diverses activitats durant tot el dia: missa i ballada de sardanes al matí, dinar popular i venda de pastissos casolans, elecció de l'ermità i espectacle infantil a la tarda, entre d'altres. Antigament l'aplec era una de les festes religioses més importants de la contrada. Es té constància que es va celebrar per primera vegada al segle XVIII, tot i que amb els anys s'ha anat variant l'enfocament i s'ha convertit en una de les sortides de muntanya que aplega més nombre de persones.		

	La particularitat més destacada d'aquest cim de les Guillerries és la recent restauració de l'ermita i la casa de l'ermità, al cim de la muntanya.
Observacions	Tal com s'ha exposat a la fitxa de l'ermita, des de 1995 l'entitat <i>Amics de Santa Bàrbara</i> s'encarrega de portar a terme els treballs de restauració i també d'organitzar l'aplec anual. Aquest col·lectiu, que no forma part de cap moviment religiós, des de la seva constitució ha treballat per la rehabilitació i el manteniment d'aquest lloc destinat al culte. La seva creació va sorgir a proposta d'un grup de persones vinculades a l'Agrupament Escolta Sant Miquel d'Anglès. L'any 2000 els treballs de reconstrucció de l'ermita i el refugi ja estaven gairebé enllestits i, des de llavors, l'entitat s'ha dedicat a feines de manteniment i de recuperació de diversos espais de la zona: les dreceres, els marges i les feixes del voltant, la Font dels Gossos i l'era de davant la casa de l'ermità, entre d'altres.
Material complementari	Veure fitxa de l'Ermita de Santa Bàrbara (pàg. 44).
Imatges	Font: Josep Crous i Jordi Capdevila

DENOMINACIÓ | FIRA DE SANT ANTONI

Dades identificatives			
Autor	-	Data obra	-
Ubicació	La fira té lloc a diversos llocs del municipi: el mercat de brocanters i l'exposició de vehicles clàssics es localitzen a la zona esportiva i al Passeig de l'Estació (Feve). D'altra banda, les parades d'artesanía i dels comerços locals es troben al llarg del carrer principal (carrer Indústria) i pel barri Antic (el carrer d'Avall, la plaça de la Vila, el carrer Major i el carrer Comerç).		
Dades descriptives			
Tipus de recurs	Folklore (esdeveniments programats)	Subcategoria	Festes religioses i populars
Ús original	Lúdic-festiu	Estat de conservació	Bo
Accessibilitat	Molt bona	Protecció	-
Descripció	La Fira de Sant Antoni té lloc anualment el dissabte anterior o posterior al 17 de gener, en plena <i>Setmana dels Barbuts</i>; fira que s'ha recuperat després d'alguns anys d'oblit. A primera hora del matí hi ha la tradicional benedicció dels animals i, durant tot el dia, es poden trobar paradetes de tota mena: bijuteria i productes artesans, entre d'altres. Alhora, al llarg de tot el cap de setmana, s'ensenyen oficis desapareguts, s'organitza una trobada de tractors i maquinària de camp i s'exposen vehicles clàssics.		
Observacions	Tot i que, any rere any, les xifres de visitants no disminueixen, cal apuntar que és una celebració que té un punt de repetició. És a dir, cada any es fan les mateixes activitats. En aquest sentit, caldria que l'administració local es plantegés renovar l'oferta d'aquesta fira. En els darrers anys, durant el cap de setmana de la fira, l'edifici del Vapor de la Burés està obert al públic (aquesta és una de les poques ocasions		

per visitar la màquina).

Imatges

Font: Ajuntament d'Anglès

Un cop detallats els principals recursos turístics d'Anglès, cal destacar que el que té més potencial a nivell turístic i cultural és la màquina de vapor. Per la qual cosa, el pla d'actuació turístic hauria de plantejar accions al voltant d'aquest recurs turístic, ja que és un element poc vist a nivell autonòmic i amb un gran interès social i educatiu.

2.2.7. ANÀLISI DAFO

A continuació, a través d'un anàlisi DAFO, s'elabora un diagnòstic complet de l'estat actual d'Anglès; quadre que permet observar les Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats del municipi. A partir d'aquest anàlisi s'extreuen els principals problemes i les potencialitats de la localitat i, així, definir els criteris per a l'ordenació del territori i les actuacions encaminades a la seva millora i projecció de l'activitat turística.

DEBILITATS

- L'augment considerable, en aquests últims anys, de persones immigrants procedents de països poc desenvolupats.
- La degradació de la zona del riu Ter i, consegüentment, la valoració negativa per part de la població local.
- L'envelliment de la població (sobretot, de cara al futur).
- El gran endeutament de l'Ajuntament.
- La manca d'iniciativa privada.
- La dependència de la indústria com a segon sector de producció.
- Augment del sector de la construcció en aquests últims anys i posterior davallada, a causa de la crisi econòmica.
- El gran nombre de persones aturades del municipi, pel tancament d'empreses locals i d'altres del territori.
- La mala qualitat dels serveis: decadència de la xarxa elèctrica i mala gestió de les aigües.
- El poc manteniment de la Ruta de les Ermites i de les Masies de Sant Amanç.
- Inexistència de cinemes, teatres i centres culturals.
- Tancament (temporal) del Restaurant l'Aliança, premiat amb una estrella Michelin el 2009, a causa de la defunció del seu propietari i xef.
- Insignificant sector turístic, juntament amb la inexistència d'una oficina de turisme o d'un punt d'informació. Dificultat per part dels visitants d'adquirir informació i

AMENACES

- La recessió econòmica que s'està patint a tot el país.
- El tancament d'empreses locals i, consegüentment, l'acomiadament de treballadors.
- La disminució d'ingressos per part de l'Ajuntament (impostos) a causa del tancament de les empreses.
- Els grans supermercats com Dia, Caprabo, Charter al municipi signifiquen una forta competència pel petit comerç local.
- Nivell adquisitiu més baix de la població.
- La crisi del tèxtil a la comarca de la Selva (Anglès tradicionalment ha estat un poble molt lligat a la indústria del tèxtil).

material promocional del municipi.

- No hi ha un recompte ni un control fiable dels turistes que visiten el municipi.
- L'escassa consideració que té l'Ajuntament sobre el sector turístic al municipi, juntament amb la poca sensibilitat que aquest mostra envers la cultura i el patrimoni local.
- La visió negativa i de rebuig que té la població local respecte als turistes.
- La manca de mètodes de promoció.
- El disseny simple i poc acurat del web turístic i de l'administració local (malgrat que aquest s'està actualitzant).
- Manca de lavabos públics.

FORTALESES

- La bona situació del municipi respecte a localitats més importants, la frontera i l'aeroport Girona-Costa Brava.
- La poca distància dins la població entre els diferents punts més significatius en relació amb l'activitat turística.
- El Pla de Barris va comportar una certa regeneració del Barri Antic.
- Bona gastronomia (aliments frescos de la zona i de temporada).
- L'estreta relació entre el municipi d'Anglès i la pintora surrealista Remedios Varo.
- La importància del sector dels serveis.
- L'herència del que va significar el desenvolupament industrial a la zona.

OPORTUNITATS

- El clima és adequat per l'activitat turística. Les temperatures són altes a l'estiu i els hiverns són suaus, amb unes temperatures mitjanes anuals que oscil·len entre els 25º C i els 0º C.
- Flora i fauna abundant.
- Les noves formes de turisme, que busquen un turisme accessible, actiu, natural i es desmarquen del turisme de masses.
- La tendència de la gent de ciutat a buscar tranquil·litat els caps de setmana.
- La promoció del municipi a través d'altres sectors o ens locals majors el Consell Comarcal de La Selva o el Consorci Vies Verdes de Girona.

- El nucli antic d'Anglès és un dels barris gòtics més importants de Catalunya.
- El Vapor Burés és dels més ben conservats de tot l'Estat.
- El nou projecte dels *Secrets de les Vies Verdes* que converteix la via verda en un eix per descobrir el territori.
- Anglès ocupa un punt intermig en la Ruta del Carrilet I.
- Rutes més grans, com el camí de Sant Jaume, la *Ruta més Dolça*, la *Ruta d'en Serrallonga* o *Els Grans Camins de l'Aigua* que passen pel municipi.

Fent una breu valoració d'aquest anàlisi DAFO, cal destacar que Anglès disposa d'un nombre elevat de debilitats. D'una banda, la majoria es podrien englobar dins la situació de precarietat econòmica en la qual es troba immers el municipi i l'administració local. D'altra banda, també és convenient destacar la inexistència del sector turístic desenvolupat a la vila. Entre altres problemàtiques, Anglès no compta amb una oficina de turisme, organisme totalment necessari per desenvolupar i dinamitzar l'activitat turística.

No obstant, malgrat el gran nombre de debilitats, també s'han pogut apreciar diverses fortaleses. En aquest sentit, cal destacar la gran potencialitat que tenen els recursos turístics de la vila, destacant, sobretot, el Vapor Burés, el Barri Antic i, en última instància, l'obra de Rafael Masó. Per tant, queda palès que es podrien crear i gestionar activitats turístiques enfocades i orientades cap aquests recursos.

Pel que fa a les amenaces, la principal i la més problemàtica per aquest projecte és la recessió econòmica, ja que l'administració local ha disminuït dràsticament els seus pressupostos, cosa que podria afectar molt negativament a l'execució d'aquesta proposta. De la mateixa manera, la poca sensibilitat que l'actual equip de govern mostra envers la cultura i el patrimoni local és un altre factor que també amenaça la possible execució d'aquest projecte en el futur.

Finalment, les oportunitats es podrien englobar en dos grups. En primer lloc, les noves formes de turisme que s'estan creant i els nous valors que s'estan transmeten a l'hora d'escollir un destí turístic. És a dir, tranquil·litat, harmonia, seguretat, gastronomia, natura i activitats educatives, entre altres.

En aquest sentit, convé entendre la nova mentalitat del turisme modern que, a diferència del turisme tradicional (caracteritzat per la concertació massiva), entén que qualsevol lloc o

element singular pot ser objecte de la mirada i de l'interès turístic. Amb això, el model turístic post-fordista es caracteritza per la seva capacitat d'arribar arreu. Aquest no és un fenomen destinat a llocs concrets, sinó que tots els espais, activitats socials i esdeveniments històrics poden ser material o simbòlicament objecte de la mirada turística. Així doncs, tenint en compte totes aquestes consideracions, Anglès té una bona oportunitat per equipar els seus recursos potencials (ja siguin espais naturals, productes gastronòmics o edificis emblemàtics) i crear una oferta turística diferenciada, de qualitat i basada en la singularitat del territori.

Finalment, el fet que altres organismes més grans i amb més pressupost que l'Ajuntament, incloguin Anglès en la seva promoció turística (com és el cas del Consell Comarcal de la Selva, a través de les Rutes de l'Aigua, o el Consorci Vies Verdes de Girona) suposa un punt més a favor per la promoció turística de la zona.

DEL DIAGNÒSTIC A L'ACTUACIÓ: ELEMENTS CLAU DE LA PROPOSTA

3. DEL DIAGNÒSTIC A L'ACTUACIÓ: ELEMENTS CLAU DE LA PROPOSTA

3.1. EL PER QUÈ DEL JARDÍ DE LA CASA CENDRA

Segons la Carta de Florència de 1981³⁴ (màxima legislació en aquesta matèria), els jardins històrics es defineixen com: "(...) una composició arquitectònica i vegetal que, des del punt de vista de la història o de l'art, té un interès públic i com a tal està considerat com un monument.". En aquest sentit, la legislació catalana, espanyola i internacional en matèria de patrimoni inclou, entre les figures de màxima protecció, els jardins històrics.

Els jardins són obres efímeres, construïts amb vegetació que té un cicle vital (arbres, flors, plantes i arbustos que neixen, creixen i moren), fet que comporta unes necessitats de manteniment i renovació constants. En relació això, convé destacar que bona part del jardí de la Casa Cendra s'ha deixat perdre i malmetre.

La Casa Cendra és un dels pocs edificis masonians que conserven en tota l'estructura el disseny noucentista del seu jardí, ja que les intervencions que hi ha hagut durant el centenar d'anys de la seva existència han estat mínimes (tal com s'exposarà al llarg d'aquest bloc). Cal remarcar que la vàlua de la Casa Cendra no seria la mateixa sense l'espai enjardinat que la rodeja. El jardí segueix sent un factor clau en la comprensió d'aquest indret i del temps en el qual es va projectar.

El jardí de Can Cendra és una part molt important del patrimoni d'Anglès, perquè és un element viu del passat històric i cultural del poble. D'aquí en prové, bona part, el meu interès per preservar-lo i conservar-lo. La dinamització d'aquest bé patrimonial permetria promoure accions estratègiques que fessin revitalitzar i rejuvenir l'oferta turística del municipi. Es tracta d'apostar per la qualitat (no per la quantitat) i la diferenciació, oferint una oferta turística estretament vinculada a la singularitat del paisatge i el territori.

A part de ser un espai històric emblemàtic, el jardí de la Casa Cendra ha de complir altres funcions, no menys importants que aquesta primera. El jardí ha d'esdevenir un lloc de trobada i de relació entre amics i coneguts, de lleure i esbarjo, de coneixement del patrimoni i d'espècies naturals. És important aconseguir que el jardí de Can Cendra esdevingui un punt central del municipi d'Anglès.

³⁴ Disponible en URL a: http://www.international.icomos.org/charters/gardens_sp.pdf

Cal destacar la importància i el valor d'espais, com el de Can Cendra, pels nuclis urbans, no només per la seva condició d'espai verd (element del tot significatiu, sobretot si ens referim a ciutats de dimensions més grans que la vila d'Anglès), sinó també perquè són un element viu del nostre passat històric i cultural, que ens posen a l'abast eines per interpretar-lo i conèixer-lo molt millor. Aquests espais també solen tenir un gran valor botànic ja que, com el cas d'Anglès, generalment conserven molts exemplars originals de l'època, de dimensions i edat excepcionals.

Il·lustració 11. Jovent jugant amb bicicletes a la part superior del jardí, vora l'estanyol, i als aparells de gimnàstica per la gent gran.

Font: Judit Crous

La fragilitat d'aquests recintes i la necessitat de preservar-los tal com són fa que aquests, en moltes ocasions, no tinguin un ús social ni estiguin dotats, a l'interior, d'equipaments i serveis amb unes funcions diferents de les destinades a conservar-los i contemplar-los. No obstant, cal especificar que aquest no és el cas d'Anglès. El jardí de la Casa Cendra compta amb lavabos públics, una guingueta que fa la funció de bar (només s'utilitza en esdeveniments i celebracions puntuals), una sala d'actes i exposicions municipal (la Sala

Fontbernat) i d'una zona de jocs per infants i de gimnàstica per la gent. Per tot això, el jardí té un ús social, esdevenint un lloc de passeig, estada i esbarjo per gent de totes les edats (veure il·lustració 11). Malgrat que al llarg d'aquest projecte es plantegen alguns canvis i modificacions en el jardí, convé ressaltar que, en cap cas, es vol perdre o eliminar l'ús social d'aquest espai. La posada en valor del patrimoni també ha de passar per donar-li un ús social, i precisament aquest és un dels factors que compleix el jardí de Can Cendra, malgrat s'hagin de plantejar canvis i actuacions per reordenar els usos de les diferents zones.

Per tot això, convé trobar un equilibri entre la conservació del patrimoni i els diferents usos que les societats contemporànies en poden fer. No només es tracta de plantejar la preservació del patrimoni, amb l'objectiu de conservar el seu valor històric i artístic, sinó també de donar-li un ús d'acord amb les actuals formes de vida. Els valors que guarda el patrimoni no només han de ser protegits, sinó també integrats dins del circuit d'utilització quotidiana. L'esfera protegida com a museu fa perillar que el patrimoni sigui viu i dinàmic (perills que té la

museïtzació per dignificar el patrimoni). Ha de ser la vida de la població la que dignifiqui el patrimoni, present a la quotidianitat.

En aquest sentit, convé entendre que el patrimoni també té un paper fonamental en la conservació de la memòria; i la memòria, a la vegada, té una funció social, ja que és un dels elements vertebradors d'una col·lectivitat. Sense memòria hi hauria una mancança de consciència col·lectiva i d'identitat. D'aquí en resideix la necessitat de comprendre el passat per entendre el present i, alhora, afrontar el futur.

El patrimoni és el resultat d'un territori, d'unes formes de vida, d'una cultura i unes tradicions, de significats adquirits. Amb això, s'entén que hi ha tot un món que es va projectant sobre el paisatge i el patrimoni, convertint-los en espais viscuts i plens de records.

No hi ha paisatge sense home, el qual deixa la seva petjada arreu. Els paisatges es creen en les relacions socials i funcionen com a parts de la totalitat social. En aquest sentit, Mijaíl Bajtín, filòsof del llenguatge rus del segle XX, va encunyar el terme *Chronotope*³⁵ (del grec: *kronos*, temps i *topos*, espai), entitat completa i inseparable. Idea que sobre el territori s'hi van acumulant estrats de temps i espai que acaben conformant caràcters, identitats, memòria i relacions. D'aquesta forma, s'entén el paisatge com un acumulador de significats, que ens serveixen per identificar-nos amb el col·lectiu. L'esdevenir de la història va convertint el territori en un jaciment cultural, al sedimentar-se les aportacions de les diferents cultures que l'han anat habitant.

Per tot això es proposa la posada en valor del jardí de la Casa Cendra, un element patrimonial emblemàtic (alhora, molt poc valorat) del municipi d'Anglès que requereix urgentment actuacions de conservació, millora i acondicionament.

3.1.1. DEFINICIÓ DE L'ESPAI D'ESTUDI

Can Cendra possiblement és un dels pocs edificis de Rafael Masó que conserva en tota l'estructura el disseny noucentista del seu jardí, ja que durant el centenar d'anys de la seva existència les intervencions han estat mínimes.

³⁵ Continguts impartits a *Usos del patrimoni històric-artístic* d'Eduard Carbonell (Universitat de Girona, curs 2012-2013). Informació extreta dels apunts personals de l'assignatura.

La majoria de les actuacions realitzades a la propietat Cendra es varen portar a terme l'any 2008, amb l'inici de la primera fase de recuperació de l'habitatge per destinar-la a Casa de la Vila; treballs sota la direcció de l'arquitecte municipal Joaquim Ginesta i Rey, per part de l'empresa Josep Aumatell. Pel que fa al jardí, només es va executar el projecte d'il·luminació, amb l'objectiu d'adequar-lo perquè els anglesencs i els visitants el percebessin com un lloc d'esbarjo i repòs.

Il·lustració 12. Fotografia general d'Anglès de principis del segle XX, una de les úniques imatges de la Casa Cendra (la primera a mà dreta) i del seu jardí (part inferior de la fotografia, esplanada que queda entre les cases i la carretera) abans de la reforma de Rafael Masó. Fotografia d'Àngel Toldrà i Viazo.

Font: Emili Rams

Entrant més en detall, i seguint els criteris classificatoris que planteja Manuel Ribas Piera a *Jardins de Catalunya* (1991),³⁶ el recinte enjardinat de la Casa Cendra és un jardí domèstic obert de parcel·la, és a dir, un “(...) jardí de gran ambició però de superfície relativament escassa, que per això mateix té l’omnipresència de la casa, un component extrínsec que gairebé es fa intrínsec de tan influent com és. Vull dir, per exemple, que ha estat molt difícil retratar els jardins d’aquest grup sense que no hi surti la casa de la qual el jardí és l’espai

³⁶ RIBAS, Manuel i VIDAL, Miquel. *Jardins de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1991.

servidor. (...) quan en pràcticament cap racó del jardí hom no s'escapa de sentir la presència de la casa. Així hom pot assegurar d'antuvi dues coses: que el jardí no serà massa gran i que la seva plantació estarà subordinada a l'espai servit (per tant, es tracta de jardins plenament domèstics).³⁷ (pàg. 94). Amb tot això, s'evidencia que la connexió entre l'habitatge i el jardí és inevitable, ja que són dos elements que es complementen entre si.

En el cas de la Casa Cendra, les limitacions del jardí provenen de ser el d'una casa de poble, concretament del carrer d'Avall. Malgrat això, el jardí té una hàbil combinació amb tres nivells. Aquest és un exercici de geometria i ordre sobre un terreny convencionalment delimitat que voreja la part del darrera de l'habitatge, en un nivell inferior. L'arbrat és, majoritàriament, de til·lers i xiprers, i els arbustos són baixos i retallats. L'aigua és un dels elements protagonistes del recinte, amb un estany, una font ornamental i diverses canalitzacions de rec. Tot i no ser un jardí excessivament vistós, el conjunt té un gran interès tipològic per la fidelitat del seu estil i pel caràcter que això li dona.

El jardí comprèn una superfície de 10.834 m² i es localitza entre el carrer Girona (prolongació pel darrera de les cases de la pujada de Can Cendra) i el carrer d'Avall, fins a Can Coc.

Tal com s'observa a la il·lustració 12, la Casa Cendra tenia un pas d'ús públic que la gent del poble, sobretot del carrer Nou i Triassa, utilitzava per anar a missa (arrel d'això, popularment se l'anomenava *camí missader*) i a la plaça de la Vila, espai on cada dimecres s'hi celebrava el mercat setmanal. Amb la reforma masoniana de l'any 1915, centrada en rehabilitar el jardí, l'entrada pel carrer Girona i tota la part del darrera de la finca, aquest pas es va tancar.

La majoria dels elements que actualment conformen el jardí de la Casa Cendra són obra de Masó: la porta de ferro forjat de l'entrada, el mur de pedra que delimita el jardí amb les cases de Ponent del carrer d'Avall, el passeig de til·lers, l'estanyol de la part superior i el conjunt de l'escalinata amb la font ornamental envoltada de bancs (veure il·lustració 13). D'altra banda, l'enderrocament del *camí missader* (tallant així el pas públic), li va permetre construir les cavallerisses (actual Sala Fontbernat), juntament amb les terrasses de la part superior, l'escala que permet accedir a la casa a través del jardí (veure il·lustració 14) i el lluernari (cúpula).

La intervenció en el jardí va tenir una durada inferior a les reformes de l'interior de l'habitatge. La data d'aquesta, 1914, es pot observar en un dels esgraons de l'escala que connecta la part

³⁷ RIBAS, Manuel i VIDAL, Miquel. *Jardins de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1991. Pàg. 94.

superior del recinte, amb l'estany i l'entrada de l'actual Sala Fontbernat, amb la segona feixa del jardí, presidida per una petita font ornamental envoltada de bancs i vegetació.

Amb totes aquestes reformes, la zona enjardinada de la casa va suposar l'ordenació i, alhora, l'ocupació de tota la part del darrera de les cases de Ponent del carrer d'Avall. De la mateixa manera, va permetre accedir a l'habitatge familiar a través del jardí, fet que donava un caràcter molt més sumptuós i senyorial a l'edificació.

Fotografies encarregades per Rafael Masó a l'Arxiu Mas l'any 1916, just acabades les obres de reforma.

Il·lustració 13. Detall de les escales d'accés a la primera planta.

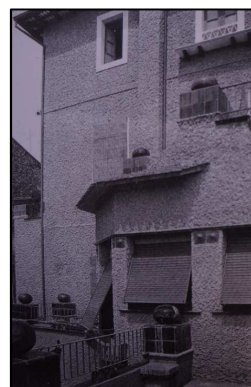
Il·lustració 14. Escala que permet accedir a l'habitatge a través del jardí.

Il·lustració 15. Portalada d'accés al recinte de les quadres.

Il·lustració 16. Detall de la façana de llevant.

Font: imatges que corresponen a la publicació RAMS, Emili. *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2006.

Amb l'actuació del jove Masó, l'entrada del carrer d'Avall, fins llavors la principal de la finca, va quedar eclipsada per l'entrada del jardí; un nou accés a l'habitatge que mostrava la importància i el poder econòmic de la família Cendra: "(...) des de la reixa forjada de l'entrada fins al passeig dels til·lers que condueix fins l'estany i a la gran escalinata d'accés a la planta noble de la casa, on s'hi troba el menjador amb la singular i emblemàtica xemeneia i vitralls", defineix Pere Figuereda, antic batlle d'Anglès, a *Notes descriptives de la Casa Cendra d'Anglès. D'un ús residencial a un ús públic* (2012).³⁸

³⁸ FIGUEREDA, Pere. "Notes descriptives de la Casa Cendra d'Anglès. D'un ús residencial a un ús públic" (en línia). *Quaderns de la Selva*, 24. 2012 (consulta: febrer de 2014).

Disponible en URL: <http://www.raco.cat/index.php/QuadernsSelva/article/view/267043>

Val a dir que, en el cas de la reforma de la Casa Cendra (amb una durada de 4 anys, de principis de 1913 fins al 1916), Masó no va patir les penúries ni les restriccions econòmiques que havia trobat en construccions i obres d'altres clients. El jove arquitecte portava a terme projectes caríssims, pels materials que utilitzava i per tots els especialistes i artesans que formaven part del seu equip. No obstant, el potencial econòmic de Tomàs de Cendra va permetre a l'arquitecte gaudir d'absoluta llibertat, almenys en relació a la despesa econòmica de la reforma; situació que ja s'havia donat a l'anterior obra per Tomàs de Cendra, al Soler de Mansolí (1909-1910) i que es va reproduir novament amb les obres de la Casa Cendra d'Anglès, amb abundant utilització de ceràmica, pedra de Girona i forja.

Pel que fa als usos del recinte enjardinat, la família Cendra no només va concebre el jardí com un espai d'esbarjo i de lleure, sinó també com un espai productiu, ja que la zona d'hortes i d'arbres fruiters hi tenia una importància destacable, per les seves dimensions i per l'abundància de la seva vegetació.

La família Cendra era propietària de grans extensions de terres i de diversos masos. És per això que comptaven amb un ampli servei pel manteniment de totes aquestes propietats (criades, mainaderes i masovers). En relació al jardí de la Casa Cendra d'Anglès, segons Emili Rams, hi havia un masover que s'encarregava de totes les tasques de manteniment d'aquest espai: tenir cura de les hortes, regar els parterres, netejar les bardisses, podar, escombrar, recollir la fruita dels arbres fruiters, netejar l'estanyol i la font, entre d'altres.

A tall informatiu, esmentar que actualment el manteniment del jardí va a càrrec de l'empresa Arico Forest de Les Preses, especialitzada en jardineria, serveis forestals i conservació i manteniment de carreteres.

Finalment, i en relació a la custòdia del recinte, tal com s'explica a la fitxa de la Casa Cendra,³⁹ el Ple de l'Ajuntament d'Anglès en la sessió del 27 de maig de 1986 va acordar adquirir la propietat Cendra per un import de 44.373.425 pessetes (266.689,65 €). Durant uns anys, l'edifici es va habilitar provisionalment com a dispensari mèdic, fins que es va construir l'actual Centre d'Atenció Primària Dr. Ramon Vinyes a una part del jardí noucentista, en la seva part més baixa (extrem nord-est), a l'antiga zona d'hortes i arbres fruiters de la casa. Més tard, el 20 de maig de 2010, l'Ajuntament d'Anglès es va traslladar de la Plaça de la Vila a Can Cendra.

³⁹ Veure fitxa de catalogació, pàg. 55.

3.2. OBJECTIUS DE L'ACTUACIÓ

Després de quedar tancada durant un cert temps, la Casa Cendra va patir greus desperfectes i va entrar en un procés notable de degradació. Entre d'altres, l'esfondrament d'una part del teulat d'una estança del segon pis va obligar a actuar-hi d'urgència a finals del 2008, per tal d'assegurar el futur de l'edifici. El mal estat de l'habitatge ha provocat que, durant molts anys, el capital per reformar el recinte de Can Cendra es destinés única i exclusivament a la rehabilitació de l'habitatge, i no del jardí. Per tot això, aquest pla d'actuació té com objectiu fonamental centrar-se en el recinte enjardinat i les antigues hortes de la propietat, donant el tracte i les consideracions que aquesta zona, tan important i alhora tan mal valorada, es mereix per la seva rellevància històrica i cultural.

La proposta de conservació i protecció del jardí noucentista de Can Cendra respon a l'objectiu de dinamitzar una part del llegat històric i cultural del municipi, entenent el patrimoni com a definidor de la identitat d'un territori; com un servei públic; com a història i element de construcció del nostre passat; com a punt de partida per la creació artística present i futura, esdevenint font d'inspiració de les arts actuals; com a factor de desenvolupament econòmic i social; com a eina de diàleg entre civilitzacions i cultures; i, finalment, el patrimoni cultural com un element per transformar la societat.

Amb aquest projecte es pretén acabar de donar al jardí l'essència i el toc noucentista que tant el caracteritza i, alhora, malauradament, tant s'ha perdut amb el pas del temps.

En els últims anys, l'Ajuntament d'Anglès ha portat a terme petites intervencions que no s'adeqüen i es contradiuen amb l'estil original del jardí. Entre d'altres, l'any 2009 es va executar el projecte d'il·luminació del recinte, una instal·lació poc funcional i dissonant amb l'estètica i la personalitat del jardí.

També cal tenir present que, malgrat que la policia local tanca el jardí a les nits,⁴⁰ darrerament aquest s'ha convertit en un lloc de reunió per diferents grups que porten a terme pràctiques inadequades, com fumar substàncies, beure, drogar-se i fer actes de vandalisme (pintades, robatoris, desperfectes en la vegetació i el mobiliari urbà, etc.). Tots aquests aspectes fan que l'estat actual del jardí de la Casa Cendra sigui molt precari. Precisament, per intentar protegir

⁴⁰ Horari del jardí de Can Cendra: de novembre a març de 9 a 19 hores, d'abril a octubre de 9 a 22 hores.

el recinte d'aquests ambients problemàtics i posar-lo a disposició d'uns usuaris més pertinents, recentment s'ha instal·lat un parc infantil a la part baixa del jardí, vora la carretera de Girona.

En aquest sentit, seria de gran interès establir una normativa que permetés a l'Ajuntament d'Anglès protegir el patrimoni més significatiu del municipi (destacant, especialment, la Casa Cendra i el seu jardí noucentista), establint un nivell de protecció òptim i determinant el tipus d'intervencions possibles i necessàries.

Al poble d'Anglès hi ha declarats tres BCIN (*Bé Cultural d'Interès Nacional*):⁴¹ la Vila Vella,⁴² el Castell i la Fàbrica Burés amb la màquina de vapor. A més, les cases de Can Planes i Can Perarnau estan declarades com a BCIL (*Bé Cultural d'Interès Local*).⁴³

Tal com explica Emili Rams, responsable de l'Arxiu Municipal i persona que va treballar per la declaració tant de la Fàbrica Burés com del Barri Antic (2012), tot i que es sobreentén que el recinte de Can Cendra està inclòs dins la protecció del nucli històric, seria de gran interès ampliar la normativa que permet la protecció del patrimoni local, entre el qual s'hi destaca especialment la Casa Cendra i el seu jardí noucentista, més enllà de tots aquells elements que, tal com s'ha citat anteriorment, ja estan catalogats i protegits. Així, s'hauria de definir un nivell de protecció que permetés determinar el tipus d'intervencions possibles d'acord amb el contingut normatiu establert.

Per tant, el primer pas a seguir, indispensable i del tot necessari, hauria de ser la declaració del jardí i la Casa Cendra com a *Bé Cultural d'Interès Local*. Aquesta actuació permetria establir les bases per la protecció del recinte històric i, alhora, evitaria que s'hi realitzessin intervencions i reformes incongruents i inadequades pel valor i la singularitat d'aquest patrimoni.

La declaració dels BCIL immobles, en els municipis de més de cinc mil habitants, com és el cas d'Anglès, la fa el ple de l'ajuntament (en el cas de les localitats de menys de cinc mil habitants, s'ha de tramitar a través del ple del Consell Comarcal). Llavors, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya és el que els ha d'inscriure al Catàleg del Patrimoni Cultural Català,

⁴¹ Béns immobles més rellevants del patrimoni cultural català.

⁴² Veure resolució del Departament de Cultura al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 6083 (08/03/2012) a l'annex, pàg. 159.

⁴³ Béns immobles integrats del patrimoni cultural que, tot i la seva significació i importància, no compleixen les condicions pròpies dels BCIN, però que cal preservar i mantenir com a identificadors del municipi.

procés que, pràcticament sense costos econòmics, permet salvaguardar i protegir els elements patrimonials dels municipis. Per tot això, convindria que l'administració local fes un plantejament i iniciés els treballs per declarar el jardí i la casa de Can Cendra.

La declaració d'un bé ha de d'estar sempre justificada. En aquest sentit, es considera que el jardí i la Casa Cendra ho requereixen i que aquesta seria una actuació del tot coherent, d'acord amb el valor històric, cultural i patrimonial del recinte, juntament amb la seva capacitat com a recurs turístic potencial pel municipi i el seu desenvolupament local.

La poca sensibilitat envers la cultura i el patrimoni de l'actual Ajuntament d'Anglès, juntament amb l'excusa del deute i els pocs recursos econòmics, han estat una via fàcil per defugir del compromís de conservar i mantenir en bones condicions el jardí de la Casa Cendra (situació que, amb la crisi econòmica, s'ha accentuat). És per això que aquesta proposta pretén fer visible que no es necessita ni un gran pressupost econòmic ni grans actuacions per afrontar la conservació del jardí, sinó esforç i voluntat. Per tal que sigui així, el projecte s'ha estructurat a partir de petites fases d'intervenció. Alhora, es planteja cooperar amb escoles de jardineria i de treball professional, la brigada municipal, jovent i persones aturades, empreses i comerços locals. També amb organismes com el Consell Comarcal de la Selva, la Fundació Rafael Masó de Girona, el Consorci Alba-Ter i el Vies Verdes de Girona, entre d'altres.

Entrant a detallar els objectius més específics de la proposta d'actuació, cal que es determini la importància de conèixer bé tots els elements compositius del jardí de Can Cendra: el seu relleu, el tipus de vegetació, l'aigua (pel que fa a l'origen, la reserva i la distribució) i els elements escultòrics o arquitectònics que el conformen, amb l'objectiu de poder-hi intervenir amb criteri.

A continuació, es creu convenient plantejar l'acondicionament del recinte de Can Cendra partint d'un projecte interdisciplinari en el qual intervinguin especialistes i professionals de diferents àmbits (historiador, documentalista, comunicador, paisatgista, restaurador, jardiner, botànic, arquitecte, ceramista, manyà, personal de manteniment, etc.). A partir de la visió, l'experiència i les consideracions de cada un d'ells, es podria plantejar una actuació integral i coherent amb l'estil i la personalitat del jardí. Tal com explica Eliseu Guillamon,⁴⁴ paisatgista i

⁴⁴ Comentaris realitzats durant el treball de camp que, juntament amb Eliseu Guillamon, es va portar a terme al jardí de la Casa Cendra el passat divendres 28 de març.

enginyer tècnic agrícola en jardineria, “seria bo que l’equip que desenvolupés aquest treball fos un equip interdisciplinari real, amb especialistes de diferents àmbits (...), i no un equip multidisciplinari format per diferents membres d’un mateix sector”.

Aquesta proposta també té com objectiu fonamental ser realista, pragmàtica i coherent amb la situació actual del municipi, adaptant-se tant a les seves necessitats com a les possibilitats reals d’afrontar un projecte d’aquestes característiques. Per això, seria essencial traçar, des de l’inici, les principals vies de treball, que haurien de ser perfectament factibles i assumibles per l’administració local.

També es considera que la proposta s’ha de situar dins del marc del desenvolupament sostenible, ja que el turisme té tendència a ser una activitat amb una enorme capacitat per transformar (sovint a degradar) l’entorn de manera irreversible. D’altra banda, aquesta també té com a objectiu assolir la més àmplia participació comunitària, cooperant i coordinant-se, tant amb la població local, com amb el sector públic i privat.

Finalment, és important no perdre de vista la concepció d’anticipació del futur. És a dir, no només s’ha de tenir present la demanda i els recursos actuals, sinó que s’ha de planificar tenint en compte les noves demandes socials dels turistes i les condicions (canviants) del mercat.

3.3. LA DINAMITZACIÓ DEL MUNICIPI D’ANGLÈS

3.3.1. L’IMPACTE SOCIOECONÒMIC DEL TURISME EN EL MUNICIPI

Segons Ulises Castro,⁴⁵ “el turisme sempre s’ha considerat una activitat d’un gran efecte multiplicador en l’estructura econòmica, raó per la qual els governs de diversos països l’han agafat com l’estratègia principal de promoció pel desenvolupament econòmic”.

Aquest projecte d’introduir el turisme en una zona s’ha de centrar sobretot en el binomi *territori-patrimoni*. El territori i el patrimoni, natural i cultural, alberguen un gran conjunt de

⁴⁵ CASTRO, Ulises. “El turismo como política central de desarrollo y sus repercusiones en el ámbito local: algunas consideraciones referentes al desarrollo de enclaves turísticos en México” (en línia). *TURyDES: Revista de investigación en turismo y desarrollo local*, vol. 1, nº1. Octubre de 2007 (consulta: març de 2014). Disponible en URL: <http://www.eumed.net/rev/curydes/01/uca-resum.htm>

recursos molt diversos i potencials, els quals activen la posada en marxa de processos de desenvolupament local que es materialitzen en polítiques i estratègies adequades a cada territori. Algunes estan exclusivament orientades al foment del turisme. D'altres, són més integrals i contribueixen a diversificar la base econòmica i productiva de la zona o el municipi en qüestió. Aquest treball se centra en el segon cas, és a dir, a una planificació estratègica de l'activitat turística dirigida a diversificar i regenerar la base econòmica d'un municipi, Anglès.

El turisme té un efecte important en molts camps de la societat: l'economia, el medi ambient i les infraestructures socials i culturals. No obstant, s'ha de considerar que el creixement poc meditat i poc sostenible de l'activitat turística també pot causar impactes negatius en aquests camps a llarg termini, fet que pot tenir greus conseqüències per tota la societat i pel conjunt del territori.

En primer lloc, i pel que fa als impactes econòmics, els municipis turístics normalment tenen un Producte Interior Brut (PIB) per càpita més elevat que la resta de poblacions, enregistrant uns nivells de desocupació sensiblement menors que municipis on hi predominen altres activitats econòmiques. De la mateixa manera, amb el desenvolupament del turisme entren divises, es milloren les infraestructures i es creen dinàmiques econòmiques positives. Alhora, aquest permet regenerar espais degradats i propicia el repoblament de zones forestals.

Amb tot això, es pot determinar que, en molts casos, l'activitat turística permet estimular, activar i dinamitzar economies en crisi o en fase d'estancament i, a la vegada, permet fixar i atraure població a la zona turisticada, entenent el turisme com un agent dinamitzador.

Paral·lelament, el dinamisme econòmic sorgit del desenvolupament turístic suposa un punt d'atracció de treballadors de localitats veïnes menys dinàmiques econòmicament, que emigren amb l'esperança de millorar la seva qualitat de vida davant la falta d'oportunitats en els seus pobles d'origen.

A part dels impactes directes, el turisme també té importants efectes indirectes sobre la resta d'activitats econòmiques, sobretot en el sector secundari (indústria) i terciari (serveis). Per exemple, en la construcció, en la indústria alimentària, en el desenvolupament d'activitats artesanals, en la indústria d'articles de regal, de viatge i d'esport. Però sobretot en el desenvolupament del transport, el comerç i els equipaments hotelers i segones residències.

Pel que fa als efectes ambientals i territorials, el turisme és un factor de degradació ambiental i paisatgístic que provoca una disminució de la qualitat de vida i del paisatge, provocant

modificacions en el territori i l'espai agrari, alteracions en els ecosistemes, desforestació, destrucció de la flora i la fauna, emissions de gasos tòxics a l'atmosfera, aglomeracions excessives de construccions i contaminació escènica, entre d'altres.

En l'àmbit sociocultural, els impactes s'observen en les modificacions que pot patir la població autòctona i en els canvis que es poden ocasionar en la cultura i els valors tradicionals del municipi.

Cal considerar que, a mesura que en un municipi creix en pes turístic, l'estil de vida de la població resident es transforma, fet que pot comportar molèsties. Per exemple, en zones amb una major concentració de visitants és molt evident la diferència d'horaris entre els turistes i la població resident. Un altre factor negatiu és la homogeneïtzació i l'estandardització cultural, és a dir, la despersonalització del territori.

No obstant, malgrat tots aquests efectes negatius que l'activitat turística pot comportar, també cal considerar els avantatges i els beneficis que aquesta pot generar. Un exemple clar d'això és l'oportunitat de la comunitat local per entrar en contacte amb gent d'altres països, amb costums i cultures, a vegades, molt diferents. Aquest fet afavoreix entre els residents una major predisposició cap a una concepció del món i de la vida molt més oberta.

En síntesi, és essencial que els destins turístics tinguin present els impactes que el turisme pot generar, especialment els de caràcter negatiu. Si aquests impactes són considerats en la planificació turística i es plantegen estratègies per reduir-los o eliminar-los, es podrà afirmar que aquests destins estan avançant cap a un model turístic sostenible.

3.3.2. IMPORTÀNCIA DE LA COMUNITAT LOCAL

Segons l'acadèmica Ana Luz Ramos,⁴⁶ “el turisme com a font de desenvolupament reflecteix una millora de la qualitat de vida de la comunitat receptora, especialment el turisme sostenible”. Si es pretén que un procés de planificació pel desenvolupant local sigui sostenible i

⁴⁶ RAMOS, Ana Luz. “Propuesta de desarrollo turístico sustentable en municipios ubicados en la región de la Cañada en el estado de Oaxaca 2008” (en línia). *TURyDES: Revista de investigación en turismo y desarrollo local*, vol. 2, nº 5. Juny de 2009 (consulta: març de 2014). Disponible en URL: <http://www.eumed.net/rev/turydes/05/alrs2-resum.htm>

adequat a les necessitats de cada municipi, es considera indispensable la participació dels residents de la comunitat d'origen.

És essencial que els habitants autòctons sentin que formen part del projecte i creguin poder aportar totes les realitats socials, culturals, econòmiques i naturals; les necessàries perquè el procés de desenvolupament es materialitzi amb èxit i satisfacció. Si pel contrari, el procés de planificació ve impulsat per alguna organització o empresa aliena a la comunitat local, no es deixa participar a la població i, fins i tot, s'ignora la seva opinió, és quan la planificació acabarà en un autèntic fracàs, o directament serà impossible la seva implementació perquè es produirà el rebuig per part de la comunitat local. Per tant, s'entén que l'administració ha d'involucrar en el procés de planificació a la comunitat local, pels seus sentiments i les seves fortaleeses davant del que consideren el seu territori, i deixar de banda el interessos globals de les grans empreses turístiques. A més, l'augment de la participació local pot facilitar que les petites i mitjanes empreses del municipi turístic inverteixin en la millora dels serveis i de l'oferta.

No obstant això, s'ha de tenir present que la participació comunitària ha d'anar més enllà que simplement contribuir al treball o al subministrament dels serveis, sinó que la població ha de participar en la presa de decisions per tal de definir un projecte comunitari.

Si es continua veient l'activitat turística com una fi i no com un mitjà pel desenvolupament de la societat, serà difícil que es reflecteixi un verdader desenvolupament local.

Tal com s'ha esmentat en reiterades ocasions, especialment en aquest punt, un dels objectius fonamentals d'aquest treball és integrar la població local en un projecte comunitari. Així, des de l'inici del treball s'ha insistit en la importància que la comunitat autòctona sigui partícip i col·labori, tant en la planificació turística com en la presa de decisions.

La població d'Anglès sempre ha estat molt fraccionada. És a dir, hi ha un elevat nombre de grups, associacions i entitats, però cadascuna actua de manera molt independent a les altres. D'altra banda, els anglesencs sempre s'han considerat molt industrials. Amb altres paraules, tradicionalment s'ha considerat que el sector de la indústria és una de les úniques maneres de poder aconseguir beneficis. Aquesta mentalitat de poble obrer i industrial ha generat una certa indiferència cap a la gent forana. Per tot això, és necessari que la població es familiaritzi i se senti unida amb aquest projecte, ja que així es podria canviar aquesta mala percepció envers els turistes i els forasters que visiten el municipi.

Tot i així, s'ha de tenir present que la mentalitat no es pot canviar a curt termini, sinó que es requereix molt de treball, temps i constància per tal de sensibilitzar i canviar aquests hàbits. Per tant, malgrat que aquesta seria una de les actuacions més econòmiques (per les raons que s'exposaran a continuació), seria una de les més complexes d'assolir.

Algunes de les propostes, enfocades a la sensibilització de la població local i en ressaltar la importància que pot tenir el turisme sobre el municipi i la qualitat de vida dels anglesencs, serien:

- Convocar reunions amb les entitats i associacions municipals.
- Organitzar col·loquis i taules rodones en les quals diferents personalitats especialitzades presentin debats i conferències.
- Publicar un petit fulletó o un senzill dossier informatiu (juntament amb l'edició bimensual d'*El Butlletí*) en el qual s'expliqués el projecte i es sensibilitzés a la població de la necessitat de preservar el patrimoni local, a més de ressaltar la importància que el sector turístic pot tenir en el desenvolupament del municipi i, com a conseqüència, a la millora de la qualitat de vida dels habitants. Aquest es repartiria a tots els habitatges d'Anglès, a més d'estar disponible a diferents comerços del municipi i a equipaments públics, com la piscina i el pavelló.

Finalment, cal tenir present que en l'actual context econòmic no es poden proposar actuacions que representin un cost molt elevat per les administracions. En aquest sentit, es considera que les propostes que s'exposen en aquest punt tindrien un cost del tot assumible per l'Ajuntament d'Anglès: els diferents actes es portarien a terme en sales i espais municipals, i els conferenciant i els experts que participessin als debats i a les trobades amb els veïns se'ls convidaria a un restaurant de la localitat, entre altres propostes.

3.4. PROJECTE DE MILLORA I RECUPERACIÓ DEL JARDÍ DE CAN CENDRA

Malgrat que ja s'han proposat algunes actuacions que s'haurien de portar a terme per la posada en valor i la dinamització del patrimoni local i per un futur procés de planificació turística, a continuació es detallen tota una sèrie d'intervencions que es centren específicament en el jardí noucentista de Can Cendra.

3.4.1. DETALL I EXPLICACIÓ DE LES ACTUACIONS PREVISTES

Tal com s'ha esmentat en reiterades ocasions, una part d'aquest projecte estableix rehabilitar i renovar diversos espais i elements del jardí i l'antiga zona d'hortes de la Casa Cendra. Entre d'altres, es proposa la documentació dels elements de valor del jardí i actuacions encaminades a millorar la vegetació, la senyalització, el mobiliari urbà, les superfícies de pas, l'enllumenat, el sistema d'aigües i els espais de descans i de joc, posant especial èmfasi a la necessitat de reordenar els espais i els usos del sòl.

Tenint en compte que el manteniment del recinte és un fet inqüestionable, cal que aquest es planifiqui de la millor forma possible. En aquest sentit, es considera que la fórmula més adequada i eficient, tant per la conservació del jardí com per la gestió per part de l'administració local, seria plantejar un manteniment continuat i preventiu, ja que s'ha comprovat que si es deixa deteriorar l'espai, a llarg termini, això acaba suposant un cost econòmic i ambiental molt més elevat.

Abans d'entrar en l'estudi de les intervencions que es detallen en aquest apartat, cal especificar que aquest projecte no pretén ser un estudi profund i exhaustiu, ni un pla integral d'actuació del jardí de Can Cendra, sinó un treball de camp (una declaració d'intencions, dit col·loquialment) en el qual s'estableixen les bases per una futura intervenció i reforma del recinte enjardinat, amb l'objectiu de posar en valor aquest patrimoni i, alhora, entenent-lo com una via de dinamització econòmica i turística pel municipi.

Amb tot això, a continuació es proposen algunes de les actuacions que s'haurien de portar a terme per l'acondicionament; la millora del jardí noucentista de la Casa Cendra:

- **ACTUACIÓ 1 | DOCUMENTAR**

La primera fase hauria de consistir en documentar tots els elements del parc, per poder identificar la seva originalitat (o no) i el seu valor. Aquesta seria una de les actuacions més importants que s'haurien de portar a terme, tot i que també una de les més costoses. Malgrat això, s'entén que aquest treball preventiu seria una fase absolutament necessària i decisiva per establir prèviament quines intervencions s'haurien de portar a terme; una fase crucial i essencial, la base de tot el projecte.

A través d'especialistes en ceràmica, pedra, patrimoni, història i botànica, entre d'altres, s'elaboraria un inventari de l'estat actual del jardí mitjançant el qual s'interpretessin els elements més significatius i, a partir d'aquí, estar capacitats per planificar un projecte de renovació i recuperació amb solidesa i, sobretot, respectuós amb l'espai.

Tal com recomana Eliseu Guillamon,⁴⁷ enginyer tècnic agrícola i projectista de jardins, caldria dibuixar un plànol topogràfic en el qual s'hi detallessin els nivells del jardí, les alineacions dels parterres (factor essencial per donar forma al jardí) i el sistema de funcionament del cicle de l'aigua, entre altres actuacions més específiques i concretes. A partir d'aquí, s'estaria capacitat per determinar el valor dels elements que conformen el jardí i aplicar mesures per rehabilitar-los, posar-los en funcionament (en el cas del circuit d'aigües) i, en definitiva, preservar-los en bon estat.

Finalment, en aquesta primera fase de documentació, també seria bàsic poder recopilar tot el material existent sobre el jardí i la Casa Cendra:⁴⁸ plànols, fotografies, esbossos, dibuixos, correspondència antiga, premsa local i comarcal; material que s'hauria de sol·licitar a l'Arxiu Municipal d'Anglès, al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, a la Fundació Rafael Masó i a particulars, entre d'altres.

• ACTUACIÓ 2 | AIXECAMENT TOPOGRÀFIC

La següent tasca bàsica que s'hauria de realitzar al recinte de Can Cendra consistiria en fer un aixecament topogràfic de detall per tot el jardí; actuació que requeriria fer alguns treballs de fondària, cates i cales del terreny. Així, mitjançant diverses extraccions de terra i alguns forats, no molt grossos ni profunds, es podrien localitzar totes aquelles traces del jardí original que, amb el pas del temps, puguin haver quedat amagades pel sauló, les fulles, la terra o per intervencions i obres posteriors. A partir d'aquí, també seria necessària plantejar un intens treball de camp que permetés determinar amb més certesa els elements del jardí que es puguin considerar essencials, fonamentals, complementaris, sobrevinguts, prescindibles i evitables, entre altres categories.

⁴⁷ Comentaris realitzats durant el treball de camp que, juntament amb Eliseu Guillamon, es va portar a terme al jardí de la Casa Cendra el passat divendres 28 de març.

⁴⁸ Convé especificar que molta de la informació existent és la que es recull i s'exposa en aquest projecte. Tal com s'ha pogut comprovar, malauradament hi ha molt poc material en relació al jardí de Can Cendra.

Tal com especifica Eliseu Guillaumon: “Quan dic elements no només vull dir arbres, plantes o coses construïdes (escales, basses, edificis, murets, etc.). Per mi, els elements o peces d’un jardí com aquest són també conceptes o sensacions més àmplies, que sovint no es poden grafiar sobre el plànol ni marcar sobre el terreny. Alguns exemples: la sensació d’avinguda (la que ens aporta l’alineació dels til·lers de l’avinguda de l’entrada en tot el seu conjunt); el conjunt de la placeta de la font de la baixada d’escales, no només la font i prou; la baixada fins els horts amb els passos d’aigua i amb tot el seu traçat dins el jardí, i no només les sèquies o aquests passos d’aigua per si sols.”

• **ACTUACIÓ 3 | REORDENACIÓ DELS ESPAIS I ELS USOS DEL SÒL**

Un cop catalogats tots els elements de valor i localitzades les traces i les formes originals del recinte, la tercera actuació hauria de consistir en reordenar els espais i els usos del jardí històric. Així, reorganitzant i atribuint nous usos a les diferents zones del recinte, es podria traçar un nou recorregut que permetés determinar, entre d’altres, quins espais haurien d’estar dotats i adequats amb serveis.

En aquesta actuació cal tenir en especial consideració la il·luminació. Actualment, hi ha espais que, malgrat ser dels més freqüentats, disposen d’una il·luminació molt precària o, fins i tot, inexistent. Precisament aquest és el cas de l’accés a la Sala Fontbernat (veure il·lustracions 17, 18 i 19), edifici on hi havia les quadres i el graner de la propietat i que actualment és una sala municipal on s’hi celebren els actes plenaris de l’Ajuntament, exposicions i tot tipus d’activitats (donació de sang, conferències, presentacions de llibres, etc.).

Il·lustracions 17, 18 i 19. Fotografies de l’accés i la placeta de la Sala Fontbernat.

Font: Judit Crous

Donat l'ús social d'aquest espai i la seva elevada freqüentació, seria essencial dotar la part final del passeig superior, la que correspon a l'accés a aquesta sala, d'una il·luminació de baixa intensitat i de poc impacte ambiental. A més, aquesta s'hauria d'adaptar a l'estil i la personalitat del jardí, evitant materials i formes dissonants.

Entrant en més detall, i centrant-nos específicament en la necessitat de reordenar els usos de les diferents parts del jardí, podem distingir tres grans zones:

- El passeig de til·lers que transcórrer per la part superior del jardí, de la porta de ferro forjat de l'entrada fins a l'estany i la porta de fusta d'accés a la Sala Fontbernat.
- La primera feixa (veure il·lustració 21), en la qual hi ha un circuit d'aparells de gimnàstica per la gent gran a l'extrem nord-est de la gran esplanada de sorra central, una guingueta d'ús esporàdic per actes i celebracions, una zona enjardinada amb arbres d'ombra i una zona amb una petita font ornamental, envoltada de quatre bancs de formigó i presidida per una escalinata. Aquesta part del jardí, en els seus orígens, es caracteritzava per l'abundant ceràmica que recobria els elements construïts. Malauradament, amb el pas dels anys, bona part d'aquestes peces s'han perdut i només en resten algunes que cobreixen els murs de l'escalinata que presideix el conjunt de la font.
- A la segona feixa del jardí hi trobem un petit camí de xiprers que connecta la font ornamental amb una entrada secundària de vianants de la carretera de Girona. En aquest darrer espai del jardí hi ha un petit parc infantil amb gronxadors, sorra i una taula de ping-pong (veure il·lustració 24). A l'extrem nord-est, al costat del Centre d'Atenció Primària Dr. Ramón Vinyes hi ha un petit parc amb gespa i oms; part de la finca Cendra, originàriament, destinada a les hortes i als arbres fruiters.

Il·lustració 20. Actual guingueta, molt dissonant amb l'estil del jardí.

Font: Judit Crous

Tenint en compte l'actual distribució del jardí, i amb l'ajuda d'Eliseu Guillamon, es proposen tota una sèrie de canvis amb l'objectiu de propiciar una bona gestió del patrimoni i, alhora, dels espais d'ús social. D'una banda, la retirada de l'actual guingueta (veure il·lustració 20),

amb la possibilitat de substituir-la per un mòdul mòbil de fusta que només s'instal·lés al jardí en celebracions i actes esporàdics. El precari estat de conservació d'aquesta caseta, l'impacte visual que provoca i la seva poca utilitat (tal com s'ha exposat, només s'utilitza en ocasions puntuals) accentuen la necessitat de retirar-la.

D'altra banda, també es proposa la instal·lació dels aparells de gimnàstica per la gent gran a la part baixa del jardí, a tocar de la carretera de Girona (veure il·lustració 22). Amb l'objectiu de deixar lliure l'esplanada de sorra de la primera feixa (veure il·lustració 21) i de concentrar en un únic espai tots els elements que donen un caràcter més lúdic i social al jardí (el parc infantil i aquesta instal·lació de gimnàstica), es planteja el trasllat dels aparells a l'extrem nord-est del jardí, al costat del Centre d'Atenció Primària; espai que, en els seus orígens, era la zona d'hortes i d'arbres fruiters de la propietat Cendra.

Cal tenir present que el propi AODL d'Anglès, Isidre Serra, en el seu moment, es va mostrar contrari a la instal·lació d'aquest circuit de gimnàstica al jardí de Can Cendra, ja que creia que era més lògic ubicar-lo a la zona esportiva, en el tram del carril bici que passa vora el pavelló, la

Il·lustració 21. Gran esplanada de sorra de la primera feixa del jardí.

Il·lustració 22. Detall del circuit de gimnàstica per la gent gran.

Il·lustració 23. Espai on es proposa la reubicació dels aparells de gimnàstica.

Il·lustració 24. Imatge del parc infantil de la part inferior del jardí.

Font: Judit Crous

piscina i el camp de futbol municipal. Ja fa uns anys que aquest circuit es troba al jardí i, amb l'objectiu de no alterar les dinàmiques dels seus usuaris habituals (malgrat ser del mateix parer que Serra, en aquest sentit), es proposa traslladar la instal·lació al costat del parc infantil; deixant lliure la primera feixa i atribuint, així, una funció més lúdica i social a la totalitat de la part baixa del jardí.

Amb tot això, s'entén que aquest seria un canvi convenient i del tot factible (el mateix Serra ho considera encertat), ja que aquesta part del jardí compta amb una bona accessibilitat, la porta d'entrada de la carretera de Girona, i és una zona d'ombra. Malgrat que es plantegen alguns canvis pel que fa a la vegetació, detallats a l'actuació núm. 4, aquesta part del recinte no deixaria de ser una zona fresca on els usuaris poguessin estar protegits del sol i de les altes temperatures.

- **ACTUACIÓ 4 | SELECCIÓ I POSADA EN VALOR DE LA VEGETACIÓ EXISTENT**

Al jardí de Can Cendra hi ha diversos arbres de notable interès per les seves dimensions i edat. El cedre de l'Atlas (*Cedrus atlantica*) i l'acàcia de Constantinoble (*Albizia julibrissin*), ubicats a l'entrada del recinte, entre d'altres; dos exemplars de dimensions considerables i originals de l'època. També són nombrosos els xiprers (*Cupressus sempervirens*) de grans dimensions, situats a l'entrada del recinte i a la part alta del jardí, vorejant el rierol i el mur que delimita la propietat Cendra amb la resta d'habitatges del carrer d'Avall (lateral nord-oest).

Il·lustració 25.

Cedre de l'atles
(*Cedrus atlantica*).

Il·lustració 26.

Xiprers (*Cupressus sempervirens*).

Il·lustració 27. Passeig de til·lers
(*Tilia platyphyllos*).

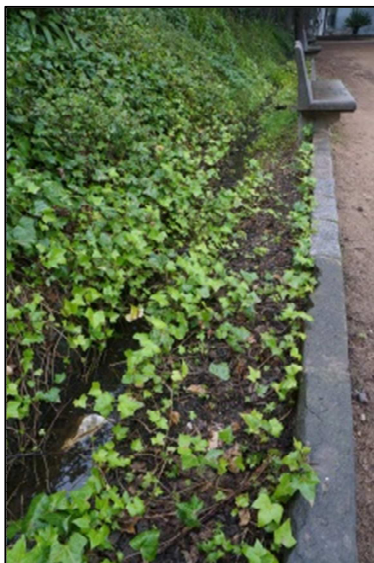
Font: Judit Crous

L'avinguda de til·lers (*Tilia platyphyllos*) de l'entrada és un dels espais més característics i bonics del jardí (veure il·lustració 27), per l'estètica i l'edat dels exemplars originals. No obstant, tal com planteja Piera a *Jardins de Catalunya* (1991)⁴⁹, “el valor d'aquests passos o avingudes no solament és plàstic sinó també auditiu”. Per exemple, el soroll que fa la grava al trepitjar-la, sensació que descriu perfectament l'escriptor anglesenc Toni Vinyes-Miralpeix a la seva novel·la *L'Estigma dels Montoreig* (1986)⁵⁰.

Retornant a la vegetació, segons Guillamon, per la forma dels til·lers del passeig, s'intueix que fa uns anys es va realitzar una poda desmesurada; tipus d'intervencions que s'haurien d'evitar en el futur si es vol assegurar la continuïtat d'aquests arbres. D'altra banda, alguns exemplars tenen l'escorça esqueixada i diverses branques en mal estat, que podrien trencar-se en casos extrems (per fenòmens meteorològics, com una forta ventada).

No obstant, cal considerar que es tracta d'un jardí històric amb arbres centenaris que, en cas d'haver-hi un perill real, es podria tancar l'accés al públic. D'aquesta forma, es creu convenient que, pel seu valor patrimonial, històric i cultural, el jardí hauria de quedar exempt de certes

Il·lustració 28. Heures (*Hedera hélix*) com a tapissants.

Font: Judit Crous

intervencions, com seria la tala (parcial o total) d'aquests til·lers amb algun estrall o símptoma de deteriorament. Tal com planteja Eliseu Guillamon, hi ha espais catalogats, com els jardins històrics, que haurien de quedar al marge de certes actuacions i normatives, amb l'objectiu de preservar i no modificar el seu estil original.

Als marges laterals de l'avinguda de til·lers hi ha vegetació de sotabosc: narcisos (*Narcissus pseudonarcissus*), àrum (*Arum maculatum*) i heures (*Hedera hélix*); espècies molt utilitzades, especialment en època noucentista, en forma d'entapissants. D'acord amb la seva voluntat de recuperar les tradicions, els oficis i els valors nacionals del país, també apostaven per plantes autòctones: til·lers, xiprers i heures, entre altres exemplars (veure il·lustració 28).

⁴⁹ RIBAS, Manuel i VIDAL, Miquel. *Jardins de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1991.

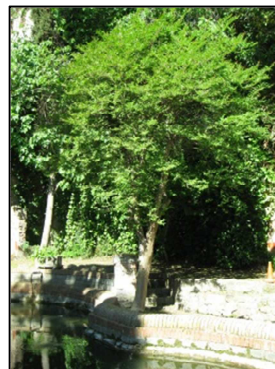
⁵⁰ VINYES-MIRALPEIX, Toni. *L'Estigma dels Montoreig*. Girona: Edicions Periòdiques de les Comarques, 1986.

En aquest aspecte, el Noucentisme no va ser un moviment revolucionari. Així, també es desmarcaven del Modernisme, que tendia a utilitzar plantes exòtiques, procedents sobretot de Japó i Indonèsia. Malgrat això, cal especificar que en el jardí de Can Cendra s'hi pot trobar vegetació exòtica d'aquest tipus.

En el marge esquerra del passeig de til·lers hi trobem un petit rierol, originalment utilitzat pel rec del jardí i per canalitzar l'aigua cap a l'antiga zona d'hortes i arbres fruiters. Entre aquest petit rierol i el mur de pedra que separa la casa dels habitatges del carrer d'Avall, hi destaquen alguns xiprers, originals de l'època i de dimensions considerables. Malgrat quedar-ne poquets exemplars, es percep que aquests estaven plantats en línia recta, amb l'objectiu de delimitar, juntament amb el mur de pedra, la propietat. Per recuperar la distribució que en els seus orígens s'havia plantejat, seria interessant plantar els xiprers que falten.

Continuant amb la descripció de la part alta del jardí, amb el passeig de l'entrada i l'estanyol com a elements principals, cal destacar un arbre de Júpiter (*Lagerstroemia indica*) i una ciques femella (*Cycas revoluta*), una palmera molt utilitzada com a planta ornamental que, per les seves grans dimensions, també es tracta d'un exemplar original d'uns 100 anys d'edat. Entre altres arbres nouvinguts, és a dir, plantats en intervencions posteriors, cal destacar un lledoner, situat al costat del bust de Remedios Varo.

Il·lustració 29.
Arbre de Júpiter
(*Lagerstroemia indica*).

Il·lustració 30.
Ciques femella
(*Cycas revoluta*).

Font: Judit Crous

En última instància, davant d'aquest monument en commemoració a la pintora anglesenca, hi ha un petit bosquet elevat de cedres atlantica normal (*Cedrus atlantica*) no original (veure il·lustració 31). Guillamon va observar que l'avinguda de til·lers de l'entrada s'eixampla lleugerament quan arriba a l'altura d'aquest petit bosquet, vora l'estanyol. Tal com va determinar l'especialista, probablement, el passeig seguia una trajectòria recta i, per alguna intervenció posterior, es va modificar el seu traçat (l'actuació núm. 2, *Aixecament topogràfic*, permetria dibuixar la forma original d'aquesta part del jardí).

Il·lustració 31. Bosquet elevat de cedres (*Cedres atlantica*).

Il·lustració 32. Vegetació entorn de la font ornamental.

Il·lustració 33. Estany de la part alta del jardí.

Font: Judit Crous

Malgrat no tenir-ne constància, ja que no es disposa de la informació necessària per poder-ho afirmar amb rotunditat, Eliseu Guillamon no descarta que aquest petit bosquet elevat de cedres fos una petita *bassa pulmó* de l'estany que hi ha a pocs metres (veure il·lustració 33). Per la seva trajectòria i experiència professional (ha vist projectes en els quals originàriament hi havia dos estanys connectats, en el quals el més petit actuava com a *pulmó* del de dimensions més grans) i pel traçat de les canalitzacions d'aigua del jardí, no es descarta la possibilitat que inicialment hi haguessin dos estanys d'aigua.

Tenint en compte aquests detalls, i si en un futur es disposés de més informació que corroborés aquestes suposicions sobre l'existència d'una petita bassa davant l'actual estanyol, seria interessant estudiar la possibilitat de reconstruir-lo i posar-lo en funcionament, juntament amb la resta de canalitzacions que conformen el circuit del recinte històric.

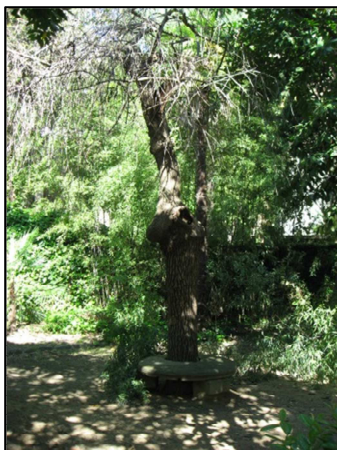
Entrant en l'anàlisi de la segona part del jardí, en primer lloc cal destacar diversos exemplars originals d'arbres de Júpiter (*Lagerstroemia indica*) i de no originals, com els ginkgos (*Ginkgo biloba*).

A la part nord-est, al voltant del conjunt de la font ornamental, els bancs, l'escala i els murs amb rajoles i trencadissos de ceràmica hi trobem exemplars de magnòlies i arbustos, alguns d'ells, de dimensions tan grans (semblen arbres) que fins i tot han desdibuixat la forma dels parterres. En aquest cas, convindria perfilar els arbustos desmesurats i anivellar-los amb la resta d'exemplars. Amb aquesta petita i senzilla actuació es recuperaria i es milloraria considerablement la fisonomia d'aquesta part del recinte històric.

En aquesta mateixa zona s'hi troba una de les joies de la corona del jardí, malgrat el seu deteriorament (si no es fa res per evitar-ho, li queden pocs anys de vida): una acàcia del Japó

(*Sophora japonica pendula*). A Catalunya hi ha molt pocs exemplars d'aquest tipus. Es tracta d'una espècia única d'arbre sense cap *parent* proper viu, un fòssil vivent originari de la Xina. En aquest cas, tal com s'observa a les il·lustracions 34 i 35, l'exemplar es troba dins del forat d'una pedra de molí que l'envolta en forma de banc. Segons Guillaumon, es podria tractar d'un arbre original.

Il·lustracions 34 i 35. Acàcia del Japó (*Sophora japonica pendula*).

Font: Judit Crous

Finalment, a l'extrem més nord-est hi trobem una zona tancada amb un filat (veure il·lustració 36), just darrera del CAP, on hi abunden figueres (*Ficus carica*), pereres (*Pyrus communis*), pruners (*Prunus domestica*) i nesprers (*Eriobotrya japonica*).

Tenint en compte els arbres que hi ha en aquesta part del jardí, les escales de paret que hi donen accés (veure il·lustració 37) i la distribució de les canalitzacions d'aigua, es va poder determinar que aquestes feixes corresponien a l'antiga zona de fruiters de la propietat familiar, dels quals és complicat verificar la seva originalitat. Els fruiters són arbres que tenen un creixement molt lent i que no es pot determinar la seva edat observant únicament les seves dimensions, tal com sí es pot fer amb altres espècies que s'han citat anteriorment (amb la palmera ciques femella, per exemple). Considerant aquesta informació, segons Guillaumon, els fruiters de Can Cendra probablement sí que són originals.

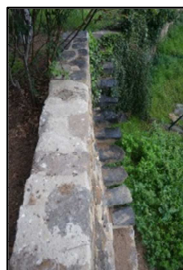
A la segona i última feixa del jardí, a tocar la carretera de Girona, hi trobem diversos arbres que, malgrat no ser originals (es van plantar en intervencions posteriors), estan ben seleccionats i s'adapten bé a la personalitat i l'estil del jardí, a més de tenir un ús essencial: proporcionar espais d'ombra. Cal tenir present que en aquesta part del jardí s'hi ubica el parc infantil, un espai que, per motius obvis, requereix tenir protecció del sol. Així doncs, trobem exemplars d'albícia (*Albizzia Benth*), moreres (*Morus*), catalpes (*Catalpa bignonioides*) i troanes (*Ligustrum japonicum*), entre d'altres.

Malgrat no haver de fer canvis en aquesta part del jardí, sí que se n'haurien de plantejar a l'extrem nord-est, a tocar del Centre d'Atenció Primària; part que, tal com s'ha explicat en el

Il·lustració 36. Part de l'antiga zona d'arbres fruiters, darrera el CAP. Espai amb accés tancat.

Il·lustració 37. Escala de paret d'accés a la part baixa del jardí.

Il·lustració 38. Oms que es substituirien per arbres fruiters, recuperant l'ús original d'aquesta part del jardí.

Font: Judit Crous

cas de la primera feixa, corresponia a la zona d'hortes i arbres fruiters de la propietat Cendra. Actualment en aquest espai hi ha diversos oms (veure il·lustració 38), alguns plantats sense criteri i d'altres sorgits, de *rebot*, de les llavors d'aquests primers. Així doncs, es proposa la tala d'aquests oms (*Ulmus*) i la replantació d'arbres fruiters, com cireres i figueres (la tria d'aquestes espècies s'ha fet d'acord amb el que s'exposa a l'actuació núm. 6). Amb aquesta intervenció s'aconseguiria assolir els objectius de no perdre espai d'ombra (ja que, tal com es proposa a la tercera actuació, en aquesta part del jardí s'hi traslladarien els aparells de gimnàstica per la gent gran) i, alhora, recuperar l'ús que en els seus orígens aquest prat natural tenia, com a zona d'hortes i arbres fruiters.

La millora de la vegetació, un dels fils conductors del projecte, partiria de l'objectiu de recuperar l'esplendor de la jardineria del recinte de Can Cendra. Per això, a part de les actuacions que s'han anat citant en aquest punt, també es proposen intervencions secundàries:

- La retirada d'arbres i soques mortes.
- La replantació de gespa a l'extrem nord-est del jardí, amb l'objectiu de recuperar el prat natural de l'antiga zona d'hortes de la finca; espai on es proposa ubicar-hi els aparells de gimnàstica per la gent gran.
- La restauració de parterres, amb materials iguals o similars als originals (evitant la introducció de nous materials estridents o massa dissonants) per delimitar-los, perfilar-los i fer-los visibles.

- El reforçament i la potenciació de la vegetació existent, sobretot arbustiva i entapissant. Per exemple, dels marges laterals de l'avinguda de til·lers.
- La introducció de plantes aquàtiques a les peces d'aigua.

Tal com s'ha exposat anteriorment, el jardí noucentista de Can Cendra és un jardí madur, estable i ben arrelat, que no necessita de grans intervencions en relació el seu manteniment diari. A més, que bona part de la vegetació sigui autòctona i pròpia de l'època també facilita molt les tasques de conservació. Per tot això, seria essencial planificar un manteniment preventiu i continuat; actuacions que, a llarg termini, no comportarien uns costos molt elevats per l'administració local i que, alhora, garantirien l'esplendor i la preservació del jardí.

Finalment, a part de les modificacions que s'han plantejat en aquest punt, també seria interessant plantar espècies d'arbres, plantes i flors que apareixen en alguns poemes de Rafael Masó,⁵¹ seleccionats i citats a la sisena actuació. Entre d'altres, es proposa la plantació de roses, lliris i violes, als marges laterals del passeig de til·lers de l'entrada i en els parterres enjardinats de l'extrem nord-est de la primera feixa, vora la font; i figueres i cirerers a l'extrem nord-est de la part baixa del jardí, al costat del CAP, espai on hi havia les hortes i els arbres fruiters de la propietat Cendra.

• ACTUACIÓ 5 | RESTAURACIÓ I MILLORA DELS ELEMENTS PATRIMONIALS CONSTRUÏTS

Els elements ornamentals i arquitectònics d'estil noucentista del jardí de la Casa Cendra són un dels principals atractius d'aquest espai. Per això el projecte de millora i restauració contempla la recuperació del conjunt del recinte, posant especial èmfasi als elements construïts, com els pedrissos i la ceràmica, els murs, els paviments i els parterres, les escales de paret, les vorades, els bancs, els testos i les

Il·lustració 39. Porta principal del jardí.

Font: Emili Rams

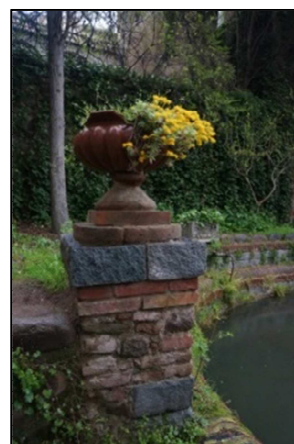
⁵¹ Continguts que s'exposen a l'actuació núm. 6: *Renovació i neteja del mobiliari urbà, les superfícies de pas i la senyalització*, pàg. 104. Veure transcripció completa dels poemes seleccionat a l'annex, pàg. 163.

jardineres, els elements ornamentals, les fonts i l'estany; i altres elements singulars, com les portes de fusta, tant la que dóna accés des de la carretera Girona com la de la Sala Fontbernat, i el tancament principal d'entrada al jardí: una singular porta de ferro forjat dissenyada per Rafael Masó i d'estil clarament noucentista (veure il·lustració 39).

Aquesta actuació també seria una de les fases més costoses del projecte, sobretot pels materials que s'haurien de recuperar. Per exemple, la restitució de peces de rajola de ceràmica malmeses i la neteja en sec de la pedra treballada en formes escultòriques d'alguns murs del jardí. Entre altres actuacions, caldria:

- Posar en funcionament l'estany i la font ornamental, a més de retirar o corregir els elements posteriors superflus que desvirtuen el conjunt.
- Recuperar els gerros ornamentals de l'estany de la part superior del jardí. Malauradament, només se'n conserva un (veure il·lustració 40).
- Recuperar els pedrissos de ceràmica verda de l'escalinata del conjunt de la font (extrem nord-est del recinte, a tocar del CAP). En aquest cas, és important detallar la importància d'aconseguir les tonalitats, les textures i els materials autèntics, posant especial èmfasi en els detalls

Il·lustració 40. Gerro ornamental vora l'estany.

Font: Judit Crous

de les cantoneres i els perfils originals. Aquesta seria una de les intervencions més costoses del projecte. Tal com explica l'antic batlle d'Anglès, Pere Figuereda,⁵² en relació a la reforma de la casa portada a terme entre el 2008 i el 2009: "Pel que fa la ceràmica, si bé en l'originària de 1913-1916 hi participà la fàbrica La Gabarra que Masó havia creat amb Joan B. Coromina de la Bisbal, en l'actuació del 2008-2009 hi participà la casa Marcó de Quart. El cost de la ceràmica originària elaborada per La Gabarra va pujar a 2.371,63 pessetes del moment (14,25 €). Cal però tenir en compte que un jornal de terrissaire de 1913 era de 2,5 pessetes (0,015 €).".

⁵² FIGUEREDA, Pere. "Notes descriptives de la Casa Cendra d'Anglès. D'un ús residencial a un ús públic" (en línia). *Quaderns de la Selva*, 24. 2012 (consulta: febrer de 2014).

Disponible en URL: <http://www.raco.cat/index.php/QuadernsSelva/article/view/267043>

Il·lustracions 41, 42, 43 i 44. Fotografies que mostren el deteriorament i el mal estat de les poques peces de ceràmica que es conserven en el conjunt de la font ornamental.

Font: Judit Crous

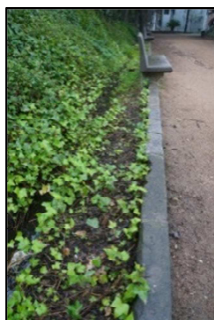
- Netejar en sec la pedra treballada en formes escultòriques d'alguns murs del jardí (veure il·lustració 45).
- Reconèixer els espais construïts, donant visibilitat als parterres originals (veure il·lustració 48).
- Canviar les vorades que no són originals, utilitzant materials semblants a les autèntiques. En els darrers anys s'han realitzat petites intervencions de manteniment que han consistit en substituir les vorades autèntiques de còdols de riu per pedres reciclades del carrer, elements que no respecten l'estil ni la personalitat del jardí, i que són del tot dissonants. Alhora, es proposa restaurar les jardineres que es troben en diversos marges i parterres del recinte (veure il·lustració 47).
- Restaurar la singular porta de ferro forjat de l'entrada, actualment un xic deteriorada. Guillamon, en relació aquesta última actuació, recomana deixar la porta amb un acabat rovellat, però estabilitzat amb un vernís mate, tal com ell mateix va fer amb alguns elements de la Masia Mariona de Josep Danés i Torras. No obstant, cal considerar que el pintat també seria una bona opció, sempre i quan s'utilitzessin pintures similars a les de l'època.

Il·lustració 45. Detall d'un dels murs del recinte.

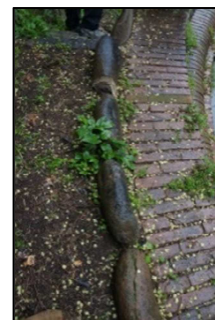

Font: Judit Crous

Il·lustracions 46 i 47. Fotografies de trams de vorades fruit d'intervencions posteriors; elements que s'haurien de substituir per còdols, com les peces originals.

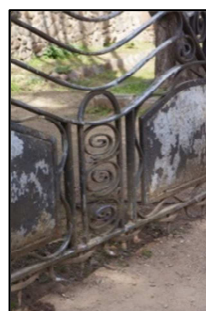
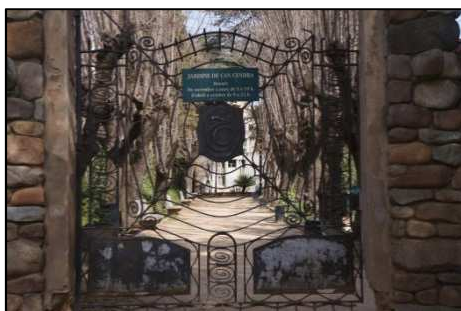

Il·lustració 48. Imatge d'un tros de vorada original, amb còdols de riu.

Font: Judit Crous

Il·lustracions 49, 50 i 51. Fotografies que mostren l'estat actual de la porta de ferro forjat, obra de Rafael Masó, de l'entrada al recinte.

Font: Judit Crous

Totes les actuacions plantejades en aquest punt es realitzarien amb l'objectiu de mantenir la singularitat i el disseny original de tots i cadascun dels elements del jardí històric.

- **ACTUACIÓ 6 | RENOVACIÓ I NETEJA DEL MOBILIARI URBÀ, LES SUPERFÍCIES DE PAS I LA SENYALITZACIÓ**

Un dels objectius principals d'aquesta proposta, tal com s'ha reiterat en diverses ocasions, és propiciar un canvi de mentalitat i actitud per part dels habitants d'Anglès; un poble que tradicionalment no ha valorat la singularitat ni la riquesa del seu patrimoni local. Precisament aquesta ignorància es denota en l'estat d'alguns elements del jardí de Can Cendra, afectats per pintades, grafitis i diversos actes de vandalisme.

La implicació de les administracions és vital per l'estudi, la recuperació i la conservació del nostre patrimoni. No obstant, convé no descuidar la importància de la difusió, que permet donar a conèixer el patrimoni i apropar-lo a la societat, fent-la partícip d'un projecte comú. Si s'aconsegueix que les persones estimin el patrimoni, també s'aconseguirà que vulguin preservar-lo i vetllin pel seu bon estat.

Tal com s'ha apuntat a l'inici d'aquest punt, el jardí de Can Cendra freqüentment és víctima de robatoris (entre d'altres, del bust de la Remedios Varo), pintades i grafitis, faltes de conducta (brossa tirada als marges i als parterres) i altres actes de vandalisme. És per això que, amb l'objectiu de corregir aquests desperfectes, es proposen les següents actuacions:

- Esborrar les pintades i els grafitis que es troben en diversos punts del jardí, com als bancs de l'avinguda de til·lers, a les portes dels serveis i en alguns murs del recinte (veure il·lustracions 52, 53, 54 i 55). Si es planteja una bona tasca de difusió en la qual es conscienciés als més joves (entre altres col·lectius implicats en el projecte) de la singularitat del patrimoni d'Anglès i de la importància de mantenir-lo i conservar-lo, probablement, bona part d'aquestes pintades i actes de vandalisme que, dia rere dia, apareixen en el jardí, s'acabarien (potser no en la seva totalitat, però si parcialment).

Il·lustracions 52, 53, 54 i 55. Imatges d'alguns elements del jardí (senyals, portes dels serveis públics, murs, etc.) que tenen pintades i grafitis, fruit d'actes de vandalisme.

Font: Judit Crous

- Millorar l'estat dels lavabos públics, situats al costat esquerra de la porta principal d'accés al jardí.
- Reubicació del bust de la Remedios Varo, recentment robat.
- Dotar el recinte de més papereres, de gran capacitat i d'estètica acurada, per evitar l'acumulació de brutícia als marges, als parterres i, fins i tot, dins de l'estany.

Convindria recalcar, a més, la necessitat que aquestes papereres es passessin a buidar amb la freqüència necessària. Alhora, també es proposa la retirada dels contenidors del recinte (veure il·lustracions 56 i 57).

Il·lustracions 56 i 57. Alguns dels contenidors del jardí, elements dissonants que s'haurien de retirar.

Il·lustració 58. Aparell de llum en desús, del qual només en resta la carcassa. Element que s'hauria de retirar.

Font: Judit Crous

- Desinstal·lació d'aparells vells d'enllumenat que no funcionen i dels quals només en resten les carcasses, la majoria trencades (veure il·lustració 58). Si s'escau, substituir-los per aparells nous.
- Retirada de còdols (utilitzats en algunes intervencions en parterres i murs), tubs, fils elèctrics, peces de mobiliari trencades i elements superflus que no tenen cap tipus d'utilitat. Entre d'altres, en trobem al parc infantil de la part inferior del jardí, zona en la qual poden comportar problemes i riscos que caldria evitar.

Il·lustracions 59, 60 i 61. Imatges que mostren la deixadesa d'algunes zones del jardí, amb peces de mobiliari trencades, tubs, troncs, pedres, etc.

Font: Judit Crous

A part d'aquestes intervencions de millora, també seria interessant dotar el parc d'un plafó informatiu en el qual, en una de les cares, s'hi detallés una breu descripció del jardí (història, estil, valor patrimonial i natural), juntament amb un plànol on hi figurés un petit recorregut amb el llistat i la localització de les cites literàries seleccionades⁵³ i els exemplars botànics més singulars, entre d'altres. A la segona cara del plafó hi hauria informació complementària sobre Rafael Masó i el seu estret vincle amb el municipi, continguts similars als que podrien figurar en un tríptic turístic o al web de l'Ajuntament.

D'altra banda, també es proposa la senyalització dels arbres, les plantes i les flors més singulars del recinte, per la seva espècie, originalitat o historicitat. En aquest cas, s'utilitzarien petits senyals de base cilíndrica (veure il·lustracions 62 i 63), amb una placa inserida que no es pogués manipular; tipus de senyals que es vandalitzen menys que els de tipus faristol, que solen durar molt poc i es de seguida es degraden.

Gràcies a la col·laboració i a les recomanacions de Mariàngela Vilallonga, s'ha contemplat la possibilitat de convertir el jardí en un petit espai literari, amb cites i fragments de textos que, per motius diversos, estan relacionats amb el jardí i la Casa Cendra, amb la figura de Rafael Masó o amb el municipi d'Anglès.

En aquest sentit, a partir de l'obra *La poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista* (1980) de Dolors Oller,⁵⁴ s'ha elaborat una selecció de poemes de l'arquitecte gironí, temàtica i continguts dels quals tenen relació amb les flors, les plantes, els arbres, les fruites, els jardins, el paisatge i la naturalesa. Es tracta de poemes que, per la seva temàtica, es podrien localitzar a diversos punts del jardí de Can Cendra, creant un petit recorregut literari i donant un valor afegit al recinte, dotant-lo de contingut i significat. Amb això, també

Il·lustracions 62 i 63. Model
Atril Arboretum cilíndric inox.

Font: www.happyludic.com

⁵³ Cites i fragments de textos que es mencionen a continuació. Veure la transcripció dels poemes de Masó de Dolors Oller a l'annex, pàg. 163. En cas que el projecte es materialitzés en el futur, llavors seria el moment de decidir si s'actualitza l'ortografia.

⁵⁴ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980.

s'aconseguiria una major satisfacció dels visitants del jardí.

A continuació, algunes observacions de Dolors Oller per conèixer una mica millor l'obra poètica de l'arquitecte: "(...) en tota l'obra de Rafael Masó hi ha una voluntat evident de convertir en objecte estètic tot allò que intervé en la naturalesa i en la vida humanes. I, al mateix temps, aquesta voluntat estètica va acompanyada d'una voluntat didàctica, raó per la qual la quotidianitat es converteix fàcilment en arquetípica."⁵⁵ (pàg. 46-47) i "(...) podríem dir que aquest és el valor preponderant en la poesia de Masó: la descripció de la realitat diària, l'observació dels esdeveniments que envolten la vida quotidiana, les petites coses, familiars, casolanes. Tot allò que, de tan viscut monòtonament, sembla no tenir altre objectiu que el de passar desapercebut (...): els portals de les cases, els balcons oberts, els crits de les criatures, les dones que passen, feineres i carregades de cistells, els homes que tenen un ofici, una font, un arbre, els racons ben coneguts de tothom. I tot això descrit amb optimisme."⁵⁶ (pàg. 47-48).

Retornant a la selecció de poemes que es localitzarien al jardí de Can Cendra, entre altres peces, *A passavolant*⁵⁷ (publicat a *Vida*, desembre de 1902) es podria ubicar al costat de l'actual parc infantil (a la part baixa del jardí), ja que es tracta d'un poema que explica com nens i mainaderes juguen en una plaça.

En segon lloc, *Vora una font*⁵⁸ (1906, manuscrit d'Esperança Bru) es podria localitzar vora la petita font ornamental, envoltada de bancs i presidida per l'escala coberta de ceràmica verda, de l'extrem nord-est de la primera feixa del jardí. Es tracta d'un poema on es descriu un festeig enjogassat vora una font (com la de Can Cendra), tal com el seu nom indica.

D'altra banda, Masó també té molts poemes en els quals fa referència a fruites (es detallen més endavant). També flors, com roses, lliris i violes a *Sonets á una convalescenta*⁵⁹ (1906,

⁵⁵ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 46-47.

⁵⁶ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 47-48.

⁵⁷ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 73. Veure poema a l'annex, pàg. 163.

⁵⁸ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 124-125. Veure poema a l'annex, pàg. 167.

⁵⁹ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 89. Veure poema a l'annex, pàg. 164.

manuscrit d'Esperança Bru), i arbres, com els xiprers a *Canapost -Desolació*⁶⁰ (1907, manuscrit d'Esperança Bru), on Masó expressa l'emoció que li provoca el paisatge.

Tal com es planteja a l'actuació núm. 4, en la qual es proposa la selecció i la posada en valor de la vegetació del jardí, seria interessant plantar algunes de les espècies que es mencionen en els poemes de Masó (roses, lliris i violes, entre altres flors); creant, així, espais on la vegetació del jardí conflueixi amb les cites literàries seleccionades.

De la mateixa manera, seria interessant localitzar alguns dels poemes que parlen de fruites a l'antiga zona d'hortes de la propietat Cendra, on precisament hi havia arbres fruiters plantats. Precisament, a la quarta actuació es proposa la tala dels oms que hi ha actualment a l'antiga zona d'hortes, amb l'objectiu de replantar-hi arbres fruiters; exemplars que, malgrat no siguin originals de l'època que es va concebre el jardí, permetrien recuperar l'essència, la personalitat i la funcionalitat original d'aquest espai.

D'acord amb les fruites i els arbres fruiters que es mencionen en alguns dels poemes de Masó, seria convenient estudiar la possibilitat de plantar els següents exemplars al recinte de Can Cendra: cirerers, que apareixen a *Jugant amb cireres*⁶¹ (1904, *Jochs Florals de Girona, 1904*) i figueres, protagonistes de la peça *A una moribunda figuera qui es en mitg d'un gran camp sola*⁶² (1908, manuscrit de l'autor), entre d'altres.

En d'altres poemes, Masó cita jardins. Aquest seria el cas de *Tardor*⁶³ (manuscrit de l'autor), peça en la qual l'arquitecte ens relata els seus sentiments envers el pas del temps (aquesta també és la temàtica de *En la primera fulla del album d'un amic*⁶⁴, publicat a *Vida* l'abril de

⁶⁰ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 139. Veure poema a l'annex, pàg. 164.

⁶¹ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 120. Veure poema a l'annex, pàg. 166.

⁶² OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 146. Veure poema a l'annex, pàg. 166.

⁶³ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 135. Veure poema a l'annex, pàg. 164.

⁶⁴ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 75. Veure poema a l'annex, pàg. 163.

1902), i d'una peça sense títol⁶⁵, publicada a *Vida* el març de 1903, on se'ns descriu una escena familiar conflictiva entre una sogra i la seva jove en el jardí de casa seva. Aquests dos poemes, d'acord amb la seva temàtica, també es podrien ubicar a l'esplanada de la primera feixa del jardí Cendra.

A part de la poesia de Masó, també cal fer una menció especial a l'obra *L'Estigma dels Montoreig* (1986)⁶⁶ de l'anglesenc Toni Vinyes-Miralpeix; un relat en el qual una inquietant i misteriosa mansió modernista esdevé un dels escenaris en els quals transcórrer la trama novel·lística. La descripció d'aquest casalot i de l'avinguda d'arbres que duu a la casa recorda poderosament a Can Cendra. A continuació, un dels fragments més significatius: "Passades les sis, i quan la penombra del captard començava tot just a cobrir la ciutat amb el seu mantell obscur, els contorns familiars d'una reixa de ferro forjat s'interposaren en el seu deliri: les seves passes l'havien menada sense voler al final del carrer de les Oliveres. La molsa grisa i ridículament altiva de la mansió Montoreig, amb les seves balconades modernistes i tota ella coberta d'heura s'endevinava, més que no pas es veia, al fons d'un passeig de plàtans i de faigs d'aparença sinistra. (...) I, curiosament, a menys de tres metres d'on es trobava aturada, hi tenia (...) una porta de ferro forjat de dos batents que donava accés al jardí de la casa. Una porta que –ella ho sabia perfectament– no era mai tancada amb clau. (...) En un acte quasi reflex, la Júlia passà el braç entre els barrots i alliberà el llisquet. La porta cedí sense ni un grinyol, dòcilment, lubricada per la mateixa humitat de l'ambient. L'ajustà de nou darrera seu, i s'encaminà a la casa amb passes incertes. (...) Mentre avançava sentint que els peus s'enfonsaven a la grava amb el soroll d'un sac de nous, la seva ment rememorava les últimes trobades amb l'amo de la casa."⁶⁷ (pàg. 9-10).

Aquest fragment, en el qual es descriu l'entrada i una part del jardí del casalot modernista propietat de la família Montoreig, recorda significativament a alguns elements de Can Cendra: a la porta de ferro forjat d'accés al jardí, obra de Masó, i a l'avinguda de til·lers de la part superior, entre d'altres. Per tot això, seria interessant situar aquesta cita a l'entrada del

⁶⁵ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 76. Veure poema a l'annex, pàg. 164.

⁶⁶ VINYES-MIRALPEIX, Toni. *L'Estigma dels Montoreig*. Girona: Edicions Periòdiques de les Comarques, 1986.

⁶⁷ VINYES-MIRALPEIX, Toni. *L'Estigma dels Montoreig*. Girona: Edicions Periòdiques de les Comarques, 1986. Pàg. 9-10.

recinte. Així, les persones que visitessin el jardí de Can Cendra podrien posar-se, simbòlicament, a la pell i als ulls de la Júlia. D'altra banda, que l'autor sigui fill d'Anglès encara dóna més sentit al fet de citar fragments de la seva obra literària, amb un munt de referències al paisatge i a la trama urbana del municipi (com el Barri Antic).

Aquesta primera cita es podria complementar amb un altre fragment del llibre. Aquest narra un somni de la Júlia en el qual apareix un estanyol i un paisatge amb herba fresca i humida.

Per tots els elements que es descriuen, aquest fragment de text es localitzaria vora la bassa gran de la part superior del jardí; espai en el qual l'aigua n'és la gran protagonista i on la vegetació és florida i abundant, molt semblant al paisatge que se'ns dibuixa a la novel·la. Així és com se'ns narra el somni de la jove protagonista: "La Júlia somià que corria tota nua sobre l'herba. L'herba humida i suau, molt fresca (...). Sobre el cap, un sol enorme i roig tenyia el paisatge de fluorescències de robí; i al pit, una sensació d'extrema llibertat com mai no havia conegut. Se sentia lleugera com un ocell i àgil com una gasela, mentre cobria amb salts quasi eteris la distància que la separava de l'estany. L'aigua l'atreia amb un màgic influx. Al primer contacte d'aquesta amb els seus peus, descobrí que era càlida i mòrbida com un mar de plomes. I no mullava. Continuà avançant sense notar resistència tot palpant amb els peus un fons tan suau com el vellut."⁶⁸ (pàg. 16-17).

- **ACTUACIÓ 7 | MILLORES D'EFICIÈNCIA AMBIENTAL**

Pel que fa aquesta fase del projecte, es pretén que totes les actuacions que es portin a terme es plantegin dins del marc del desenvolupament sostenible, per tal de propiciar l'eficiència ambiental del recinte i minimitzar els costos econòmics per part de l'administració local.

En primer lloc, cal esmentar que, per la seva maduresa, el jardí noucentista de la Casa Cendra compte amb una vegetació molt ben implementada, arrelada al territori i estable, fet que propicia la minimització de les tasques de manteniment i, consegüentment, dels costos que tot això comporta.

⁶⁸ VINYES-MIRALPEIX, Toni. *L'Estigma dels Montoreig*. Girona: Edicions Periòdiques de les Comarques, 1986. Pàg. 16-17.

El jardí compta amb el sistema de regatge gota a gota, el qual localitza l'aigua prop de les plantes a través d'un nombre variable de punts d'emissió (goters). Tal com va determinar l'especialista Eliseu Guillaumon, aquest sistema de rec no s'hauria de modificar ni alterar, ja que funciona bé i és adequat per les característiques i les condicions del jardí. No obstant, el que sí seria interessant seria recuperar i posar en funcionament el recorregut vital de l'aigua, circuit format per l'estany que presideix la part superior del jardí, la font ornamental, els pous, les antigues sèquies i els salts d'aigua, entre altres elements.

L'aigua, a part de la vegetació, és un dels trets més singulars del jardí de Can Cendra. Per això s'ha considerat essencial proposar la millora i la rehabilitació de les infraestructures i dels elements que conformen la xarxa que regula el cicle de l'aigua del recinte.

En aquest sentit, es proposa netejar les canalitzacions d'aigua (actualment molt brutes i embossades de fullaraca i terra), que s'utilitzaven pel regadiu de l'antiga zona d'hortes i arbres fruiters de la propietat. La recuperació d'aquest patrimoni, a part d'evitar la seva pèrdua total, també permetria la recollida de les aigües pluvials. Mitjançant la captació d'aigua de la pluja i propiciant el seu ús pel regadiu de la vegetació, o pel funcionament de l'estany i la font, es podria millorar l'eficiència ambiental del jardí i el seu desenvolupament sostenible, ja que aquesta mesura permetria estalviar i reutilitzar aigua.

En definitiva, l'objectiu final de totes aquestes intervencions seria dotar el jardí de la Casa Cendra d'un sistema de recirculació d'aigua (de la font, l'estany, les sèquies i els salts d'aigua) i de drenatge d'aigües pluvials, que permetés aprofitar i reutilitzar l'aigua de la pluja, a més de regular més eficientment les precipitacions i, així, evitar desbordaments en casos extrems.

Anteriorment ja s'ha esmentat que no s'hauria d'alterar ni canviar el reg per degoteig perquè, per les condicions i les característiques del jardí, aquest és adequat. En clau econòmica, aquest aspecte és molt interessant, ja que el fet de no haver de canviar el sistema automatitzat de control i programació significa la supressió de costos en relació al manteniment dels parterres, els arbres i les diverses zones enjardinades.

Finalment, i pel que fa a la renovació de la xarxa de serveis, també caldria millorar l'enllumenat del jardí. Tal com es planteja a la tercera actuació, en la qual es proposa la reordenació dels espais i els usos del sòl, seria essencial il·luminar només aquells espais del jardí que ho requerissin. Així doncs, s'entén que l'accés a la Sala Fontbernà ha d'estar il·luminat, donat l'ús social d'aquesta zona i la seva elevada freqüentació (en hores diürnes i nocturnes). Amb tot

això, no es proposa una il·luminació qualsevol, sinó una de baix consum i de poca intensitat, per propiciar l'estalvi energètic i, alhora, minimitzar l'impacte visual i ambiental dels aparells.

A tall informatiu esmentar que, tal com va determinar Guillamon, el sistema d'il·luminació del jardí de Can Cendra no s'ajusta del tot a la normativa establerta, sobretot pel que fa a les dimensions dels aparells. Malgrat això, i tenint en compte les limitacions pressupostaries de l'administració local, no es proposa canviar aquesta instal·lació (només es detallen alguns petits canvis a l'actuació núm. 3, com la retirada i la substitució de carcasses trencades, bombetes foses i aparells en desús).

- **ACTUACIÓ 8 | DONAR VISIBILITAT AL JARDÍ**

Un dels principals objectius d'aquesta proposta és impulsar la visibilitat del jardí; un espai singular amb un gran valor i potencialitat però, alhora, molt poc considerat. En aquest sentit, la interpretació, una forma per crear sensibilitats i coneixements, hauria de ser l'instrument que permetés apropar el jardí a les persones.

D'acord amb la idea que la interpretació ha de ser un servei públic, s'entén que les administracions tenen el deure de facilitar aquest apropament, de forma gratuïta i igualitària (a poder ser), entre el patrimoni i la societat. En el nostre cas, la interpretació pot aportar un valor afegit al municipi d'Anglès, ja que si es planteja de forma correcta, pot tenir la capacitat de potenciar el territori i la seva singularitat, diferenciant-lo d'altres localitats i ofertes turístiques.

Per tot això, amb l'objectiu de fer visible el jardí de Can Cendra i, en termes generals, el seu patrimoni local, es proposa l'elaboració d'un pla d'interpretació, que permetés la planificació de l'oferta patrimonial del municipi.

En primer lloc, a través d'una estratègia d'actuació, s'haurien de traçar les línies bàsiques del projecte: què es vol conservar (i què no), quines prioritats prevalen a l'hora de conservar, quins missatges es volen transmetre a través del patrimoni (històric, científic, emotiu o ideològic), a quins segments de públics es vol arribar, com es pot garantir la rendibilitat de les inversions efectuades i quin serà el paper de l'administració pública, el sector privat i la població local, entre d'altres.

En ocasions, es poden originar conflictes entre la identitat local i els criteris interpretatius dels planificadors. Per tot això convé implicar a la comunitat local, construint un projecte comú del qual se'n senti partícip. Així doncs, s'entén que els factors bàsics que s'han de tenir en compte a l'hora de planificar una oferta patrimonial són: la relació entre patrimoni i identitat, patrimoni i economia i, en última instància, patrimoni i societat.

Per desenvolupar un pla d'interpretació coherent i adequat pel territori, convé seguir una metodologia que impliqui l'estudi dels elements més significatius:

- Conèixer el pensament i la mentalitat de la població.
- Estudiar el públic, real i potencial.
- Avaluar els recursos humans i financers: quina és la capacitat d'inversió del territori, el nivell d'educació dels habitants de la zona, per determinar si és necessari dedicar-hi una oferta formativa, etc.
- Fixar els objectius, a curt i a llarg termini.
- Seleccionar els temes i els continguts que es volen transmetre.
- Determinar els serveis complementaris.
- Perfilar el pressupost d'implementació i de manteniment.
- Determinar el sistema de gestió (pública directa, pública autònoma, mixta, delegada, privada, concessió, etc.).
- Plantejar una estratègia de promoció i màrqueting.

En un segon ordre d'actuacions que es podrien realitzar, hi hauria l'edició de fulletons en els quals el jardí noucentista de la Casa Cendra tingués una menció especial.

Recopilant material promocional⁶⁹ que actualment l'Ajuntament d'Anglès té a la seva disposició, s'ha pogut veure que, en cap cas, hi ha una referència, detallada i extensa, del jardí de Can Cendra (com a molt, només es cita com a complement de la casa). D'altra banda, molts d'ells no compten amb informació actualitzada (entre altres exemples, en diversos plànols encara es localitza l'Ajuntament a la plaça de la Vila, i no a Can Cendra, al carrer d'Avall). Per tot això es creu convenient actualitzar i renovar aquest material promocional, que es podria

⁶⁹ Veure alguns exemples a l'annex *Material promocional del municipi*, pàg. 170.

autofinançar a través de la publicitat d'empreses i comerços locals o del territori, així no suposaria cap tipus d'esforç econòmic per l'administració local.

El propi Isidre Serra, tècnic de l'Ajuntament d'Anglès (AODL) i encarregat de gestionar la promoció econòmica i el turisme de la vila, lamenta la manca de recursos, humans i econòmics, per actualitzar el material promocional del municipi (plafons informatius, fulletons i mapes). Serra explica que, quan va entrar a l'Ajuntament fa onze anys (quan encara hi havia l'oficina de turisme a l'Estació), es va dedicar a renovar tot el material. Actualment aquest material requereix d'una revisió, malgrat no ser quelcom molt urgent. Amb el tancament de l'oficina de turisme, totes aquestes tasques en relació a la promoció del municipi varen quedar parades i, ara per ara, no sembla que hi hagi la voluntat ni els recursos per reprendre-les. "Es viu de rendes, del que es va fer llavors, quan encara hi havia l'oficina de turisme i jo em podia dedicar plenament a això. Però ara tot s'està esgotant, i el poc material que disposem està quedant obsolet (en relació als fulletons i als mapes editats)", explica l'AODL.⁷⁰

També cal destacar que Serra, quan es trobava a l'oficina de turisme del municipi, amb l'objectiu de posar al dia el municipi i de promoure'l, va establir convenis de col·laboració amb el Consell Comarcal de La Selva, el Consorci Alba-Ter, Ter-Brugent i Vies Verdes de Girona, La Selva-Comarca de l'Aigua, l'Associació d'Hostaleria de La Selva i la marca Costa Brava-Pirineu de Girona; organismes i entitats vinculades a la promoció turística que, a través de convenis de col·laboració, mencionaven i figuraven el poble d'Anglès en el seu material promocional.⁷¹ Malauradament però, en els darrers anys l'Ajuntament també té dificultats per mantenir aquestes col·laboracions.

Malgrat això, i retornant a la proposta de renovar els fulletons del municipi, seria de gran interès que aquests, a part d'estar disponibles a l'Ajuntament d'Anglès, també es poguessin trobar a la Fundació Rafael Masó de Girona. El perfil dels visitants que rep la casa-museu, persones interessades en el Noucentisme i l'obra de l'arquitecte gironí, encaixaria perfectament en una possible oferta turística d'Anglès entorn la figura de Rafael Masó, juntament amb altres nodes d'interès.

⁷⁰ Comentaris realitzats durant una reunió amb Isidre Serra a l'Ajuntament d'Anglès.

⁷¹ Recopilació d'alguns exemples d'aquest material promocional a l'annex, pàg. 170.

Segons dades aportades per la pròpia Fundació Rafael Masó,⁷² en el darrer any 2013, el 4% de les persones que visiten la casa l'han conegut a través del seu fulletó informatiu. Ampliant la informació sobre com aquests visitants coneixen i s'informen de l'oferta cultural de la Casa Masó, cal tenir en compte que, el valor més alt, un 32'5%, visiten la casa per recomanació d'un familiar o amic (pel *boca-orella*); xifra que ens evidencia la importància de planificar una bona oferta cultural que garanteixi que el visitant tingui una bona experiència i se senti satisfet. La resta de percentatges, ja més ajustats entre ells, ens indiquen que el web de la Fundació, amb un 9'9% (i un 7'7% a través d'altres webs), és la segona eina mitjançant la qual els visitants coneixen la casa. Aquestes darreres dades ens evidencien la importància de tenir visibilitat i presència (activa i dinàmica) a Internet.

En moltes ocasions es cau en l'error de pensar que si es disposa d'un espai a Internet la feina ja està feta, però la realitat ens diu que no serveix de res disposar d'un web i no realitzar cap actuació per guanyar visibilitat. Es tracta d'un nou paradigma de la comunicació, propiciat per les noves tecnologies (TIC), que ha fet canviar substancialment les estratègies de màrqueting, la forma d'aproximar-se als usuaris (reals i potencials) i la forma de vendre productes i serveis.

Per tot això és essencial tenir un paper actiu a la xarxa, actualitzant constantment els continguts i interactuant de forma directa amb els usuaris. Per tot això, a continuació s'exposen algunes mesures que, malgrat comportar una inversió econòmica, treball i, sobretot, molta constància, són recomanables si l'Ajuntament d'Anglès vol obtenir visibilitat a la xarxa, promocionar-se i, en definitiva, donar a conèixer les fortaleces del municipi:

- **Creació d'un bloc:** web que hauria de propiciar la participació i el debat ciutadà; un espai mitjançant el qual tant particulars com associacions i entitats municipals, poguessin expressar la seva opinió sobre diversos assumptes d'actualitat. A més, seria interessant publicar-hi articles i publireportatges amb fotografies de celebracions, fires, conferències, cursos, actes culturals i altres esdeveniments d'interès. Finalment, podria haver-hi una agenda d'actes i un calendari en el qual les associacions i les entitats municipals poguessin donar a conèixer les seves activitats programades.

⁷² Veure enquesta d'usuaris de la Casa Masó (2013) a l'annex, pàg. 188. Dades en relació a la pregunta: "Com ens has conegut?".

- **Participació a les xarxes socials (Facebook, Instagram i Twitter, com exemples més reconeguts):** actualment quasi tothom interactua i participa a les xarxes socials. Per aquest motiu, si es pretén tenir un tracte més proper amb els ciutadans i tenir-los ben informats (resultats i classificacions dels clubs esportius del municipi, modificacions d'horaris del transport públic, alteracions de circulació i vies urbanes, programació d'actes i celebracions, entre d'altres) és essencial tenir una bona presència en aquests espais d'interacció social. Algunes localitats veïnes ja disposen de perfils a diverses xarxes socials. Aquest és el cas d'Amer, present a Facebook i amb un canal propi a Youtube.
- **Material promocional 2.0:** Youtube s'ha convertit en un dels grans fenòmens dels nostres temps, una plataforma que, si s'utilitza adequadament, pot esdevenir una eina potentíssima de difusió. En aquest punt, s'ha considerat oportú esmentar el projecte que Mariona Carreras, una anglesenca de vint anys, va realitzar l'any 2011. Com a treball de recerca dels seus estudis de Batxillerat, la jove va elaborar (amb l'ajuda de l'antiga televisió local) un *Lipdub*⁷³ en el qual hi varen participar la majoria de les associacions i entitats municipals. Aquest vídeo, penjat a *Youtube*, fa un recorregut pel Barri Antic i finalitza al jardí de Can Cendra, amb el conegut grup *Txarango* tocant en directe des d'uns dels balcons de la casa. Tenint en compte tot això, no seria descabellat considerar la possibilitat d'utilitzar aquest vídeo com a material promocional del municipi; una forma original de donar a conèixer Anglès i a través d'un canal amb una gran capacitat de difusió.

Recuperant les dades extretes de l'enquesta d'usuaris de la Casa Masó,⁷⁴ tal com s'ha exposat anteriorment, el web de la Fundació, amb un 9'9% (i un 7'7% a través d'altres webs), és el segon mitjà a través del qual els visitants coneixen la casa. Tenint en compte aquests barems, es creu necessari proposar a l'Ajuntament d'Anglès l'actualització de la informació del seu espai web, que actualment s'està modificant.

⁷³ Disponible en URL a: https://www.youtube.com/watch?v=RR_IOLwbxIA

⁷⁴ Veure enquesta d'usuaris de la Casa Masó (2013) a l'annex, pàg. 188. Dades en relació a la pregunta: "Com ens has conegut?".

Per això, es considera que aquesta podria ser una bona oportunitat per complementar i actualitzar els continguts entorn del patrimoni local i l'oferta turística de la vila. Fins ara, la informació que figurava a l'espai web de l'Ajuntament era molt escassa. Els usuaris, en cas de voler aprofundir en continguts relacionats amb el turisme o el patrimoni local, es veien obligats a visitar webs del Consell Comarcal de La Selva i del Consorci Vies Verdes, entre altres espais lincats.

Segons l'informàtic de l'Ajuntament, Miquel Àngel,⁷⁵ ell només s'encarrega de transcriure els continguts de l'antic web al nou, a més d'afegir-hi allò que els tècnics i els regidors consideren oportú. Així doncs, si es volgués millorar i complementar la informació en relació a la promoció turística del municipi, hauria de ser Isidre Serra (AODL) l'encarregat de proporcionar tots els continguts a l'informàtic. Segons el propi Isidre però, el problema és la manca de temps, que no li permet actualitzar els continguts, ni de l'espai web ni del material turístic, tal com s'ha especificat anteriorment. El propi Serra assegura que les urgències de cada dia l'ofeguen i lamenta ser l'únic tècnic per totes les àrees de l'Ajuntament.

Finalment, atribuint una nova funció al recinte de Can Cendra, seria interessant elaborar tota una sèrie de material didàctic mitjançant el qual els diferents centres educatius del municipi i de les rodalies poguessin conèixer el jardí noucentista, en tots els sentits: històric, artístic i ambiental. Així, el jardí no només seria un espai de lleure i esbarjo, sinó de coneixement (ús pedagògic del patrimoni).

Es posaria a la disposició dels centres educatius un petit dossier amb tots els continguts necessaris per entendre i conèixer el jardí (i la Casa Cendra, com a element inseparable d'aquest); dossier que aniria dins d'una maleta pedagògica amb material complementari que fes possible l'estudi de la figura de Rafael Masó i el seu vincle amb el municipi, l'anàlisi de la vegetació, els materials i les formes pròpies de l'estil noucentista (esquemes classificadors d'arbres i plantes, petites peces de ceràmica, fitxes bibliogràfiques de la família Cendra, dibuixos d'alguns dels vitralls més coneguts de l'arquitecte, etc.).

Caldria especificar que aquest material, d'entrada, estaria pensat per alumnes de 6 a 12 anys (edats que engloben els cursos de primària). Després d'un període de prova i d'una exhaustiva

⁷⁵ Comentaris realitzats durant una reunió amb l'informàtic a l'Ajuntament d'Anglès.

avaluació, es podria estudiar la possibilitat d'elaborar material per centres de secundària i, fins i tot, ampliar els continguts. Si les visites escolars funcionessin i tinguessin demanda, l'oferta no només es podria ampliar en relació a altres elements del patrimoni local d'Anglès, com el Barri Antic o el Vapor de la Burés, sinó que s'intentaria aprofundir en temes estretament relacionats amb la història i l'evolució del municipi. Entre altres exemples, la importància de l'aprofitament de la força de l'aigua del riu Ter en el procés d'industrialització de la vila, amb la Fàbrica Burés com a màxim exponent.

Malgrat que l'opció més adequada seria programar visites amb guies i experts en la matèria, amb aquest material didàctic els propis professors dels centres tindrien a l'abast totes les eines per guiar ells mateixos les visites. Amb la supressió de les despeses que podria significar la contractació d'un guia o d'un expert, el cost d'aquesta actuació es reduiria significativament (la despesa només seria en l'elaboració del material didàctic).

3.4.2. PRESSUPOST BÀSIC ESTIMAT DEL PROJECTE

II·l·lustració 64. Pressupost aproximat del projecte.

PROPOSTA DE RECUPERACIÓ DEL JARDÍ DE LA CASA CENDRA			
		Import mínim	Import màxim
1	Documentació prèvia del jardí		
	Documentació prèvia dels elements del jardí	25.000 €	50.000 €
	TOTAL CAPÍTOL 1	25.000 €	50.000 €
2	Inventari del jardí		
	Aixecament topogràfic de detall	3.000 €	6.000 €
	Cates puntuals del terreny	1.000 €	2.000 €
	Inventari i caracterització de tots els elements	3.500 €	7.000 €
	Determinació i classificació de tots els elements: d'interès, de valor, etc.	1.000 €	2.500 €

	Diagnosi i selecció dels elements d'interès de vegetació, construïts, ambients, etc.	1.000 €	2.500 €
	TOTAL CAPÍTOL 2	9.500 €	20.000 €
3	Propostes de reordenació dels espais i els usos		
	Trasllat instal·lació aparells d'avis, retirada guingueta, etc.	1.000 €	3.000 €
	Acondicionament de passos i recorreguts	5.000 €	10.000 €
	Altres mesures	1.000 €	2.000 €
	TOTAL CAPÍTOL 3	7.000 €	15.000 €
4	Vegetació		
	Selecció i posada en valor de la vegetació existent	15.000 €	45.000 €
	TOTAL CAPÍTOL 4	15.000 €	45.000 €
5	Elements construïts		
	Restauració i millora dels elements construïts	25.000 €	150.000 €
	TOTAL CAPÍTOL 5	25.000 €	150.000 €
6	Renovació i neteja del mobiliari urbà		
	Senyalització (a partir del que es treballi al punt 8)	15.000 €	45.000 €
	Altres mesures	15.000 €	45.000 €
	TOTAL CAPÍTOL 6	30.000 €	90.000 €
7	Eficiència ambiental		
	Mesures de millores d'eficiència ambiental	25.000 €	75.000 €
	TOTAL CAPÍTOL 7	25.000 €	75.000 €
8	Mesures per donar visibilitat al jardí		
	Disseny i elaboració continguts senyalització i divulgació	3.000 €	6.000 €
	Elaboració material pedagògic i didàctic	3.000 €	6.000 €
	TOTAL ACTUACIÓ 8	6.000 €	12.000 €

9	Manteniment	
Manteniment anual del jardí	35.000 €	75.000 €
TOTAL ACTUACIÓ 9	35.000 €	75.000 €

COST TOTAL DEL PROJECTE	177.500 €	532.000 €

Font: Eliseu Guillaumon i Judit Crous

A la taula superior (il·lustració 64) s'observa que el pressupost final del projecte es trobaria entre els 177.500€ i els 532.000€, quantitats que representen un 3'9% i un 11'7% (respectivament) del pressupost total de l'Ajuntament d'Anglès del 2014.⁷⁶

En reiterades ocasions s'ha exposat que l'Ajuntament d'Anglès, en els darrers anys, està passant per una greu situació econòmica, com la majoria de municipis de Catalunya i de l'Estat; situació que provoca que, degut a la manca de recursos econòmics i humans, no es puguin portar a terme tots els projectes i les actuacions que es voldrien. No obstant, convé especificar que l'actual equip de govern, format pel partit independent PAU (*Per Anglès Units*) amb Pere Espinet com a alcalde, tampoc mostra ganes ni entusiasme per buscar alternatives.

En aquest sentit, doncs, deixant de banda l'excusa del deute (que l'actual govern, de forma errònia i partidista, atribueix únicament a les gestions de les alcaldies anteriors), seria interessant que l'administració local treballés per buscar finançament extern: la Diputació de Girona, la Generalitat de Catalunya, el Consell Comarcal de La Selva, comerços i empreses del territori i agents privats sensibilitzats amb la recuperació i la conservació del patrimoni, entre altres exemples.

Així mateix, convindria mantenir les col·laboracions amb organismes com el Consorci Alba-Ter, Ter-Brugent i Vies Verdes de Girona. En el punt *Estudi de visitants i determinació del públic potencial* (pàg. 123) s'explica quin és l'estat actual d'aquestes col·laboracions que, malgrat ser fonamentals per un municipi com Anglès, s'estan deixant perdre.

⁷⁶ Veure *Pressupost Ajuntament d'Anglès (2014)* a l'annex, pàg. 191.

Si es vol tirar endavant un projecte i posar-lo en pràctica fan falta recursos econòmics, ja que aquests són bàsics pel seu desenvolupament. Per tot això, es proposa buscar fonts de finançament alienes que permetin a l'administració local reduir la seva inversió.

En aquest sentit, s'haurien de buscar i sol·licitar aquelles ajudes i subvencions que fossin més adients pel projecte. A continuació se'n detallen algunes que es podrien adequar perfectament a la proposta d'actuació que es presenta en aquest treball:

- Subvencions per a projectes innovadors cofinançats pel Fons Social Europeu.
- Subvencions a activitats culturals dels ajuntaments (Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació).
- Subvencions destinades a programes per al desenvolupament local i l'ocupació en col·laboració amb entitats locals (Departament de Treball).
- Subvencions per a l'execució d'obres de restauració i conservació d'immobles de notable valor cultural.
- FEDER (*Fons Europeu de Desenvolupament Regional*), el principal instrument de la Unió Europea per al desenvolupament de les regions menys afavorides o en declivi industrial. Les actuacions beneficiàries del FEDER poden rebre un finançament fins al 50% del cost total de la inversió. A tall informatiu, esmentar que la recuperació i l'adequació del Vapor de la Burés es va portar a terme amb una subvenció d'aquest tipus.
- Subvencions per a iniciatives destinades a difondre i prestigiar el patrimoni cultural i la identitat catalana en el seu àmbit territorial.
- Subvencions per a la contractació de treballadors desocupats per a la realització d'obres d'interès social.
- Subvencions per a la restauració i conservació d'immobles d'interès patrimonial que atorga la Diputació de Girona.
- Subvencions per a la redacció i presentació de projectes susceptibles de ser finançats per la UE que atorga la Diputació de Girona.
- La Direcció General de Turisme, dona ajuts per a la creació i modernització d'oficines de turisme.

Les prioritats i les sensibilitats d'un ajuntament condicionen les partides pressupostàries i les subvencions a les quals es recorren per finançar els projectes i les activitats que es volen portar a terme. En aquest sentit, tal com s'ha exposat anteriorment, l'actual equip de govern (*Per Anglès Units*) no mostra tenir gaire sensibilitat ni preocupació envers la cultura i el patrimoni local. Precisament aquesta és un dels principals factors que amenacen la possible materialització d'aquest projecte en el futur.

Pel que fa a la promoció turística del municipi, el Pla de Barris estableix una partida de 120.000€ destinada a la promoció turística. No obstant, el novembre de 2012 l'Ajuntament va decidir posposar fins el 2019 tots els projectes previstos en el Pla, a causa de la manca de liquiditat econòmica, tant de l'Ajuntament d'Anglès com de la Generalitat, que és qui ha d'aportar el 75% dels diners necessaris. El pressupost total de les actuacions que s'havien de fer al Barri Antic tenien un cost de 2.600.000€, d'entre les quals hi figurava la rehabilitació de la singular i valuosa arcada de Can Verdaguer. Malauradament, tot el projecte està aturat.

D'altra banda, i pel que fa a la dinamització turística, anualment es sol·licita una subvenció per celebrar la Fira de Sant Antoni, una de les festivitats del municipi que rep més nombre de visitants.

Finalment, Serra explica que moltes subvencions per la promoció turística tenen com a requisit fonamental disposar d'una oficina de turisme, condició que el poble d'Anglès no compleix i que, per tant, no té l'oportunitat d'obtenir-les.

3.5. ESTUDI DE VISITANTS I DETERMINACIÓ DEL PÚBLIC POTENCIAL

3.5.1. OBTENCIÓ DE DADES DE VISITANTS

Abans d'estudiar quin seria el públic potencial del projecte que es proposa en aquest treball, convé fer un breu anàlisi del perfil dels turistes que actualment visiten el municipi d'Anglès. En primer lloc, cal especificar que no hi ha un control fiable dels turistes que arriben a la vila, ja que Anglès no és un municipi turístic i, per tant, no disposa dels recursos per analitzar-los; per la qual cosa, les estimacions i les estadístiques són complicades i dificultoses d'obtenir.

Tal com explica Isidre Serra, tècnic de turisme de l'Ajuntament d'Anglès (AODL) i encarregat de gestionar la promoció econòmica i el turisme de la vila, des de fa anys es fa un recompte

estimat del nombre de turistes a partir del mètode del recompte de fulletons que es donen a la gent que els sol·licita a l'Ajuntament. Des del tancament de l'oficina de turisme l'any 2008, per problemes econòmics, tothom que vulgui informació s'ha de dirigir expressament a l'Ajuntament.

En aquest sentit, a partir de les dades proporcionades per l'Àrea de Turisme i Promoció Econòmic, es pot observar com, a partir de l'any 2008, el nombre de fulletons informatius i mapes repartits ha disminuït considerablement, fet que evidencia que el tancament de l'oficina no va ser la millor decisió que es va portar a terme. D'una banda, perquè els turistes no disposen d'informació i d'altra banda, per la dificultat d'aconseguir el material promocional.

3.5.2. PERFIL DEL TURISTA

Segons l'AODL (agent d'ocupació i desenvolupament local) d'Anglès, Isidre Serra, el perfil del turista que visita el municipi és el d'una persona que arriba a través de la Ruta del Carrilet, és a dir, amb bicicleta o a peu a través de la Via Verda. Habitualment la ruta la inicien a Olot i l'acaben a Girona, ja que és un tram que, en aquest sentit, té un menor pendent i no gaire dificultat.

No obstant això, existeix una minoria d'usuaris que prefereixen un tram més planer, per la qual cosa comencen la ruta a Girona i l'acaben a Anglès (o al revés), perquè és el tram més homogeni i uniforme de tota la ruta. D'aquesta forma, s'estableix que, depèn del tipus d'usuari i de les seves motivacions, Anglès es troba

Il·lustració 65. Mapa del tram de la Via Verda d'Olot a Girona, ruta que porta la major part dels visitants a Anglès.

Font: www.viesverdes.org

en un punt intermig o un punt final de la ruta i, per tant, es converteix en una parada per menjar, descansar o fer una visita.

Ahora, cal destacar que aquest és un turisme familiar o de parella i de nacionalitat catalana, principalment de la província de Girona i Barcelona. Tot i així, també hi ha un volum considerable d'estrangers (sobretot holandesos i belgues). En última instància, cal especificar que la majoria de turistes desenvolupen aquestes activitats, bàsicament, a la primavera i a l'estiu.

D'altra banda, tal com comenta Miquel Llop, Tècnic de Promoció Econòmica del Consorci de les Vies Verdes de Girona, altres itineraris de senderisme que passen pel municipi i que porten visitants a la zona són la Ruta Pirinexus, el Camí de Sant Jaume, els senders locals (que inclouen 5 rutes), la xarxa Grans Camins de l'Aigua i la Ruta del Ter, que uneix els Pirineus i la Costa Brava, mitjançant un itinerari que segueix el curs del riu Ter, tal com el seu nom indica.

A més, cal considerar les rutes amb BTT, que també porten un volum important de turistes al municipi. Entre d'altres, la ruta de Sant Pere Sestronques i la de les Masies de Sant Amanç. De la mateixa manera, trobem *La Ruta d'en Serrallonga*, *La Ruta de la botifarra* i *La Ruta més dolça de La Selva*, impulsades des de l'Associació de Turisme de La Selva, la Federació de Comerç, el Consell Comarcal i comptant amb la col·laboració de l'organisme *La Selva, la comarca de l'aigua*.

Les Vies Verdes satisfàn les necessitats dels seus usuaris, tant en matèria de finalitats recreatives (fotografies on s'observen cicilestes) com de desplaçaments quotidians (fotografia en la qual es veu un senyor passejant el gos).

Il·lustracions 66, 67 i 68. Diferents tipologies d'usuaris en el tram de la ruta del Carrilet que transcòrrer de Girona a Sant Feliu de Guíxols

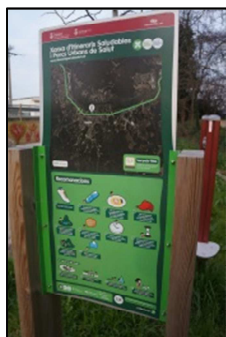
Font: Consorci Vies Verdes de Girona (CVVG).

Un cop analitzat el perfil de visitant i turista, podem determinar que aquest arriba a la població d'Anglès interessant fonamentalment per l'esport, la salut, el lleure, la natura i el coneixement del medi ambient. Es tracta d'un turisme actiu (o dinàmic), un tipus de turisme no massificat que es mostra compromès, participatiu i respectuós, que s'implica amb el territori que visita i té interès per descobrir-lo mitjançant, entre d'altres, la pràctica esportiva. Precisament això és el que mostra l'estudi⁷⁷ elaborat el 2005 i el 2006 sobre la tipologia d'usuaris de les Vies Verdes de Girona.

A tall informatiu, aquest mateix estudi constata que es tracta d'usuaris majoritàriament freqüents i que tenen un bon coneixement de la via. De la mateixa manera, s'explica que una gran part dels usuaris resideix a la zona i no ha usat cap medi d'informació específic per conèixer la via ni de transport per arribar-hi. En aquest sentit, això explica el poc ús que es fa dels serveis al peu de la via, excepte el de bar.

Pel que fa a la satisfacció amb la via en sí, en general és bona, amb l'excepció de les fonts. En última instància, en relació al perfil de l'usuari, s'inclou per igual a ambdós sexes i n'hi ha de totes les edats, especialment jubilats.

Il·lustracions 69 i 70. Plafons de la zona dels antics safarejos.

Font: Judit Crous

Al detectar aquestes sinergies, fa uns anys l'administració local i el tècnic de turisme varen programar accions per atraure aquest tipus de visitant i fer que prolongués la seva estada a la població. Per exemple, hi havia l'objectiu que Anglès fos el

tram d'enllaç entre la Via Verda i altres rutes amb bicicleta o de senderisme (rutes amb BTT, la d'en Serrallonga o el camí de Sant Jaume). A més, es va proposar fer passar aquest enllaç pel Barri Antic, perquè els turistes poguessin conèixer el municipi i alguns dels seus elements més emblemàtics.

⁷⁷ Veure *Resum tipologia d'usuaris de les Vies Verdes de Girona (2005-2006)* a l'annex, pàg. 182. Aquestes són les dades més recents ja que, segons Miquel Llop, lamentablement no es disposa de pressupost per actualitzar-les.

Per tal de desenvolupar aquest projecte, es varen adaptar diversos plafons informatius: a la Plaça de la Rutlla, punt cèntric del municipi des del qual s'inicien diverses rutes de senderisme, davant l'antiga oficina de turisme a l'edifici de l'Estació (en un lloc molt visible i de pas, just al costat de la Via Verda) i als safarejos, punt d'accés al municipi des de la Via Verda (veure il·lustracions 69 i 70).

Il·lustracions 71 i 72. Plaques identificatives dels elements del Barri Antic fixats a la ruta elaborada per l'Ajuntament l'estiu del 2005.

Font: Judit Crous

De la mateixa manera, mitjançant la senyalització dels habitatges i els elements més significatius del nucli històric (veure il·lustracions 71 i 72), l'estiu del 2005 es va traçar una ruta pel Barri Antic.⁷⁸ Tal com explica Isidre Serra, des de l'Ajuntament s'ofereix als grups que ho sol·liciten complementar el recorregut amb una visita guiada al Vapor de la Burés, conduïda pel propi Serra o Emili Rams. Segons el tècnic municipal, la majoria de visitants són jubilats, escolars i, fins i tot, grups universitaris.

Amb tot això s'evidencia que l'entrada de l'AODL a la regidoria de Comerç i Turisme de l'Ajuntament d'Anglès va significar un revulsiu important, ja que Serra va posar sobre la taula tota una sèrie d'actuacions relacionades amb el desenvolupament i la promoció local. Malauradament, però, aquesta bona dinàmica s'ha anat perdent amb el pas del temps.

3.5.3. OBERTURA A UN NOU PÚBLIC POTENCIAL

Isidre Serra, el tècnic AODL d'Anglès, comenta que, quan ell va entrar a treballar per l'Ajuntament, ara fa uns onze anys, va creure convenient treballar intensament per renovar l'oferta de restauració i allotjament del municipi.

Tal com s'ha comentat en reiterades ocasions, Anglès sempre ha estat un municipi obrer. D'acord amb això, els restaurants i els hostals locals estaven encarats únicament a la indústria

⁷⁸ Veure fullat a l'annex *Material promocional del municipi*, pàg. 170.

(treballadors del Pantà de Susqueda i mecànics de l'Antex que s'havien de quedar unes setmanes allotjats al municipi, entre altres exemples). En aquest sentit, Serra va intentar propiciar un canvi, renovant l'oferta turística i adequant-la al sector turístic (renovació de menús, modernització d'habitacions, instal·lació d'Internet, etc.). D'altra banda, Serra també va creure convenient que els establiments de restauració del municipi tinguessin a la seva disposició material promocional (mapes i fulletons) per poder repartir als seus clients.

Entrant més en detall, i un cop elaborada aquesta breu radiografia del municipi, convé estudiar la possibilitat que, a través de la Fundació Rafael Masó de Girona, Anglès es pogués obrir a un nou perfil de turista, d'acord amb els visitants que s'interessen per la casa i el patrimoni de l'arquitecte gironí.

Tal com s'ha plantejat anteriorment, una de les actuacions per potenciar la visibilitat del jardí noucentista de Can Cendra, juntament amb el patrimoni local d'Anglès, seria deixar fulletons o petits tríptics a la recepció de la pròpia Fundació Rafael Masó (juntament amb d'altres que ja hi ha, sobre museus i diverses ofertes turístiques de Girona i les rodalies). Amb això, es podria aconseguir captar l'atenció d'alguns de les persones que, per raons molt diverses, decideixen visitar la Casa Masó.

A partir del document *Resum de vendes per activitat*⁷⁹ s'ha pogut estudiar el perfil dels turistes que, durant l'any 2013, varen visitar la Fundació. En aquest sentit, s'ha observat que els visitants de la Casa Masó són majoritàriament:

- Famílies. En el document hi ha consten 127 menors, dada que corresponen a unes 90 famílies (malgrat no disposar de xifres exactes, pel que fa a la visita de famílies, per qüestions de comptabilització, aquesta seria una aproximació del tot factible i probable).
- Jubilats, amb un total de 825 visitants.
- Estudiants universitaris procedents de diferents països (dada que es comptabilitza a partir del carnet d'estudiant), amb un registre de 410 visitants.
- Grups escolars, amb 299 visitants, 246 dels quals subvencionats amb el programa de patrimoni cultural i educació de la Diputació de Girona *Indika*; programa que pretén aproximar els escolars als centres de conservació, difusió i interpretació del patrimoni.

⁷⁹ Veure a l'annex, pàg. 189.

També convé destacar que, de les tarifes reduïdes i dels carnets de descompte, a part del carnet d'estudiant (tal com s'ha detallat), el *Girona Museus* és el que registra més visitants a la Casa, amb un total de 240 visites comptabilitzades.

Aquest tipus de turisme, fonamentalment interessat per la cultura i el patrimoni, seria un tipus de públic (potencial) que s'hauria de tenir en especial consideració alhora de planificar una oferta turística a Anglès. Les motivacions que mouen a aquests turistes, la proximitat de Girona respecte Anglès i les bones comunicacions amb transport públic, entre d'altres, podria propiciar que molts d'aquests visitants de la Casa Masó s'apropessin fins al municipi d'Anglès per complementar la seva estada; vila on trobarien una singular oferta natural, cultural i de patrimoni industrial, a més de diverses obres del propi Masó.

CONCLUSIONS

4. CONCLUSIONS

Per tancar definitivament aquest projecte, i un cop plantejats tots els continguts teòrics en relació al municipi d'Anglès, Masó i la seva obra, a més d'haver definit les actuacions que s'haurien de portar a terme per garantir la recuperació i la conservació del jardí de Can Cendra, només ens resta extreure conclusions de tot el que s'ha plantejat i avaluar si els objectius marcats a l'inici del projecte s'han assolit, o no.

Des de l'inici, s'ha intentat explicar que aquest treball és una declaració d'intensions, un projecte que pretén establir les bases per una futura actuació de conservació i millora d'una part del patrimoni local d'Anglès, amb l'objectiu de posar-lo en valor i donar-li visibilitat, intentant dinamitzar l'oferta turística del municipi i, alhora, buscar mesures per revifar-lo econòmicament.

Malgrat que l'Ajuntament d'Anglès i els propis habitants de la vila no n'estan del tot conscienciats, Anglès disposa d'una gran potencialitat turística, sobretot gràcies al Vapor Burés i les obres de Rafael Masó (la Casa Vinyes i Can Cendra). Per aquesta raó, qualsevol activitat turística ben planificada i adequada als recursos existents pot tenir una bona previsió de futur.

Tenint en compte tot això, i en relació a un dels principals objectius d'aquest projecte, s'ha arribat a la conclusió que la proposta de millora i conservació del jardí noucentista de la Casa Cendra, no només podria comportar una certa millora en els ingressos econòmics de la zona i, per tant, una millora en la qualitat de vida dels anglesencs (creació de llocs de treball indirectes, incentivació del sector terciari, com la restauració, els comerços i altres serveis, com el lloguer de bicicletes), sinó que, alhora, s'aconseguiria garantir la preservació i la conservació del patrimoni cultural del municipi.

Tanmateix, tal com s'ha reiterat diverses vegades, la dinamització i la posada en valor del patrimoni no només s'ha de plantejar pel benefici econòmic (aquest és un objectiu secundari), sinó perquè els propis anglesencs s'estimin i apreciïn els recursos naturals i culturals de què disposa el seu poble; valorant i sentint-se orgullosos que aquests puguin ser també apreusats per la població forana.

Es tracta de planificar una oferta turística que, tal com s'ha plantejat a l'inici del projecte, s'hauria de basar en la singularitat del territori, mitjançant la recuperació de tots aquells aspectes que diferencien Anglès de la resta de poblacions veïnes: fires i celebracions (la Fira de

Sant Antoni, l'Aplec de la Sardana i de Santa Bàrbara, entre d'altres), gastronomia (els modernistes i la coca de ratafia de Can Piferrer), patrimoni cultural i natural, costums, llegendes i tradicions. Aquesta actuació, conseqüentment, no només comportaria un augment del valor afegit del municipi, sinó també de l'orgull i el sentiment d'estimació dels propis anglesencs cap allò que es considera propi.

Un altre aspecte que s'ha de tenir molt present és que totes aquestes propostes s'han d'emmarcar dins d'un determinat context econòmic. Dit amb altres paraules, la recessió econòmica i el gran deute que té l'Ajuntament d'Anglès, com la majoria de les administracions locals de país, dificulten que propostes com les que es plantegen en aquest projecte es portin a terme.

Per tot això, només s'han dissenyat i definit aquelles actuacions que s'han considerat prioritàries. Essent conscient de les evidents dificultats econòmiques de l'administració local, també es proposa buscar mètodes mitjançant els quals poder abaratir els costos de totes aquestes intervencions. D'una banda, caldria fer un esforç, per part de l'administració local, per buscar vies externes de finançament (ajudes i subvencions de la Diputació, la Generalitat, el Consell Comarcal de la Selva, del Fons Europeu de Desenvolupament Regional, de mecenes privats interessats i sensibilitzats en la conservació del patrimoni, comerços i empreses del territori, entre d'altres). També, convindria apostar per mantenir la cooperació i la coordinació amb organismes com el *Consorci Alba-Ter*, *Ter-Brugent* i *Vies Verdes de Girona*; entitats de gran ajuda per municipis com Anglès, amb pocs recursos i visibilitat. D'altra banda, i en relació a les tasques de manteniment del jardí, es podria apostar per la contractació d'escoles de jardineria i treballadors a l'atur.

Tot i així, el pressupost del projecte estimat del projecte mostra que totes les actuacions plantejades tindrien un cost d'entre els 177.500 € i els 532.000 €, quantitat que representa un 3'9% i un 11'7% (respectivament) del pressupost total de l'Ajuntament d'Anglès el 2014. Malgrat no ser quantitats molt desorbitades per un ens públic, i tenint en compte que només s'han plantejat aquelles intervencions necessàries i prioritàries, no deixa de suposar una inversió elevada per un municipi com Anglès, i encara més tenint en compte la recessió econòmica i les retallades de les partides pressupostàries.

En cas que el projecte tirés endavant, llavors s'hauria de replantejar si s'executen les actuacions en tota la seva integritat, si s'executen per fases o, en última instància, si se n'elimina alguna que no es considera imprescindible.

D'altra banda, també s'ha de considerar que la cultura i el patrimoni no són una prioritat per l'actual equip de govern; hipòtesi que s'ha plantejat a l'inici del treball i que s'ha verificat amb les reunions i les diferents trobades a la Casa de la Vila. Per tot això, es considera que aquest seria un dels agreujants que més amenaçarien la posada en marxa del projecte.

Tal com s'ha exposat al llarg del treball, des de fa uns anys Anglès no compta amb cap centre d'informació i atenció turística. En aquest sentit, i malgrat que aquesta no és una actuació que es planteja en el projecte, seria bàsic recuperar l'antiga oficina de turisme (ubicada al Passeig de la Feve, a l'antiga Estació d'El Carrilet); organisme del qual no se'n pot prescindir si es pretén planificar una oferta turística sòlida i adequada.

Per no fer aquest punt extremadament feixuc, i després d'aquestes primeres reflexions, a continuació es presenten les conclusions en relació a les actuacions proposada en el tercer bloc, amb l'objectiu de recopilar les idees principals d'aquest projecte.

Tal com s'exposa en els objectius específics de la proposta, cal que es determini la importància de conèixer bé tots els elements compositius del jardí de Can Cendra: el seu relleu, el tipus de vegetació, l'aigua (pel que fa a l'origen, la reserva i la distribució) i els elements escultòrics o arquitectònics que el conformen, amb la finalitat de poder-hi intervenir amb criteri. Es considera que aquest objectiu es podria assolir portant a terme les actuacions núm. 1 (documentar) i núm. 2 (aixecament topogràfic); intervencions que, malgrat comportar una despesa econòmica elevada, són del tot necessàries i imprescindibles, més encara si tenim en compte que moltes d'aquestes intervencions no s'han realitzat mai al jardí de la Casa Cendra (probablement tampoc s'hagi estudiat mai la possibilitat de portar-les a terme).

Pel que fa a la restauració dels elements patrimonials construïts (actuació núm. 5), convindria revisar els informes i els estudis realitzats en les reformes del 2008-2009; treballs que podrien servir de pauta i guió per planificar les obres de restauració de l'exterior. Aquesta intervenció, juntament amb la proposta de millores d'eficiència ambiental (actuació núm. 7), també es considera de gran importància: pel valor dels elements, per la necessitat de preservar-los i, alhora, pels avantatges que, a llarg termini, pot comportar el seu bon estat.

Tenint en consideració que la posada en valor del patrimoni també passa per donar-li un ús social i una funcionalitat dins la nostra societat, es planteja la reordenació dels espais i dels usos del sòl (actuació núm. 3); operació necessària per organitzar coherentment el recinte, protegint els elements patrimonials, sense descuidar l'ús social del jardí.

D'altra banda, per la seva *senzillesa* i per la poca despesa econòmica que poden arribar a comportar (en relació a les altres intervencions), es destaquen actuacions com la selecció i la posada en valor de la vegetació existent (proposta núm. 4), juntament amb la renovació i la neteja del mobiliari urbà i de les superfícies de pas (actuació núm. 6). Es tracta de propostes poc costoses però de gran vàlua, ja que amb ells s'aconseguiria millorar considerablement l'aspecte del jardí, actualment amb evidents símptomes de deixadesa (pintades, grafitis, mobiliari trencat, deixalles, etc.). Dins d'aquestes actuacions, s'inclou la senyalització dels arbres, plantes i flors més singulars del recinte, per la seva espècia, originalitat o historicitat, juntament amb la incorporació de cites i fragments de textos que, per motius diversos, estan relacionats amb Rafael Masó, el recinte de Can Cendra o el municipi d'Anglès. Actuacions que, tot i no ser necessàries ni urgents, sí que es consideren recomanables, ja que permetrien adequar el jardí com a recurs potencial i, amb això, diversificar l'oferta turística del municipi. Es tracta d'una proposta que respon a la voluntat de convertir el jardí en un espai literari, aportant un valor afegit al recinte i, alhora, al conjunt de la població.

Pel que fa a l'actuació restant, la de donar visibilitat al jardí (proposta núm. 8), es creu fonamental renovar i actualitzar el material promocional del municipi. Alhora, seria fonamental adaptar-se a les possibilitats que les noves eines digitals (webs, blocs i xarxes socials, com a exponents més representatius). Instruments que permeten tenir un tracte més directe i pròxim amb la població, fet absolutament transcendent si tenim en compte que, ara més que mai, la transparència és una exigència que la població té amb la política. Per tot això, l'Ajuntament d'Anglès ha de veure Internet com una gran oportunitat per relacionar-se amb els seus ciutadans i, alhora, per la difusió dels seus recursos culturals i naturals.

En el procés de promoció del jardí i, en termes generals, del patrimoni d'Anglès, seria essencial comptar amb la col·laboració d'institucions i entitats vinculades a la cultura i al sector turístic: la Fundació Rafael Masó de Girona i el Consorci Vies Verdes, entre altres exemples (la resta s'han citat anteriorment).

Finalment, i malgrat ser conscients que, ara per ara, aquesta mesura és del tot inviable, convindria estudiar la possibilitat de la reobertura de l'oficina de turisme, ja que aquest és el punt de partida per poder desenvolupar qualsevol tipus d'activitat turística. Així, els visitants que arribessin a la població se sentirien atesos i informats, podrien planificar millor la seva visita i, alhora, podrien preguntar qualsevol tipus de dubte o qüestió al personal encarregat. Conseqüentment, tot això provocaria que els turistes augmentessin la seva satisfacció, pel que fa a Anglès i podrien descobrir indrets que, sense l'oficina i els consells d'un tècnic de turisme, no haurien conegut. Alhora, la reobertura de l'oficina de turisme permetria portar un recompte de visitants més exhaustiu i fiable. De la mateixa manera, el tècnic de turisme, podria dedicar-se plenament a la promoció turística del municipi, treballs que actualment no pot realitzar per manca de recursos humans i econòmics, tal com ell mateix va explicar en una de les reunions a l'Ajuntament.

En relació als objectius preestablerts, cal assenyalar el fet que tots s'han complert amb la definició de les diferents actuacions. Entre d'altres, en l'aspecte social, s'havia decidit involucrar la població en un projecte comú, per això es proposa la celebració de reunions, conferències i diferents actes amb experts i veïns del municipi. Amb tot això, s'entén que la població local no pot quedar al marge de la planificació turística, ja que ha de sentir que és un element més del projecte. A més, és necessari que els anglesencs canviïn la concepció que la gent forana només va al destí turístic a vexar i que s'adonin de la transcendència que pot suposar una alternació del sectors econòmics tradicionals cap a nous sectors amb més futur. Convé que la població local compregui que l'activitat turística pot encaminar al municipi cap al desenvolupament local. D'altra banda, això també permetria prescindir o descentralitzar aquells sectors de producció, com és el cas de la indústria, que han quedat estancats i potenciar-ne d'altres, com és el cas del comerç. Aquest nou projecte pot significar *aire fresc* per al municipi, creant noves sinergies i beneficis entre el territori i els diferents agents locals: la població, les entitats, l'Ajuntament i les empreses.

Tal com s'ha considerat a l'inici del tercer bloc, hi havia la voluntat de situar totes i cadascuna de les actuacions proposades dins del marc del desenvolupament sostenible. Un cop explicades i definides les intervencions i les línies de treball del projecte, es considera que aquest és un objectiu que també s'ha assolit. De la mateixa manera, es considera que s'ha plantejat una proposta realista, pragmàtica i coherent, essent conscients de l'actual situació econòmica del municipi i dels pocs recursos que es disposen.

Finalment, només resta esmentar que s'ha aconseguit plantejar un projecte complert, atribuint nous usos i funcions al jardí de la Casa Cendra, convertint-lo, així, en un espai d'atracció per diferents col·lectius:

- Una funció didàctica, amb un programa pedagògic orientat a grups escolars, amb una visita definida, materials didàctics i tallers complementaris.
- Una funció informativa i formativa orientada al públic visitant perquè conegui la riquesa de la vegetació noucentista del recinte i dels diversos elements patrimonials que el configuren. Funció que es pot complementar amb el coneixement d'altres nodes d'interès del municipi, com el Barri Antic i el Vapor de la Burés, com a exemples més significatius.
- Una funció de lleure, amb uns espais definits pensats per l'esbarjo i el descans, que donen una nova funcionalitat al jardí com a recinte d'aprofitament públic, com a forma complementària a la funció museogràfica.

En vistes dels objectius, els resultats i de la repercussió que pot tenir aquest projecte, sense cap tipus de dubte, crec fermament en ell. Per això animo a l'Ajuntament d'Anglès a dialogar i a estudiar la proposta, sense témer a les conseqüències que, sota el meu parer, només poden ser positives, ja que considero que, en aquest cas, hi ha molt poc a perdre i, per contra, molt a guanyar.

Cal remarcar la importància que pot suposar aquest projecte pel desenvolupament local i sostenible i, alhora, per la conservació, la dinamització i la posada en valor del patrimoni local, de gran vàlua. Es tracta d'un projecte que permetria obrir una nova porta a un sector que, si es desenvolupés amb planificació, rigor i professionalitat, podria suposar un gran benefici a llarg termini pel municipi, a nivell econòmic, social, ecològic i cultural.

BIBLIOGRAFIA

5. BIBLIOGRAFIA

5.1. LLIBRES CONSULTATS

ARAGÓ, Narcís-Jordi. *La Casa Masó literària. Itinerari literari autoguiat*. Girona: Càtedra M. Àngels Anglada de Patrimoni Literari (Universitat de Girona i Diputació de Girona), 2012.

CALZADA, Arcadi, SENTÍS, Carles, FEBRÉS, Xavier, ANTICH, Xavier, GIRONELL, Martí i AMORÓS, Antoni. *Jardins de Cap Roig: història, cultura, natura*. Girona: Fundació Caixa Girona, 2008.

CASADEMONT, Emili. *L'home de "Els Cent Homes": aproximació a la vida i obra de Josep Fontbernat*. Bescanó: Ajuntament de Bescanó i Ajuntament d'Anglès, 1996.

FONTBERNAT, Esteve, FIGUEREDA, Pere i CASADEMONT, Emili. *Estètica de la sardana*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2010 (reedició del facsímil editat l'any 1908).

FONTBERNAT, Josep, FIGUEREDA, Pere i REBÉS, Xavier. *El Glossari d'en Fontbernat*. Anglès: Ajuntament d'Anglès i Editorial Andorra, 2010.

OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980.

PERAN, Martí, SUÁREZ, Alicia i VIDAL, Mercè. *El noucentisme: un projecte de modernitat*. Barcelona: Edicions Proa, 1995.

POL, Ricard. *El pòsit del temps. Fotografies de la col·lecció de Ricard Pol*. Anglès: Ajuntament d'Anglès i Grup d'Estudis de la Vall d'Anglès, 2004.

RAMS, Emili. *Anglès, de la pagesia a la industrialització 1*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 1998.

RAMS, Emili. *Anglès, de la pagesia a la industrialització 2*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 1999.

RAMS, Emili. *Anglès, vila encisadora: fotografies de Jordi Capdevila, Jordi Danés, Marcel Farrés, Emili Rams i Pere Figuereda*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2009.

RAMS, Emili. *El pòsit del temps. Fotografies de la col·lecció Ricard Pol*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2004.

RAMS, Emili. *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2006.

RAMS, Emili. *Transició i democràcia a Anglès. Més de 25 anys d'Ajuntaments Democràtics*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2005.

RIBAS, Manuel i VIDAL, Miquel. *Jardins de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1991.

TARRÚS, Joan i COMADIRA, Narcís. *Rafael Masó: arquitecte noucentista*. Barcelona: Lunwerg Editors, 1996.

VILALLONGA, Mariàngela. *Recrear Rodoreda-Romanyà*. Girona: Càtedra M. Àngels Anglada de Patrimoni Literari (Universitat de Girona), 2008.

VINYES-MIRALPEIX, Toni. *L'Estigma dels Montoreig*. Girona: Edicions Periòdiques de les Comarques, 1986.

5.2. CAPÍTOLS O PARTS DE LLIBRES CONSULTATS

ANTICH, Xavier. "El paisatge en vers, l'espai de contemplació" a *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*. Girona: Fundació Caixa de Girona, Centre Cultural de Caixa de Girona, 1999. Pàg. 21-28.

CASACUBERTA, Margarida. "Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol" a *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*. Girona: Fundació Caixa de Girona, Centre Cultural de Caixa de Girona, 1999. Pàg. 9-20.

FIGUERAS, Narcís. "La Selva" a *Atles literari de les terres de Girona: segles XIX i XX (volum II)*. Girona: Diputació de Girona, 2003. Pàg. 1028-1171

FIGUEREDA, Pere. "Pòrtic" a *Esteve Fontbernat i Verdaguer. Estètica de la sardana*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2010 (reedició del facsímil editat l'any 1908). Pàg. 1-8.

GIL, Rosa M. "La petja de Rafael Masó: la muntanya" a *Geografia de Masó. L'arquitecte i les comarques gironines*. Girona: Diputació de Girona, 2006. Pàg. 44-73.

GORDI, Josep. "La natura en els jardins de Rusiñol" a *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*. Girona: Fundació Caixa de Girona, Centre Cultural de Caixa de Girona, 1999. Pàg. 29-38.

PANYELLA, Vinyet. "Dels jardins de l'Alhambra al jardí abandonat" a *Els jardins de l'ànima de Santiago Rusiñol*. Girona: Fundació Caixa de Girona, Centre Cultural de Caixa de Girona, 1999. Pàg. 39-50.

5.3. REVISTES ELECTRÒNIQUES I ARTICLES DIGITALS

"Ares aposta per atraure turisme escolar" (en línia). *Pàgina 26. Diari electrònic valencià*. 1 de gener de 2010 (consulta: març de 2014).

Disponible en URL: <http://www.pagina26.com/comunitat-valenciana/nord/10243-ares-aposta-per-atraure-%20turisme-escolar.html>

CASTRO, Ulises. "El turismo como política central de desarrollo y sus repercusiones en el ámbito local: algunas consideraciones referentes al desarrollo de enclaves turísticos en México" (en línia). *TURyDES: Revista de investigación en turismo y desarrollo local*, vol. 1, nº1. Octubre de 2007 (consulta: març de 2014).

Disponible en URL: <http://www.eumed.net/rev/turydes/01/uca-resum.htm>

ESTEVE, Ignasi i PUJOL, Josep. "Patrimonis fràgils. Espais verds i jardins" (en línia). *Revista de Girona*, núm. 260. Maig-juny de 2010 (consulta: febrer de 2014). Disponible en URL: <http://www.raco.cat/index.php/revistagirona/article/viewFile/199132/266376>

FIGUEREDA, Pere. "Notes descriptives de la Casa Cendra d'Anglès. D'un ús residencial a un ús públic" (en línia). *Quaderns de la Selva*, 24. 2012 (consulta: febrer de 2014).

Disponible en URL: <http://www.raco.cat/index.php/QuadernsSelva/article/view/267043>

GIL, Rosa M., PUJOL, Josep, ESTEVE, Ignasi i PUIGVERT, Joaquim M. "La fragilitat dels jardins. Dossier" (en línia). *Revista de Girona*, núm. 262. Setembre-octubre de 2010 (consulta: febrer de 2014). Disponible en URL:

<http://www.raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/download/216144/286913>

MARFANY, Joan-Lluís. "Al damunt dels nostres cants: nacionalisme, modernisme i cant coral a la Barcelona del final de segle" (en línia). *Recerques*, núm. 19. 1987 (consulta: maig de 2014). Disponible en URL: <http://traces.uab.cat/record/87206?ln=es>

MURGADES, Josep. "El jardí dels noucentistes" (en línia). *Els Marges*, núm. 20. Setembre de 1980 (consulta: maig de 2014). Disponible en URL: <http://traces.uab.cat/record/6799?ln=ca>

RAMOS, Ana Luz. "Propuesta de desarrollo turístico sustentable en municipios ubicados en la región de la Cañada en el estado de Oaxaca 2008" (en línia). *TURyDES: Revista de investigación en turismo y desarrollo local*, vol. 2, nº 5. Juny de 2009 (consulta: març de 2014). Disponible en URL: <http://www.eumed.net/rev/turydes/05/alrs2-resum.htm>

5.4. PREMSA

MILLET, Eva. "El verd més secret: dos llibres dedicats als jardins barcelonins reivindiquen aquests espais." *La Vanguardia: Cultura/s, Espais*. 29 de gener de 2014: pàg. 22-23.

VILLATORO, Vicenç. "El mite del jardí desolat, un tractament literari de les catàstrofes del segle XX." *Revista de Catalunya*, núm. 242. Setembre de 2008: pàg. 71-107.

5.5. ESPAIS WEB

Agrupació Sardanista i Cultural el Floricel (en línia). Floricel (consulta: març de 2014). Disponible en URL: <http://sites.google.com/site/floricelangles/>

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Demarcació de Girona (en línia). Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (consulta: febrer de 2014). Disponible en URL: <http://www.arquitectes.cat/>

Consell Comarcal de La Selva (en línia). Consell Comarcal de La Selva (consulta: març de 2014). Disponible en URL: www.selva.cat

Diccionari enciclopèdic de la llengua catalana (en línia). Gran Enciclopèdia Catalana (consulta: maig de 2014). Disponible en URL: www.enciclopedia.cat

Diputació de Girona (en línia). Diputació de Girona (consulta: març de 2014). Disponible en URL: <http://www.ddgi.cat/webddgi/portada.do>

El Vapor de la Burés (en línia). Bloc d'en Miquel Tarrés. Espai de pensament, idees, opinió i reflexió (consulta: març de 2014). Disponible en URL:

http://miqueltarres.blogspot.com.es/2010/08/el-vapor-de-la-bures_31.html

Fundació Rafael Masó de Girona (en línia). Fundació Rafael Masó de Girona (consulta: febrer de 2014). Disponible en URL: <http://www.rafaelmaso.org>

Generalitat de Catalunya (en línia). Generalitat de Catalunya (consulta: març de 2014). Disponible en URL: www.gencat.cat

Google Acadèmic (en línia). Google Acadèmic (consulta: febrer de 2014). Disponible en URL: <http://scholar.google.es/>

Lipdub al meu poble, Anglès - Txarango - Vola (en línia). Youtube (consulta: abril de 2014). Disponible en URL: https://www.youtube.com/watch?v=RR_IOLwbxIA

Museu de Cardedeu (en línia). Casal Dr. Daurella. Museu Arxiu Tomàs Balvey (consulta: març de 2014). Disponible en URL: www.museudecardedeu.cat

Optimot, consultes lingüístiques (en línia). Generalitat de Catalunya (consulta: maig de 2014). Disponible en URL: <http://www14.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>

Traces. Base de dades de llengua i literatura catalanes (en línia). Traces - Universitat Autònoma de Barcelona (consulta: maig de 2014). Disponible en URL: <http://www.traces.uab.es>

Web oficial de l'Ajuntament d'Anglès (en línia). Ajuntament d'Anglès (consulta: abril de 2014). Disponible en URL: <http://www.angles.cat/>

5.6. MATERIAL COMPLEMENTARI

CROUS, Judit. *Apunts: I Jornada d'estudi sobre el Noucentisme. Art, literatura i arquitectura a l'entorn d'Athenea*. Fundació Rafael Masó de Girona i Càtedra d'Art i Cultura Contemporània (Facultat de Lletres de la Universitat de Girona, 28 de novembre de 2013).

CROUS, Judit. *Apunts: Patrimoni cultural: conceptes i actuacions* (prof. Mª Assumpta Roigitorrentó). Grau en Comunicació Cultural, Universitat de Girona (curs 2011-2012).

CROUS, Judit. *Apunts: Turisme, territori i medi ambient* (prof. Maria Rosa Fraguell). Grau en Comunicació Cultural, Universitat de Girona (curs 2012-2013).

CROUS, Judit. *Apunts: Usos del patrimoni històrico-artístic* (prof. Eduard Carbonell). Grau en Comunicació Cultural, Universitat de Girona (curs 2012-2013).

Enquesta usuaris de la Casa Masó de Girona (2013).

Enquesta usuaris de les Vies Verdes de Girona (2005-2006).

Jardines históricos. Carta de Florencia 1981 (en línia). ICOMOS (consulta: febrer de 2014). Disponible en URL: http://www.international.icomos.org/charters/gardens_sp.pdf

Pressupost Ajuntament d'Anglès (2014).

Resum de vendes per activitat de la Casa Masó de Girona (2013).

5.7. ARXIU CONSULTATS

Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Arxiu Municipal d'Anglès.

ANNEXOS

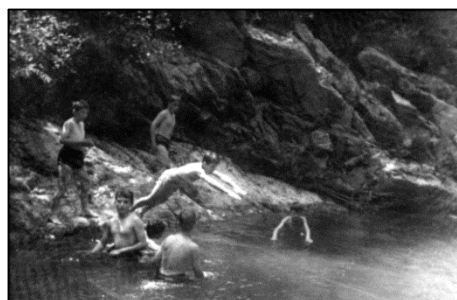

6. ANNEXOS

6.1. MATERIAL COMPLEMENTARI DE L'INVENTARI DELS PRINCIPALS RECURSOS TURÍSTICS (RRTT) D'ANGLÈS

Fotografies de la vida social entorn del riu Ter i l'arbreda Burés (dècada dels 60 del segle XX):

Il·lustracions 73 i 74. Banys al riu Ter. La primera fotografia correspon a la Gorga Blava.

Font: Emili Rams

Font: Emili Rams

Il·lustració 75. Celebració d'un Aplec de la Sardana a l'arbreda Burés.

Font: Emili Rams

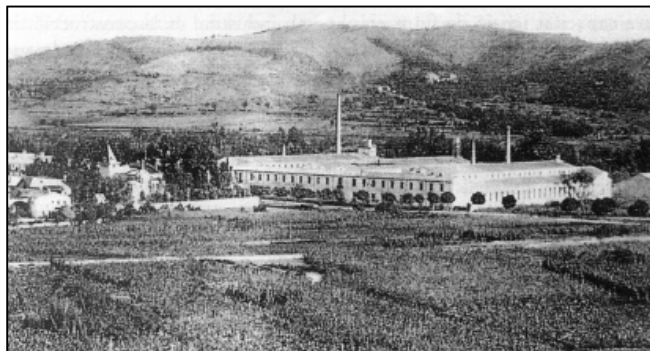
Il·lustracions 76 i 77. Participants i entrega de premis d'una competició de tir al plat, vora el riu Ter.

Font: Emili Rams

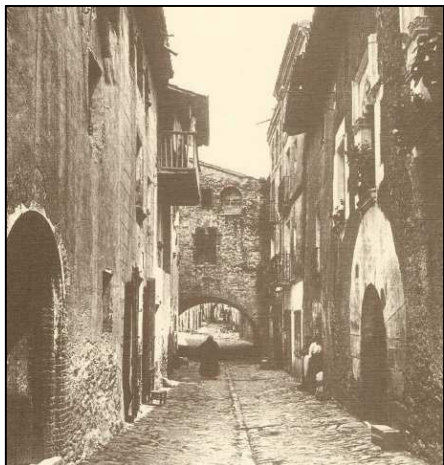
Il·lustració 78. Perspectiva frontal de la factoria d'Indústries Burés a principis del segle XX.

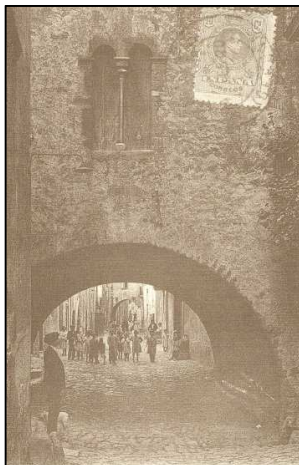
Font: Emili Rams

Fotografies antigues del carrer d'Avall, probablement el carrer més singular de la vila d'Anglès:

Il·lustració 79. La primera casa a la dreta, Can Camps. Al fons, l'arcada de Can Verdaguer.

Il·lustració 80. Les dues arcades del carrer: la de Can Verdaguer, en un primer pla, i la de Can Mans, al fons.

Il·lustració 81. Aspecte de l'empedrat abans que es fessin les obres d'arranjament.

Font: RAMS, Emili. *El pòsit del temps. Fotografies de la col·lecció Ricard Pol*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2004.

Il·lustració 82. Croquis de Rafael Masó i Valentí del carrer d'Avall, escut, mènsula i apunt de masia (1904).

Font: fitxa núm. 500 de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Il·lustració 83. Esteve Fontbernat, fotografiat dins la sala que hi ha damunt l'arcada de Can Verdaguer al carrer d'Avall (autor desconegut).

Font: Fons Fontbernat. INSPA. Centre de la Imatge de la Diputació de Girona.

Fotografies antigues del carrer Major, antigament denominat carrer de Dalt:

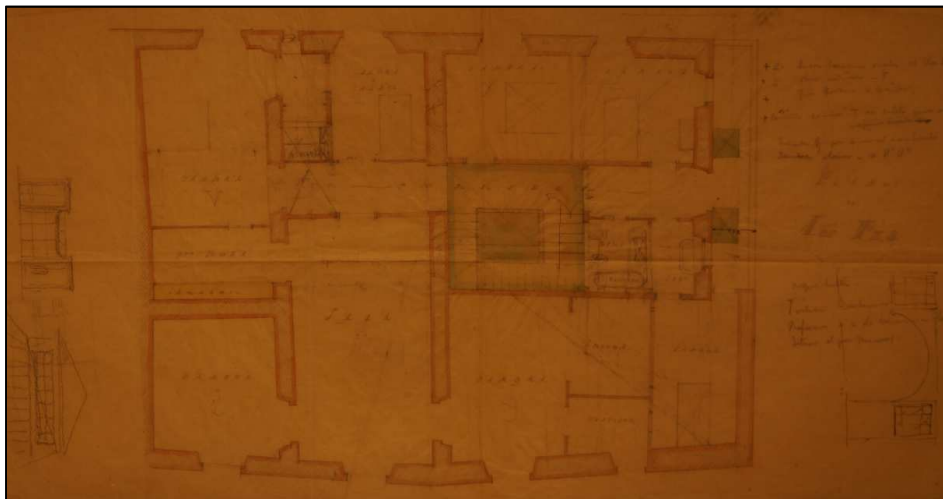
Il·lustració 84. Imatge del carrer Major amb l'església parroquial de Sant Miquel d'Anglès al fons.

Font: RAMS, Emili. *El pòsit del temps. Fotografies de la col·lecció Ricard Pol*.
Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2004.

Fotografies, plànols i dibuixos de la reforma de la Casa Cendra (1913-1914) de Rafael Masó:

Lustració 85. Plànol de l'habitatge.

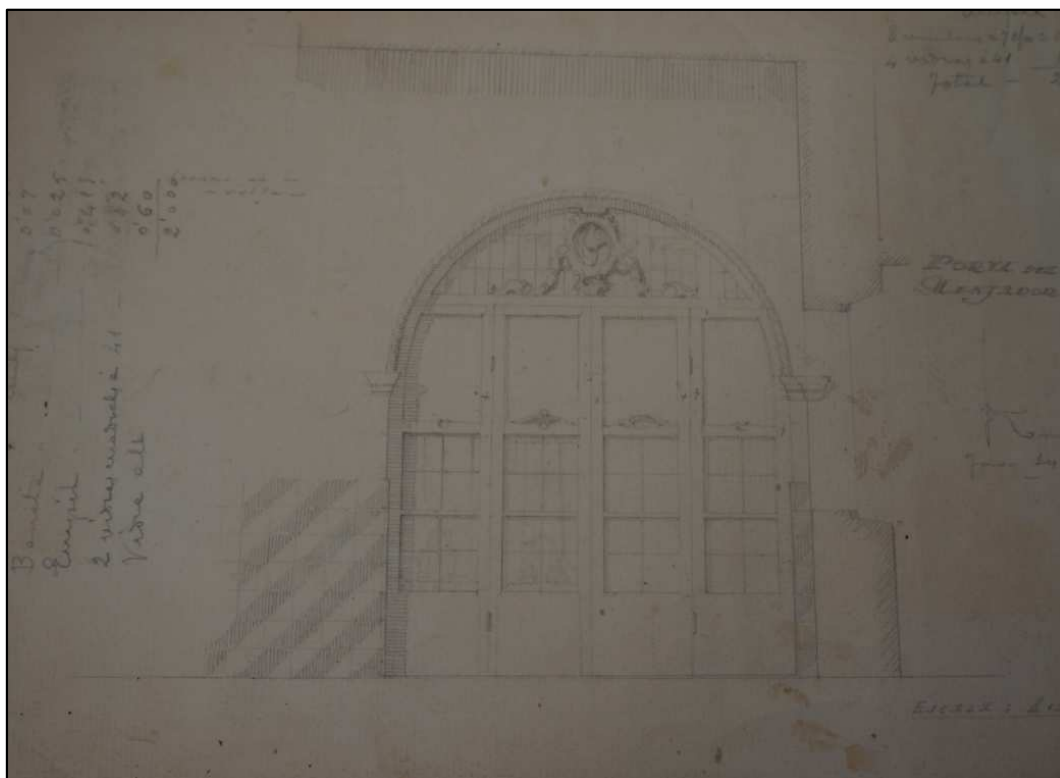
Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Il·lustració 86. Dibuix de Rafael Masó d'un projecte no realitzat per l'entrada de Can Cendra.

Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Il·lustració 87. Dibuix de la porta d'entrada de Can Cendra.

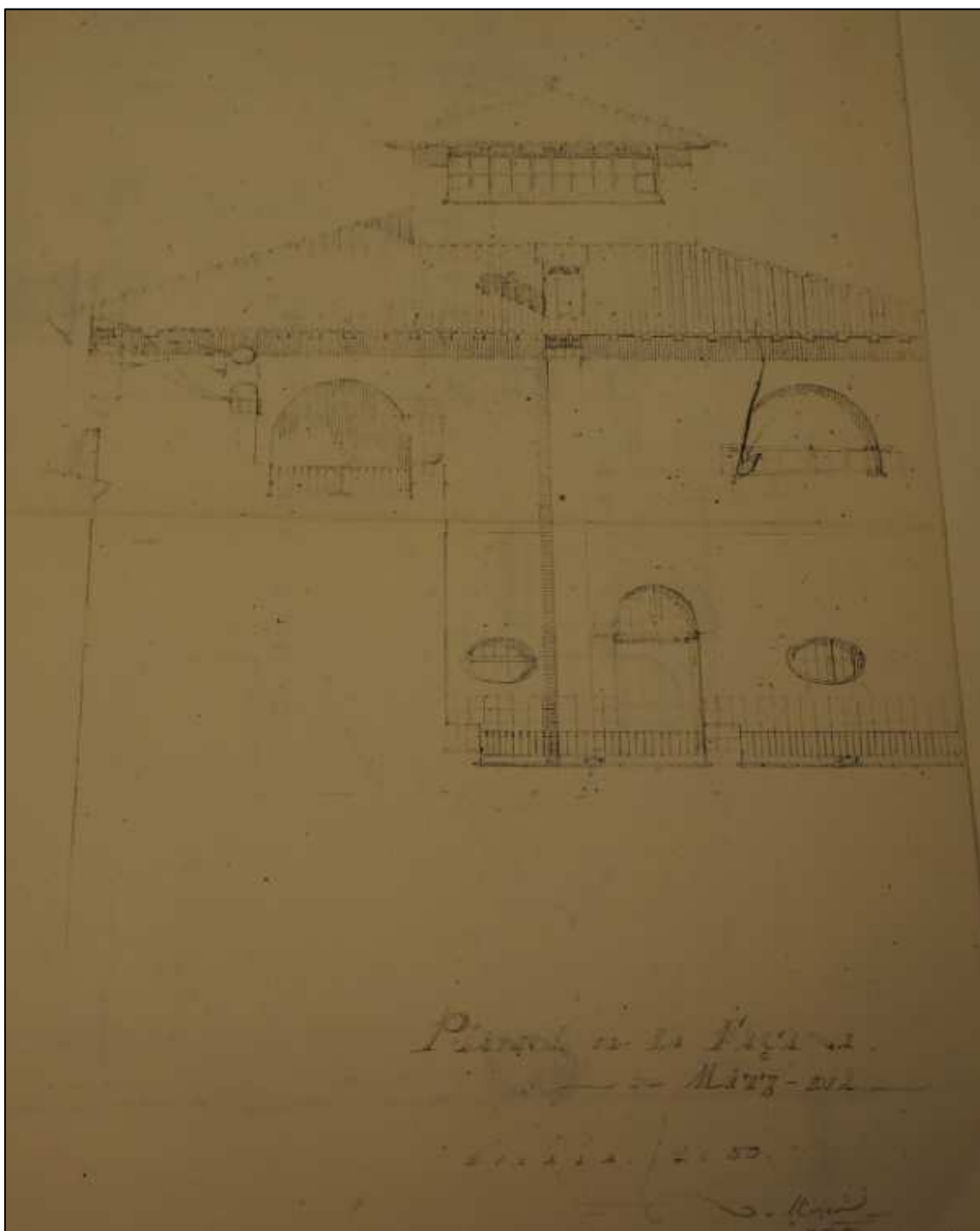
Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Il·lustració 88. Fusteria vitrall interior de l'habitatge.

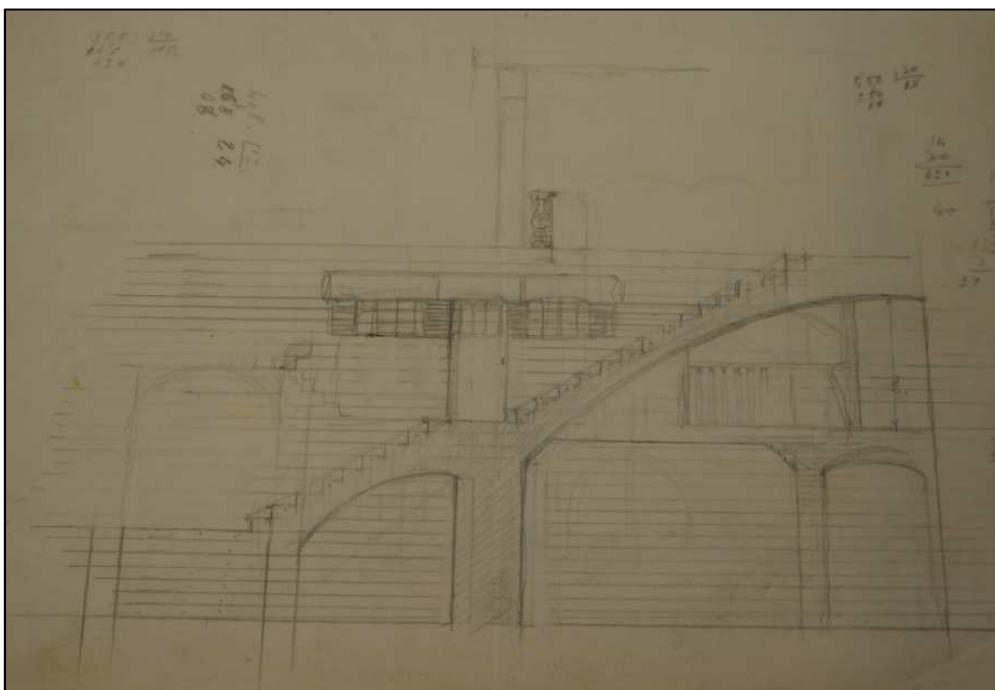
Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Il·lustració 89. Dibuix de la façana.

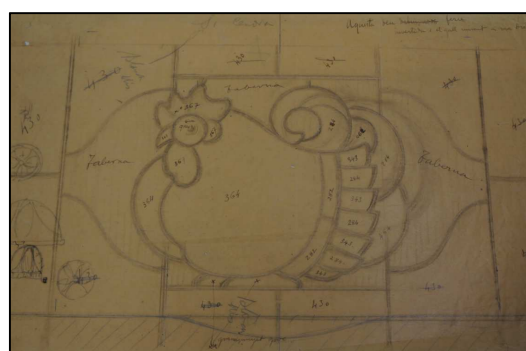
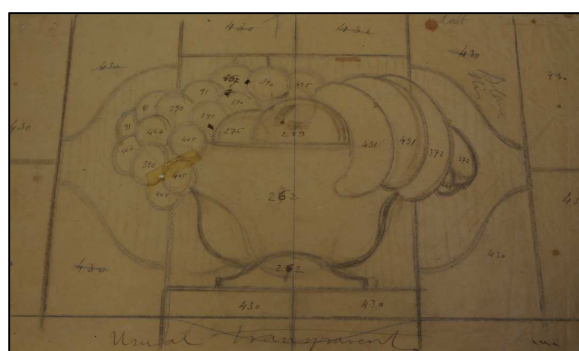
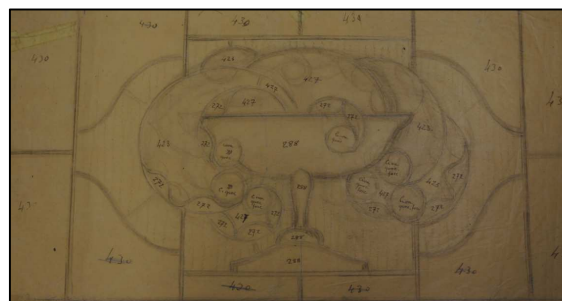
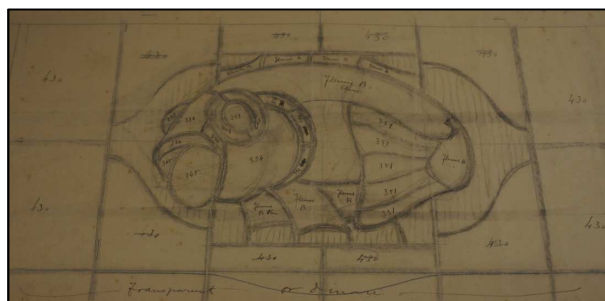
Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Il·lustració 90. Dibuix de l'escala del jardí.

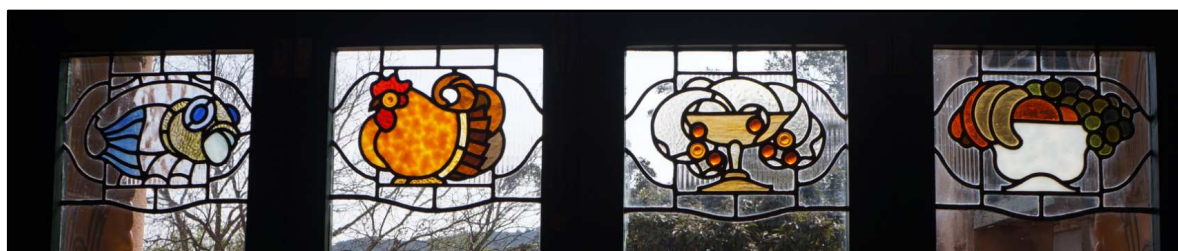
Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Il·lustracions 91, 92, 93 i 94. Patrons dels vitralls del menjador de la Casa Cendra.

Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

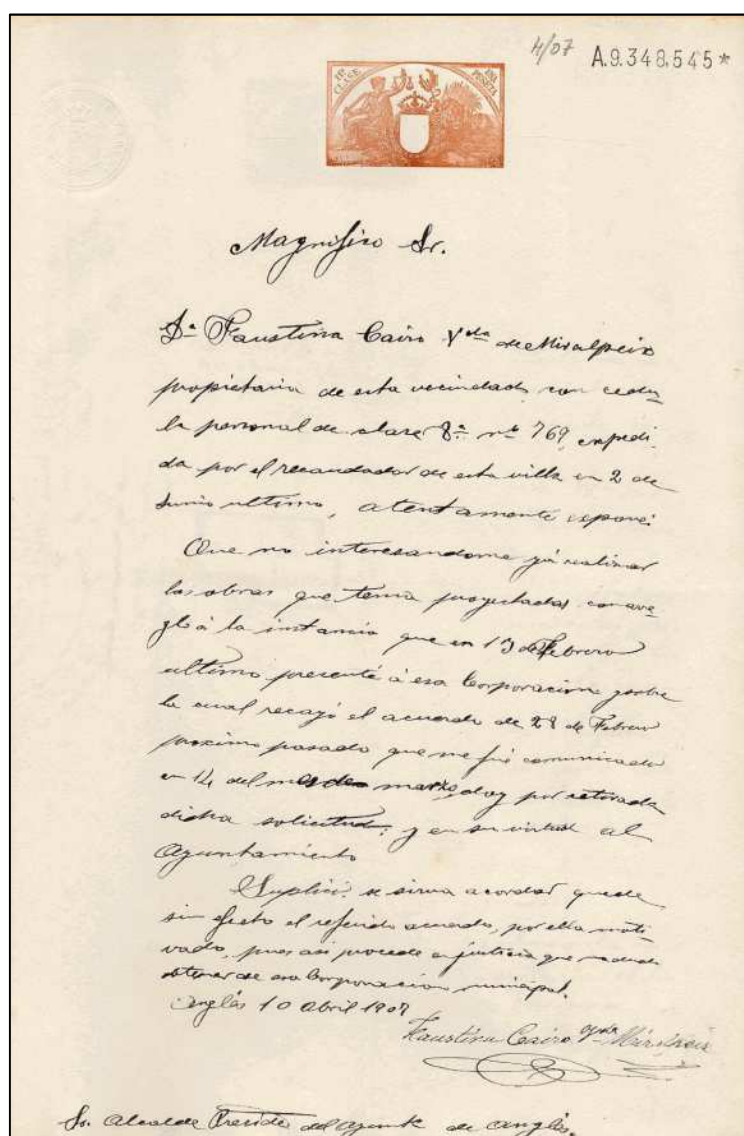
Il·lustració 95. Fotografia actual dels vitralls, situats al menjador de l'habitatge familiar.

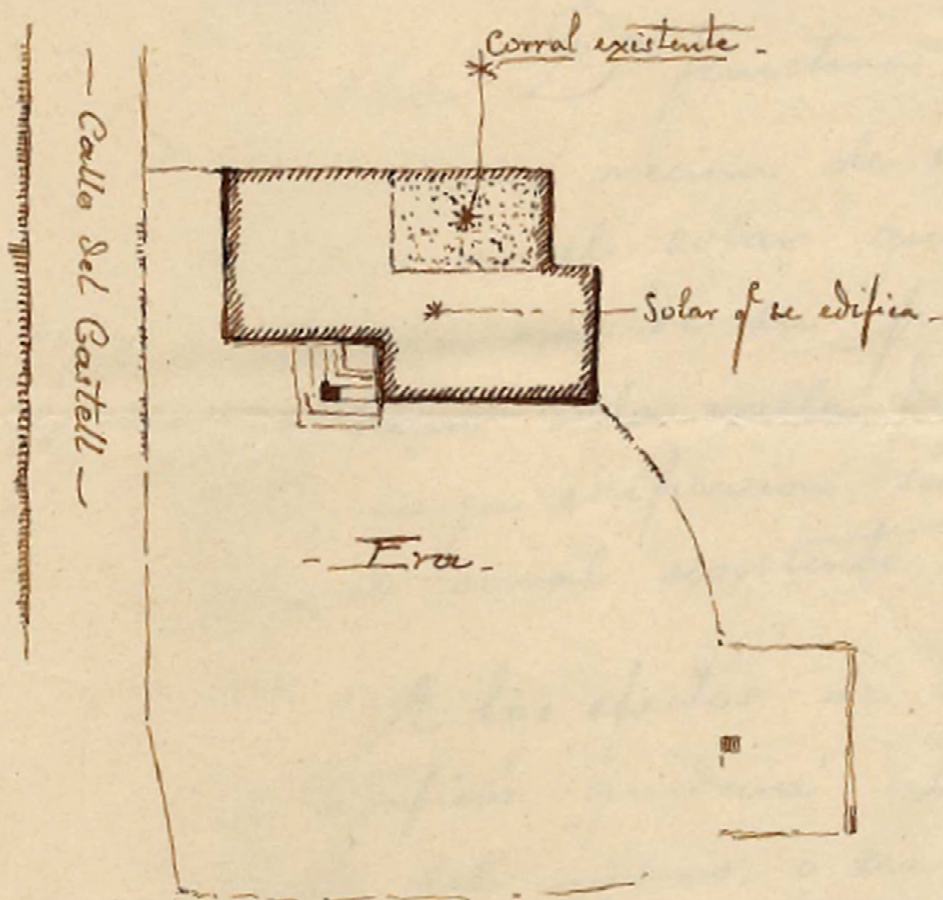
Font: Judit Crous

Documentació i plànols de la Casa Vinyes, juntament amb fotografies familiars:

Il·lustracions 96, 97, 98 i 99. Demanda de permís de Rafael Masó per edificar Can Peix.

Diseño = de = las = obras
que = desea = efectuar = la
Sra = Vda = de = Muralpeix

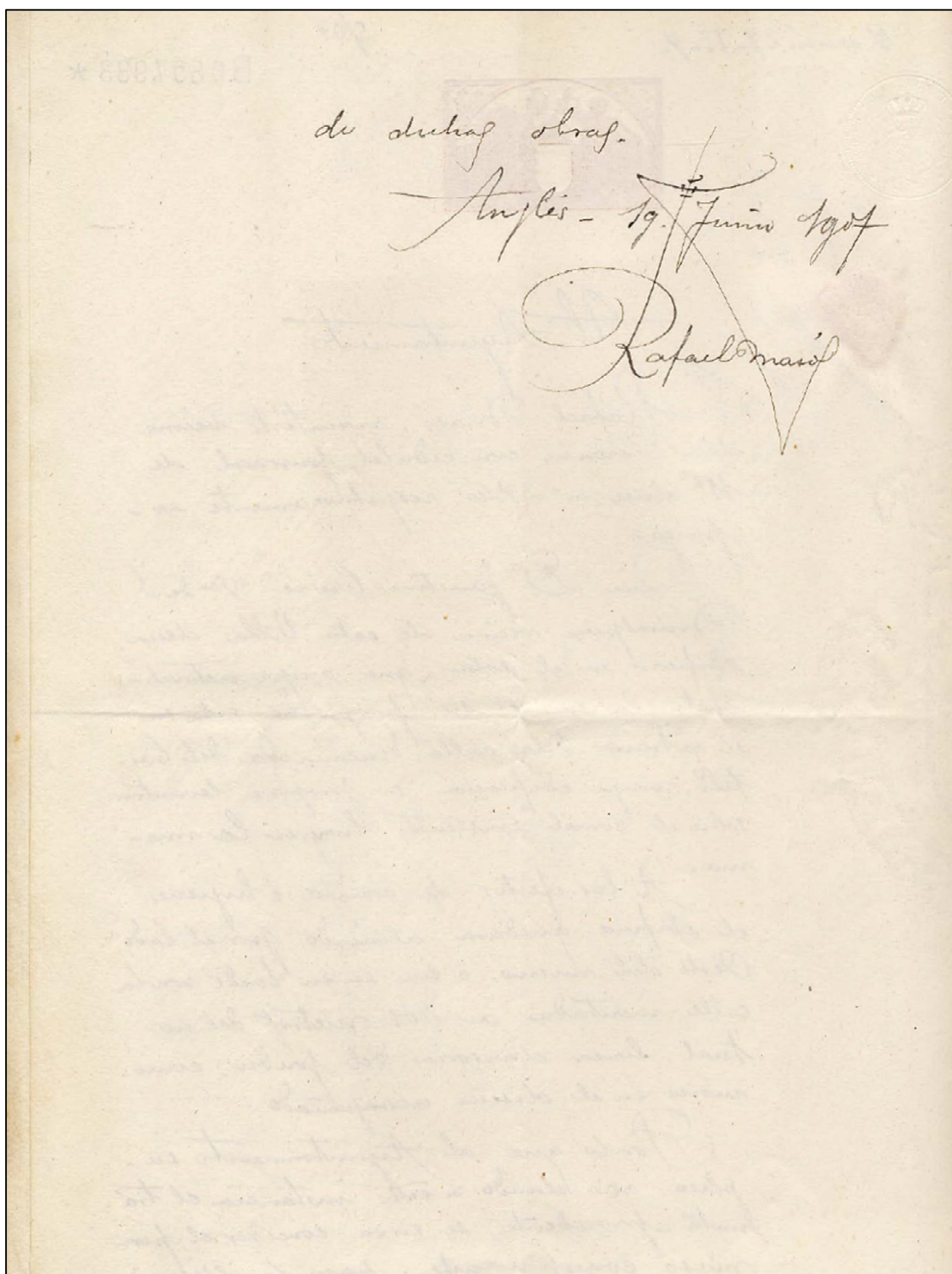
Al Ayuntamiento

Rafael Inaso, arquitecto, vecino de Perona, con cédula personal de 1ª clase n.º 3846, respetuosamente expone:

Que Dª Juantona Cairó Vda de Miralpeix, vecina de esta Villa, desea edificar en el solar que ocupa actualmente la era de su propiedad sita en el extremo de la calle denominada del Castell, cuya edificación se propone levantar sobre el corral existente hoy en la misma.

A los efectos de ornato e higiene el edificio quedará alineado por el lado Oeste del mismo, o sea en su linde con la calle meritada a dos metros del actual línea divisoria del predio, como indica en el diseño acompañado.

Por lo que al Ayuntamiento suplico que dando a esta instancia el trámite procedente se sirva conceder el permiso correspondiente para la ejecución.

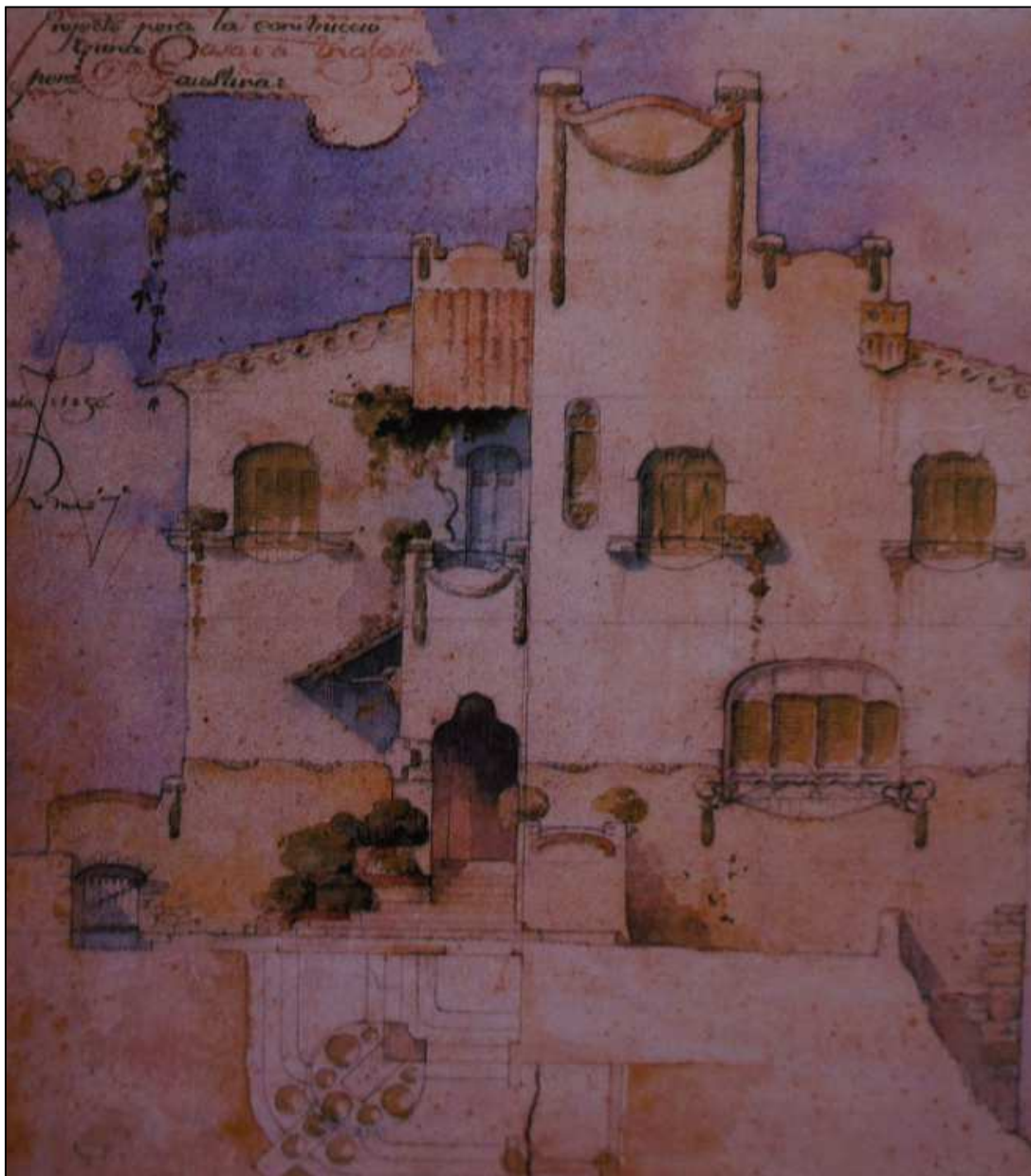
Font: Emili Rams

Il·lustració 100. Plànol de la façana nord de la Casa Vinyes-Miralpeix.

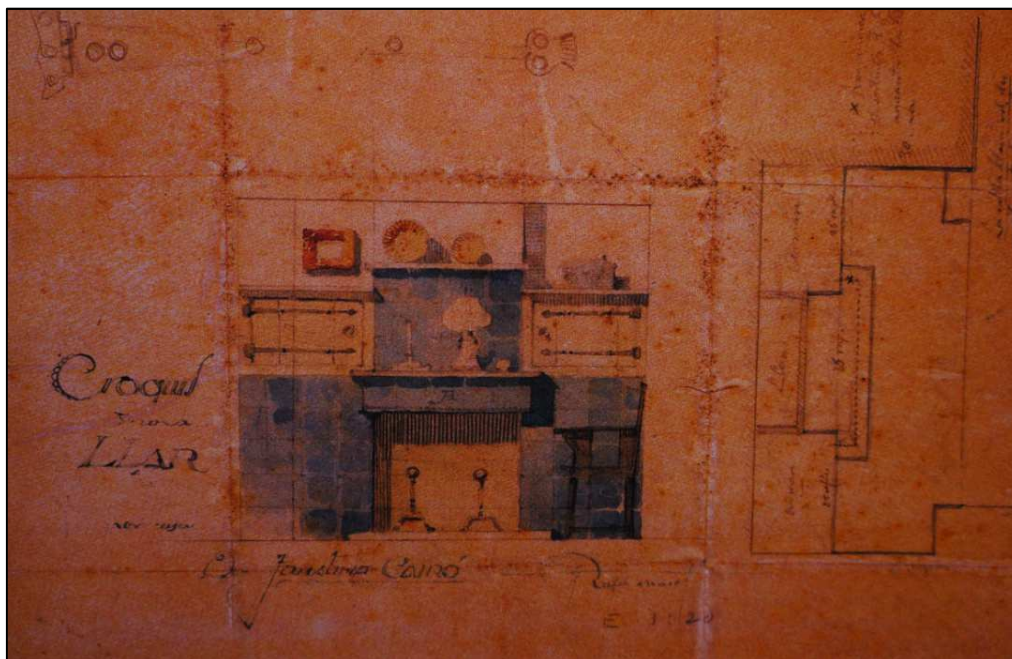
Font: Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Demarcació de Girona).

Il·lustració 101. Dibuix de l'habitatge elaborat per Rafael Masó.

Font: RAMS, Emili. *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès*. Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2006.

Il·lustració 102. Dibuix de la llar de foc de Can Peix.

Font: RAMS, Emili. *L'arquitecte Rafael Masó. El Modernisme, el Noucentisme i el poble d'Anglès.*
Anglès: Ajuntament d'Anglès, 2006.

Il·lustració 203. La família Miralpeix Cairo en la nova llar, tot just estrenada.

Font: Emili Rams

Il·lustracions 104 i 105. Fotografies familiars del jardí de la Casa Vinyes, quan encara hi havia el brollador d'aigua. La primera correspon a l'any 1916, mentre que la segona està datada del 1934.

Font: Ramón Vinyes-Miralpeix i Maria Mercè Solà

6.2. DIARI OFICIAL DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA, NÚM. 6083 (2013)

Resolució del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya en la declaració de *Bé Cultural d'Interès Nacional*, en la categoria de conjunt històric, el nucli antic d'Anglès.

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya	Núm. 6083 – 8.3.2012	12290
CVE-DOGC-A-12061096-2012		

DEPARTAMENT DE CULTURA

ACORD
GOV/18/2012, de 6 de març, pel qual es declara bé cultural d'interès nacional, en la categoria de conjunt històric, el nucli antic d'Anglès i es delimita el seu entorn de protecció.

Per Resolució de 31 de gener de 1983 (DOGC núm. 310, de 9.3.1983), es va incoar expedient de declaració de conjunt històric-artístic a favor de la vila d'Anglès (Selva).

Per Resolució CLT/144/2011, de 13 de gener (DOGC núm. 5806, de 28.1.2011) es va incoar expedient de delimitació de l'entorn de protecció del conjunt històric d'Anglès (Selva) i es va acumular a l'anterior expedient de declaració.

S'han complert tots els tràmits preceptius en la instrucció d'aquest expedient d'acord amb el que estableixen els articles 8 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.

A l'expedient consten els informes favorables del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i de l'Institut d'Estudis Catalans.

Durant la tramitació de l'expedient s'ha presentat una al·legació que ha estat degudament analitzada i contestada per la Direcció General del Patrimoni Cultural.

Per tot això, a proposta del conseller de Cultura, el Govern

ACORDA:

- 1 Declarar bé cultural d'interès nacional, en la categoria de conjunt històric, el nucli antic d'Anglès, segons la ubicació i la descripció que consten a l'annex 1 d'aquest Acord.
- 2 Delimitar l'entorn de protecció d'aquest conjunt, que es grafia en el plànol que es publica amb aquest Acord i segons la justificació que consta a l'annex 2.
- 3 Incloure com a objecte de protecció el subsòl del conjunt i de l'entorn de protecció.
- 4 Publicar íntegrament al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i al *Boletín Oficial del Estado* aquest Acord, de conformitat amb el que preveu l'article 12 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre del patrimoni cultural català, i notificar-lo als interessats i a l'Ajuntament del municipi on radica el bé.

Contra aquest Acord, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant el Govern de la Generalitat de Catalunya en el termini d'un mes, o bé recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el termini de dos mesos, a comptar, en tots dos casos, des de la publicació al DOGC o des de la notificació corresponent.

Barcelona, 6 de març de 2012

GERMÀ GORDÓ I AUBARELL
Secretari del Govern

ANNEX 1
Ubicació i descripció

La població objecte d'aquest Acord de declaració de bé cultural d'interès nacional, en la categoria de conjunt històric, és el nucli antic d'Anglès, al municipi d'Anglès (Selva).

Disposicions

Generalitat de Catalunya	http://www.gencat.cat/dogc	ISSN 1988-298X DL B-38014-2007

Esté constància documental de la toponímia “valle Anglesiola” (vall d'esglésies) des de l'any 860. Anglès neix a l'emparr del monestir d'Amer i del desaparegut castell d'Anglès. L'origen del seu desenvolupament prové del permís atorgat el 1294 pel rei Jaume II per fer-hi un mercat setmanal i una fira anual que s'han celebrat durant més de 700 anys a l'actual plaça de la vila i que van generar el creixement de la població, primer al llarg del carrer Major fins a l'església i, més tard, del carrer d'Avall, configurant així el recinte de la vila medieval.

Els terratrèmols del segle XV i, més tard, la guerra del francès van provocar la destrucció total del castell.

Com a anècdota històrica remarcable, cal esmentar que a Anglès es va encendre la primera bombeta elèctrica de tot l'Estat gràcies a la implantació, l'any 1887, de les Indústries Burés. La inauguració en aquell any de la Fàbrica Burés va ser un fet de vital importància per a la història moderna de la vila en tots els àmbits: econòmic, urbanístic, social i cultural.

El nucli antic d'Anglès està conformat pel recinte urbà ubicat entre l'espai de l'antic castell i l'església. S'organitza a partir de la plaça de la Vila, del carrer Major i del carrer d'Avall, el carrer de l'Empedrat i pels creixements que se'n generen a partir d'aquí, com el barri de Santa Magdalena, al voltant de la plaça del mateix nom.

Anglès és un nucli urbà que, per les seves característiques morfològiques, urbanístiques, arquitectòniques, constructives i històriques, conserva la configuració de l'urbanisme dels nuclis medievals catalans i dels creixements del segle XVII. El conjunt arquitectònic i urbanístic d'Anglès destaca per l'harmonia i la continuïtat de la traça dels seus carrers, illes, plaça i edificis. A més del conjunt d'edificis d'habitatges, espais públics i carrers, destaquen l'església de Sant Miquel, el barri de Santa Magdalena, les arcades del carrer d'Avall i edificis com Cal Relotger, Ca l'Esparter, Can Camps, Can Noi i més modernament Can Peix i Can Cendra, obres de l'arquitecte Masó.

La delimitació del conjunt és la conformada pel nucli antic que, per la seva significació històrica urbanística, arquitectònica, tipològica i ambiental, cal protegir especialment. Sota aquest concepte es contempla no només l'edificació com a tal sinó també la trama urbana i elements tipològics continguts en el conjunt que, per la seva importància, siguin mereixedors de la seva conservació. El territori delimitat conté el major nombre d'edificis històrics, especialment d'època gòtica, espais i carrers històricament i espacialment interessants i que expliquen l'evolució històrica de la vila al llarg de vuit-cents anys. El seu estat de transformació és prou interessant per permetre entendre com el conjunt es va formar, però també com ha anat canviant, sense salts bruscos malgrat els importants i significatius esdeveniments històrics i socials viscuts.

La delimitació del conjunt té en compte el sistema viari, l'existència dels carrers, espais públics i edificis històrics, així com els límits posterior de les edificacions i de les propietats existents.

La situació del nucli antic d'Anglès és una fita que configura una imatge urbanística i arquitectònica de gran interès dins el marc comarcal que li dona suport. Al mateix temps, la relació entre aquest conjunt i l'espai físic on és situat ha establert un diàleg ambiental que al llarg del temps ha donat una gran entitat urbanística, històrica, arquitectònica, emblemàtica i cultural a la població d'Anglès que ha ultrapassat l'àmbit local i comarcal fins a arribar a expressar aquests valors a nivell nacional.

ANNEX 2

Justificació de l'entorn de protecció

La delimitació de l'entorn de protecció està justificada per l'interès social de permetre una correcta visualització i apreciació del conjunt històric, que tingui un

Disposicions

equilibri harmònic dels valors ambientals, paisatgístics, arquitectònics, urbanístics, tipològics, volumètrics, espacials i cromàtics entre aquest conjunt, els seus monuments i els edificis existents, els edificis a construir i el paisatge circumdant. Es presenta com el millor instrument per garantir la pervivència dels seus múltiples valors culturals en les millors condicions possibles.

Aquesta figura legal considera i incorpora, des de la seva pròpia definició, les interaccions del conjunt històric amb cada un dels elements del seu entorn, així com la relació entre ells. És, doncs, una eina de protecció global, valorativa de la realitat, amb la clara intencionalitat de conservar en les millors condicions possibles el llegat patrimonial inherent al conjunt.

Es pretén assolir l'equilibri entre la necessitat de crear una àrea de protecció al voltant del conjunt que garanteixi suficientment el control sobre el seu entorn i la voluntat de no afectar més espais dels estrictament indispensables.

La posició del nucli antic, escampat per un terreny elevat, fa que sigui visible des de bastants indrets propers, però molt diferents entre si. El creixement històric, a partir de finals del segle XIX, pels costats sud i oest (al altre costat de les antigues carreteres cap a Bescanó/Girona i de la Cellera) fa evident el límit per aquests indrets (més enllà els edificis no deixen veure el nucli antic ni des d'aquest es veu més enllà d'aquells), i abasta també la gran taca verda del jardí de Can Cendra. El manteniment dels camps agrícoles (regats per les canalitzacions històriques) a la banda nord i el pas de l'antic carrilet d'Olot (i ara la carretera a Girona i Olot) també fan evident la línia de delimitació. El planejament vigent, que recull aquesta situació existent, permet que no hi hagi contradiccions entre les seves previsions i les de protecció que ara es proposen.

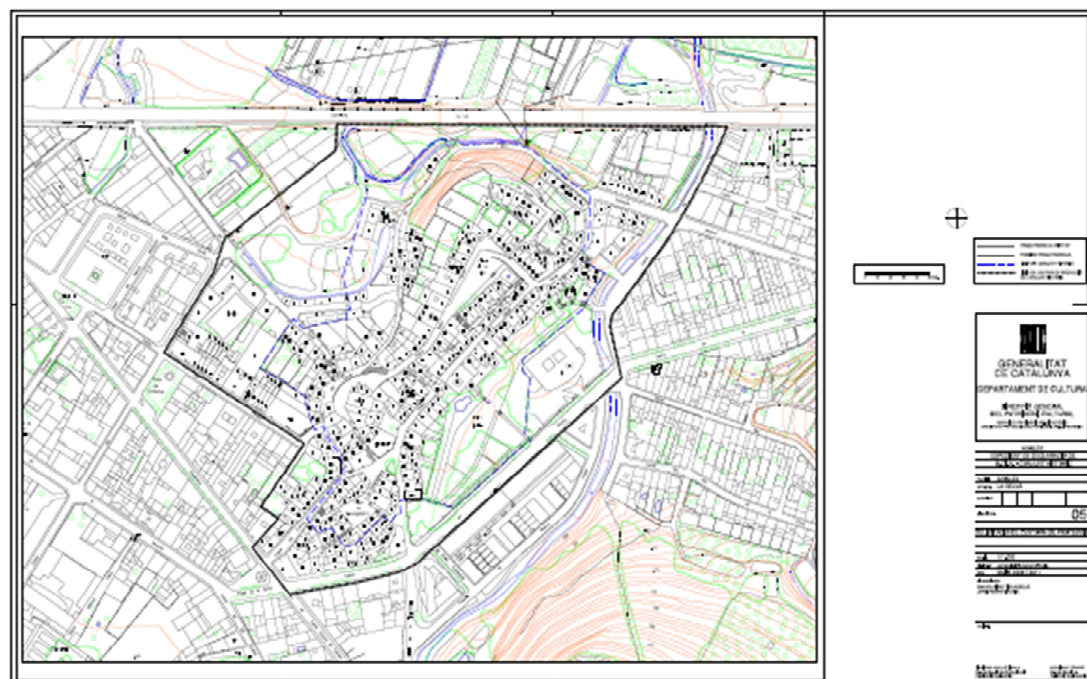
El límit fixat reuneix tots aquests requisits pels motius que tot seguit es detallen. La delimitació pel costat est dels carrers del Ter i Girona inclou tot aquell territori que té vistes directes sobre el turó on s'assenta el barri antic, amb forta presència de la part del darrere de les cases del carrer d'Avall. Les edificacions de l'inici del carrer d'Antoni Gaudí tenen, per la seva alçada i posició topogràfica, poca incidència visual en l'apreciació del sector dels carrers Empedrat i del Molí, inclosos en el conjunt històric. Tot i la seva poca alçada, té més incidència l'edifici del CAP, acceptat com una realitat existent. Les edificacions al llarg del carrer Girona actuen com una important barrera visual, tant si es vol veure el conjunt des de fora com a l'inrevés. És per aquest motiu que el límit no continua pel traçat del Ríssec.

A l'alçada del carrer de la Travessera trobem edificacions al costat nord del carrer Girona que són les que s'adossen als edificis de la plaça de Santa Magdalena inclosos al conjunt i que ens les tapen visualment. D'aquí que s'hagi d'establir un control sobre aquestes. Més enllà de la plaça de la Rutlla, la delimitació vol recollir només aquelles parcel·les que per topografia tenen més incidència en les visuals sobre la zona del conjunt dels voltants de l'Església i del carrer del Raval. És per això que el límit es fa entre parcel·les i més enllà per la banda nord del carrer Ponent. Les característiques parcel·lars i morfològiques d'aquest costat del carrer Ponent i del carrer del Nord justifiquen que l'àmbit de protecció inclogui els terrenys al voltant de les escoles, especialment per les visuals que hi ha sobre l'església al llarg de tot el carrer del Raval. A la trobada entre aquest carrer i el carrer dels Horts, el límit va en direcció nord-est, cap a la carretera d'Olot, incloent una sèrie de camps fortament lligats visualment a la zona del molí de can Ciscot. Per això s'entén que s'han de preservar les actuacions que es facin en aquesta zona.

Finalment, dels diferents límits que es podrien haver definit al costat nord de la vila, l'escollit, l'antic traçat del ferrocarril d'Olot, es justifica perquè és un punt d'equilibri per a la preservació de les visuals de la banda més antiga de la vila. El traçat de l'antic ferrocarril d'Olot i la carretera N-141 és una franja prou àmplia i un punt de percepció intensiu del barri antic de la vila i els seus entorns més immediats.

Disposicions

Més enllà de la carretera, i després d'una primera zona de camps, les frondoses arbredes del Ter impossibiliten tota visió del conjunt històric.

(12.061.096)

Disposicions

6.3. SELECCIÓ DE POEMES DE RAFAEL MASÓ

A continuació es detallen els poemes que s'han seleccionat per instal·lar a diversos espais del jardí de Can Cendra d'Anglès, peces extretes de la publicació *La poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista* (1980)⁸⁰ de Dolors Oller.

A PASSAVOLANT⁸¹

A la plassa nova, a la plassa gran
nenes i ninyeres cada tarda hi van:
Les nenes hi juguen a passavolant;
Les ninyeres seuen i van festejant.

Els captes enlaire i els rulls voleiant,
els cabells sens ordre i els cossos blincant,
juguen les petites saltant i cridant,
juguen totes elles a passavolant,
i aquesta, puja i baixa i's va refilant,
mentres elles riuen tot saltironant,
mentres elles corre, i venen van.

A la plassa nova, a la plassa gran,
Nenes i ninyeres cada tarda hi van:
Les nenes alegres, les nenes saltant
juguen am dos plomes a passavolant.
Les ninyeres joves també van jugant,
amb els cors dels quintos, a passavolant.

EN LA PRIMERA FULLA DEL ALBUM D'UN AMIC⁸²

La fulla que, quan ve la primavera,
frissosa, es la primera
en treure el seu cap d'entre'l brancam,
segur i ben segur és que ofegada
pel nou i vert fullam
que ve al darrera,
serà la que primera
caurà, de desde'l cim de la brancada,
polsosa, groguenca i oblidada.

Pobre fulla que escric,
que, amb ta fal·lera,
en l'album de un amic
ets la primera
en náxer i esclatar
aquí al devant.
Jo't planyo! Que ta mort es ben propera:
les altres que vindran a ton darrera
segur t'ofegarán.

⁸⁰ En motiu de la celebració de l'Any Masó (període comprès entre el setembre de 2006 i de 2007) es va editar: PRATS, David. *Antologia poètica de Rafael Masó*. Girona: Fundació Valvi, 2006. No obstant, tal com s'ha especificat anteriorment, per l'elaboració d'aquest treball s'ha utilitzat la transcripció de l'obra poètica de Masó de la publicació: OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980.

⁸¹ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 73.

⁸² OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 75.

SONETS Á UNA CONVALESCENTA⁸³

Del rostre se os han fos les plàcides corones
de roses i de lliris que os reien front avall;
el llabi haveu rugos i aixut, com les llimones
quin suc se'ls hi ha expremut, fins al darrer gotall.

Als ulls vos hi ha eixit, com en un prat de violes,
mostiues, moradors de fastigoses nits:
i aixís, al madurar, les fruites tomben soles,
així els anells vos cauen de vostres magres dits.

El fulgurant rubí, que en la rojor tant franca
de vostra fi polpell, avans hi era confós,
are somriu triomfal sobre una carn ben blanca.

¡Oh l'imperar altiu del blanc sobre els colors!
Fins en la nit dels rulls s'hi ha més traïdorament...

¡Que es veig el front pansir sota un nimbat d'argent!

TARDOR⁸⁵

Serenitat d'un dia clar
¡Com m'has entrat ànima endins!
¡M'has arrencat d'un greu penar
i m'has portat vers els jardins!

CANAPOST - DESOLACIÓ -⁸⁴

Vora el cloquè
puja un xipré.
¡Tot se decanta!
Perque no canta
ja la campana
vol sapigué.
-¡Ai ma germana
corda no té!-
respon aqueixa.
Un plor esqueixa
l'espai. Madona
de pena el dona.
¡En va amb son dit
s'esprem el pit!

[sense títol]⁸⁶

¡Cinc dies de pluja!
¡Cinc dies de dol...!
¡Per fi fa bon dia!
¡Per fi fa bon sol!...

⁸³ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 89.

⁸⁴ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 139.

⁸⁵ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 135.

⁸⁶ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 76.

¡Vers els jardins acolorits
com una vista imperial
ont l'or hi esclata en infinits
himnes de pompa tardoral!

¡Vers els jardins banyats de sol
ont hi salmeja en goigs la llum:
sobre les aigues del bassol
sots les dolceses d'un perfum.
Jo m'hi he perdut per els jardins
obrint els ulls a la claror
i m'hi han entrat a torbellins
les alegries d'aquell or.

Are les sento dintre mi
i ploro i roc com un infant;
per aquell vert que's sent morir
per aquell or que's veu triomfant.

Oh aquexa blava serenor
Se m'ha emportat vers els jardins
per a somriure a una grogor
plena de somnis ponentins.

Jo'm trovo be dins exas llums
Que son reflecte de ma sort
Que'm fan somriure entre els besllums
dolorosissims de la mort!...

¡Oh serenor d'un dia clar!
¡Oh groc dels arbres tardorals!
Resteume a cor fins que un dema
M'ompli de gaudis eternals.

El pati de casa
n'es ben soleiat;
la sògra i la nòra
li prenen de grat;
la sògra i la nòra
la gossa i el gat.

La sògra fa mitxa
la nòra, fistó.
Aquesta en cadira,
aquella en silló,
la *Linda* arronsada
en *Nux* estirat...

Tots ells en un rotllo,
tots ells de costat:
la sògra i la nòra
la gossa i el gat.

La sògra i la nòra
prenien el sol,
la pau i harmonia
no durà pas molt...
La nòra n'es are
grogosa al saló
la sògra rojenca
s'está al menjadó...

I al pati de casa
tan ben soleiat,
de potes enlaire
roncant de costat:
en *Nux* i la *Linda*:
la gossa i el gat.

JUGANT AMB UNES CIRERES⁸⁷

Tinc entre'ls meus dits
dos cireres rojes.
Tan forta, sa carn
com les vostres galtes.
¡Guaiteu-les Marí
tot alsant la testa
i ensenyant-me el tou
de la sotabarba!

Jo les sostindré
frec dels vostres llabis,
i vos les voldreu
tot treient la llengua,
i amb l'ardit fiblot
besareu la fruita
qui's balancerà
tot fent-vos denteta.

I jo m'en riuré
tot passant la bola
roja com el foc,
fresca com el marbre,
sobre el front sedós,
frec la galta encesa,
entre els llabis prims,
damunt vostre barba.

I amb el toc placent
de sa pell tan fresca
vos esdevindreu

A UNA MORIBONDA FIGUERA QUI ES EN MITG D'UN GRAN CAMP SOLA⁸⁸

Així á Sol-post, ets tràgica joh figuera!
Vella que perts la vida entre blats d'or,
sinistrament ton cap's blinca enrere
i's fan avall tos bressos, pel dolor.

Ressec el teu carnatge s'escuatera
i una humitat plorosa ix de ton cor;
t'assota el vent en ratxes de quimera
i ta carcassa sona a gran buidor.

Mes tu amb un gest sublim deixes la vida.
Alsas al cel ta faç adolorida
i baixes mes tos bressos implorants.

Ja a aquell blat d'or qui sota teu s'abrassa,
com una avia que a un 'altre vida passa,
li dones a besar tes mans.

⁸⁷ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 89.

⁸⁸ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 146.

tota somrisenta...
i os veurán mos ulls
temptadora i roja,
com la dolsa carn
de les dos cireres.

VORA UNA FONT⁸⁹

A la mateixa font ont va á cercar-hi
l'aigua i l'amor cada matí l'aimada,
i ont Ell li sap, perquè hi sentí cantades,
avui, l'aimant, molt temerós, hi baixa.
Es un neguit estrany el que en son pit brasseja,
i es un traïdor lligam, el que, cerclant ses cames,
li xucla llur delit, en lloc de fer-les àgils...
L'Aimant, perdut, pels corriols devalla;
pels corriols, qui son expressament tortuosos
perquè aixis sia mes desitjat l'encontre!
I al se a baix entre les fresques molsas
i els bimecs alts, blindats de melangia,
troba les aigues i les mates... ¡soles!...
I fa eix parlar, mentrê els seus ulls indómits
per descobrir á Amor entre els plansóns li fugen!
"Fontana del amor: ¡Oh font graciosa
com un infant que riu sense saber que ensenya
el ric tresor de ses dentonas blanques!
¡Parlam d'Amor, tu que les beses sempre
i saps molt carinyosa, prodigar-te
sobre els seus bressos, en infinites gotes

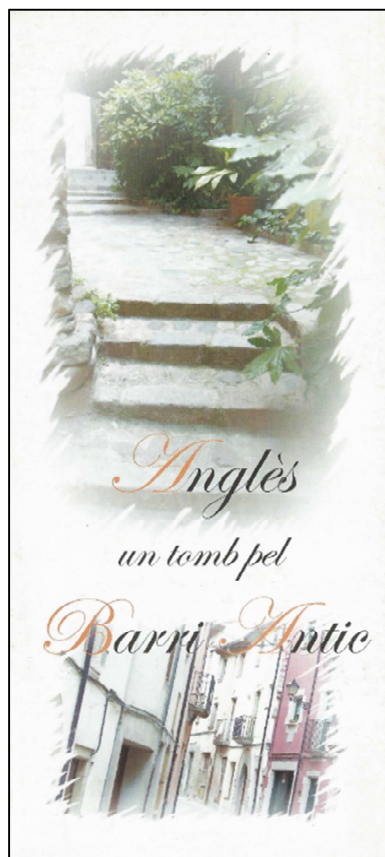
⁸⁹ OLLER, Dolors. *La Poesia de Rafael Masó, per a una anàlisi de la poètica noucentista*. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1980. Pàg. 124-125.

que tornen llum sobre sa pell rosada!
¡Parlam d'Amor, oh aranya venturosa
que files aprop seu, com la pastora
vora el tendral anyel, i te enmiralles
en els seus ulls de cel, i vas a aprendre
en son cabell, la gracia i les finors, per dar-les
despres, a la argentada seda
que pujes destrament com á garlanda,
en l'aspre i rancorosa romeguera!
¡Parleume, oh flors, parreu-me de l'Aimada!
¡Digueume el pas que du, quan passa refregant-vos
i aquella olor que fan les seves robes
i aquell oreig que deixa, tant alegre!
¡Conteume alocs, el ritme amb que s'avança!
I tu atrevit boscall que'l pas li atures,
digam la llum del davantal que beses
i aquella suau blancor del sotabarba!
¡Digueu-me, de ses mans, la suau carícia
-alegres margarides- ¡Que ella os junta
amb tal amor, com el d'aucell qui nia!
¡I tu gentil vidiella
quin guspiretj de petals't fa tanta graciosa
digam d'Amor el fort batir de polsos
que ha fet, quan sént, á sobre d'ells rotllada,
m'ha vist eixir d'entre els rebrols d'una alba!
¡Pesol d'olor, morada escabiosa,
clavellet d'amor i alegre corretjola!
Digueu-me aquell tant amoros extrenyer
amb que vos du pels corriols, que inventa
frissosa de trovar-me, per donar-vos,
de perdreus pel camí molt temerosa!
¡I tu, salser tant vell! Aspre bancada

que de sa espatlla sabs la llur finesa
degam de son respir, ja que gosant-lo
te'l sents pujar suaument sobre l'escorsa
fins á besar tes fulles tremoloses!
¡Oh sols, ¡oh llums, aires dolcissims
que heu amparat sospirs i avellutat ses galtes,
que os complaveu besant-les, xuclant-ne
atoms rosats que veig flotar flairosos;
que esdeveniu mes clars, quan Ella parla,
i mes amorosits quan jo m'hi acosto!...
Aigua frescal, fontana encantadora
que en el glosar sa veu, sents delectança,
i saps tant transformar amb tes cadencies
els seus sospirs i ses angoixes fondes,
que fins es torç de melangia el bimec
i el salzer plora per sa brancada jove!...
... ¡Oh cels, oh font, oh llum, oh aires!
¡Parleumen fonts d'Amor, que Ella s'acosta
i ho vaig sentint perque tornéu mes dolços
i mes amorosits i lluminosos!
¡Parleumen fonts d'Amor!; que sento ja els seus passos
i se que ella arivant, res he de veurer,
i que voldré guaitar per descobrir-la,
i que mos ulls ¡retuts! Cauran, inútils
sobre d'un bri que avergonyit arrenqui!...

6.4. MATERIAL PROMOCIONAL DEL MUNICIPI

Fulletó del Barri Antic, elaborat per l'Ajuntament d'Anglès l'estiu del 2005:

Anglès, finestra del gòtic

Molí de can Gaietó 1
Era l'antic molí fariner del castell d'Anglès i està documentat des del 1200. L'edifici ha patit diverses reformes al llarg del temps, però encara es manté el tractat original de la aigua (porta l'aigua de la riera d'Ouer) i la bassa.

Castell d'Anglès Murallat 2
Documentat des del 1200, va pertànyer als viccomtes de Cabrera. Al segle XIII va quedar molt malalta pels terratrèmols i les guerres. Resten, però, alguns vestigis (torre de muralla i plaça de la Vila, antic pati d'armes).

Església parroquial de sant Miquel 3
Construïda a partir del 1500 en el lloc on hi havia la primitiva capella del castell, també dedicada a sant Miquel. És d'estil renaixentista tardà, d'una nau, amplada a principis del segle XX amb la construcció d'una capella a la dreta del creuer. El campanar és de torre de base quadrada i part superior octogonal, amb quatre ulls i coronat per una cupuleta. S'hi venera la Verge del Remei, patrona d'Anglès.

La Doma - Rectoria 4
Casa de tres plantes i vassanta a laterals. Fou construïda el 1622, coincidint amb la gran reforma que transformà en església parroquial l'antiga capella del castell. Dedicada sempre a rectoria, conserva diversos elements de l'edifici original.

Carre Majors, 16-18. Cal l'Esparter 5
Casa de tres plantes que ha conservat la seva fisonomia original, de finals del segle XVII - principis del XVIII. Destaquen la porta principal, de mig punt amb grans dovelles i un escut en relleu a la clau, així com les dues finestres de la planta noble.

Barri Antic

Carre Majors, 6-8. Cal Rellatges 6
Casa de tres plantes i golfes, antiga notaria del Castell del Dintret d'Anglès. Se'n tenen notícies a partir del 1362, tot i que gran part de l'edifici actual és del segle XVIII. D'aquest període en roman la porta principal, de mig punt, i la finestra central, gòtica. Al segle XIX s'obrí una altra porta i diverses finestres (la de la planta principal amb balconada), i es decorà la façana amb un fide encastinat.

Carre Majors, 4. La Terrassa 7
Casa de tres plantes aixecada al segle XIX sobre una edificació anterior. A la façana principal hi destaca l'encastinat de la planta baixa, les finestres amb balconada i la cornisa decorada. Gerona l'edifici una terrata de dos nivells amb balconada.

Carre Majors, 1. Cal Nal 8
Edifici del segle XVIII-XIX que conserva quasi tota els seus tres originals. La casa, coneguda també per can Stulet, té tres plantes i fa cantonada amb la plaça de la Vila. Hi destaca la gran porta principal i quatre de les finestres, especialment la cantonera, d'estil renaixentista.

Plaça de la Vila 9
Antic pati d'armes del castell, que ha perdurat en la trama urbana del Barri Antic com a plaça. Situada on la part més alta de la vila, presidida aquest espai la Casa de la Vila. Fins al 1995 es celebrava tota els diumenges el tradicional mercat setmanal substituït pel rei Jaume I el 1295.

Carre del Castell, 6. Can Pelz 10
Aquesta casa modernista de planta baixa, pis i altell, odevi el primer habitatge de nova planta construït per Rafael Masó. La façana destaca per la creació de nombroses jocs visuals que troquen la uniformitat de l'arquitectura. La presència de diverses mènsules de pedra i d'imatges de peixos també contribueix a decorar la façana.

Anglès i el Modernisme

Carre d'Avall, 7. Can Bernades 11
Casa del segle XIX amb dues plantes i golfes. La porta és adovellada de mig punt, i la clau mostra l'escut de la casa i una inscripció. Destaca també una finestra gòtica a la planta principal.

Carre d'Avall, 9. Can Talleda 12
Casa del segle XIX amb dues plantes i golfes. La porta és adovellada de mig punt i la finestra de la planta principal és gòtica, d'arc conopial i amb decoració labrada. Les golfes són de construcció més moderna.

Carre d'Avall, 11-13. Can Tina 13
Casa del segle XVIII de tres plantes i golfes. És una de les més antigues del Barri Antic. Les dues plantes inferiors mostren una porta de mig punt i dues finestres renaixentistes. La part superior de la casa respon a reformes més tardanes (s. XIX).

Carre d'Avall, 21. Arcada 14
Casa de tres plantes i golfes situada al cim d'una arcada apuntada que travessa el carrer. Tot i que els seus orígens es troben al segle XVI o XVII, patí moltes modificacions entre els segles XIX i XX.

El Carrer 15
Petit carrer de gran bellesa que, segurament, era el pas i porta d'entrada a l'antic Castell d'Anglès. Dins el seu tractat s'hi conserva una petita arcada i alguna resta afilada de l'antiga porta.

Carre d'Avall, 27-31. Can Gendra 16
Casa reformada per Rafael Masó entre 1912 i 1915, seguint els postulats noucentistes i amb referències a arquitectures europees. Al nivell inferior, s'ubica un ampli jardí i, adossada al casal principal, l'antiga masoveria del segle XVIII-XIX.

Anglès, vila de la vall del Ter

Merced de Can Verdagué 17

Arçada del segle XVII-XVIII que, en realitat, era la continuació d'una casa que dona al carrer Major. S'hi poden admirar, a ambdues bandes, les magnífiques finestres renanes (segle XVIII), elements inusuals d'aquest conjunt gòtic-renanesista i que segurament precedien d'una construcció anterior.

Carrer d'Avall, 40. Cal Sabater Berni 18

Casa de dues plantes i golfes, amb una porta de mig punt amb grans dovelles i un finestral gòtic de gran bellesa. Aquesta edificació, originària del segle XVII, ha estat restaurada recentment.

Carrer d'Avall, 44. Can Déu Xistie 19

Casa de dues plantes datada al 1636. Sobre la gran porta de mig punt trobem la clau amb restes de decoració en relleu. Aquesta fou replicada, llevat de la imatge d'una aguila.

Carrer d'Avall, 41. Can Camps 20

Casa del segle XVII, amb dues plantes, golfes i cernisa catalana. La porta de mig punt amb grans dovelles i a la planta superior hi ha dues magnífiques finestres gòtiques. A la façana hi ha una inscripció recent en va pot llegir: "Dos de Puig de Fren, de cura a la nostra vall digues Canles Maynau, 815, sembla la vall dels Anglès".

Carrer Comerç, 3. Cal Farmacèutic 21

Edifici de principi del segle XX en tipus de façana de modernisme català. A les finestres de la planta baixa hi ha peces ceràmiques vitrificades amb temes d'iconografia mèdica.

CARRER DE VALLE

El la família Masals, efectuantment

Carrer de Vall. Carreró, barri gòtic del meu poble, de catro vetust i nobil i humil com una oració!

Si mi en plau ta posada... també en plau ta quietud, i adhuc ten arismetria que és per mi una altra virtut.

M'agraden tos portals, ornats amb pedra polida, i ole marca de podra carculpida d'algun dels teus finestrals.

També em plau la senzillesa dels veïns del meu carrer... si un temps hi viquéu noblosa, ara és nobil barri obier.

Carrer de Vall que d'Anglès era reliquia inveterada: Déu te de bona duenda i et conservi sempre il·lus...

Carrer de Vall que sorgiria del senoi d'un trobador; que tens vida... Que ocepites... i ets foll com una canço!

Lo sempre et miro amb amor, i si un jorn he d'allunyar-me ja mai de tu no he d'oblidar-me sempre et portaré en men cor!

Evocaré los arcaïos i el teu sèl irregular en de xic tantas vegades açha, folle, jager.

No creieu que solo els poetas el lleïn i algun nadiu... que també los cronistas l'ocullen per fer-hi el niu.

Joaquim Bausell Anglès, agost de 1952

Amb el suport de:

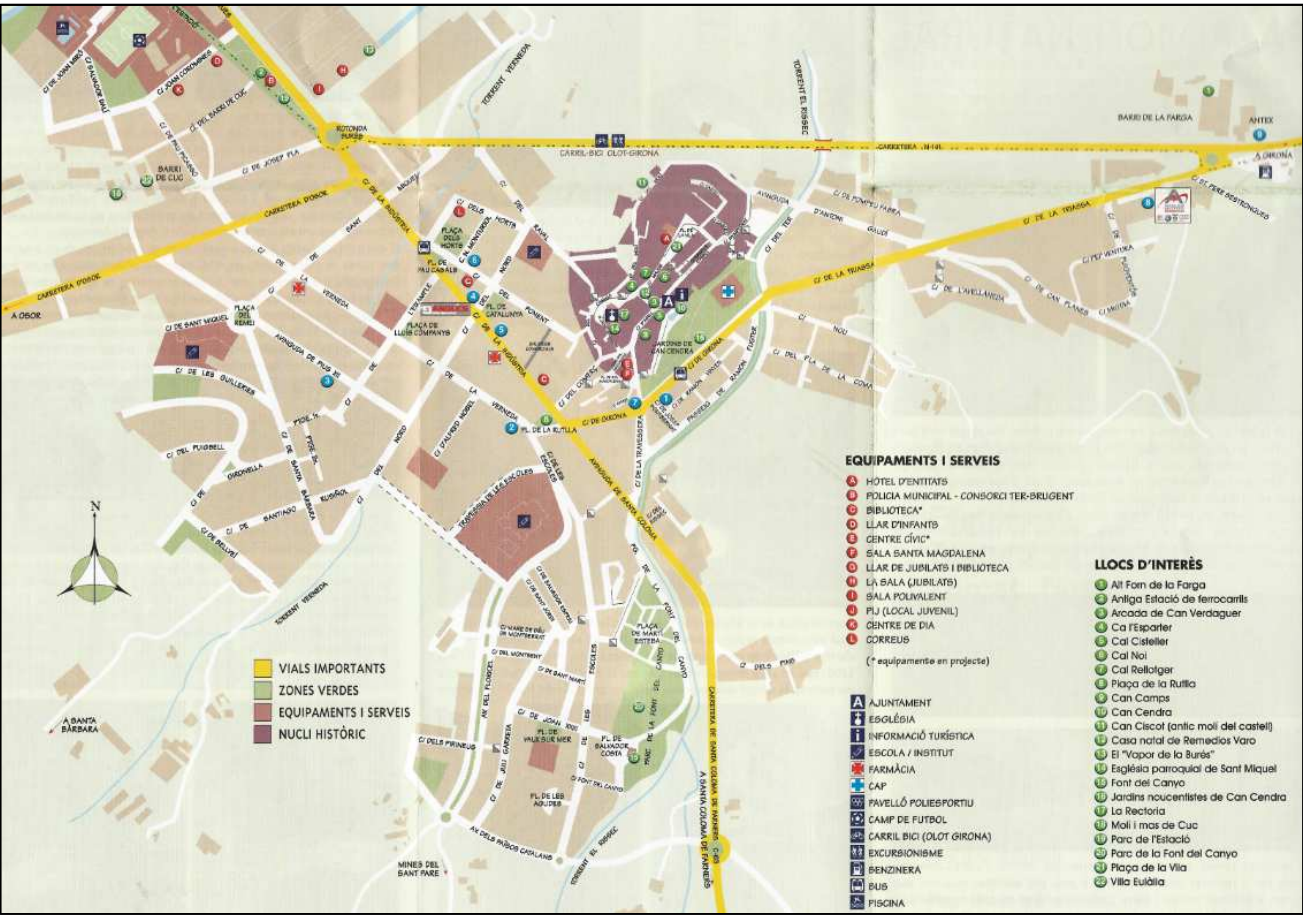
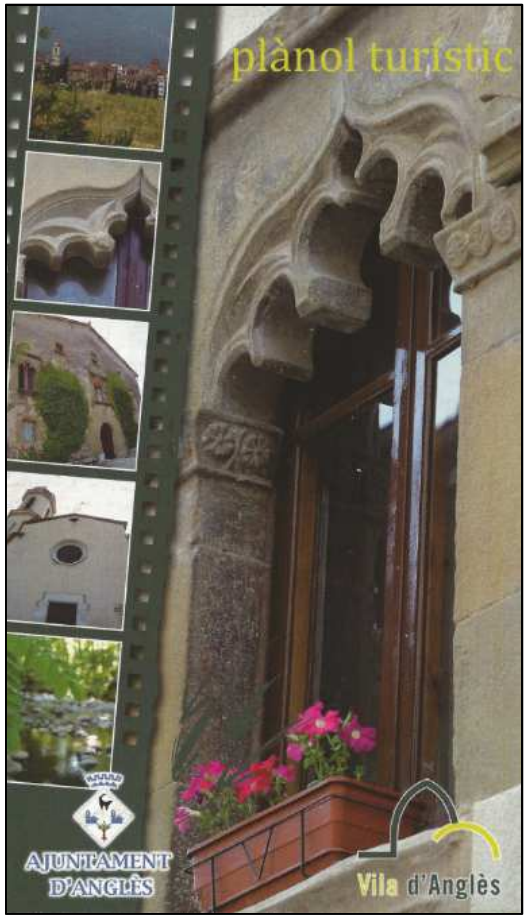
ANGLES, UN TEMPS PEL BARRI ANTIC

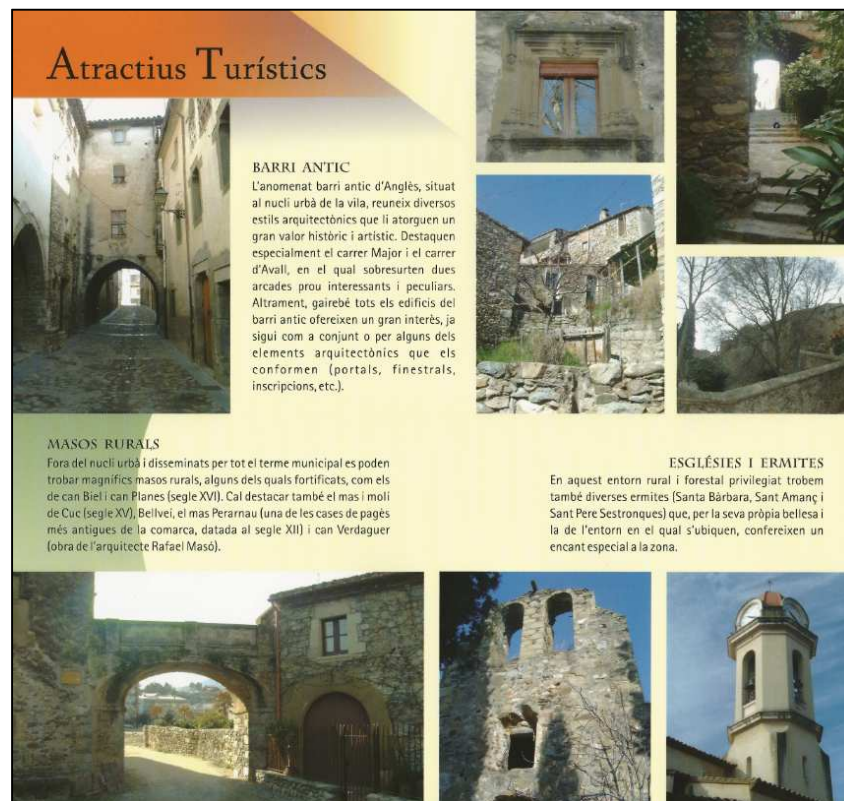
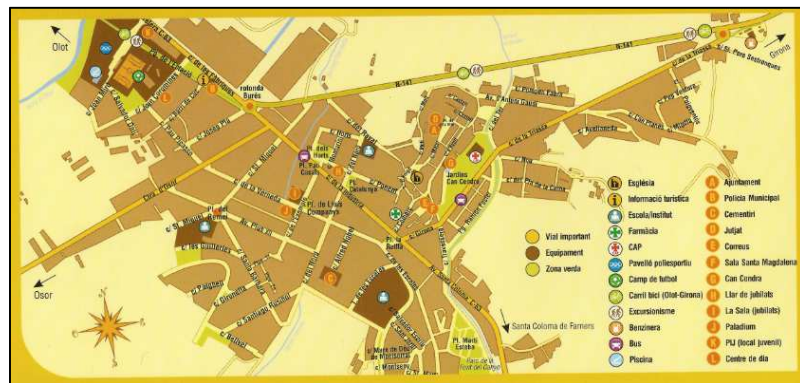
1 Informació turística	2 CAP	3 Val important
4 Ajuntament	5 Carrer bici (Cicla-Gestor)	6 Equipament
7 Anglès	8 Residència	9 Zona verda
10 Farmàcia	11 Bus	12 Barri Antic

ALLOTJAMENT I RESTAURANTS	
Ca l'Elisa (restaurant)	972 420 067
Can Massot (restaurant i allotjament)	972 420 007
Can Tàndia (restaurant i allotjament)	972 421 514
L'Alfonça (restaurant)	972 420 156
Les Delícies (restaurant)	972 423 830
Snack Bar Montoto (restaurant)	972 421 546

Plànol turístic elaborat per l'Ajuntament d'Anglès:

Fulletó *Anglès, finestra del Gòtic*, elaborat per l'Ajuntament d'Anglès amb la col·laboració del Patronat de Turisme Costa Brava-Pirineu de Girona i el Consell Comarcal de La Selva:

conèixer una àmplia varietat de paratges entre la plana i el sector de muntanya. Altrament, el municipi disposa també de diversos PR (senders de petit recorregut) i trams de la coneguda Ruta d'en Serrallonga. Pel que fa al cicloturisme i la BTT, el parc de l'Estació (ubicat sobre l'antic traçat del tren

de via estreta Girona-Olot) acull l'anomenada Via Verda del Carrilet, un carril bici que comunica la capital de la Garrotxa amb la del Gironès per enllaçar després amb la Costa Brava. Des de la Via Verda del Carrilet és possible, també, connectar amb diferents itineraris del Centre BTT de la Selva.

Activitats de lleure i esport

El municipi d'Anglès proposa diverses activitats esportives, com el senderisme, el cicloturisme i la BTT, per gaudir plenament del seu meravellós entorn natural i paisatgístic. En aquest sentit, cal destacar les rutes de senderisme d'Anglès, que amb 5 itineraris i més de 39 km de camins senyalitzats permeten

Gastronomia

Als diversos restaurants i fondes del municipi es pot degustar una gastronomia de qualitat, feta amb ingredients de la zona i basada en els embotits i els dolços com a elements més destacats. En l'apartat dels embotits, que són de fabricació totalment artesana, gaudeixen de bona fama sobretot les botifarres, les llonganisses, els peltrucs de sang i els picacristos. Pel que fa als dolços, els més típics i coneguts de la població són els jesuïtes, els modernistes i el pinyonat. En tots els casos, però, trobarem una àmplia oferta de productes de qualitat.

Festes i Activitats

Gales d'Anglès: divendres anterior al 1r diumenge de setembre i fins al dimarts següent.

Festa del Remei: 2n diumenge d'octubre.

Fira de Sant Antoni: cap de setmana anterior al 17 de gener.

Fira artesanal i botiga al carrer: 2n dissabte de juny.

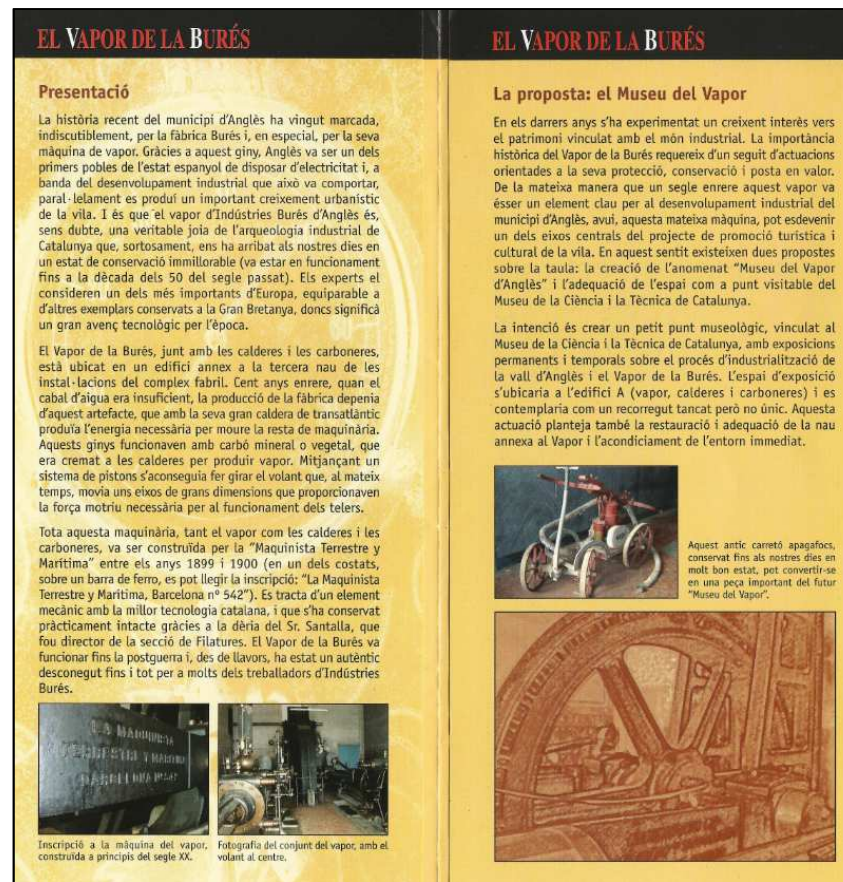
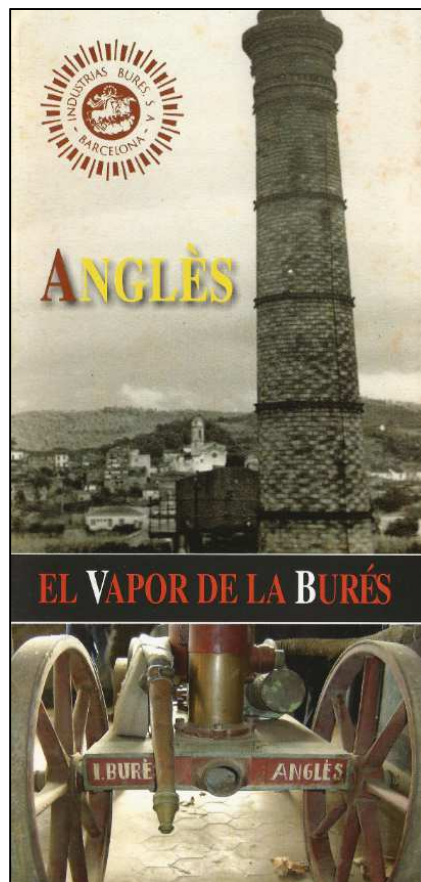
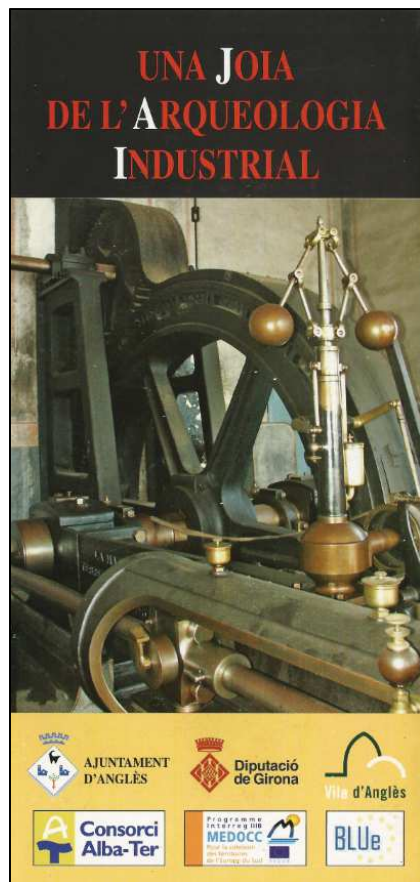
Aplec de Santa Bàrbara: 2n diumenge de maig.

Aplec de la sardana: 3r diumenge de juny.

Festa del barri de Can Serra: 3r dissabte de juliol.

Caminada del barri de Can Serra: 2n diumenge d'abril.

Fulletó del Vapor de la Burés, elaborat per l'Ajuntament d'Anglès amb la col·laboració de la Diputació de Girona:

EL VAPOR DE LA BURÉS D'ANGLÈS

Els antecedents

L'antic Vapor de la Burés és una peça única a Catalunya que recupera la memòria històrica de la revolució industrial. En el moment de la inauguració de la fàbrica, pels volts de 1887, es va optar perquè l'electricitat utilitzada pel funcionament de les màquines s'aconseguís a partir d'una turbina construïda per l'empresa "Planas i Flequer" (Girona) i que funcionava gràcies a una resclosa situada a la masia de Can Coll del Rieral (la Celleria de Ter). Ben aviat, els propietaris de la fàbrica es van adonar que el Ter, com tots els rius mediterranis, té alguns períodes on l'aigua no és abundant. Per fer front a aquesta deficiència, es van començar a instal·lar vapors.

Portada del fulletó que s'emprava als anys 60 per a la promoció a Amèrica.

Fotografia de mitjans del segle XX d'una de les xemeneies d'Indústries Burés.

La "descoberta"

L'any 2002, coincidint amb el tancament de Filatures Burés i gràcies a la informació proporcionada per un industrial de la vila, el Grup d'estudis de la Vall d'Anglès va tenir coneixement de l'existència d'aquesta màquina.

Posteriorment, gràcies a l'atenció dels directors de la fàbrica, es va poder visitar el vapor. El dia 23 de setembre de 2002, el Grup d'estudis de la Vall d'Anglès i el Museu de l'Aigua de Salt, entraren al registre del consistori de la vila d'Anglès uns escrits demanant la protecció del vapor per evitar la seva destrucció.

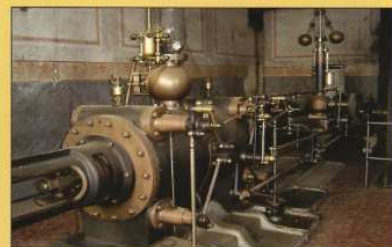
Una vegada que el Ple municipal va acceptar la proposta, es va procedir a redactar un pla de preservació del Vapor de la Burés (s'ha sol·licitat una subvenció al fons europeu Feder per al seu desenvolupament) i es van iniciar els tràmits per a la seva declaració com a "Bé Cultural d'Interès Local" i com a "Bé Cultural d'Interès Nacional".

L'adquisició del vapor

Amb la crisi del tèxtil, que portà al tancament de Filatures Burés el setembre de 2002, les naus que acollien aquest centre de treball quedaren embargades i, més tard, la maquinària es posà en subhasta pública. El dia 27 de novembre de 2003, en el Jutjat Social n. 2 de Girona, l'Ajuntament d'Anglès adquirí el Vapor de la Burés. Més tard, quan l'empresa Antex es va fer amb les antigues instal·lacions de Filatures Burés, es resolgué la propietat de la nau on s'ubica l'esmentat vapor.

Així que l'Ajuntament disposà de la propietat de la màquina de vapor, el Grup d'Estudis de la Vall d'Anglès (amb la col·laboració d'antics treballadors d'Indústries Burés), tancaren el local amb clau i efectuaren diverses tasques de reparació i manteniment: es van arranjar algunes finestres que tenien els vidres trencats, col·locant-ne de nous; es netejaren els engranatges; i es començà a controlar la fuita d'aigua de la zona de les calderes. D'altra banda, durant tot aquest temps s'han recuperat varies peces relacionades amb l'activitat tèxtil i que, en el futur, podrien formar part del Museu del Vapor. D'entre totes elles, sobresurt un antic carretó apagafocs accionat per una bomba manual.

Paralelament al procés de protecció i conservació del Vapor de la Burés, des de l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament i el Grup d'Estudis de la Vall d'Anglès, s'ha treballat en diferents àmbits per aconseguir documentació i fotografies antigues relacionades amb el giny i amb la industrialització de la vila. Actualment, a l'arxiu hi ha més de 2.000 instantànies relacionades amb el tèxtil, la fusta, els treballs al bosc, l'agricultura, la mineria, etc. Tota la documentació recopilada ha estat catalogada i emmagatzemada a l'espera d'un espai permanent per a la seva exposició.

Les formes estilitzades i la combinació de colors dels components metal·lics del vapor accentuen la seva bellesa i importància.

UNA JOIA DE L'ARQUEOLOGIA INDUSTRIAL

El pavelló del Vapor

Com s'ha comentat anteriorment, el Vapor de la Burés està situat en un local annex a la tercera fàbrica, en la part del complex industrial més propera al riu Ter. Aquest pavelló, de 13 x 14 metres de planta, disposa d'un accés independent a les naus de producció i encara actualment es conserva en bon estat. Tot i que a simple vista pot semblar un espai petit, és tot el contrari, ja que disposa de tres plantes:

- Planta baixa: a nivell de terra i que allotja les calderes i els magatzems per al carbó (dos carrers subterranis i independents que comuniquen amb l'exterior).
- Planta principal: a la qual s'accedeix per unes escales exteriors i on s'hi disposa el cos principal del vapor, així com també la sala annexa que permet baixar a les calderes.
- Planta superior: conclou l'espai i té unes funcions semblants a unes golfes.

Respecte a la planta principal, cal assenyalar que, a més d'acollir gran part de la maquinària del vapor, segurament és la més interessant des d'un punt de vista artístic. Els arquitectes i mestres d'obres especialitzats en la construcció d'edificis industrials es permetien certes llicències artístiques i ornamentals en les sales destinades a la màquina de vapor, que contrastaven amb l'austeritat que presidia les restants zones de la fàbrica. En aquest cas, la sala està perfectament decorada amb sanefes de dibuixos estucats i esgrafiats d'un cert regust modernista i que conserven els colors originals. El terra és de rajola vermella.

L'edifici del Vapor, de tres plantes, està situat al costat de les naus fabricis. La planta principal, on s'ubica el vapor, està alçada més d'un metre del terra.

La imponent sala de les calderes, situada en la planta interior, donava l'energia suficient per al funcionament de la fàbrica en moment de deficit d'aigua.

El funcionament del Vapor de la Burés

Es tracta d'una màquina de vapor horitzontal fixa amb sistema "Compound" d'expansió múltiple. Disposava de dos cilindres, d'alta i baixa pressió; i un sistema de distribució "Corliss" de quatre vàlvules, dues d'admissió i dues d'escapament. En darrer terme, el regulador és del tipus "Watt". El volant, d'unes dimensions molt considerables, està format per dues peces acoblades. A la vegada, a l'interior disposa d'una cremallera amb engranatges

de fusta que servien per preparar la posada a punt de la màquina. Dit d'una altra manera, el Vapor de la Burés és una màquina de baixes revolucions, amb una relació de carrera/diàmetre curta que utilitza vapor condensat.

Per fer una aproximació al funcionament de la màquina de vapor, cal indicar que mitjançant la pressió del vapor s'aconseguia un moviment lineal alternatiu (reciprocating steam engine) que es transformava en un moviment rotatori que arribava fins als telers gràcies a l'embarat (l'eix que transporta la força des del volant). La part més important és el control de la distribució

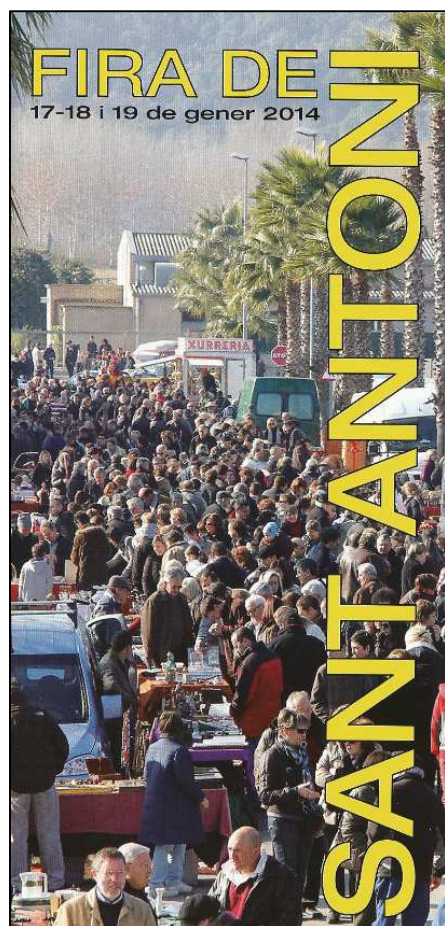
Davant les calderes hi ha les carboneres, dos corredors subterranis que comuniquen amb l'exterior.

Es mitjançant aquest enorme braç metal·lic que s'aconsegueix el moviment giratori del volant.

del vapor (vàlvules), que en aquest cas és el sistema "Corliss". Aquest sistema fou inventat per l'americà George H. Corliss l'any 1850. La innovació tecnològica consistia en un enginyós sistema de 4 vàlvules (2 d'admissió i 2 d'escapament) que millorava el rendiment de la màquina; és a dir, que per aconseguir la mateixa potència (CV) es necessitava menys vapor (o sigui, menys carbó). Aquest sistema va trobar molts imitadors (màquina Fricart), però malgrat les modificacions de cada fabricant, les màquines amb quatre distribuïdors van ésser les més emprades. Tanmateix, la peça més emblemàtica és el regulador (també anomenat "Watt" o "pendulum" en anglès). Consisteix en dues boles que giren i, en funció de la força centrífuga, s'enlairen més o menys per regular l'entrada de vapor (en conseqüència, mantenen les revolucions de sortida a un nivell regular). A més, el vapor 572 de la MTM és una màquina fixa "compound" (expansió múltiple amb doble pistó) amb els eixos dels cilindres horitzontals i paral·lels. En aquest tipus de màquines, després d'expandir el vapor en el primer pistó (el d'alta pressió), passa a un altre pistó més gran que fa un treball addicional a baixa pressió. Aquesta tecnologia té diferents avantatges que, en el seu moment, fou molt valorat pels industrials catalans: reducció de la condensació de vapor a les parets del cilindre (menys vapor per kWh), treball més uniforme i reducció de les dimensions de les peces mecàniques. Finalment, el sistema "compound" es descriu mitjançant els diàmetres dels pistons i la carrera, començant pel pistó més petit. Així, el 30 x 48 x 100 indica diàmetres de 30 i 48 i una carrera de 100.

Programa de la Fira de Sant Antoni d'aquest darrer any 2014:

RESTAURANTS

- **FONDA MASSOT:** c/ Indústria, 62 - Tel. 972 42 00 07
- **FONDA TARRES:** Plaça Catalunya, 5 - Tel. 972 42 13 14
- **RESTAURANT CA L'ELISA:**
c/ Salvador Espriu - Tel. 972 42 02 87
- **RESTAURANT L'ALIANÇA:**
c/ Jacint Verdaguer, 3 - Tel. 972 42 01 56
- **RESTAURANT XINÈS:**
Ctra. Girona, 18-20 - Tel. 972 42 36 70

ON DORMIR

- **FONDA MASSOT:**
c/ Indústria, 62 - Tel. 972 42 00 07
- **FONDA TARRES:**
Plaça Catalunya, 5 - Tel. 972 42 13 14

COMPRES

En les diverses botigues i comerços de la població es pot trobar una àmplia varietat de productes de qualitat. Entre aquests destaquen els relacionats amb la gastronomia, feta amb ingredients de la zona. Es fan embotits artesanis (botifarres, longanisses, patirucs de sang i picaristos), i dolços típics com els jocsuts, modernistes i el pinyonat. A l'entorn del barri antic hi trobem la gran majoria de comerços i serveis.

QUÈ CAL VISITAR

L'anomenat Barri Antic d'Anglès, és un dels més importants barris gòtics de tot Catalunya. En aquest sentit, destaquen especialment el carrer Major i el carrer d'Avall, amb dues arcades prou interessants i peculiars. Aïrament, gairebé tots els edificis del Barri Antic presenten un gran interès, ja sigui com a conjunt o per alguns elements arquitectònics que els conformen (portals, finestres, inscripcions, etc.). Fora del nucli urbà, disseminats al llarg de tot el terme municipal, es poden visitar magnífics masos rurals com els de Can Biel, Can Planes o Bellvei, així com les esglésies de Sant Pere Sestronqués, Sant Amarg i Santa Bàrbara.

TELÈFONS D'INTERÈS

Ajuntament d'Anglès	972 420 058
Polícia Municipal	616 909 050
CAP	972 421 498
Urgències mèdiques	112
Taxi V. Casadevall	629 021 435

PEL VALOR DE LA QUOTIDIANITAT

PROPOSTA PER A LA MILLORA I LA RECUPERACIÓ DEL JARDÍ HISTÒRIC DE LA CASA CENDRA D'ANGLÈS

DIVENDRES, 17 de GENER

20,00 h. SALA FONTBERNAT:

- Inauguració de l'Exposició:
Treballs Artístics amb Agulla i Fil.
- **Presentació de la placa de cava.** Enguany dedicada a la "Societat de Pescadors Esportius d'Anglès i Comarca".

DISSABTE 18 GENER

10,30 h. PLAÇA DE LA VILA:

- Inauguració de la Fira de St. Antoni.

Tot seguit:

- **Benedicció de la imatge de Sant Antoni.**
- **Benedicció d'animals.**
- **Arribada i benedicció dels cavalls de la X Gran Cavallada dels Cowboys de la Selva.**
- **Recollida, trasllat i retorn de la imatge de Sant Antoni** des de l'Església a la Plaça de la Vila passant pel carrer Major, amb acompanyament dels grallers.

11,00 h. A L'HOTEL D'ENTITATS:

- Inauguració de l'exposició:
- Mostra de treballs de les puntaires d'Anglès.

12,30 h. ESSLÉSIA DE SANT MIQUEL:

- **Ofici Solemne** de St. Antoni amb la Coral Cors Alegres de la Llar de Jubilats d'Anglès.
- **Exposició de Maquetes d'esglésies** de la Vall de les Esglésies de Manel Ripoll. (Aquesta exposició podrà visitar-se sempre que el temple parroquial estigui obert).

10,00 a 14,00 h. i de 16,00 a 20,00 h. AL BARRI ANTIC:

- **Parades d'artesanía.**
- **Exposició de bestiar** de les granges del poble.
- **Exposició de maquinària antiga** a la plaça de la Vila.
- **Exposició de motos antigues** a la plaça Santa Magdalena.
- **Ràdio D.P.M.** a càrrec dels alumnes de l'Institut Rafael Campalans.

ALS CARRERS: INDÚSTRIA, COMERÇ I MAJOR:

- **Parades de les botigues i entitats del poble.**

10,00 a 14,00 h. PLAÇA CATALUNYA:

- **XI Trobada de plaques de cava i intercanvi.**

11,00 a 14,00 i de 17,00 a 19,00 h. SALA FONTBERNAT:

- **Exposició: Treballs Artístics amb Agulla i Fil.**

11,00 a 14,00 h. i de 17,00 a 19,00 h. VAPOR BURÉS:

- **Visita al Vapor de la Burés.**
- **Exposició: "Made in Anglès"** (Indústries tradicionals Anglesenques).
- **Exposició d'Art** dels artistes: Tomàs Vilà, Enric Rubió, Fermí Colomer i Gerard Roca.

16,30 h. PLAÇA DE LA VILA:

- **Exhibició de Funky** a càrrec de Funky Sisters (Secció del C.E. Anglès).
- **Xocolatada popular.**
- **Sardanes** organitza (Florisel).

DIUMENGE 19 GENER

9,00 a 14,00 h. BARRI DE CUC:

- **Fira d'Antiquaris i Brocanters.**
- **Esmorzar de tractoristes**
- **Concentració de cotxes clàssics**, esportius, d'època i antics, motos d'època, maquinària, tractors i camions decorats.
- **2ª trobada de motos Custom**

11,00 a 12,00 h. Davant del Pavelló Municipal d'Esports

- **Exhibició de balls Country i mercat de parades de motos Custom.**
- **Cercavila de motos Custom** pels carrers: Crta. d'Osor, Pius XII, Sta Bàrbara, Nord, Verneda, Pl. Rutlla, Av. Florisel, Països Catalans, Crta. Comarcal 63, Av. Santa Coloma, Travessera, d'Avall, Plaça de la Vila, Major, Mn. Jacint Verdaguer, Comerç, Indústria, Fàbriques i Zona esportiva.

12,00 h. SALA POLIVALENT:

- **"Ritme i moviment solidari"** activitat solidària amb el banc d'aliments. Bateria, percussions, Funky, dansa clàssica, oriental i taller de body percussions. (Porteu productes alimentaris adients). Organitza L'Aula de Música, Escola de dansa, Funky, Dansa Oriental...

11,00 a 14,00 h. VAPOR BURÉS:

- **Visita al Vapor.**
- **Exposició "Made in Anglès"** (Ind. Tradicionals Anglesenques).
- **Exposició d'Art** dels artistes: Tomàs Vilà, Enric Rubió, Fermí Colomer i Gerard Roca.

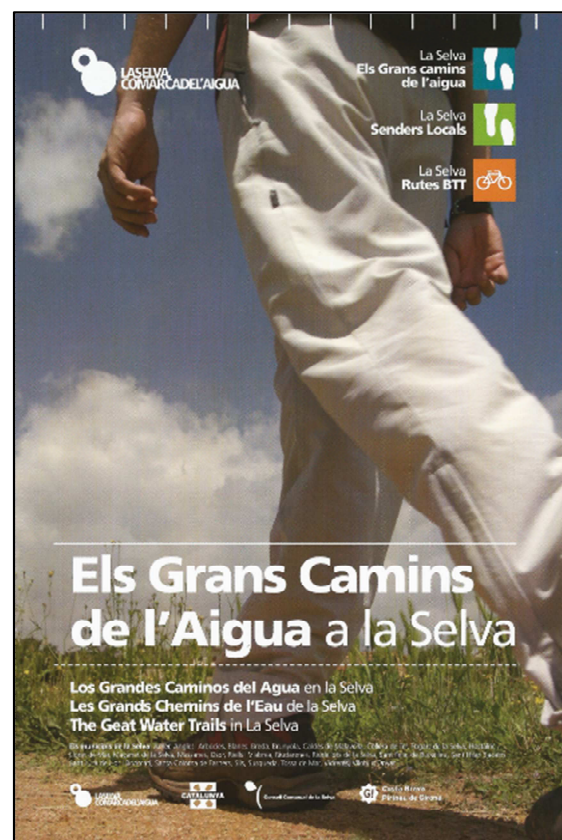
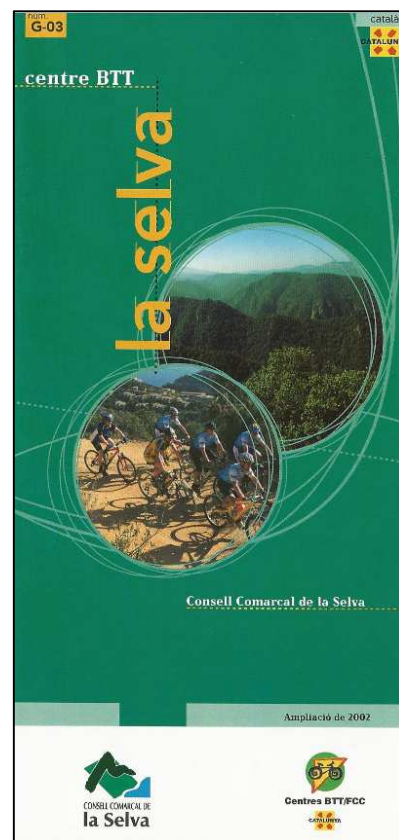
11,00 a 14,00 h. SALA FONTBERNAT:

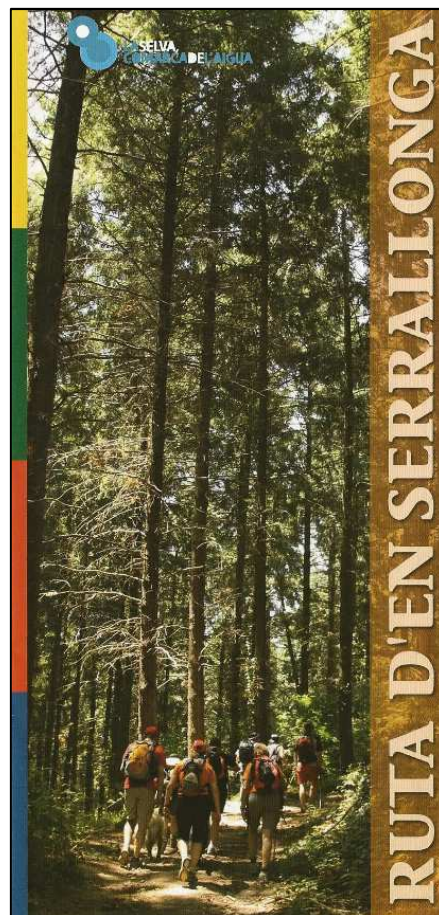
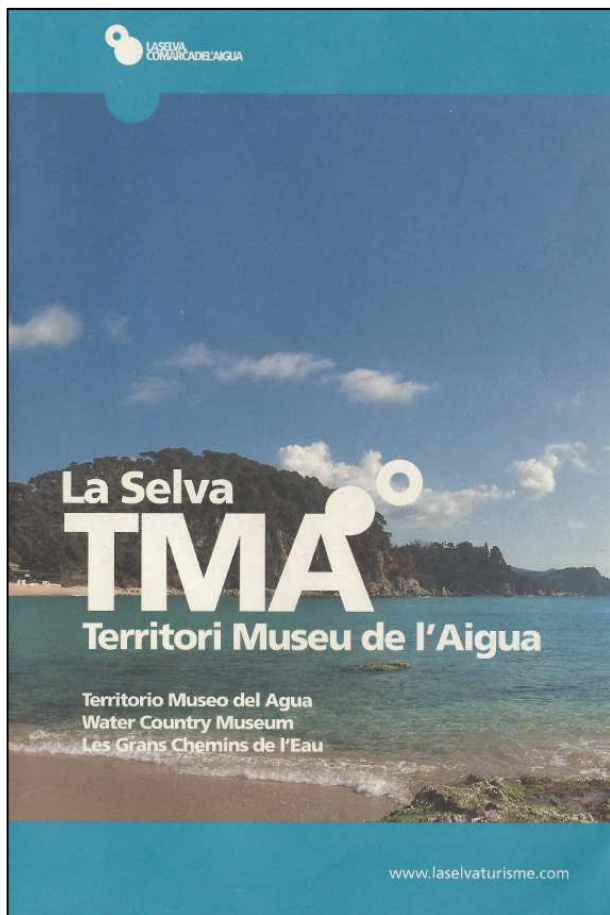
- **Treballs Artístics amb Agulla i Fil.**

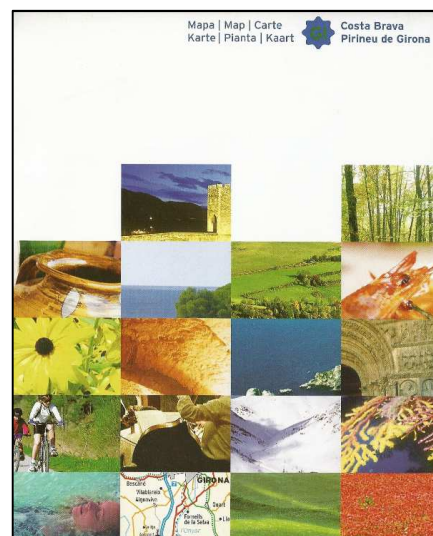
12,30 h. Cercavila dels vehicles exposats.

17,00 h. Al Pavelló Subhasta d'antiguitats i objectes curiosos en benefici de l'Oncolliga.

Recopil·latori de material promocional fruit de col·laboracions amb diversos organismes, el Patronat de Turisme Costa Brava-Pirineu de Girona, el Consell Comarcal de La Selva, el Consorci Alba-Ter i les Vies Verdes de Girona, entre altres a destacar.

Font: Ajuntament d'Anglès

6.5. RESUM TIPOLOGIA D'USUARIS DE LES VIES VERDES DE GIRONA (ENQUESTA 2005-2006)

ENQUESTA USUARIS DE LES VIES VERDES 2005-2006

Aquesta enquesta ha estat fruit d'un conveni entre el Consorci i la Universitat de Girona amb la col·laboració de la plataforma "mou-te en bici". L'enquesta constava de 19 preguntes sobre la manera d'usar la via verda, la manera d'arribar-hi, la manera de conèixer-la, la despesa econòmica, el motiu i la freqüència d'ús, el grau de coneixement, la imatge, la satisfacció amb la via en si i els serveis annexes, i el perfil demogràfic. Les preguntes es van definir entre el Consorci, i un expert en turisme i territori i un expert en metodologia d'enquestes de la UdG.

Resum resultats:

1. Diferents usos de les vies verdes:
 - Salut
 - Esport
 - Lleure
 - Turisme
 - Mobilitat quotidiana
 - Coneixement del medi
2. Evolució dels usuaris:
 - Anys 2000-2001: 123.000 usuaris
 - Anys 2002-2003: 350.000 usos/any.
 - Any 2004: 500.000
 - Any 2005: 800.000 usos (dades dels comptadors)
 - Anys 2007-2008: estimació de 1.300.000 usos
 - Any 2009: 1.500.000 usos (amb nova ruta Palamós-Palafrugell)

Sistemes de recompte d'usuaris:

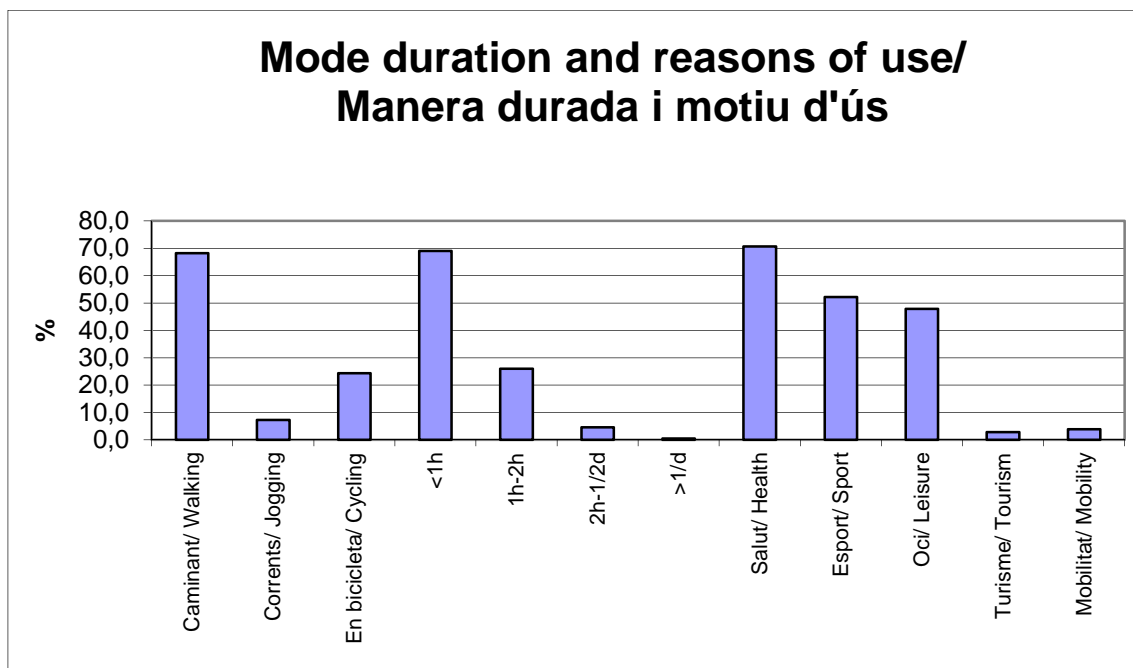
- Comptadors fixes i mòbils
- Totals o desglossat (vianants i ciclistes)
- Evolució per hores, dies, mesos...

- Enquesta, amb UdG i Mou-te en bici.
- Entre octubre 2005 i setembre 2006
- En català, castellà, anglès, francès i alemany
- Personal o autoadministrada
- Realitzades 1261
- En 12 punts
- Mostreig per mes, franja horària, dia (feiner o cap setmana), doblat durant vacances Setmana Santa i estiu. 1 usuari cada 15 min.

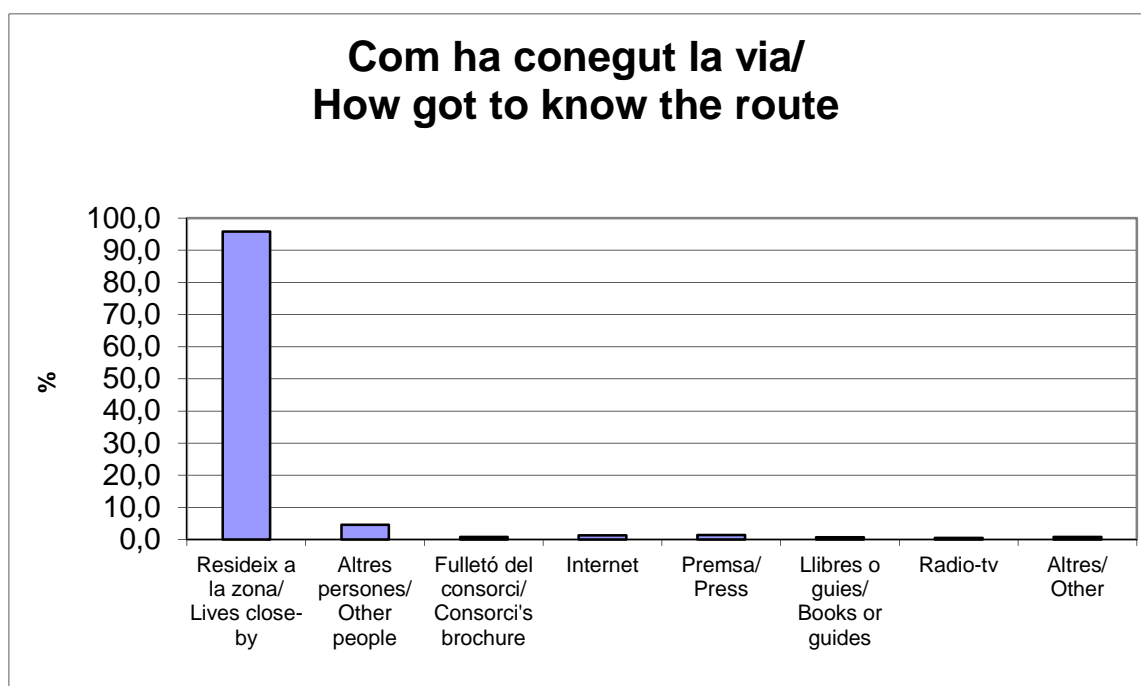
Avançament dels resultats:

Pel que fa al perfil d'usuari veiem que és majoritàriament una persona que fa recorreguts curts caminant per motius de salut, esport o lleure. L'usuari cicloturista que fa recorreguts llargs amb bicicleta també hi és però en una proporció menor.

D'acord amb això, una gran part dels usuaris resideix a la zona i no ha usat cap medi d'informació específic per conèixer la via ni de transport per arribar-hi:

Mode d'accés a la via / Acces to the route	%
Resideix a peu de via / Living close to the route	93,8
Caminant o en bicicleta / Walking or cycling	1,0
En automòbil / By car	4,9
Transport públic / Public transport	0,3

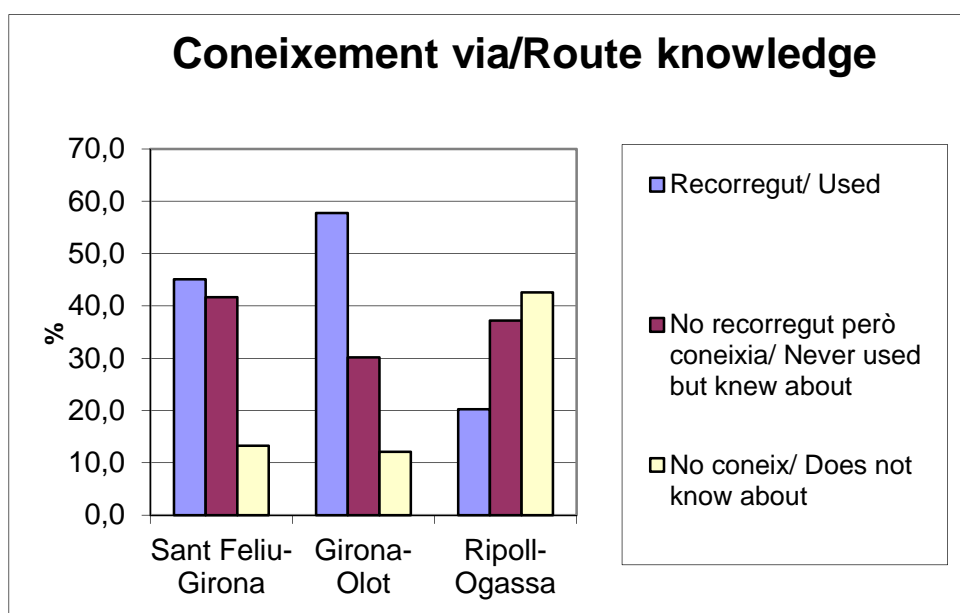

Això també explica el poc ús que es fa dels serveis al peu de la via, excepte el de bar. Quan es fa us dels serveis la despesa pot ser considerable i la satisfacció de l'usuari (1 mínima, 5 màxima) és bona excepte pel que fa al transport.

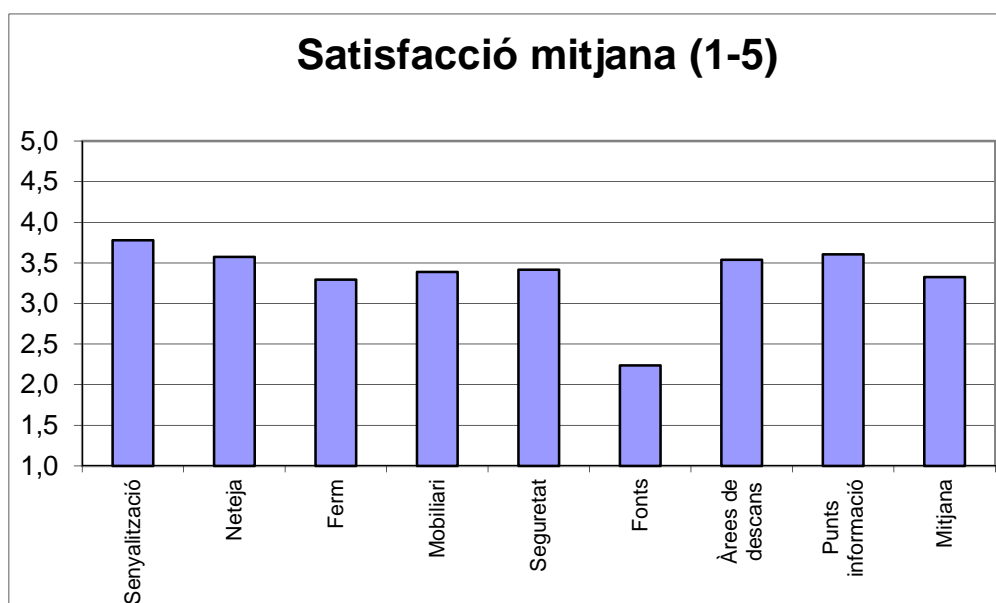
Services	Restaurant	Bar	Allotjament	Lloguer de bicis	Transport
% ús	1,0	6,5	0,3	0,1	0,9
Despesa mitjana	17,3	3,7	33,8	16,9	5,3
Satisfacció mitjana (1-5)	3,9	4	3,9	3,3	2,7

En canvi, es tracta majoritàriament d'usuaris freqüents i que tenen un bon coneixement de la via, excepte pel que fa al tram de la ruta del ferro i del carbó.

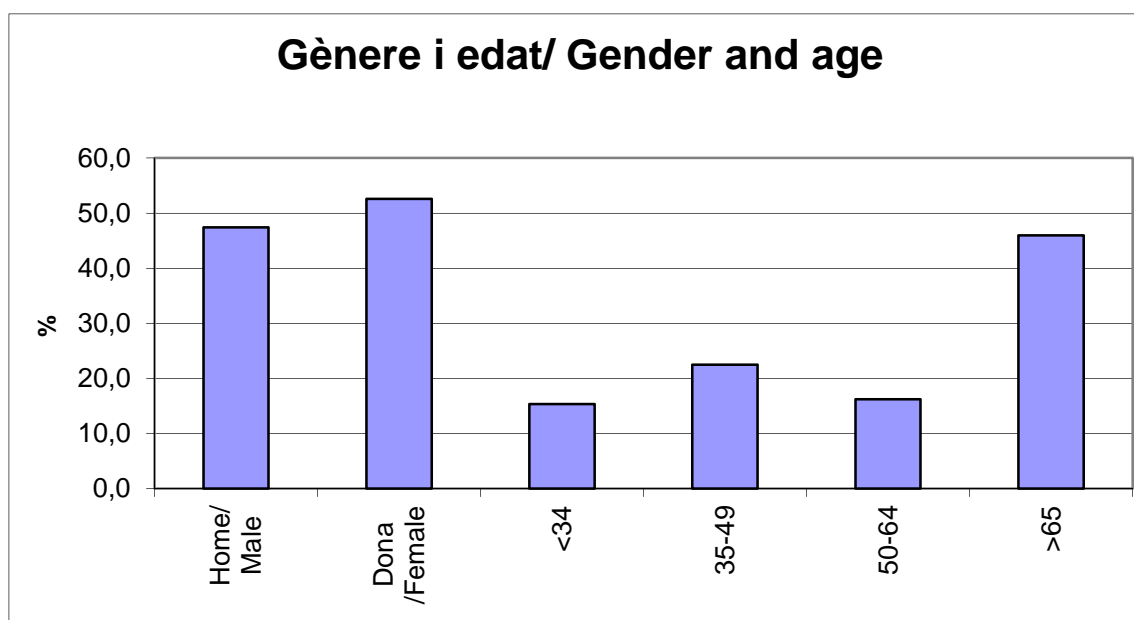
Freqüència d'ús (%)	Feiners	Caps de setmana	Vacances
Diària	56,6	48,2	47,1
2-4 vegades per setmana	15,3	--	14,9
Setmanal	7,4	26,8	6,3
1-2 vegades al mes	1,1	7,1	5,3
<1 vegada al mes	1,6	3,3	--
Mai o primera vegada	18,0	14,7	26,5

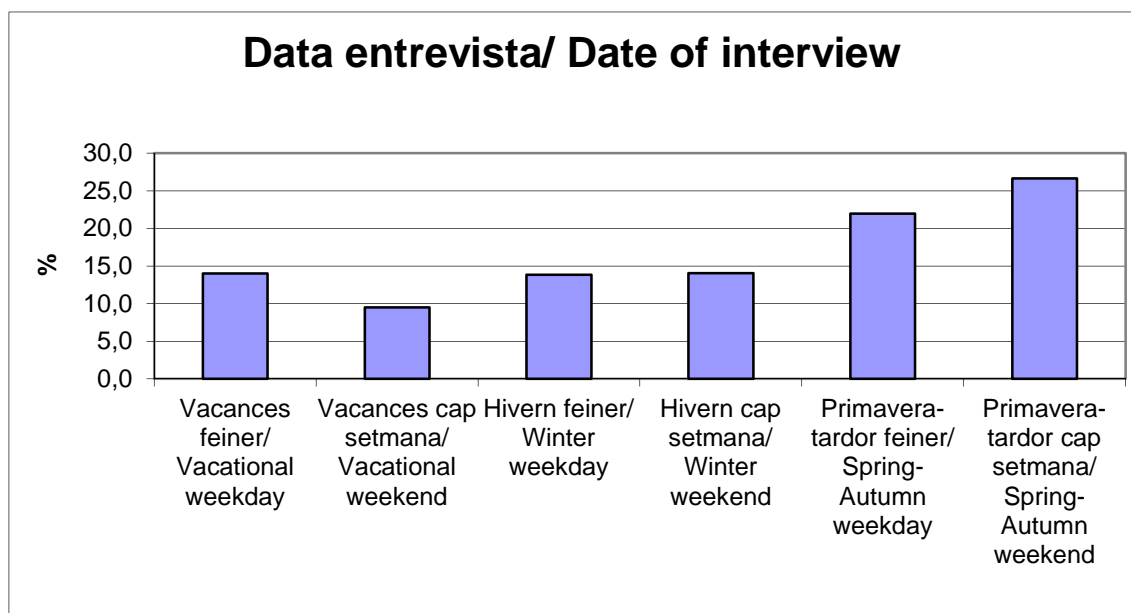
La satisfacció amb la via en sí és en general bona, amb l'excepció de les fonts.

Pel que fa al perfil de l'usuari, inclou per igual a ambdós sexes i n'hi ha de totes les edats, especialment jubilats.

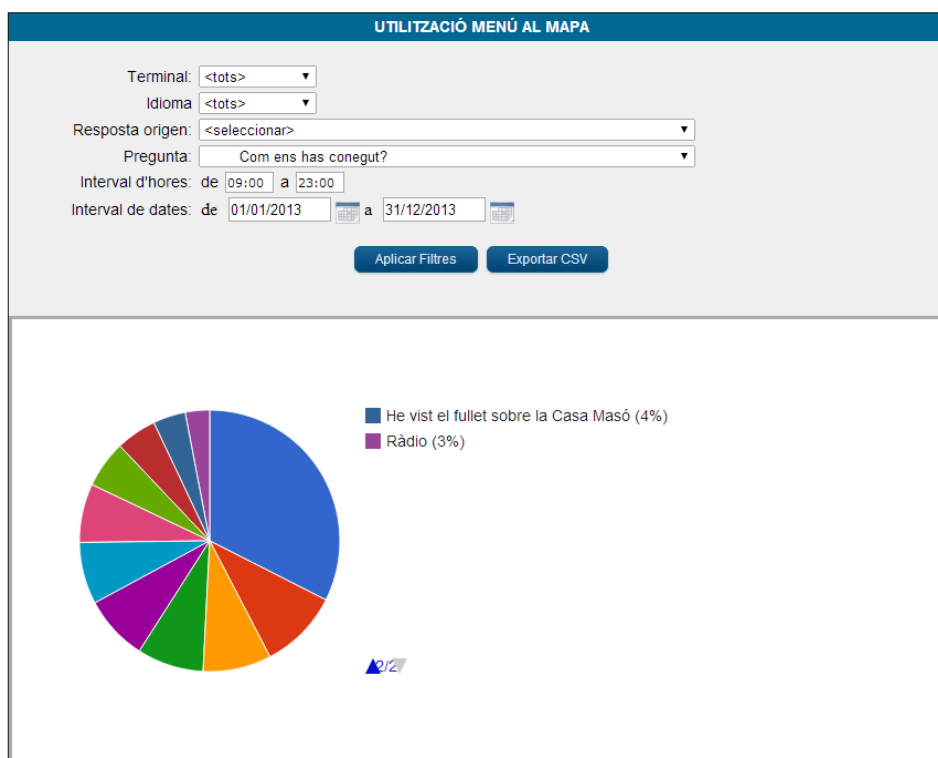
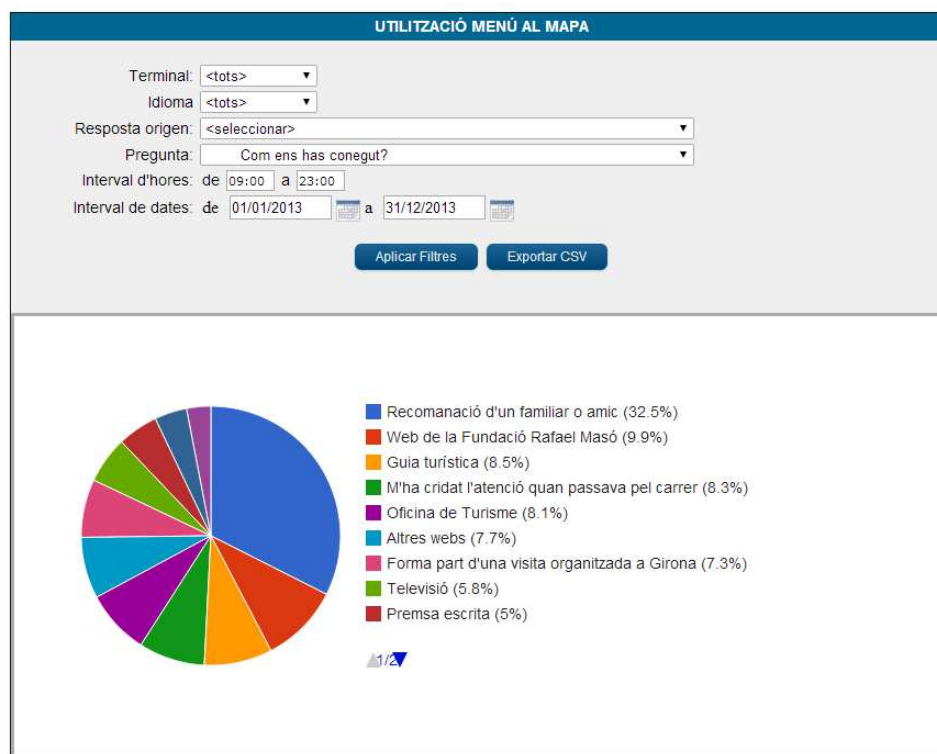

Pel que fa al repartiment per èpoques de l'any també és força igualat si tenim en compte la durada dels períodes tal com els hem classificat (vacances: juliol, agost i Setmana Santa; hivern: desembre, gener, febrer, març; primavera-tardor: abril, maig, juny, setembre, octubre, novembre).

Font: Consorci de les Vies Verdes de Girona.

6.6. ENQUESTA USUARIS DE LA CASA MASÓ (2013)

Font: Fundació Rafael Masó de Girona.

6.7. RESUM DE VENDES PER ACTIVITAT DE LA CASA MASÓ (2013)

Resum de vendes per activitat

FUNDACIÓ RAFAEL MASÓ

Data: 23/04/14

Pàg.: 1 / 2

— Límits —

Entitat: MASO

Canal: Taquilles

Terminals: 1,10

Dates: 01/01/13 00:00

31/12/13 23:59

Caixers: 1

Activitats

Grup: PERMANENTS

Tarifa	Descripció	Visites	Grups	Visit.	Preu % Dt.	Imp. Dte.	Import
Activitat: 1 Visita Guiada Públic General							
1 Adult		1398	0	1398	5,00	0,00	6.990,00
16 Visita Nocturna normal		71	0	71	10,00	0,00	710,00
6 Menors		127	0	127	0,00	0,00	0,00
7 Voluntari		2	0	2	0,00	0,00	0,00
8 Gratuïta		437	0	437	0,00	0,00	0,00
9 Invitació		124	0	124	0,00	0,00	0,00
10 Acompanyant Grup		10	0	10	0,00	0,00	0,00
2 Estudiant / nen família		410	0	410	2,50	0,00	1.025,00
3 Docent		1	0	1	5,00	0,00	5,00
4 Jubilats		825	0	825	2,50	0,00	2.062,50
5 Aturat		51	0	51	2,50	0,00	127,50
12 Reduïda invitació		240	0	240	2,50	0,00	600,00
17 Visita nocturna reduïda		28	0	28	5,00	0,00	140,00
18 Carnet Jove		4	0	4	1,00	0,00	13,00
19 Carnet Cultural		1	0	1	2,50	0,00	2,50
22 Família		7	0	7	2,50	0,00	17,50
23 Carnet Discapacitat		2	0	2	2,50	0,00	5,00
8 Gratuïta		55	2	55	0,00	0,00	0,00
9 Invitació		30	0	30	0,00	0,00	0,00
Total Visita Guiada Públic General		3.823	2	3.823		0,00	11.698,00
Activitat: 3 Visita + Ruta Escoles							
10 Acompanyant Grup		5	0	5	0,00	0,00	0,00
11 Grups Escolars		48	2	48	57,50	0,00	177,50
13 Subvenció Escoles		246	7	246	0,00	0,00	1.162,00
Total Visita + Ruta Escoles		299	9	299		0,00	1.339,50
Total PERMANENTS		4.122	11	4.122		0,00	13.037,50
Total gratuïtats		790	2	790			

Grup: TEMPORALS

Tarifa	Descripció	Visites	Grups	Visit.	Preu % Dt.	Imp. Dte.	Import
Activitat: 4 Exposició Temporal							
1 Adult		28	0	28	0,00	0,00	0,00
Total Exposició Temporal		28	0	28		0,00	0,00

Resum de vendes per activitat

FUNDACIÓ RAFAEL MASÓ

Data: 23/04/14

Pàg.: 2 / 2

— Límits

Entitat: Canal: Terminals :
 Dates : Caixers :

Activitats

Grup : TEMPORALS

Tarifa	Descripció	Visites	Grups	Visit.	Preu % Dt.	Imp. Dte.	Import
<i>Activitat : 7 Tallers nadal</i>							
14	Nens taller Nadal	14	0	14	3,00	0,00	42,00
	Total Tallers nadal	14	0	14		0,00	42,00
	Total TEMPORALS	42	0	42		0,00	42,00
	Total gratuïtats	28	0	28			
	Total Activitats	4.164	11	4.164		0,00	13.079,50

Base Impos. % Quota IVA

13.079,5000

TOTAL FINAL	4.164	11	4.164	0,00	13.079,50

Font: Fundació Rafael Masó de Girona.

6.8. PRESSUPOST AJUNTAMENT D'ANGLÈS (2014)

PRESSUPOST 2014 - DESPESES

Descripció

RETRIBUCIONS BÀSIQUES FUNCIONARIS A1 URBANISME	6,00
RETRIBUCIONS BÀSIQUES FUNCIONARIS A1 SERV. GENER	26.617,20
RETRIBUCIONS BÀSIQUES FUNCIONARIS A2 URBANISME	4.603,10
RETRIBUCIONS BÀSIQUES FUNCIONARIS C1 PM	8.640,24
RETRIBUCIONS BÀSIQUES FUNCIONARIS C1 ADM GENER	25.920,72
RETRIBUCIONS BÀSIQUES FUNCIONARIS C2 PM	57.528,00
RETRIBUCIONS BÀSIQUES FUNCIONARIS C2 ADM GENERAL	7.191,00
TRIENNIS PM	8.050,45
TRIENNIS URBANISME	6,00
TRIENNIS. ADMINISTRACIÓ	13.299,22
PAGUES EXTRAORDINÀRIES BÀSIQUES PM	12.031,61
PAGUES EXTRAORDINÀRIES URBANISME	559,50
PAGUES EXTRAORDINÀRIES BÀSIQUES ADMINISTRACIÓ	9.553,84
COMPLEMENT DESTÍ PM	33.748,92
COMPLEMENT DESTÍ URBANISME	2.272,08
COMPLEMENT DESTÍ ADMINISTRACIÓ	39.067,92
COMPLEMENT ESPECÍFIC. P.M	72.663,72
COMPLEMENT ESPECÍFIC. URBANISME	2.112,62
COMPLEMENT ESPECÍFIC. ADMINISTRACIÓ	62.112,60
PAGUES EXTR. COMPLEMENTÀRIES POLICIA	21.898,58
PAGUES EXTR. COMPLEMENTÀRIES URBANISME	864,34
PAGUES EXTR. COMPLEMENTÀRIES ADMINISTRACIÓ	18.063,00
RETRIBUCIÓ INTERVENTORA ACUMULADA	20.400,00
BÀSIQUES PERSONAL LABORAL BRIGADA	36.963,28

BÀSIQUES PERSONAL LABORAL LLAR D'INFANTS I CEIP	84.822,83
BÀSIQUES PERSONAL BIBLIOTECA/CULTURA/ARXIU	16.675,01
BÀSIQUES PERSONAL LLAR JUBILATS	5.388,43
BÀSIQUES PERSONAL LABORAL PAVELLÓ/PISCINA	67.020,25
RETRIBUCIONS BÀSIQUES PERS LABORAL FIX ADMINISTR.	26.911,18
COMPLEMENTARIES PERSONAL LABORAL BRIGADA	42.495,40
COMPLEMENTARIES PERSONAL LLAR INFANTS I CEIP	68.433,24
COMPLEMENTARIS BIBLIOTECA/CULTURA/ARXIU	21.890,32
COMPLEMENTARIES PERSONAL LABORAL LLAR JUBILATS	4.759,90
COMPLEMENTARIES PERSONAL LABORAL PISCINA I PAVELLÓ	63.913,20
RETRIBUCIONS COMPLEMENT. LABORALS FIX ADMINISTR.	25.443,53
BÀSIQUES TÈCNIC JOVENTUT	6,00
BÀSIQUES PERS. LABORAL TEMPORAL ADMINISTR.GRAL	18.008,46
BÀSIQUES PERS. LABORAL. TEMPORAL PLA BARRIS	13.374,46
COMPLEMENTÀRIES TÈCNIC JOVENTUT	6,00
COMPLEMENTARIES PERS. LABORAL TEMP. ADM.GRAL	15.934,00
COMPLEMENTARIES PERS. LABORAL TEMP. PLA DE BARRIS	13.122,62
PRODUCTIVITAT FUNCIONARIS P.M.	24.978,84
PRODUCTIVITAT FUNCIONARIS URBANISME	801,36
PRODUCTIVITAT FUNCIONARIS OFICINA	7.197,48
PRODUCTIVITAT LABORALS BRIGADA	14.186,40
PRODUCTIVITAT LABORALS LLAR INFANTS I CEIP	1.336,32
PRODUCTIVITAT LABORALS BIBLIOTECA/CULTURA ARXIU	1.248,36
PRODUCTIVITAT LABORALS LLAR JUBILATS	97,68
PRODUCTIVITAT LABORALS PISCINA/PAVELLÓ	19.316,18
PRODUCTIVITAT LABORALS FIX SERV. GENERALS	2.935,64
PRODUCTIVITAT LABORALS TEMP. SERV. GENERALS	2.725,20
PRODUCTIVITAT LABORALS TEMP. PLA DE BARRIS	2.003,40
GRATIFICACIONS PM	1.000,00

GRATIFICACIONS BRIGADA	1.000,00
GRATIFICACIONS PERSONAL RESTA SERVEIS	3.000,00
SEGURETAT SOCIAL POLICIA	79.004,25
SEGURETAT SOCIAL URBANISME	3.700,30
SEGURETAT SOCIAL BRIGADA	30.814,38
SEGURETAT SOCIAL JOVENTUT	6,00
SEGURETAT SOCIAL LLAR INFANTS I CEIP	51.015,49
SEGURETAT SOCIAL BIBLIOTECA/ARXIU/CULTURA	13.122,82
SEGURETAT SOCIAL LLAR JUBILATS	3.381,18
SEGURETAT SOCIAL PISCINA I PAVELLÓ	49.552,90
SEGURETAT SOCIAL ADM. GENERAL	99.175,34
SEGURETAT SOCIAL PLA DE BARRIS	9.405,16
FORMACIÓ I PERFECCIONAMENT DEL PERSONAL. PM	1.000,00
FORMACIÓ I PERFECCIONAMENT DEL PERSONAL	1.000,00
ACCIÓ SOCIAL PERSONAL	4.547,45
REVISIONS MÈDIQUES	4.650,00
TOTAL CAPÍTOL 1	1.404.580,90

LLOGUER TERRENY INSTITUT	1.600,00
RENTING CENTRALETA TELEFÒNICA	6.500,00
RENTING VEHICLE PM/EMISSORA	0,00
RENTING VEHICLE ADAPTAT	0,00
REPARACIÓ I CONSERVACIÓ VIES PUBLIQUES	32.000,00
REPARACIÓ I CONSERVACIÓ ENLLUMENAT	10.000,00
ARRANJAMENT DE CAMINS FORESTALS	15.000,00
REPARACIÓ EDIFICIS I MATERIALS PM	2.500,00
REPARACIÓ I CONSERVACIÓ CEMENTIRI	3.000,00
REPARACIÓ I CONSERVACIÓ CENTRE DIA	2.000,00
REPARACIÓ I CONSERVACIÓ EDIFICIS ESCOLARS	6.000,00

CONSERVACIÓ I MANTENIMENT LLAR	4.000,00
MANTENIMENT PISCINA I INSTAL. ESPORTIVES	50.000,00
REPARACIÓ EDIFICIS MUNICIPALS	15.000,00
REPARACIÓ/CONSERVACIÓ VEHICLE PM	3.000,00
REPARACIÓ /CONSERVACIÓ VEHICLE BRIGADA	6.000,00
REPARACIÓ I CONSERVACIÓ MOBILIARI OFICINA	0,00
MATERIAL I DESPESES VÀRIES ESCOLES	1.500,00
MATERIAL ESCOLAR LLAR D'INFANTS	3.500,00
MATERIAL OFICINA	12.000,00
MATERIAL BIBLIOGRÀFIC, LLIBRES I PUBLICACIONS	4.000,00
MATERIAL INFORMÀTIC NO INVENTARIABLE.	12.000,00
SUBMINISTRES ENERGIA ENLL. PÚBLIC	190.000,00
LLUM CASAL AVIS	4.000,00
SUBMINISTRES ELÈCTRICS CENTRE DIA	6.000,00
SUBMINISTRES ELÈCTRICS ESCOLES	30.000,00
LLUM BIBLIOTECA	3.000,00
SUBMINISTRES ENERGIA PAVELLÓ/PISCINA	48.000,00
ENERGIA EDIFICIS MUNICIPALS	48.000,00
AIGUA CENTRE DE DIA	1.000,00
SUBMINISTRAMENT AIGUA LLAR INFANTS I CEIP	1.000,00
SUBMINISTRAMENT AIGUA PISCINA I PAVELLÓ	5.000,00
SUBMINISTRAMENT AIGUA ALTRES INSTAL·LACIONS	1.000,00
GAS CENTRE DE DIA	1.500,00
GAS LLAR INFANTS	1.000,00
GAS INSTAL·LACIONS ESPORTIVES	8.000,00
COMBUSTIBLE VEHICLE PM	5.000,00
COMBUSTIBLE DÚMPER I VEHICLE SERVEIS	5.000,00
COMBUSTIBLE VEHICLE ADAPTAT	2.500,00
GASOIL ESCOLES	20.000,00

SUBMINISTRES BIBLIOTECA	0,00
GASOIL PISCINA	50.000,00
SUBMINISTRA I VESTUARI PM	7.000,00
VESTUARI BRIGADA	1.500,00
SERVEI MENJADOR ALUMNES	50.000,00
PRODUCTES NETEJA AJUNTAMENT	500,00
SUBMINISTRES EDIFICIS MUNICIPALS	0,00
TELÈFON ESCOLA EGB	0,00
TELÈFON AJUNTAMENT	30.000,00
CORREUS	10.000,00
ASSEGURANCES ESCOLARS	500,00
ASSEGURANÇA EDIFICI LLAR	0,00
ASSEGURANCES	45.000,00
DESPESES DIVERSES LLAR INFANTS I CEIP	1.000,00
DESPESES REPRESENTACIÓ CÀRRECS ELECTES	1.000,00
BUTLLETÍ INFORMACIÓ MUNICIPAL	7.500,00
DESPESES JURÍDIQUES	30.000,00
ACTIVITATS JOVENTUT	5.000,00
DESPESES DIVERSES 3A. EDAT	7.000,00
ALTRES ACTIVITATS CULTURALS	4.000,00
GALES I ALTRES FESTES	50.000,00
REIS I FESTES NADALENQUES	8.000,00
DESPESES DIVERSES	1.000,00
PROMOCIÓ ECONÒMICA. FIRA SANT ANTONI	7.000,00
DESPESES JUTJAT DE PAU	3.000,00
RECOLLIDA ESCOMBRARIES I DEIXALLERIA	330.000,00
NETEJA VIÀRIA	90.000,00
CONTRACTE MANTENIMENT PARCS I JARDINS	55.000,00
CONTRACTE NETEJA LLAR I COL·LEGI	20.000,00

NETEGES PISCINA/PAVELLÓ	20.000,00
NETEJA EDIFICIS MUNICIPALS	70.000,00
ASSISTÈNCIA TÈCNICA URBANÍSTICA	30.000,00
ESTUDIS I TREBALLS TÈCNICS.	35.000,00
ASSESSORAMENT LABORAL	12.000,00
SERVEI RECAPTACIÓ/CADASTRE	80.000,00
GESTIÓ CENTRE DE DIA	120.000,00
DIETES PERSONAL MENJADOR PROFESSORES	4.000,00
DIETES ELECTES	3.000,00
DIETES PERSONAL	3.000,00
ALTRES INDEMNITZACIONS CÀRRECS ELECTES	80.000,00
INDEMNITZACIONS FUNCIONAMENT GRUPS	3.500,00
DIPSALUT	1.000,00
TOTAL CAPÍTOL 2	1.845.100,00

INTERESSOS LLARG TERMINI	106.000,00
INTERESSOS OPERACIÓ TRESORERIA	6,00
INTERESSOS CRÈDITS ICF	33.700,00
INTERESSOS CRÈDIT ICO	111.000,00
DESPESES FINANÇAMENT DIVERSES	1.000,00
DESPESES SERVEIS BANCARIS	3.000,00
INTERESSOS DE DEMORA.	3.000,00
TOTAL CAPÍTOL 3	257.706,00

TRANSFERÈNCIA ASSISTÈNCIA SOCIAL CONSELL COMARCAL	65.000,00
RECOLLIDA ANIMALS	6.000,00
TRANSFERÈNCIA ASSOCIACIÓ MUNICIPIS I FMC	6.000,00
APORTACIÓ ATM	0,00
CONSORCI ALBA TER	0,00

CONSORCI TER BRUGENT	1.500,00
ASSOCIACIÓ TURISME LA SELVA	0,00
CONSORCI VIES VERDES	5.512,00
CONSORCI LOCAL RED	6,00
TRANSFERÈNCIA FONS CATALÀ DESVOL.	750,00
SUBVENCIÓ A ENTITATS ESPORTIVES	5.000,00
AJUTS EXTRA, EMERGÈNCIA SOCIAL	12.000,00
COOPERACIÓ	6,00
TRANSFERÈNCIA ENTITATS CULTURALS	5.000,00
TOTAL CAPÍTOL 4	106.774,00

FONS CONTINGÈNCIA	18.420,80
TOTAL CAPÍTOL 5	18.420,80

ADQUISICIÓ INFRAESTRUCTURES	10.000,00
TOTAL CAPÍTOL 6	10.000,00

URBANITZACIÓ CARRER GIRONA-TRIASSA	60.000,00
TOTAL CAPÍTOL 7	60.000,00

AMORTITZACIONS PRÉSTECES ICF	297.790,00
AMORTITZACIONS CRÈDIT ICO	92.200,00
AMORTITZACIÓ PRÉSTECES A LLARG TERMINI	450.500,00
TOTAL CAPÍTOL 8	840.490,00

TOTAL DESPESES	4.543.071,70

PRESSUPOST 2014 - INGRESSOS

Descripció

IBI RUSTEGA	6.400,00
IBI URBANA	1.288.000,00
IVTM	375.000,00
PLUS VÀLUES	65.000,00
IMPOST ACTIVITATS ECONÒMIQUES (IAE)	210.000,00
TOTAL CAPÍTOL 1	1.944.400,00

ICIO	70.000,00
TOTAL CAPÍTOL 2	70.000,00

RECOLLIDA ESCOMBRARIES	450.000,00
TAXES CENTRE DE DIA	74.500,00
TAXES ESPORTIVES	170.000,00
CONSERVACIÓ CEMENTIRI	18.805,70
SERVEIS FUNERARIS	2.000,00
ALTRES TAXES	1.000,00
TAXES URBANÍSTIQUES	6.000,00
CÈDULES HABITAB. 1A. OCUPACIÓ	1.000,00
OBERTURA ESTABLIMENT	10.000,00
EXPEDICIÓ DOCUMENTS ADMINISTRATIUS	6.000,00
RETIRADA VEHICLES	6,00
INSPECCIÓ I CONTROL SANITARI	6,00
SERVEIS BRIGADA I POLICIA	6,00
GUALS	22.000,00
OCUPACIÓ SOL SUBSÒL VP (ELÈCTRIQUES)	100.000,00
OCUPACIÓ SOL, SUBSÒL GAS	6.300,00

OCUPACIÓ SOL, SUBSÒL TELÈFONS	20.000,00
OCUPACIÓ VP TELÈFON MÒBIL	6,00
OCUPACIÓ VP MERCAT, CADIRES	14.000,00
PP TRANSPORT ADAPTAT CENTRE DIA	6,00
QUOTES ALUMNES LLAR INFANTS	90.000,00
ALTRES INGRESSOS ALUMNES	3.000,00
CASAL ESTIU	0,00
INGRESSOS TEATRE I ESPECTACLES	0,00
INGRESSOS GALES	55.000,00
SERVEI MENJADOR ESCOLAR	30.000,00
CONTRIBUCIONS ESPECIALS URB, PL. DE CUC	
CONTRIBUCIONS ESPECIALS TRIASSA I GIRONA	60.000,00
REINTEGRAMENT EXERCICIS TANCATS	6,00
MULTES	15.000,00
RECÀRREC EXECUTIU.	15.000,00
INTERESSOS DEMORA	6,00
COMPANYIA ASSEGURADORA	3.000,00
ALTRES INGRESSOS	15.000,00
ACTIVITATS JOVENTUT	1.000,00
INGRÉS FIRA ST. ANTONI	3.000,00
INGRESSOS FESTA GENT GRAN	1.000,00
TOTAL CAPÍTOL 3	1.192.647,70

PARTICIPACIÓ EN ELS TRIBUTS DE L'ESTAT.	995.000,00
PREVISIÓ LIQUIDACIÓ FONS ANY ANTERIOR	20.000,00
FONS MUNICIPIS MENYS 20.000 H.	0,00
COMPENSACIÓ IBI URBANA	6,00
FCLC LLIURE DISPOSICIÓ	100.000,00
FCLC SUPRAMUNICIPAL	4.500,00

SUB A.S. CIUTADANIA PLA IMMIGRACIÓ	0,00
SUBVENCIO GENERALITAT CENTRE DIA	48.000,00
SUBVENCIO PLA LOCAL JOVENTUT	2.000,00
SUBVENCIO GENERALITAT LLAR INFANTS	40.000,00
SUBVENCIO PLA DE BARRIS (09/13)	0,00
SUBVENCIO JUTJAT DE PAU	3.200,00
RETURNS CÀNON ESCOMBRARIES	5.000,00
ALTRES TRANSFERÈNCIES GENERALITAT	5.000,00
SUBVENCIO GENERALITAT ARTS ESCÈNIQUES	0,00
SUBVENCIONS DIPUTACIÓ	60.000,00
SUBVENCIO DIPUTACIÓ PLA LOCAL JOVENTUT	1.000,00
SUBVENCIO DIPUTACIÓ BIBLIOTECA	6,00
SUBVENCIONS DIPUTACIÓ INTERESSOS	200,00
SUBVENCIO DIPUTACIÓ ACTES FESTIUS	5.000,00
ALTRES SUBVENCIONS DIPUTACIÓ	0,00
SUBVENCIO DIPUTACIÓ BENESTAR	6,00
TOTAL CAPÍTOL 4	1.288.918,00

INTERESSOS DIPÒSITS	300,00
LLOGUERS	12.800,00
LLOGUER MONAR TÈXTIL	0,00
NÍNIXOLS	5.000,00
PÀRQUING	15.000,00
CÀNON CON. BAR PISCINA	1.500,00
CONCESSIÓ SERVEIS FUNERARIS	6,00
CONCESSIÓ ADMVA AIGUA I CLAVEGUERAM	2.500,00
CONCESSIONS BAR/BOTIGA HOTEL ENTITATS	0,00
TOTAL CAPÍTOL 5	37.106,00

ALIENACIONS	-
ALIENACIÓ BÉNS PATRIMONIALS	10.000,00
TOTAL CAPÍTOL 6	10.000,00

TOTAL INGRESSOS	4.543.071,70

Font: Ajuntament d'Anglès.

